Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Peter Freuchen

I al frimodighed

Erindringer I

I AL FRIMODIGHED

Tidligere udkom

af

PETER FREUCHEN

GRØNLAND, LAND OG FOLK. 1927
STORFANGER. 1927
RØMNINGSMÆND. 1928
NORDKAPER. 1928
IVALU. 1930
GRØNLANDSKE PROBLEMER. 1931
ESKIMO. 1934
KNUD RASMUSSEN SOM JEG HUSKER HAM –. 1934
FLUGTEN TIL SYDAMERIKA. 1935
MIN GRØNLANDSKE UNGDOM. 1936
MIN ANDEN UNGDOM. 1938
SIBIRISKE EVENTYR. 1939
DIAMANTDRONNINGEN. 1941
HVID MAND. 1943
ESKIMOFORTÆLLINGER OG ANDRE NOVELLER. 1944
SOLFJELD, roman fra Grønland. 1946
LARIONS LOV, roman fra Alaska. 1948
NIGGER DAN, roman fra Canada. 1951

PETER FREUCHEN

I AL FRIMODIGHED

ERINDRINGER I

WESTERMANN

KØBENHAVN

1953

Copyright 1953 by
WESTERMANNS FORLAG
Copenhagen

Omslaget tegnet af
VIGGO THOMSEN

DYVA & JØRGENS BOGTRYKKERI A/S
KØBENHAVN K

1. KAPITEL

Jeg skal vel begynde med begyndelsen, men hvem kan huske korrekt så langt tilbage? Det første, jeg tydeligt erindrer, var, at min mor stødte min allerede dengang vågne retfærdighedsfølelse. Hun plejede nemlig at sige til en av pigerne derhjemme:

– Gå ned i haven og se, hvad børnene bestiller, og sig, at det må de ikke! – Deri lå et mistillidsvotum, og mennesker bør mødes med godvilje. Men ellers var min mor meget klog og vidende. I virkeligheden hade vi en dejlig mor. Vi var syv søskende, og hvis det kan kaldes opdragelse, det, vi blev underkastede, ville man sige, at vi blev opdraget »i frihed«. Vores have var samlingsplads for den nærmeste bydels børn. Man fik lov til mest hos os, og det trak jo. Derav fulgte et massekompleks, der har fulgt mig gennem livet. Jeg kan lide, når der er mange sammen.

Men dog hade vi det måske allerbedst, når vi var sammen med vore forældre alene. Min far var købmand; langt fra at være kunstner hade han den forunderligste evne til at fortælle historier, jeg noensinde har truffet. Mor fortalte også godt, og hendes oplevelser lå altid sammen med hendes far, der var min barndoms – og manddoms – helt og forbillede. Hvordan den morfar i grunden har været, tør jeg ikke sige med bestemthed. Humør hade han i alle fald, skipper i den rette tid var han også, dengang der var penge at tjene og æventyr at opleve. Mor fortalte om, hvordan han, der var en forsynlig mand, i sin tid, da der var oprør og ballade i Paraguay og Uruguay, sejlede heste og ammunition og tropper op ad floden for regeringen og nøjagtig samme ladning ned ad floden for oprørerne. Dette gav vel gode fragter, men var i længden uholdbart, da man i de tider måtte vælge sit bestemte parti. Det faldt svært for morfar, og desværre opdagede begge parter hans vægelsind samtidigt. Morfar fandt derfor ud av, at klimaet og hans sundhedstilstand krævede forandring i breddegraderne. Men han hade haft en hyggelig tid dernede.

Alt dette kommer jo imidlertid ikke mig ved – direkte altså. I virkeligheden bør en bog med erindringer begynde helt forfra.

Altså husker jeg tydeligt, at min far den 19. februar 1886 købte en

stor, gul hund av en slagter. De nærmere omstændigheder mindes jeg ikke. Dagen efter blev jeg født, hvilket jo altid avstedkommer en del forstyrrelse i et mindre hjem. Jeg var allerede dengang indstillet på at finde mig til rette i samfundet, hvorfor jeg undlod at skrige og protestere, som ellers er for skik blandt børn i den alder og de omgivelser. Jordemoderen, som hed madam *Kristiansen,* fandt, at dette var et tydeligt tegn på, at jeg enten ville blive stum eller i hvert fald fåmælt, hvorfor hun gav sig til at gnide en saks med salt for derved at gøre den steril. Meningen var, at hun ville klippe tungebåndet over på mig. Men en mig alle dage særdeles venligsindet kvinde, som hed madam *Simonsen,* hade medlidenhed med mig og mente, at Vorherre nok hade skabt mig, som han ønskede mig. Hun lae sig derfor imellem. Og den dag i dag er jeg glad for mit tungebånd.

Noen succes var jeg ikke til at begynde med. Faktisk var jeg så tudegrim, at min mor skammede sig over mig. Men min livsglade mor trøstede sig efterhånden med, at der var flere, der var kommen godt gennem livet uden at se for godt ud.

Mine første år gik med, hvad de første år altid går med. Mine forældre fik flere og flere børn. Da de hade været gift i fem år, hade de fem børn, og min ældste søster *Polly* fik derfor fra fødslen den lidet misundelsesværdige lod at skulle være fornuftig og passe på os alle sammen.

Hun har alle dage haft noen mindre at tage ansvaret for. Og da de yngste endelig begyndte at kunne stå på egne ben – vi blev syv i alt – var de ældste gifte, og Polly fik ofte i opdrag at tage sig av nevøer og niecer. Og nu – da jeg skriver dette – er næste generation tyet til Nykøbing til hende.

Oprindeligt var jeg en videnskabeligt anlagt natur, mine forskninger bragte mig dog ofte mere besvær end positive resultater, det var, fordi den spæde barndom jo ikke er medgivet metoder og midler til direkte laboratorieforsøg; man må ud i det praktiske liv.

Min bror *Tom* og jeg hade således en lærerinde med en høj frisure skabt av et vældigt hår. Nu hade vi set et billede av en dreng med strittende hår, og vi hade hørt vor barnepige *Claudine* fortælle om sælsomme tildragelser, hvor håret rejste sig på den deltagende av skræk. Dette ville vi se udført i praksis, og vi konstruerede til dette formål en knappenålspude, der kunne anbringes under sædebetrækket på den stol, hvor frk. *Scheel* skulle sidde. Vort håb var, at hun av skræk over stikkene bag i skulle hyle op, så at hendes hår rejste sig, og alle nåle og kamme faldt ud. Synet ville tilfredsstille vor forskerlyst.

Det blev fiasko og tørre tæsk til os begge, bortvisning fra skolen for dagen og mistillid hjemme til mine rene videnskabelige hensigter.

Siden anstillede jeg forsøg over inertiens lov og gnidningsmodstand. Jeg hade nemlig nede ved havnen, hvor vores dag for det meste forløb,

lagt mærke til, at man lod jernbanevogne løbe hen til det sted, hvor man ønskede at standse dem. Men jeg forstod, at de kunne være rendt længere frem, hvis man hade ladet være at smække bremserne på. Hvis man nu løsnede disse, ville den »kraft«, der ikke var udnyttet, vel være der endnu.

En søndag var belejlig for mine undersøgelser, og jeg masede svært med at få bremserne fra. De var jo tunge. Havnens terræn hade noen hældning, og vognene satte sig derfor i bevægelse. Men det gik mig som hin troldmands lærling, der hade held til at slippe ånderne løs, men ikke kunne binde dem igen. Jernbanevognene kørte hen ad havnen, og farten øgedes. Vognene rendte direkte ned mod et slæbested, hvor noen fiskere hade opstablet en stor del nytjærede hyttefade. Det var disse umuligt at bære trykket fra moderne lastvogne på skinner. De splintredes rent ud sagt i mange dele, som næppe lod sig reparere mere. Men på det tidspunkt var jeg forlængst forsvundet ud i byens omegn og skovene.

En stor tiltrækning hade især den skov, som hed Ravnstrup. Sagen var, at en kammerat av os, som hed *Axel Schønewald* og var søn av en købmand, en morgen kom til skolen og fortalte, at deres bydreng, en fælles kammerat, der hed *Emmanuel,* og som vi tit hade leget med, hade hængt sig ude i Ravnstrup. Det var første gang, jeg hade hørt om sligt, og det var mig derfor magtpåliggende at finde stedet og træet og undersøge om hans sjæl på sin vej op til himmelen endnu var til stede. Vi fik udpeget træet og hørte om Emmanuels sidste gerning. Han var kravlet op og hade bundet sit strømpebånd om halsen og hade ladet gå. Hvordan det hele var muligt, anede jeg ikke. Drengen hade vist hugget et par kroner av kassen.

Nu var jeg imidlertid kommen i skole, og det foregik omme i Nygade hos en frk. *Boysen,* der inden hendes lærdomsinstitut hade udviklet sig til noet større, lånte sin søsters spisestue til at undervise os i om formiddagen. Søsteren var fru *Blæsberg,* og en søn *Svend* kom til at sidde ved siden av mig. Dette bekendtskab kom til at betyde mere for mig end noet andet. Dels var Svend Blæsberg en mærkelig dreng, der hade sans for at tegne, det var noet, jeg aldrig før hade skænket opmærksomhed. Han skrev også romaner, inden vi endnu hade fået lov at benytte papir; vi hade stadigvæk kun en skiffertavle; men det hindrede ikke Svend i at nedfælde voldsomme begivenheder, der endog imponerede lærerinden. Jeg søgte i smug at efterligne ham.

Svend Blæsbergs bekendtskab medførte, at jeg kom på noet nærmere fod med hans far – dog ikke absolut fortroligt. Dels var han sagfører, og i mit første bekendtskab forvekslede jeg – tildels på grund av den daglige tales falsterske tonefald – »sag« og »sav«. Jeg troede med andre ord, at hr. Blæsberg savede brænde for folk i større udstrækning end den »savmand«, der kom til os og savede brænde i vores gård.

Da jeg senere fik at vide, at det ikke forholdt sig sådan, blev jeg meget flov, så jeg stak af, når Svend Blæsbergs far nærmede sig. Dog kan der jo i menneskers tilværelse komme stærke sjælelige rørelser, der får en til at overvinde generthed for at søge sandheden. Så og her.

Det traf sig nemlig, at Svend Blæsberg i skolen pralede med, at hans far i sommerferien hade været i Norge, og dér hade han besteget fjælde, som var så høje, at han var kommen op over skyerne.

For et fladlandsbarn, som jeg var, gav dette stof til eftertanke, og jeg grundede meget over det. Nu var det imidlertid sådan, at vi hjemme hade vor barnepige, Claudine. Claudine var dybt religiøs. Hun tilhørte en sekt, som hed »Bornholmerne« eller »Møllerianerne«, opkaldt efter en »stærk« smed *Møller* på Bornholm. Claudine var oprigtigt troende og tog mig undertiden med til missionsmøde i Skolegade. Hun talte tit til os børn om kristendommens mysterier og fortalte især historien om sin private yndlingshelt, »Simon den Kyrer«, han, som bar »Jesum« kors. Og hun udlae skriften på ejendommelig vis; men det gjorde indtryk, – og det er forresten den eneste undervisning i direkte kristendom, jeg noensinde har fået.

Hendes påvirkning og hr. Blæsbergs Norges-rejse kombinerede jeg nu, og en dag nede på *Olsens* badeanstalt overvandt jeg min medfødte tilbageholdenhed. Jeg gik dristigt frem til den berejste mand og spurgte, om det virkeligt var sandt, at han hade været oppe oven over skyerne.

Dertil sae han beskedent, at det var der mange andre end ham, der hade oplevet. Jeg grundede lidt.

– Så De så himlen?

– Ja. Skyerne er bare som en tåge; men går man op igennem dem, så skinner solen igen, og den klare himmel er over en! – Hr. Blæsberg var meget villig til at give oplysninger.

– Jamen, kunne man se Vorherre?

– Hvad mener du med det?

– Jo, når man er lige ved himmelen, må man da kunne kigge ind gennem stjernerne og se Vorherre derinde.

– Det er noet sludder. Det forstår du dig ikke på. Man kan ikke sådan se Vorherre. Man er ikke nærmere ved himmelen oppe på et fjeld end hernede!

Dette lød dunkelt og usandsynligt; jeg hade jo Claudines udsagn.

– Jamen et par engle kunne man vel nok se, når der ikke var skyer imellem? spurgte jeg mismodig. Men så blev han ked av min påståelige snak og sprang i vandet og lod mig stå tilbage berøvet min sande kristentro og desillusioneret til det yderste.

Til daglig var det en fast regel i hjemmet – vi var jo så mange søskende – at man ikke måtte sladre om hinanden. Det fortalte vores far mange historier om, og det sammentømrede et fast forbund mellem

os søskende. Derfor blev det heller ikke så galt, når der kom klager. For det var jo at »sladre«. Min mor berettede dem – forresten lidet pædagogisk – ved aftensbordet, og vi fik os ofte et billigt grin. Sådan med fru Blæsberg, der var en venlig dame, men opvokset i kredse, hvor velopdragenhed og god tone var så selvfølgelig, at hun besluttede sig til at hjælpe de Freuchenske børn op fra den sump, de rimeligvis ved forsømt opdragelse rodede rundt i.

En dag indfandt hun sig meget højtideligt og udbad sig en samtale med mor. Der var »mine på«, og mor blev helt bange for, at noet alvorligt var sket. Fru Blæsberg ønskede at være alene med hende, og min far trak sig tilbage; de søskende, som var tilstede, blev kostet ud. Hvorpå samtalen begyndte.

Det drejede sig da om, at min bror Tom hade sagt et ord i hendes søn Svends nærværelse, som var aldeles forfærdeligt. Min mors hjerte lettedes, hun hade måske frygtet tyveri eller rudeknusning eller andet rædsomt. Nu var hun roligere. Hun sae, at hun gerne ville vide, hvad det var for et ord?

– Ja, jeg kan altså ikke få mig selv til at gentage det. Jeg kan altså ved gud ikke.

– Ja, men så må De virkeligt undskylde, så kan jeg ikke gøre noet ved sagen, og jeg sier ikke noet til min dreng! – Min mor ville jo forsvare sit avkom.

– Nå, ja ja, så må jeg vel sige det. Ordet var: LORT!

– Åh, ikke andet! røg det ud av min mor, og det var ilde. Fruen, der hade påtaget sig den tunge anklagergang, indså øjeblikkeligt det håbløse i situationen. Hun gik med et kort farvel.

Men om aftenen gengav min mor, som var en herlig skuespillerinde, hele scenen for os, dog med formaning til Tom og mig om i hvert fald at vælge vort publikum med større kræsenhed, når vi ikke kunne dy os og tale pænt.

Ja, de klager, de klager! Jeg husker, at fru borgmesterinde *Holch* også kom på klage. Vi hade en båd, som vi fik, da jeg var seks år. Siden fik vi sejl på den, og vores forældre var mistænkt for at være interesserede i vores snarlige død, ellers ville de da ikke lade os udsætte os selv for drukning eller påsejling. En dag hade vi – rædsomme tanke – forledt to av borgmesterens uskyldige poder til at gå med ud i vores båd. Vi var roet syd på i sundet og kom selvfølgeligt for sent hjem. Hos os medførte det bare, at der var blevet sat noet smørrebrød til side; det åd vi, når vi kom hjem. Dertil hånede far os altid, fordi vi ikke kunne passe tiden. Ure hade vi ganske vist ikke; men at vi ikke kendte solen bedre, var ham en gåde. Nå, fru borgmesterinden var meget unådig, og min mor måtte høre fra hendes højvelbårne mund, at ingen ordentlige folk lod deres drenge sejle alene rundt i den alder. Man kan rigtignok mærke,

at De er skipperdatter, lae borgmestersken til. Ja, og det er jeg glad for, sae mor, men Deres børn skal ikke komme ud med mine mere, stol på det.

Det blev der altså ingen klage ud av. Der kom jo også nok endda. En av de mest dramatiske var fra en dame, der boede inde ved siden av os. Hun hed frk. *Wiegant* og var gymnastiklærerinde og hade om vinteren danseskole. Det formodedes og håbedes, at omgangen i en danseskole med byens »pæneste« børn ville virke avslibende på vort vilde livsmod. En dag tabte frk. Wiegant imidlertid ligevægten og stak Tom en lussing. Jeg lae mig straks imellem og løb hen og skubbede hende væk fra ham og sae, at »det var min bror«. Hun sae straks, at det var en »nydelig« bror at have, hvortil jeg omgående forsikrede hende, at han i hvert fald var lige så pæn at se på som hun. Jeg tilføjede vistnok en udtalelse ud fra min private bedømmelse av hendes udseende. Det endte med, at vi begge blev vist væk for bestandig fra undervisningen med forsikring om, at man ikke ønskede gadedrenge i denne højtansete danseanstalt. Vi tøflede altså av, og til avsked råbte Tom højt og skingrende: »Farvel, og hils Deres vaskerkone!« Det skulle forestille en fornærmelse.

Da der var indbefattet offentlig skam ved bortvisning, blev sagen taet op til alvorlig behandling, hvori dog min fars »så sparer vi de penge« virkede noet dæmpende på domfældelsen. Dog besluttede vi at tage hævn, og da en så højtstående person som en lærerinde jo var utilnærmelig, var det eneste, der kunne rammes, hendes kat. Hun hade en stor, flot hvid kat uden hale, en Man-kat, som hun var stolt av. Den fangede vi i en særlig kasse, vi hade indrettet med faldlem og lokkemad. Katten druknede vi og smed den ind over plankeværket til ejerinden. Nye klager og trusler om politi. Vi forsvarede os snildt ved at forsikre, at det var den kat, der tog vores duer. Vi hade stillet fælden med vores fars billigelse. Men da kassen var lukket, kunne vi jo ikke se, hvad det var for en kat, før den var druknet og blev smidt ud. Nu tilbød vi at flå den for hende, da hun kunne få 25 øre for skindet oppe hos buntmager *Jørgensen.* Tilbudet blev avvist. Men videre skete ikke.

Vores bedste kammerat uden for skoletiden var *Axel Petersen,* som boede lige ved siden av vores hus. Hans far hade et gæstgiveri og spisehus av den gammeldags slags. Foruden denne trofaste ven hade vi ned mod havnen venskab med en anden familie, bådebygger *Olsen,* hvis søn *Kristen* var jævnaldrende med mig. Da Olsen hade udlejning av både, var der jo altid fartøjer at få, når vi ikke hade nok i vores egen båd. Hos gæstgiver Petersen oprettede vi på loftet et musæum, der efter planerne skulle udvides så stærkt, at man kunne formå folk til at betale for at komme op og se det. Dette ville give os store indtægter, som vi regnede stærkt med. Men foreløbig tænkte vi kun på at erhverve os musæumsgenstande.

Skrås over for os i gaden boede der nemlig en rebslager *Knudsen.* Han var min ven, og jeg fik derfor undertiden lov til at stå og dreje hans store hjul, når han baglæns gik ned ad reberbanen og slog reb av sin hamp. At han derved sparede betalingen til en anden dreng, regnede jeg ikke med. Men hovedattraktionen ved rebslager Knudsen var dog, at sagnet gik, at hans far engang i hidsighed hade myrdet en ældre bror til rebslageren. Liget hade han begravet neden under et stort pæretræ i Hotel »Stad Nykøbing«s have. Jeg vovede ganske vist aldrig at spørge min ven rebslageren om dette, skønt mine tanker stadigt kredsede om sagen. I lange tider havde Axel og jeg planer om at grave liget op ved midnatstide og indlemme skelettet i vort musæum. Senere glemte vi det helt.

Axel Petersen og jeg hade også opdaget en lille ø ovre ved Lolland. Der besluttede vi at slå os ned og udvide dens areal ved at grave en del sand op fra bunden uden om og lægge til. Ligeledes planlagde vi et rigtigt bolværk. Meningen var at opføre en borg på øen, hvorfra vi agtede at foretage sørøvertogter ud i Guldborgsund. Skibe skulle plyndres for skatte; men jeg bestemte højmodigt, at kvinder og børn skulle skånes. Dertil bemærkede den mere prosaiske Axel dog, at der næsten aldrig var noen skibe, som tog kvinder og børn med. Der var altså ikke andet at gøre end at hugge alle ned, for at det ikke skulle opdages, hvem der hade udført den grumme gerning.

Foreløbigt var der dog en del at gøre med at bygge borgen op. Vi vadede rundt om øen og gravede. Den hade forresten i noen tid ført det foragtelige navn »Blomsterøen«, fordi der hade vokset noen hvide blomster på den, da den blev »opdaget«. Men dette kendetegnede jo ingenting. Købmand *Dams* drenge, vores naboer og stadige legekammerater, begyndte også at kalde den for »Billeøen«, fordi de hade fundet en bille derovre. Men vi vedtog at kalde den »Danekongeøen«. Det klang da av noet. Vi var særdeles kongetro og fast besluttede på at melde os selv med hele vores uhyggelige skare av pirater til hans majestæts tjeneste, når der blev krig, hvilket snart mentes at blive tilfældet.

En spore til vort patriotiske sindelag fik vi gennem *Edvard Olsen,* Kristens onkel. Han hade været med i slaget ved Helgoland, og vi så følgeligt op til ham med ærefrygt. At han hade kommanderet en flåde på utallige skibe, tvivlede vi ikke et øjeblik på. Og Axel Petersens far hade været dragon, hvad der selvfølgeligt var i høj grad spændende, for der kunne altså også til hest udføres bedrifter. Vi hade set et billede av Niels Kjeldsen, som vi besluttede at hævne. Et togt til hest ned i Tyskland, hvor vi agtede at hærge vildt og ubarmhjertigt, indtil vi fandt den forræderiske lieutenant, der hade skudt Kjeldsen bag fra. Det blev besluttet at pine ham ihjel, noet i retning av Hjortedræbers oplevelser. Men derefter ville vi gå til søs igen og udtage et kaperbrev.

En dag kom der imidlertid et opmålingsfartøj ind i havnen, så vi drenge forsømte opbygningen av vores ø bare for at hænge rundt ved bolværket og avlure de lykkelige medskabninger, der fik lov at være matroser ombord, hvordan livet i orlogsskibe retteligt levedes.

Min bror Tom og jeg besluttede da, at vi ville snige os ombord og gemme os bag en krudttønde nede i lasten. Dér ville vi så forblive, til man var til søs. Når så fjenden kom i nærheden, og de sømænd, der skulle lade kanonerne, kom ned efter krudt, ville vi springe frem med en tændt lunte i hånden og råbe, at vi ville antænde tønderne, så hele skibet ville sprænges i luften, hvis ikke vort forlangende om at blive optaet i flådens mandskab som erstatning for dem, der forhåbentlig allerede var døde i søslaget, blev opfyldt. Dette krævede naturligvis adgang til den last, hvor disse åbne ammunitionstønder formodedes at befinde sig. Tom og jeg sneg os derfor ombord på listig vis. Der var en vagtsmand ved landgangen; men vi benyttede et øjeblik, da han så til den anden side, og hoppede op på rælingen og ned på dækket. Derfra og til en trappe, der førte ned til det indre av fartøjet, var ikke langt. Dog nåede vi ikke mere, for der kom en officer ud av en dør i det samme. Vi forsøgte at smutte forbi; men så kom han med et alt for prosaisk udbrud til, at det kunne passe ind i situationen.

– Hvad satan er det for et par knægte, der render der? råbte han. Hvem har giet jer lov at komme ombord? – Der kom noen matroser løbende og huggede os i kraverne. Jeg ville ha forklaret vort ædle formål; men den soldat, der hade fat i mig, stak mig en øretæve, hvilket var en skidt begyndelse. Vi blev halet op, skønt vi strittede imod det bedste, vi kunne. Naturligvis anede ingen av besætningen, at det var et par vordende admiraler, de her behandlede. Da vi kom op på dækket, hade jeg dog helt glemt alt andet end at slå fra mig. Jeg fik held til at spytte den mand, der hade fat i mig, i øjet, og da han løsnede sit greb for at tørre sig, stak jeg av og hoppede op over rælingen og i land. Dér kom Tom straks efter. Vi løb vores vej, men hørte dog, at der blev råbt noet om tyveknægte, og det var os jo umuligt at forsvare os mod sådanne onde ord. Derefter opgav jeg orlogslivet.

Senere hade jeg kun en svag opkogning av den gamle kærlighed, da prins *Carl,* den nuværende kong *Håkon* av Norge, hade været på besøg hos min fine onkel i Stubbekøbing. Der faldt jo en slags ære på min familie.

Min fine onkel, købmand *P. Wulff,* så vi ellers ikke meget til. Hans optræden var fornem, og noen år kom vi derned til bal hos de to fætre og den ene kusine, men gjorde vist ikke noet rigtigt gunstigt indtryk. Vi kørte derned – det var tre mil – med onkel *Niels Nielsens* lukkede vogn. Der var også to fætre, der skulle til bal, og desuden var der fætrene *Jacobsen,* så vognen var fyldt av børn. Jeg husker særligt een gang, at

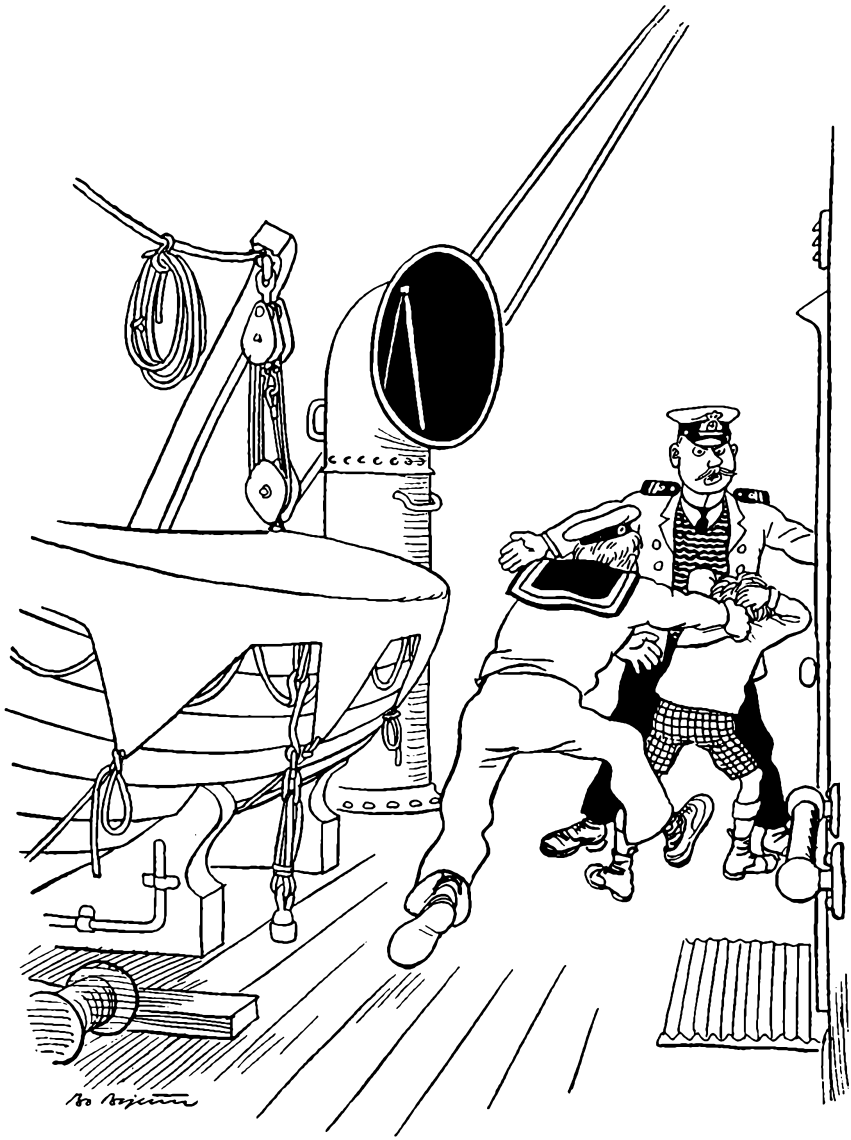

Der kom noen matroser løbende og huggede os i kraverne.

vi skulle til dette bal, som vi så hen til med ærefrygt, skønt vi vidste, at man kedede sig voldsomt. Mor hade skuret os rene til dagen. Tante *Vilhelmine* i Stubbekøbing var nøjeregnende og inspicerende.

Tom og jeg var i hvide matrosbluser med blå krave (forresten tosset at gi os dem på hjemme fra). På vejen skulle vi naturligvis av og tisse ustandseligt; men kusken hos min onkel, en mand, vi kaldte *Tobaks-Ludvig,* ville ikke standse for det. Det gik jo ikke så stærkt, og hestene var vanskelige at få i gang, hvis de stoppede med den tunge vogn. Vi måtte altså hoppe av og foretage det fornødne og så rende bagefter og »hingre« vognen. Tom faldt midt i pløret på vejen, og Polly anså det jo for sin opgave at få ham tørret av og gjort så ren, som mulighederne var til. Derfor lånte hun mit og sit eget lommetørklæde, der også hade været tænkt som ulasteligt rene. De blev nu av samme farve som blusen, ingen av delene absolut præsentable. Og min fine onkel, som altid modtog sine gæster opstillet ved døren i sin ligeså fine stue, brød av lige midt i sit sædvanlige: »Hvordan behager jeres fru moder at befinde sig?«, så forfærdet blev han ved synet av os.

Nej, så var der bedre i skovene omkring vor egen by. Kohaven, Lindeskoven, Hamborgskoven, Bangsbro og Ravnstrup for blot at nævne de nærmeste. Mest var vi dog til søs, og vores båd krydsede sundet op og ned. Senere fik vi en større båd med et latinersejl, som vi forstod at sejle i alt slags vær, og vi undlod det heller ikke. Dertil kom, at vi aldrig blev blødsødent opdragne. Mor gjorde altid nar av os, hvis ville ha for varmt tøj på. Sikken en sut! sae hun altid. Og hun følte ingen ængstelse for vort helbred som andre mødre. Der var dog en bestemt ting, der var en regel. Når vi faldt i vandet, kom vi i seng. Det var forresten den eneste straf, der anvendtes hjemme.

Men så skete det en dag, at en kammerat, *Erik Pontoppidan,* ikke kom op igen, da han faldt i vandet. Han druknede, og dette gav stødet til megen tale om forbud mod at komme ned til vandet og lege i skibene. Os ramte forbudet dog ikke, for far og mor var så fornuftige, at de forklarede os, at det skyldtes, at Erik ikke kunne svømme, og at han var bange for at gå i vandet – »han var vandskræk«, hed det i vort sprog. Dette sørgelige dødsfald hade forresten en skidt indflydelse på mig. Av en slags forsikringsårsag. Sagen var, at Erik Pontoppidan hade haft en bror, *Ludvig,* der døde av difteritis. Det var altså to drenge, vi kendte, der var gået væk. Nu kom vi meget tit over til genboen, toldforvalter *Greisen.* Han selv var en gnaven, gammeldags embedsmand; men hans kone var elskelig. Hun holdt en tale til os, da Erik var druknet, og forklarede, at Vorherre altid tog de bedste op til sig i himmelen. Kun de gode døde og blev til engle og svævede rundt oppe over skyerne. Nu kunne det jo i og for sig være ganske festligt at få sig en flyvetur; men dette hernede på den solide jord var dog noet, man vidste, hvad var.

Jeg besluttede derfor, at jeg ikke skulle ha noet av at være »god« og ikke ha andet ud av det end at risikere at blive slået ihjel og dø. Jeg indviede derfor min sjæl til forbrydelser og æbletyverier, idet jeg planlae, at når jeg mærkede, at jeg var ved at dø, ville jeg skynde mig at fortryde, for så var man sikker nok, hade Claudine fortalt mig. Følgen blev, at jeg ikke avlae min vane med at plyndre forskellige æble- og pæretræer i omegnen.

Mit lønlige liv i kriminelle bedrifter krævede naturligvis et tilflugtssted. Og det fandt jeg i en gammel højovn, hvor man brændte kalk i mine første år. Det var en høj skorsten, hvor en lang stige førte op til et lille hus med en lem i gulvet. Dette hus oppe i luften kunne jeg roligt benytte som mit eget. At der også var flagermus i huset og også inde i skorstenen, gjorde det ikke kedeligere. Men jeg gjorde ikke flagermusene noet. Av en eller anden grund mente jeg, at de hørte med til sørøveres daglige omgang. Den lange stige, der førte op til huset, brugte jeg aldrig. Jeg klatrede op av stilladset, som bar hytten. Det var flottere og farligere.

En dag sad jeg deroppe i sort humør. Hvad der var gået mig imod, husker jeg ikke. Men min fremtid lå i sandhed sort og skummel for mig. Når jeg blev stor, ville jeg nemlig være krudtmager. Sprængstoffet skulle sælges til sortsmudskede karle ved nattetide. Mine hænder ville bestandigt være sorte av min uhyggelige håndtering, så at ingen vovede at tage mig i hånden. Men det ville ikke være muligt at bevæge mig til at vælge en anden levevej. Til sidst ville jeg dog drage udenlands og udplyndre forskellige lande for at vende tilbage og tilbyde det hele til *Edith Kronman.*

Edith var enebarn, og hendes far var konsul, en utilnærmelig mand, som vi dog av hensyn til datteren lod i fred. Naturligvis toldede vi passende av i hans have. Men han hade en lystkutter, som han næsten aldrig benyttede. Den lå fortøjet lige uden for vores båd. Dog undgik vi altid med stor forsigtighed at komme i nærheden av den, skønt den jo kunne være bleven et storartet admiralskib. Han tog altid første præmie med den ved kapsejladserne, for han var dygtig. Han var vores nabo, og hans magasiner stødte op til vores have; men vi var aldrig derinde.

Edith fik sjældent lov at være med i vore lege. Hun sneg sig dog enkelte gange ned til os. Men når hun kom hjem, kunne man jo se av hendes hænders farve, at hun hade været med til at lave bål, eller at hendes tøj var vådt, når hun hade været ude at vade eller sejle, noet, der var hende strengt forbudt. Om noen forelskelse kunne der vel ikke være tale. Vi legede jo med piger så godt som med drenge. Vi var en masse børn i nabolaget, og kønnene imellem var der ingen hemmelighed, hvad anatomien angik. Men det interesserede os ikke det mindste. Jeg kan således huske, at jeg engang skulle deltage i en konkurrence om, hvem

der kunne tisse længst. *Sofie Olsen,* bådebyggerens ene datter, søgte at deltage, men tabte ynkeligt. Jeg kom hjem og fortalte, at hun ikke kunne tisse rigtigt, for »hun hade kun en sprække!« »Det ved jeg da godt,« sae mine søstre, og mere blev det ikke til.

Jeg kan ikke mindes noen bestemt lejlighed, hvor seksualitet eller køns-bevidsthed åbenbaredes for mig. Det groede vel op lidt efter lidt, uden at vi lae mærke til det. Dyrs parring og menneskers lighed med dem var os klar ret tidligt. Men det interesserede os ikke spor.

Dog husker jeg, at vi vidste besked med en kvinde, der boede nede i Baggade. Hun drev sin forretning efter liberale principper, hvilket erhvervede hende navnet »Kreditten«. Hvad der skete hos hende, anede vi ikke, og brød os heller ikke derom.

Ganske vist hørte jeg engang en dreng råbe til »Kreditten«s søn *Karl:* Din mor æ lu'er! hvortil Kreditkarl, som han kaldtes, et navn, han villigt lød, frimodigt svarede: De ve jæ da godt! – Så var den ikke længer.

I virkeligheden var vi drenge fredelige og ufarlige. Vi lystrede vore forældre, fordi disse var så fornuftige ikke at give forbud mod noet, der ikke skadede. Men det hade også følger, som forfulgte mig hele livet. Således har jeg aldrig fået lært at ryge. Og det skyldtes min far.

Ved en given lejlighed besluttede Tom og jeg nemlig, at vi ville til at ryge, vi hade set noen større kammerater med pibe i munden ovre i vores hule i Ellekrattet. Man kunne også købe noen »Elefant«-cigaretter for 10 øre; der var 15 stykker cigaretter i og desuden et cigaretrør av træ. Tom og jeg henvendte os derfor til far og spurgte, om vi måtte ryge. Far sae, at når vi hade noget at ryge på, hade han ikke noet imod det.

Men det kneb dengang – som så ofte senere i livet – med driftskapital. Vi sparede derfor sammen til at købe en pakke Matros Shag til 25 øre. Der var et billede av en flot matros uden på pakken, så den tiltalte os mest. Tobakken såede vi omhyggeligt i haven efter at have gravet og revet et bed dertil. Derefter vandede vi omhyggeligt i noen tid. Men der kom intet op. Dog gav vi os ikke så let. Da noen andre drenge opfordrede os til at ryge, svarede vi stolt, at vi hade vores egen tobak, vi kunne ikke lide deres. Da der stadigt ikke viste sig tobak i vores jordstykke, fortalte Axel Petersen, at der var noen planter, som hed to-årige. Det hade han hørt en mand sige inde i deres skænkestue. Det var nok også tilfældet med tobakken, vi hade sået.

Men heller ikke næste år viste der sig noet at høste, og derfor fik jeg ikke lært at ryge i tide.

Siden hen i livet har jeg ofte fortrudt det. Når jeg lå i snestorm i polarlandene og så de andre fryde sig ved en pibefuld, ærgrede jeg mig ofte av misundelse. Men når jeg så bagefter hørte deres jammer og lidelser, når deres tobak slap op, så var det min tur at føle mig tilfreds. Det kan

være, at der desuden ligger noet medfødt i avsmag for tobak. Hverken mine brødre eller søstre ryger – i hvert fald kun meget lidt – og mine fætre til flere sider har heller ingen smag for tobak av noen slags.

Med alle vores friluftstilbøjeligheder var vi dog uhyre hjemmebørn. Begge vores forældre var optagne av os, som jeg aldrig har set forældre andre steder. Vi blev syv søskende i det hele, og hver og en blev modtaet med jubel, og far legede med os, fortalte historier. Hans rimlege hade han vist selv digtet. Hans æventyr var vidunderlige. Desuden var far meget interesseret i insekter og kunne altid vise os, hvor de var at finde, og gik på lange ture med os for at hitte jordkrebs og andre sjældne ting, som vi tog med i skolen og viste til læreren og kammeraterne. Om søndagene i sommertiden roede vi ud med vores båd. Mor hade madkurve med smørrebrød og mælk i flasker. Så tog vi ned til Flatø eller Lindeskoven eller nord på til Hamborgskoven, og jeg forstod aldrig, at andre børn ikke var hos deres forældre, når det var muligt, eller at disse tog bort fra deres avkom for at more sig selv. Det skete aldrig hos os; men det skete dag efter dag, at andre børn holdt til hos os. Der var mad nok, og der var plads nok, og vi var glade nok. Så grinede vi ad andre, der hade det »finere«, men kedeligere. Så legede vi. Og dette friluftsliv glemmer ingen av os, så længe vi lever.

2. KAPITEL

Der kom en halv ændring i mit idylliske liv, da den skole, jeg i mine første år hade gået i, var slut. En skønne dag i sommeren 1896's begyndelse måtte jeg møde på byens ærværdige kathedralskole for at blive prøvet til optagelse i sammes »forberedelsesklasse«. Min ven Axel Petersen hade heldigvis for ham gået i »Thomsens Skole«, og da *Thomsen* selv var adjunkt på latinskolen, hade han dimissionsret til den højere læreanstalt. Men vi andre skulle prøves, og da der gik nogle ikke helt usandfærdige sagn om, at lærerne var »ondskabsfulde« mod de elever, som ikke hade besøgt kollegaens anstalt, var det jo ikke så rart for os. Vi samledes i skolegården, og jeg traf en del kammerater, bl. a. pastor *Brandts* ældste søn *Kristian* fra Væggerløse. Præsten var en av fars nærmeste venner på den tid, og hans søns nærværelse trøstede mig under lidelserne. Imidlertid bestod jeg, og da rektor *Fraas* sluttede en gennemgang av karaktererne med at sige: »Ja, så ses vi altså efter ferien!« følte jeg, at nu var der i grunden ikke ret meget mere at kæmpe for i livet.

Sommerferien tilbragte jeg som altid på Krageskov hos onkel *Kristen*. Det var egentlig ikke min, men mors onkel. Hun hade tilbragt sin barndom hos ham, efter at hendes far hade giftet sig med en av *Skaftes* døtre der fra gården. Onkel Kristen var den højeste mand, jeg hade set til da. 81 tommer. Han var dertil umådelig stærk og fuld av godt humør. Men det mest tiltrækkende ved ham var dog hans glorværdige fortid. Onkel Kristen hade været guldgraver i Australien.

Onkel Kristen fortalte om røvere, der overfaldt guldtransporterne og dræbte postkørerne, hvis de satte sig til modværge. Han hade selv set disse røvere flere gange. De kom hen til lejrene og spiste hos guldgraverne. Det var skikkelige folk, fortalte han, når man bare ikke hade noet, de kunne stjæle.

Efter atten års forløb hade han dog fået nok av det. Han hade ikke lagt ret meget til side, men tilstrækkeligt til at rejse tilbage og komme hjem med penge til at overtage fødegården. Da han kom til Krageskov, hade han en søster på atten år, som han aldrig hade set. Dette fortalte vi altid hinanden som noget aldeles uforståeligt.

Min mor var født i Helsingør som datter av den daværende styrmand, senere skibsfører *H. P. Rasmussen,* en mand, som jeg allerede har fortalt om. Man kan iøvrigt læse lidt om min morfar i *H. N. Andersens* livserindringer.

Da denne efterlignelsesværdige morfar giftede sig anden gang, tog han sin unge kone med ud at sejle. Min mor blev derfor anbragt på Krageskov, og siden hørte vi onkel Kristen fortælle om hendes oplevelser som barn og ung pige. Noet hængehode har hun aldrig været og blev det heller ikke op i sine sene år.

Men traf vi end på Krageskov venner inde i stuerne hos onkel, så var dog borgerstuens befolkning langt vores kæreste kammerater. Dér traf jeg mennesker, jeg senere fik meget at gøre med; livet levedes jo den gang i noet mere patriarkalske forhold end nu.

I borgerstuen spiste man hver morgen mælkegrød av to fællesfade, som man stak til med træskeerne. Når man hade endt arbejdet med dem, slikkede man sin ske omhyggeligt av og stak den op under en strop i vindueskarmen til næste gang. Efter mælkegrøden kom store stykker rugbrød til den kogte spegesild. Denne lollandske ret hørte til livets opretholdelse og var en religion for folket. Uden en kogt spegesild om morgenen intet arbejde, det var en grundlov.

Efter silden kom der kaffe, ikke stærk og ikke uden en masse tilsætninger, som var gårdens hemmelighed.

Dér traf vi først og fremmest *Niels Juel.* Denne betydelige faktor i Toms og mit liv indtog den noet underordnede stilling som vogterdreng på Krageskov. Men han hade alle de fremtrædende egenskaber, der krævedes for, at vi underkastede os hans personlighed blindt. For det første var han rødhåret og fregnet. Dernæst hade han i sin egenskab av opsynsmagt over gårdens plage uindskrænket adgang til at ride på dem, inden de var lært op til noet menneskeligt trælleri. Da vi i den periode var indianere, var det jo positivt det fineste at ride uden sadeltøj. Niels Juel hade desuden en umådelig fordel frem for os. Han abonnerede på *Revuen,* et bladforetagende, der åbenbarede en helt ny vidunderverden for os. Det blev skrevet og udgiet av en mand *Ludvig Møller,* der dog for nemheds og mystikkens skyld kaldte sig »Louis de Moulin«. Alt udtaltes på lollandsk og staveret.

I dette blad, som kostede to øre om ugen og kunne ventes hver fredag, fik vi oplysning om indianernes færd, og vi besluttede derfor at gøre landgang i Amerika og bekæmpe dem for at redde noen nybyggere, der mentes at være i nød ved vores ankomst. Niels Juel var foruden sine agrariske evner begavet med kunstnerisk talent. Og han digtede derfor alle historierne om til klingende vers, som han foredrog for os ude i marken.

»Engang banden lå og sov
kom en kryv'ne som en snov (snog)
lige hen til Røde Ned,
Malba lå på samme sted«.

Mere husker jeg ikke i øjeblikket.

Jeg følte, at jeg her hade mødt det helt store. Desuden var Niels Juel musiker, og dette gav hans liv indhold. Han lavede først sig selv en violin, som han trakterede som den bedste. Den var konstrueret av cigarkassetræ og indbragte ham berømmelse sognet rundt. Det traf sig endog, at han fik bud om at komme og spille til dans. Det kunne give 25–35 – ja op til 50 øre for en aften, så Tom og jeg bævede av avmægtig beundring.

Senere blev der ved et høstgilde på Krageskov startet en indsamling til fordel for ham, så han kunne få en rigtig violin. Noen gav 10 øre, andre skød 25 øre til, og der var ingen, der helt undslog sig. Da var det, at sognets faste musikant, tækkemanden, oplod sin røst og sae, at hvis dette var en slags kirke, hvor fattigbøssen gik rundt, skulle han ikke ha mere av at spille. »Jæ må jo da være tosset, om jæ er mæ til å skaffe me sæl ing kunkerant!« sae han flere gange. Dette avstedkom en pinlig pavse, men så trådte *Niels Jørgen Frederiksen* frem i sin egenskab av nabo. Han var gårdejer av en sådan art, at han flere steder kaldtes »proprietær«. Og han sae, at hvis tækkemanden ikke ville spille, kunne Niels Juel jo fortsætte. Hvorpå han lae en »flot tokrone« oven i pengesummen. Niels Juel sad benovet. Onkel Kristen hade hidtil holdt sig tilbage ved indsamlingen. Nu trådte han også frem og udtalte, at han som sin part ville køre Niels Juel til Nakskov dagen efter. »Og jæ ve ta mæjet fejl, om vi itte kommer tebaes med en violin!«

Ved siden av sine personlige færdigheder hade Niels Juel en avstamning og slægt, der ikke kunne være bedre. Hans far hade også været med i slaget ved Helgoland. Han hade desuden i sine yngre dage sejlet med min morfar som matros. Hans beretninger om morfars bedrifter satte alle andre historier i skammekrogen. Selv var *Niels Hansen,* som han hed, noet ydmyg av optræden. Han var oprindeligt tømmermand ombord i skibe. Han omtalte H. N. Andersen, der jo var egnens stolthed, som sin skibslærekammerat. De hade sammen stået i lære hos *Gamle Riddersborg* i Nakskov, en mand, av hvis skibe der gik stort ry. Min morfars brig, MARS, var et av Riddersborgs mesterværker.

Nu var Niels Hansen ødelagt av drik og fattigdom. Han hade giftet sig med en av prinsesserne fra Slotø. Derved kom han ind i en familie, der vel følte sig selv og følтes av andre som stående uden for samfundet på grund av fornemhed, men desuden ofte påkaldte forargelsens miner ved det vilde liv, man rygtevis hørte om i land. Slotøs døtre blev altid

Jeg følte, at jeg her hade mødt det helt store.

boende i hjemmet, og de fødte børn i en fart, som ingen anden prinsesse kunne gøre dem efter. Slotø var omgiet av mystik dengang som nu. Spøgeri og anden djævelskab koglede om den, og når dertil kom, at øens ca. 30 tdr. land skulle give føde til en masse familiers massevis av medlemmer, kan man forstå, at det var nødvendigt, at fiskeriet gav tilskud. Inde i stuerne var der sat gærder op, som angav de forskellige familiers råderum, og mægtige slagsmål hade måttet til, før det blev avgjort, hvor stort areal de enkelte kunne kalde deres »enemærker«. Det var måske derfor, de alle var sunde og stærke. I virkeligheden var de brødre, Niels Juel kunne stille sig bag ved, da også så frygtede, at ikke en av sognets karle vovede at kny, når de ude fra Slotø mødte op til baller eller andre fester i forsamlingshuset og tog sig en pige ud av flokken.

Av brødrene spillede *Morten* og *Anders* den største rolle i vort liv. Morten var den ældste og frygtet vidt og bredt. Anders hade tilnavnet »Konge«, fordi han mentes at være arvtager til øens værdighed.

Men en skønne dag blev det bestemt, at nu ville Niels Hansen og Stine ikke mere bo sammen med de andre. Samtidigt flyttede også *Morten Scholander,* det var en finne, der var gift med en anden søster, over til Lindelse, og dér fandt jeg deres usle, faldefærdige huse fyldt av børn, sunde og struttende, men i laser, som man ikke kender dem i dag. Dér var det, at Tom og jeg besøgte Niels Juel, når han gik hjem om søndagen.

På Krageskov var der en del husmænd og arbejdere, som også hade været med i krigene. Den gamle *Kristen Bødker* hade deltaet i tre-årskrigen med stor hæder og var derfor højt anset i borgerstuen. Han og *Poul Ottesen* gjorde nar av de »unge fyre«, der »kun« hade været med i »64«. Engang måtte onkel Kristen ud og avgøre, om det kunne tillades folk, der hade været med i en krig, der tabtes, at kalde sig »veteraner«. Det fik de lov til; men de »sejrende« fra den første krig trøstede sig med, at de andre alligevel ikke var »rigtige«.

En av de mere bemærkelsesværdige i borgerstuen var *Jens Iversen,* der var halvbror til etatsråd H. N. Andersen. Iversen hade været dragon i krigen og var en stille mand med en digterisk åre. Hans sang om soldaten, der kom hjem fra krigen og fandt sin hustru gift og derfor drog bort igen for at lade sig skyde av fjenden, var sognekendt, ja helt ovre i Branderslev sang de den vemodige sang.

På dette Krageskov levede fortællingerne om min mors barndomsstreger endnu. Vi fik forevist det sted, hvor hun hade redet en hingst ud i en kalkkule. Vi så hendes kano, som hendes far hade haft med hjem til hende, og vi legede i engen, hvor hun hade boltret sig som barn.

Men sommerferierne gled hen, uden at vi tænkte på, at der kom en avslutning. En skønne dag var det forbi. Så skulle vi i skole.

I Latinskolen fandt jeg mange kammerater, som jeg blev venner med for livet. I klassen, hvor jeg kom ind, var der dygtige drenge, og meget kunne der være bragt ud av de fleste av dem, – det kan jeg indse nu bagefter, – hvis lærerne hade haft interesse for dem. Men på den tid var adjunkter og overlærere til hobe kuede av deres trykkende økonomiske kår. Byen var lille, og lærerne forsvandt bag den rådende klasse av købmænd og håndværkere, som ikke kendte til lærdommens gode og videnskabens overlegenhed. Derfor var lærerne en svag lille stat i staten. De glemte, at de var til for drengenes skyld og ikke omvendt.

Vores rektor hed *Fraas,* en lille klassisk filolog, der ikke i noen henseende udmærkede sig, så han fortjente at lede en skole av denne art. Selv var han kun glad, når han kunne undervise i græsk.

De fleste av skolens øvrige lærere blev bare betragtede som mere eller mindre lette objekter for elevernes drillerier. Vi hade f. eks. en, der hed *Elmquist,* der senere måtte forlade skolen, fordi han ikke kunne udholde livet der. Vi kaldte ham »Dolle«, og det råbte vi efter ham alle vegne, hvor han kom frem.

En anden lærer, *Boëtius,* var kendt som en ædedolk, hvilket muligt kun var noet, man sae på grund av hans fedme. Hans tykke mave indbød til vittigheder. Han var absolut uinteresseret i eleverne. Om vi lærte noet av vore lektier eller ej, var ham ligegyldigt. Desuden kunne man bestikke ham med cigarer for ikke at blive hørt. Da han udmærket godt vidste, at drengene jo stjal disse cigarer fra deres far, var det dobbelt forkasteligt. Senere blev han dog rektor i andre skoler, og man sae, at han dér blev helt anderledes, ja endog indlae sig respekt og fortjeneste på forskellig vis. Dette er det, som har giet mig troen på, at det virkeligt kun var fattigdom, som sløvede disse lærere.

Dog hade vi en personlighed som geologen *Magnus Jespersen,* der underviste i naturfagene. Han var swedenborgianer og forkyndte i timerne ofte sin lære og bibragte os de første kundskaber om spiritisme og åndemaning. Ellers kunne jeg remse en lang række lærere op, som ikke duede stort.

En åbenbaring var det derfor, da der pludseligt kom en ny mand ind som adjunkt. Han var ikke velset av skolens øvrige kræfter, for han var matematiker og skulle indføre den nye retning, der føltes som et oprør og ondsindet baghold mod den klassiske linie, der hidtil ene hade rådet i skolens skumle klasseværelser.

Men her var det, at den nye lærer kom som en araber med vand i ørkenen. Det var *Oluf Kragh,* som senere blev minister og stor politiker i Danmark. Foreløbig var han en fattig timelærer med 1100 kroner i gage om året. Men han var noet helt nyt og aldrig set i Nykøbing. Han vovede at vise sig menneskelig og behandle drengene som mennesker. Det blev først misforstået. Vi troede, det var en ny, udspekuleret

måde at finde grund til at straffe os på. Men lidt efter lidt viste det sig, at Kragh interesserede sig for vort privatliv. Han var ikke bare venlig mod duksene i klasserne, han talte med os i frikvartererne uden at være stor på det. Da han så ovenikøbet tilbød sig at spille violin til en cirkusforestilling, arkitekt *Glahns* drenge gav, viste han derved, at han var »helt i orden«. Samtidigt forstod han at skaffe sig agtelse hos folk uden for skolen. Han blev Statsanstalten for Livsforsikring's agent i byen, og navnlig gav han sig til at interessere sig for politik – endda i frisindet retning. Tidligere hade det været en fast regel, at latinskolens lærere – som embedsmænd – var højremænd. Nu kom Kragh og var radikal. Omtrent samtidigt med sin første optræden – der vakte forargelse – tog han doktorgraden ved universitetet – der vakte ærbødighed – og derfra og videre op mod tinderne var det een lige linie. Her skal dog kun omtales, at dr. Kragh virkeligt betød så meget, at langt de fleste av skolens elever slog om og blev matematikere, bare for at komme bort fra terperiet i græsk og latin.

På den tid optrådte der pludselig en helt ny dreng i skolen, som man aldrig hade set mage til før. Det var *Eggert Knuth,* lehnsgreve til Knuthenborg, og hidtil uden skolegang ud over privatlærere hjemme. Og det var mærkeligt, hvor en enkelt elev, som var i besiddelse af noen personlighed, virkede på os andre, der kun var vant til at være, som vi så de nærmeste være.

Selv har jeg alle dage lidt av fejghed i retning av at hævde mig, og jeg har altid været let at imponere. Den første gang, jeg mindes, glemmer jeg aldrig.

Der var jo mange børn hjemme hos os, og udgifterne til tøj var store, for vi bestilte jo ikke andet end at gro. Derfor måtte det tøj, der ikke var slidt op, gå i arv fra den ene til den anden. Jeg husker således en sorgfuld dag, da jeg måtte vandre i skole med min søster Pollys knappestøvler på. Knappestøvler var pigestøvler, det var vedtaet, og følgeligt var der ingen nåde for mig.

Så gik der noen år, og en skønne dag mødte *Knud Styhr* op med sin søster *Klaras* knappestøvler. Jeg hørte noen råbe noet, og jeg så en flok drenge stimle sammen nede i en ende av skolegården og gøre nar av Knud. Da viste det sig, at biskoppens søn var mand for at tage situationen ved vingebenet. Han sprang lidt frem og så sig stolt om blandt den flok drenge, som stod rundt om ham.

– Ha, det lader til, at I ikke ved, hvad gentlemændene brur i London og Paris! råbte han. Og alle var stumme. Disse magiske ord, navnene på verdens største steder, bragte enhver til tavshed. Det glemmer jeg aldrig.

Sådan også med Eggert Knuth. Det, at en greve ikke var anderledes end os andre, virkede på een gang forstemmende og opmuntrende.

Eggert Knuth var højt begavet, men meget excentrisk. Det var ham ikke muligt at føle sig tilfreds i skolen med dens tvang og de pedantiske lærere; han kom derfor ud et par år efter. Men så kom hans yngre bror *Erik* til Nykøbing, i samme klasse som jeg. Vi blev venner lige til hans død.

Erik Knuth var den yngre søn fra Knuthenborg. Der var også en søster, og de blev alle tre, da begge deres forældre var døde tidligt, opdraget på Orebygård hos tanten, baronesse *Rosenørn-Lehn*. Da man på Orebygård vistnok lugtede, at de kommende tider ville udslette det skel, der indtil da hade været mellem den jordbesiddende adel og de mere gemene folk, blev det besluttet, at Erik i så rigt mål som gørligt skulle slutte sig til en kammerat, der kunne påvirke ham til at blive en rigtig dreng og et almindeligt menneske.

Det blev mig, – og da jeg dermed begyndte min gang på Orebygård, lukkede der sig en helt ny verden op for mig.

Orebygård var dengang en fornem herregård. Jeg hade jo aldrig før boet på et slot med tjenere og opvartning på alle kanter, og jeg lærte aldrig at holde av det. Men jeg opdagede lidt efter lidt, at det var fine og gode mennesker, der boede der. Jeg husker, hvordan det var at komme ind i den verden, hvor jeg naturligvis blev anset for ikke så lidt av et fænomen. Ofte var det vistnok klart for baronessen, at Erik hade taet fejl, da han valgte mig til sin bedste ven. Der fulgte jo ikke så lidt med, når jeg kom. Og der var så meget, man ikke måtte på den gård. Derfor gjorde vi det netop, og stort set tror jeg nok, at det var sundt for Erik at være med.

Jeg skal ikke opholde mig for meget ved det liv, der førtes rundt om på de store herregårde på Lolland dengang. Disse nu afdøde mennesker skelnede meget mellem rangen inden for deres egen kreds. Grev *Raben-Lewetzau* på Ålholm var f. eks. en tak fornemmere end baronen på Oreby. Højest av dem alle stod dog den gamle grevinde *Haugwitz* på Hardenberg. Hun var født prinsesse *Schönaich Carolat* (eller noet lignende). Mest var hun dog interessant ved, at hendes søster var dronning *Carmen Sylva* av Rumænien. Om dette var lykkens højdepunkt, ved jeg ikke, – jeg hade formodning om det modsatte. Men det var altså fint. Vi drenge kom noen gange med til Hardenberg til te. Og vi hade ordre til at kysse hende på hånden og straks rejse os, hvis hun – hvad ikke altid var tilfældet – talte til os. Tillige skulle vi titulere hende: Ihre Durchlauchtigkeit!

Ja, mærkelige var forholdene dengang. Jeg husker, hvor det generede mig at blive antaet for en av dem, man burde tage hatten av for, når jeg kom gående. Men folkene i haven var vant til at blotte hodet for herskabet. Det var jo med i bestillingen. Og heldigvis følte ingen av dem noen ydmygelse derved. De fleste av dem tilhørte familier, der

gennem mange generationer hade været vant til at trælle for de »store«. Det liv, de førte nu, var frihed og velstand i forhold til, hvad deres fædre hade oplevet.

Fra disse omgivelser var det underligt at komme hjem til hverdagen og skolen. Ganske vist befandt jeg mig bedre hjemme; men det var, som om det var en helt anden verden med andre tanker og helt andet begreb om ret og uret.

Noen dårlig discipel i skolen var jeg ikke. Noen udmærket heller ikke. Visse fag interesserede mig, fordi der var lærere, der kunne give forståelse av en hensigt med faget. Det var dr. Kragh og Magnus Jespersen, som jeg før har omtalt. Resten av bundtet gik gennem mit liv som en plage, der interesserede mig mindre og mindre. Jeg savnede f. eks. vejledning i dansk. Vores litteratur var ved at lukke sig op for mig; tænk, hvor ville en interesseret lærer have haft indflydelse på det unge sind i de år. Skolen var skidt, – nu er det sagt. Det er forresten sagt av mange andre, og bedre, end jeg kan gøre det.

En af mine samtidige, *Jonathan Leunbach,* hade tidligere gået på Herlufsholm; men da hans onkel kom til Nykøbing, var det billigere at ha ham her, hvorfor han kom til at gå i samme klasse som jeg. En mærkelig dreng. Vistnok en av de ærligste og oprigtigste drenge, jeg har kendt. Men av den grund ikke rigtig »praktisk« i byens eller lærernes øjne. Jeg husker en dag, han ikke kunne sin lektie, at en lærer spurgte ham, hvorfor han ikke hade læst på den. »Fordi jeg er så ganske uovervindelig doven,« svarede Leunbach. Dette var sandt; men det blev anset for en næsvished av rang. En øretæve i stedet for en samtale, der ville ha været nyttig såvel for eleven som for læreren, om denne da ellers hade haft forståelse av og interesse for unge mennesker.

Forresten forsømte jeg meget ofte skolen i de første år, efter at jeg kom i latinskolen. Årsagen var noen frygtelige smerter i arme og ben, som kom ganske pludseligt og forlod mig på samme vis. Det blev først antaet for simuleren; men derefter mente doktoren, at det var hysteri, som burde kureres ved strenghed og befaling til at stå op og gå. Jeg led meget, og navnlig frygtede jeg selv, at det var gigt. Jeg hade set gamle folk ude av stand til at røre sig av gigt. Og det ville jo komme ganske på tværs av mine hemmelige planer om min glorværdige fremtid. For selv om jeg nu voksede mig større og tilsyneladende mere tæmmet, boede der hos mig den stadige trang til at komme væk fra dette alt for ensformige liv. Jeg sae det bare ikke til noen. Ikke engang min gode ven, Axel Petersen, vidste andet end, at jeg en dag ville stikke hjemme fra. Men hvad formålet var, fik han aldrig at vide. Ikke så underligt, da jeg ikke vidste det selv. Men når jeg så lå til sengs, ofte i ugevis, med stærke smerter, hade jeg den voldsomste medlidenhed med mig selv.

Vi hade den mærkeligste og vistnok udueligste læge i Danmark, han hed *Tiemroth,* og det er et bevis på familiens store levedygtighed, at han ikke slog noen av os ihjel med sine remedier. Nu fik han den tanke, at min sygdom var »voksværk«. Han forklarede, at det skyldtes, at musklerne og knoglerne ikke voksede lige hurtigt. Den ene part tog større fart på end den anden, derav kom smerterne. Det ordnede sig selv, sae han.

Senere hen i livet blev jeg engang av en omsorgsfuld slægt sendt til observation på Vejlefjord Sanatorium. Jeg hade været på ekspedition i lang tid og sultet meget. Det var derfor lidt længe, det varede med at få mig fedet op, hvorfor man mente, at der var tuberkulose med i spillet.

Altså stillede jeg hos overlæge *Gravesen,* der foretog alle undersøgelser og fotograferinger på mig. Det viste sig så, at jeg hade lidt av børnetuberkulose i høj grad. Men alle caverner hade indkapslet sig, og jeg var groet ud av det.

Da undersøgelsen var ovre, sae dr. Gravesen sluttelig til mig, at jeg ikke fejlede noet. Men kan De ikke leve lidt fornuftigere? spurgte han, det ville hjælpe med til at komme hurtigt til kræfter.

– Det kan jeg skam ikke, svarede jeg. Jeg ryger ikke, jeg drikker ikke, jeg solder ikke, går tidligt i seng og lever for det meste i fri luft. Hvad skal jeg da gøre?

– Der har vi det, sae den kloge læge. Alle mennesker bør ha noen laster, de kan lægge av som en sikkerhedsventil, når der sker noet med dem. Dr. Gravesen var en vismand; men hvor skal man finde laster, når de keder en?

Mit »voksværk« som dreng plagede mig meget; men det nedslog dog ikke mit gode humør og mine forsøg på at få lidt uden for det daglige ind i det monotone skoleliv. Dette bevirkede, at jeg engang blev mistænkt for skulkeri, noet, der lå mig fjernt.

Jeg hade erhvervet mig en æske såkaldte knaldhætter, noen fuldkommen uskadelige små røde papirstumper, hvor der var en lille samling krudt indkapslet i hver. Dem strøede jeg rundt på gulvet i gymnastiksalen, hjulpet av *Ludvig Dam,* vores nabos søn, altid oplagt til at støtte en kammerat. Da det var i slutningen av gymnastiktimen, begyndte de dog først at knalde, ligesom klokken ringede, så vi fik ikke megen fordel av sagen denne gang. Først i næste time hade der været noen større forstyrrelse, det var de store i skolen, der selvfølgeligt benyttede knaldhætterne til at sætte hælene på og træde til, hvor de fandt dem.

Gymnastiklæreren, forresten en gammel hædersmand, der hed *Lenschau* og med berømmelse hade gjort begge krigene med, var holstener og endte nu sine dage som gymnastiklærer ved latinskolen. Skønt han altså var en hærdet gammel aktiv kriger, vakte knaldene dog sådan en

skræk i ham, at han ikke mente, at det kunne ordnes av ham selv. Op til rektor!

Jeg hade glemt sagen fuldstændig, for det smertede for meget i mine knæ og ankler, vistnok som følge av gymnastikken, hvor jeg satte en ære i at være blandt de bedste.

Men da jeg kom hjem, måtte jeg overgive mig og gik i seng. Der lå jeg så i en uges tid, da der ankom et brev fra rektor Fraas, at han beklagede at måtte meddele, at det gennem forhør var bleven opklaret, at »Deres søn« har medbragt eksplosive stoffer på skolen. Man ventede spændt på min tilbagekomst, for at »sagen« kunne blive helt opklaret og avstraffet efter fortjeneste. Da jeg endelig mødte op, fik jeg »Slet« i »Opførsel« og blev sat ned på et bord, der var rykket bag ud fra den række, hvor de andre elever sad. Dette, for at min skam skulle være åbenbar for enhver.

Noen øretæver, jeg fik, generede mig ikke. Og de lange taler med forudsigelser om min forbryderiske livsbane, der ville avsluttes i tugthuset, lod mig kold. Jeg gad ikke engang høre efter; jeg hade allerede da lært mig selv at lade, som om jeg lyttede intenst, og så dog være fordybet i mine egne tanker.

Så snart skolen var sluttet, glemte jeg dens møje. Jeg tog ud at fiske eller bare sejle, jeg hade mit eget liv, hvor lærerne ikke skænkedes en tanke, lektierne ej heller. En dansk- og religionslærer, hr. *Larsen,* en brutal og stor og stærk mand, der tævede os av et godt hjerte, kunne jeg ikke engang få mig selv til at hade. Jeg besluttede vel av og til at hævne mig ved at holde ham bundet til rorbænkene i min galaj; men noen skulle jeg jo ha til at ro for derigennem at vise Edith Kronman min magt og styrke. Dog var der engang, at samme hr. Larsen hade revet min bror Tom i øret, så der kom en lang flænge. Tom gik i en klasse under min; men han stod nu ved vandhanen og badede sit øre, der så ud, som om det hade været ved at blive revet af. Da steg mit raseri til det høje. Jeg stak op til rektor og gav mig til at beklage min bror og hele skolen over den overlast, vi var udsat for. Jeg nævnte ministeriet som det rette forum for anmeldelser af disse mishandlinger. Hvor jeg fik dette fine ord fra, ved jeg ikke; men jeg brugte det. Rektor blev forfærdet. Jeg hade selvfølgeligt ikke trukket ret meget fra, da jeg berettede, at min brors øre »hang og dinglede i en trevl«. Rektor løb, så hurtigt hans korte ben kunne bære ham. Dér stod Tom, og dér stod adjunkt Larsen, hvis hele ansigt var en gengivelse av jammerlig fejghed. Det skadede desværre sagen, at øret stadigt sad godt fast, og da det viste sig, at det hele kunne klares uden doktor og sammensyning, blev det besluttet, at jeg hade været næsvis »over al måde« og egentlig burde været straffet. Tom hade været genstridig og trukket hodet til sig, mens hr. Larsen havde holdt fast i øret. Så i virkeligheden var vi

et par knægte, der dels gjorde skolen skam, dels skaffede den en masse ubehageligheder, så man vidste ikke, om det ikke var bedst at blive os kvit.

Historien med knaldhætterne hade jo de triste følger, at jeg skulle have siddeplads langt bag de andre. Dog glemte jeg tristheden fuldkommen næste søndag, da jeg kom over til Orebygård, for der var nemlig besøg av en fætter til Erik Knuth, *Julius Wedell* hed han (senere stor lehnsgreve til Wedellsborg på Fyn) og han stod dengang for mig i en berømmelsens glorie, og alle hans påfund og bedrifter, der blev fortalt mig af Eggert og Erik, stod for mig som geniale udslag av mod og dristighed.

Julius Wedell interesserede mig af en ganske bestemt grund; men for at forstå historien om ham i dens fulde glans, må man vide, at de på Wedellsborg havde en fransk guvernante, som hed mademoiselle *Ackermann,* høj og tør og rødflommet i ansigtet, og som i daglig tale sae »ja«, når hun mente »jo«, ikke særligt ualmindeligt for de franske, men for os drenge noget umådeligt morsomt.

Nu hade Julius Wedell engang lavet et eller andet, som han fik stuearrest for. Han blev lukket inde i deres legeværelse på slottet og skulle tilbringe en eftermiddag eller måske hele dagen alene i ruelse og anger. For at få tiden til at gå, gav han sig imidlertid til at lege med sin søsters dukkekomfur. Og da han kun hade egne produkter at operere med, stegte han en lort på en lille stegepande.

Da var det på den tid, at tilgivelsen skulle finde sted i stor højtid og under mange tårer. Mademoiselle Ackermann kom derfor ind for at forberede forsoningen. Og hun begyndte alvorligt: Julous, du er ja min egen dreng – men hvad er det dog for en orientalsk lugt, der er i stuen? Hvorpå hun løb hen og lukkede et vindue op.

Dette satte Julius Wedell i et bengalsk lys for os, skønt vi var ude over den alder, hvor man fik stuearrest. Det var det originale i hans påfund, der imponerede os.

Men jeg hade også andre helteidealer end de adelige, og blandt dem var som tidligere nævnt Niels Juels brødre, Morten og Anders Konge, de største, især fordi det var blevet dem forbudt at komme i Nakskov efter solnedgang på grund av et slågsmål nede ved havnen. På Slotø udlagde man det naturligvis som frygt hos Nakskovitterne og kroede sig, og man hade faktisk også grund til at kro sig, for deres bedrifter var undertiden af morderisk format. En gang hade Morten og Anders Konge således lagt sig ind i havnen ved Spodsbjerg på Langeland og besluttede at holde en smule fest. Det blev dog efterhånden temmeligt ved siden av glædesstemning ombord. De kom nemlig op at slås, som det ofte skete, i al fredsommelighed; men desværre kom der i dette tilfælde al for megen hidsighed op i Morten. I stridens hede greb han

rorpinden og knaldede Anders Konge med den oven i hodet. Den stærke mand styrtede omkuld som en tyr, der var slået for panden. Morten blev helt ædru ved synet; men ingen av de oplivningsforsøg, han anvendte, hjalp noet. Og så var der jo ikke andet for at gøre end at gå op til sognefogden og melde sig selv for mord.

Følgeligt traskede han den sørgelige gang op i land. Det var meget tidligt om morgenen, sognefogden *Gustav Lund* var ikke stået op endnu, og han blev ubehageligt forstyrret ved Mortens banken på døren og kalden. Endelig vågnede han da og spurgte, hvad der var på færde.

– Ak ja, sognefoged, jeg kommer for at melde mig. Jeg har slået min bror ihjel, og nu skal jeg altså halshugges. Men jeg har jo heller ikke fortjent bedre.

– Jamen, hvad er det dog, du sier? sagde sognefogden ganske forfærdet. Så er du jo en morder, Morten. En brodermorder oven i købet, det er noet av det værste! Sognefogden rystede av skræk. At I dog ikke osse kunne sejle hen til et andet sogn, når I laver sådan noet. Jæ tøs ligefrem ikke ha dig i huset. Gå dog u'en for og vent, til jæ får klædt mig po. For jæ må jo ner og se på liet og skrive rapport. Det er en forskrækkelig historie!

Morderen var forstående, han følte selv uhyggen brede sig om sin person, så han gik ud i gården og ventede tålmodigt, til den anden kom ud.

Men da de kom ned til havnen, viste det sig, at liget var vågnet op og nu sad og kogte kaffe over deres ovn i kahytten.

Sognefogden blev inviteret ned, og kaffen var snart færdig. Der var endnu en del tilbage i flasken, og der var endda en reserveflaske i behold. Den måtte de tømme på den døde Anders Konges velgående. Og enden på det hele blev da, at øvrigheden blev søvnig og faldt om. Og da det jo er sådan sin sag at hive en stor og stærk sognefoged op av en lille kahyt, er det meget morsommere at sejle bort med ham.

Det gjorde de, og de nåede over til Lindelse på Lolland, inden han var vågnet op. De to brødre fortøjede ved en pæl, hvor deres lille jolle lå bundet. De stagede i land og overlod Langelandspolitiet til sig selv. Det blev aften, og der var jo ikke ved den tid radio eller anden eftersøgelsesvirksomhed. Konen ovre i Spodsbjerg vidste bare, at manden var blevet vækket om morgenen kl. tre av en morder og var gået ud i embeds medfør. Det var, hvad politimesteren i Rudkøbing fik at vide. Der gik telegram til Nakskov, og en betjent blev sendt ud for at undersøge, om de to frygtede brødre var kommen hjem. Det var de, og de modtog politimanden, som de kendte fra hans embeds virksomhed i Nakskov. Ikke at de bar nag til ham, tværtimod, de inviterede ham ind til en kop kaffe med fløde, og han så ingen grund til at sige nej. Det blev til, at der gik bud til købmanden efter forstærkning. Det var de

klare dråber, der udgjorde traktementet. Og der kom et par brødre til, så selskabet fandt på, at stemningen trængte til at varmes op til lidt sang. Og der var kraft i de brødres stemmer, så brølene nåede ud til båden og vækkede sognefogden, hvem eftersøgelsen var anstillet efter. Da han var fisker ved siden av sit landbrug og sit politivæsen, fik han let båden over til en anden pæl, hvor der var en brugelig jolle til at komme i land med.

Og pludselig stod den forsvundne sognefoged i døren og begyndte at dadle sine venner fra i går:

– Det ka I spilleme altså ikke være bekendt? sae han. Og sitte her og kæve den og ikke ingvitere en gammel, tørstig embedsmand med!

Han kom ind, og de blev alle inde. Imidlertid begyndte man at ængstes inde i Nakskov by. Herredsfogden vidste jo kun, at eet mord var begået på Langeland. Sognefogden dér var sandsynligvis myrdet, og nu var måske hans egen betjent også slået ihjel. Man hade nemlig fået opklaret, at Morten og Anders Konge var set i deres båd på vej ind ad fjorden.

Følgeligt måtte der tages ekstraordinære skridt. Herredsfuldmægtigen kendte godt de to »prinser fra Slotø«; han var ikke bange for dem, sae han. Herredsfuldmægtigen var forresten den senere meget kendte forfatter, baron *Palle Rosenkrantz*. Han fik dog ordre til at tage en anset vægter med, hvis styrke mentes at være uovervindelig og derfor nyttig her.

Det blev en voldsom og højstemt velkomst, den lange baron fik. Hans rang og embedskasket gjorde intet skår i Mortens gæsteglæde. Han bød enhver indenfor, og han forklarede, at der var fest, fordi der ikke var noen, der skulle halshugges; og derfor skulle alle være glade.

Da udtalte baron Rosenkrantz de ord, der mindes endnu på egnen:

– Det var sgu ikke for meget, om du blev halshugget. Sikke nu et besvær og mas jeg skal ha med at klare jer allesammen ud av dette her. I er en bande lige store forbrydere allesammen. Men Gud, hvor I er noen prægtige mennesker!

For mig stod disse to »Slotøer« som forbilleder til efterligning. Der var bare det kedelige ved det, at spiritus smagte mig så forbandet skidt. Jeg forsøgte et par gange med en snaps; men jeg fik det aldrig lært, og denne avsmag blev ved livet igennem. Jeg har aldrig kunnet lære at drikke spiritus eller ryge.

Morten og Anders tog forresten part i en skude, en slægtning hade, som hed SYLFIDEN, og som var sin tids bedste sejler inden for småskibsklassen. Med den tjente de gode penge, især ved at anvende den som slagteriskib. Det var nemlig i de dage sådan, at kreaturer udførtes levende til Tyskland i stor mængde fra øerne. Det var jo før tuberkulinprøvernes dage. Der gik alle slags kreaturer syd over. Men tyskerne

begyndte efterhånden at blive nøjeregnende. Der blev kasseret ikke så få dårlige køer og tyre av dyrlægerne dernede. Nu var loven imidlertid sådan, at de ikke måtte bringes tilbage til Danmark, hvis de hade fået skidtpas, som det hed, i Rostock. Og da det ville være synd at smide det »dejlige« kød i vandet, skabte et par omsorgsfulde slagtere en udvej for dette ved at sejle dem tilbage med kreaturskibene. De kom dog aldrig til havn, men blev lossede over i »Sylfiden«, der lå for anker ved Slotø, og slagtede dér. Der skulle i de dage ikke noen troldmand av en slagter til for at få kødet »i orden«; og så kunne det udføres igen som slagtet kød, hvis det da ikke gik i land uden at ulejlige tolderne og blev solgt på landevejen fra slagtervognene.

Med Morten og Anders Konge og deres fire brødre som forbilleder var det ofte vanskeligt efter ferierne at falde ind i skolens arbejde og tone. Derfor blev arbejdet også stillet i anden række. Men jeg voksede jo, og en skønne dag fandt jeg mig selv på en helt ny plads i det samfund, jeg regnede med. Desuden var jeg blevet fodboldinteresseret, og vore sportskampe med andre skoler forekom mig vigtigere end at kunne bøje de franske verber eller huske de latinske grammatikalske avvigelser fra de regler, jeg heller ikke var for stiv i.

Fra den tid husker jeg altså, hvorledes vore interesser lidt efter lidt lae sig om i andre linier. Men ofte mindes jeg, hvor let jeg kunne være blevet slået helt ud. Ja, hvis galt skulle ha været, kunne jeg i mine unge år været blevet morder, skønt jeg i virkeligheden var god og venlig »i bunden«.

En stor dag – eller rettere aften – i Nykøbing var den 23. juni. Sct. Hansaften. Da var det skik og brug, at alle og enhver, der kunne skaffe sig noet at sejle i, tog ud på sundet, hvis været var til det. Langs bredderne av vandet til begge sider brændte der bål. Skibstømrerne og andre satte ild på tjæretønder, som for det meste blev stillede på flåder og forankrede på grundt vand. Roklubben, som spillede en uhyre rolle for os drenge, var naturligvis ude med alle sine både. Sangforeningen »Brage« hylede op i to sammenbundne joller. Broen over til Lolland var fuld av spadserende. Nykøbing var den aften ganske overtaget av Guldborgsund, det var dér, det foregik.

Vi hade naturligvis gennem mange år taget del i festlighederne. Men en gang var der planlagt noet vældigt. Købmand Dams tre sønner var vore stadige kammerater, og sammen med dem udpønsede vi noet kolossalt. Jeg hade først haft den idé med, at vi skulle hugge rektors båd natten i forvejen, så han var avskåret fra at komme ud den store aften. Den blev populært kaldet »konebåden«, for rektor sad altid henne agter og styrede, mens han datter *Johanne* og hendes veninder roede.

Men så skønnedes det, at det ikke var rigtigt at hugge båden fra ham. Vi skulle hellere give ham en salut, han ville huske.

Det blev da vedtaet at sætte noen bomber i eksplosion tæt ved hans fartøj. Ludvig Dam forstod kunsten med at få bomberne lavede, så at de kunne knalde og høres helt ud til skoven.

Min bror Tom hade netop en af dagene i forvejen haft et avsindigt godt job med at rejse kegler for noen handelsrejsende, der hade betalt så meget, at han forduftede av frygt for, at de skulle fortryde og tage pengene tilbage.

Der var altså til flere karduser krudt. Og de blev købt omgående.

Krudtet blev hældt i bunden av noen konservesdåser. De skulle være hylstrene om bomberne. Derefter blev som forladning en del papir lagt ovenpå. Vi fik så det gode råd at komme noet handskeskind i. Dernæst huggede vi en del cement fra noen tønder og blandede det med vand. Og endelig kom vi en del småsten og søm i blandingen og fyldte det hele på konservesdåserne.

Hensigten var, at disse bomber, – vi hade fire, – skulle anbringes på noen små flåder, der i forsigtig avstand fra os selv skulle bugseres efter vores båd. Når vi så skulle passere rektors »konebåd« i aftenens løb, skulle lunten tændes an, og vi skulle så passe på at ro sådan, at det hele ville eksplodere, netop når rektor i sin store dumhed kom glidende forbi.

Desværre – altså heldigvis – blev det hele en fiasko. For hver eneste lunte, vi stak an, brændte kun ned til cementen og gik derpå ud. Stor skuffelse, skønt hele navigationen og den lille flådes avstand og det øvrige hade virket godt nok. Det eneste, der ikke hade fungeret, var altså selve eksplosionen. Og et held var det naturligvis. Nu tænker jeg tit på, at dér kunne hele mit livsløb ha ændret sig. Vi ville ikke rektor noet særligt ondt. Han var bare skolens øverste, og som følge derav ville han »ha godt av« en forskrækkelse, mente vi. Men at han skulle skades, regnede vi slet ikke med.

Nå, vi fik jo avløb nok på anden måde for vort æventyrmod. Vi fandt i *de Coninck-Smith'erne* tre brødre, som førte an i alle retninger. De var stærkere end os andre, de hade opfindsomhedens gave til nye opdagelser rundt om i skovene i byens nærhed, og de var glimrende iagttagere av naturen. Noen glimrende drenge var de; men de led samme skæbne som vi andre nede ved havnen. Byens ærede fædre fandt dem og os anderledes, end de selv hade været som børn, og anderledes end de ønskede, deres eget avkom skulle være. Mennesker er jo selvtilfredse med eftertryk: lad vore børn ligne os, så skal det nok gå i verden.

Mine forældre var heldigvis noet mere frisindede. Så længe vi holdt os i ro inden for den grænse, som kunne inspiceres av byens bedre stillede og vores egen omgang, fik vi frit råderum for vore kræfter uden for disse cirkler.

3. KAPITEL

En skønne dag hade jeg så taet »4de Klasses Hovedeksamen«. Det skønnedes at være noet vigtigt, og det gav da også adgang til gymnasiet på latinskolen.

Med den høje værdighed som gymnasieelev fulgte vilde privilegier. I skolen var der visse lærere, der begyndte at sige »De« til os. Det virkede i begyndelsen underligt. Man forstod sin betydning. I skolegården var det nu forbi med at løbe rundt og lege. Vi stod oppe i den øverste del av pladsen, talte sammen som fornuftvæsener, drøftede tingene ud fra ganske besynderlige, men dybt ærlige synspunkter. Dertil kom, at nye elever var kommen til, som gav friske impulser. Den senere overretssagfører *Viggo Flening* i Svendborg hade således siddet på byfogedkontoret i Nakskov i noen år, men var derefter bleven klar over, at han ville studere. Han hade altså erfaringer, ingen av os andre var i besiddelse av. Han hade været ude i et frit job. En anden var *Valdemar Petersen,* som hidtil hade gået i en realskole i Maribo. Det var den, *Kaj Munk* senere i så høj grad besynger og beundrer.

Og en tredie, jeg beundrede, var *Poul Helms;* han forlod forresten ret tidligt byen og kom til Herlufsholm; men hans væsen imponerede mig umådeligt, og jeg øvede mig i lang tid på at tale som han og udtrykke mig som han. Det sidste lykkedes absolut ikke.

– Far! Edith Kronman har fået en gave, kom han en dag og sae til sin far, præsten. – Så, hvad er det for en gave?

– Det er skønhedens gave, svarede drengen. Dette fortaltes som bevis på Pouls mærkelige væsen; men jeg beundrede ham i lange tider for det.

Derimod husker jeg kun alt for tydeligt min sorg over selv aldrig at kunne finde på noet originalt. Det begyndte, da jeg var ganske lille. Der var f. eks. en dreng, som vi alle beundrede, fordi han var stærk og løb hurtigere end andre og i det hele taget hade egenskaber, drenge sætter højt. Hans far hed *G. I. P. Hansen* og gik under navn av Giphansen. Drengen hed følgeligt Giphans.

Men faderens forhold var i uorden, og han stak av til Amerika med hele familien. Det var dengang et ubestemt begreb; vi drenge formo-

dede, at Giphans skulle skære skalpe av indianere, og at hele hans liv i fremtiden ville være en kamp for at leve med bøsser og pistoler som eneste våben.

Da kom rædselsbudskabet, at faderen hade myrdet sig selv og dem alle ved at lukke op for gassen i Chicago, hvor de boede. Giphans var død. Da han hade været i besiddelse av det mest højprocentige underbid, jeg mindes, besluttede jeg at anlægge det samme. Jeg øvede mig i dagevis, og jeg faldt i søvn om aftenen med undermunden stukket godt frem. Desværre vågnede jeg altid med munden i den sædvanlige stilling, og efterhånden tabte jeg interessen for at forbedre mit udseende.

Men nu var jeg altså i gymnasiet. Jeg begyndte her at få interesse for at skrive. Foreløbigt var det dog kun de danske stile, der var ofre for mine forsøg. De blev alle høfligt slåede tilbage. Vores lærer i dansk, denne her adjunkt Larsen i dansk og religion og øretæver, var uden forståelse av en ung mands behov for vejledning og interesse. Jeg skrev undertiden danske stile, der var hele avhandlinger – i hvert fald i længde. Til andre tider, når jeg ikke følte tiltrækning til emnet, avleverede jeg en uforskammet kort og uforskammet formet stil, hvori jeg gjorde nar av opgaven, hvilket flere gange medførte klage til rektor. Det var ikke længere rektor Fraas, men en ny leder av skolen, *Hoff-Hansen,* en mand med stor forståelse for de unge og med en evne til at gøre det stof interessant, som han underviste i. Men han forstod ikke at gøre sig gældende over for de gamle indgroede dødbidere i skolen, hvis opgave det kun var at få deres gage for så lidt arbejde som muligt.

Under dette gennemgik jeg personligt en stor forandring. Min interesse for naturen og friluftsliv beholdt jeg. Det medførte mange udflugter i båd og til fods, som udviklede mig legemligt. Pludseligt tog jeg til at vokse. Muligt var det pubertetsalderen alene, muligt hade jeg overstået den før omtalte børnetuberkulose ved det friske liv. At det ikke harmonerede med skolegangen, viste sig bl. a. i, at jeg ikke længere kunne følge med i klassen. Det generede mig dog ikke særligt. Jeg forsøgte en tid virkelig at være flittig og tage fat på hjemmearbejdet. Men det blev mødt hos lærerne med indgroet mistillid, for det var een gang for alle vedtaet, at Peter Freuchen var en fræk og doven knægt, og derved blev det.

Samtidigt groede jeg i været. Hidtil hade jeg været en lille splejs. Jeg var stærk, og jeg sloges godt, så jeg holdt kammeraterne i respekt, da jeg var i den alder, hvor enhver disput blev avgjort med næverne. Nu var jeg groet ind i den periode, hvor æstetiske interesser begyndte at spire. Jeg var ivrigt medlem av »Hegemone«, som var gymnasiets æstetiske lørdagsklub. Dér skrev jeg flittigt i vores blad og indviklede mig i litterære diskussioner. Men alt imens voksede jeg, og det var jeg ikke den eneste, der lae mærke til.

Det traf sig, at jeg i nogle fridage var sammen med en del adelige mennesker av begge køn. Vi morede os om aftenerne med at spille visse »selskabsspil«, om man kan kalde det »more«. Men der fandtes jo den gang ikke biografer, ikke biler til at komme hurtigt andre steder hen. Hygge var der i værtens smukke stuer og tonen fyldt av en blanding av munterhed og fornemhed og tagen avstand fra problemer, der skulle noen hjerne eller i hvert fald lidt originalt tankearbejde til at kaste sig ud i.

En aften besluttede vi at opføre noen tableauer, eller måske var det forberedelser til et kostumebal. Jeg husker mærkeligt nok ikke årsagen. Jeg husker kun, – og det overordentligt tydeligt, – at en av de fornemste adelsdamer, en venlig og livlig kvinde på ca. 50 år, ligesom tilfældigt sae til mig, at jeg skulle komme hen til hende, når de andre hade sagt godnat, så ville hun avtale med mig, hvad der skulle laves.

Sengetid var kl. 22. Så sang vægteren de første vægtervers. Hvorefter hver gled hen over de svære tæpper og gik til ro.

Min venlige medinteresserede i det, der skulle ordnes til i morgen, sae, da vi gik ud, at jeg skulle vente ca. en halv time, så ville hun ha lavet sine lister færdige, som jeg så skulle komme efter.

Jeg skænkede ikke med en tanke dette noen opmærksomhed. Jeg hade ikke anelse om, at det muligt var upassende at avlægge besøg hos en dame så sent på aftenen. Jeg følte og tænkte som en dreng og var bare lidt ærgerlig over, at jeg skulle vente en halv time for at hente de lister, som lige så godt kunne ordnes i morgen.

Men da det var sådan en fornem dame, og hun desuden var så meget ældre, kunne jeg ikke undlade at gøre, hvad hun hade sagt. Følgeligt gik jeg derhen til den avtalte tid. Der var stille og øde i slottet, og jeg bankede på. Hun lukkede selv døren op og sae, at jeg skulle komme ind. Noet så mærkeligt som det, hun gjorde, hade jeg aldrig set før. Hun drejede nemlig nøglen om bag ved mig og stod så og lo foran mig. Nu først lae jeg mærke til, at hun var mindre end jeg. Og hun stod i en stor kåbe eller kimono, et klædningsstykke, jeg i hvert fald aldrig hade set mage til.

Men i samme nu lod hun kåben falde og stod splitternagende nøgen foran mig. Senere, når jeg er faldet i vandet oppe i Grønland, og kulden maser sig ind på kroppen av mig, føler jeg noet av den fornemmelse, der greb mig dengang. Jeg husker bare, at jeg måtte gøre mig umage for ikke at skrige.

Da lo den fine dame; hun gik hen til mig og tog mig om halsen. Så trak hun mig ned på den sofa, der stod derinde, og begyndte at tale til mig. Hvad hun sae, hørte jeg ikke. Jeg sansede ikke noet; jeg sae bare, at jeg ikke kendte til den slags, og at jeg hellere ville hen til mig selv. Dertil lo hun meget og sae, at det var også det, hun hade regnet med. Men nu måtte jeg ikke gå.

Jeg hade naturligvis før set nøgne piger. Men aldrig i den forstand, at de betød noet som helst for mig. Og en knægt burde ha lov at begynde at opdage dem selv. Det fik jeg altså ikke. Dette var voldtægt. Alt det fornemme gik av damen. Hun formelig trak tøjet av mig. Hun fortalte om, hvilke følelser av tak jeg senere i livet ville nære for hende. Hun kendte unge menneskers nød, og hun elskede den unge »famlende kærlighed«. Disse ord husker jeg, og det var dem, der gjorde det av med mig. Dette lød jo lige ud av en bog. Men der var jo den forskel på dette her, og hvad jeg hade læst mig til, at det gerne var manden, der var den aktive, og kvinden den tilbageholdende. Her var rollerne i høj grad byttet om. Jeg søgte at værge for mig ved at sige, at jeg jo vidste, at hun var gift. »Skal vi nu lege Potifars hustru?« svarede hun. Dette kvikke svar avvæbnede mig ganske. Min mandlige stolthed var det umuligt at bevare under dette kursusagtige møde med hunkønnet.

– »Se, jeg lader lyset brænde, indtil jeg får forklaret dig det rigtigt,« sae hun.

Men medfødte færdigheder opdages under brugen. Snart kunne hun skrue lampen ned. Og i mørket glemte jeg lettere avstanden i rang og erfaring. Hendes kropsenergi var ikke svækket av fornem tagen avstand fra gemene menneskers lyster. Det blev morgen med fare for, at tjenerne var begyndt at færdes på gangene, da jeg listede derfra.

Da jeg kom hen på mit værelse, undrede jeg mig ganske nøgternt over, at det ikke forekom mig, noen større forandring var sket med mig selv.

Hvad jeg fik ud av det sammensurium av tanker, der løb gennem min hjerne, husker jeg ikke. Det var vist ingen ting. For da jeg endelig hørte tjeneren ude på trappen med gongonen kalde til morgenmad, var jeg klar over, at sulten var jeg i alle fald. Dette fik alle andre følelser til at træde i baggrunden.

Baronessen stod allerede ved temaskinen og skænkede op, da jeg trådte ind.

– Peter har været tidligt oppe. Jeg så med glæde, at Peter holder av at spadsere i morgensolen. Det holder jeg av. Unge mennesker bør stå tidligt op! – Det var en hilsen fra en ren sjæl og en fuldendt værtinde. Enhver gæst, ung eller gammel, høj eller lav, blev behandlet med den kultur, disse gamle herregårdsmennesker var født med. Den ene efter den anden strømmede ned fra søvnen. Også min elskerinde, – om man tør bruge dette udtryk med min fumlende indsats i minde, – kom strålende og brusende ned.

Dagen gik, og jeg var ung og livsglad. Sund på krop og sjæl. Men senere under en spadseretur i skoven, hvor vi skulle hen ad en sti for at beundre en udsigt, kom jeg til at gå ved siden av hende.

– Du kommer altså hen i aften, sae hun hviskende.

– Nej, svarede jeg hurtigt og så bestemt, som om det var en beslutning om at avslå en benådning for landsforrædere.

Hun så mig lige ind i ansigtet og smilede. »Mon ikke?« sae hun bare og vendte sig så til de andre. Igen dybe tanker. Nu var det sagt, nu forstod hun, at jeg agtede at trække mig ud av »forholdet«. Allerede da dette ord kom op i mig, følte jeg en befrielse. Det hade man jo læst om i flere romaner, det var et ord, der brugtes mellem folk av verden. Lidt efter lidt kom jeg altså her ind i kredse som dem, digterne skrev om.

Da slog pludselig en tanke ned i mig. Tænk, om jeg havde besvangret hende? Rædsel og skræk! Ganske vist sae jeg til mig selv, at hendes mand jo ville blive udlagt; men måske han aldrig søgte seng med hende. Måske han således alene ville vide det, men måtte lade det se ud, som om det var hans barn for at bevare æren. Tanken tyngede mig så voldsomt, at jeg satte mig i en grøftekant og glemte, at vi skulle til vogns.

Da var det, at det gik op for mig, at mine problemer var for store til at rummes i eet menneske. Jeg måtte ha en fortrolig. Men Erik kunne jeg ikke bruge. Vi talte aldrig om seksuelle emner; det var så kedeligt, hade vi gang på gang erklæret over for hverandre.

Ensom ville jeg altså blive nødt til at gå gennem verden bærende mine hemmeligheder med mig i graven. Et øjeblik foresvævede der mig noet om, at jeg, ukendt og alvorlig til døden, ville komme en gang om året og se en vis ung pige danse ved en hoffest, beundret av alle for sin skønhed og livsglæde. Derpå ville jeg hurtigt fjerne mig igen, og ingen skulle vide, hvem jeg var.

Men straks kom den forbandede nøgternhed op i mig igen. Hvordan skulle jeg komme ind til denne hoffest? Hvordan skulle jeg vide, når den fandt sted? Med andre ord – om igen! Der måtte lægges nye planer, og et nærværende trængte mere på. Jeg blev behageligt avbrudt av gongonen. Madklokken har tit reddet humøret for mig.

Men eet var jeg i hvert fald vis på, at jeg ville tale med hende i morgen, derpå rejse bort og aldrig komme tilbage. Under middagen mærkede jeg hendes øjne på mig. Jeg sad jo nede ved bordenden, min alder og ubetydelighed anviste mig min plads. Hun sad derimod oppe midt i salen og talte højt og muntert. Men hun kiggede ned på mig og smilede til mig. Det var alt. Mit hjertes is tøede dog ikke op.

Hvilke tanker der gik gennem mig, aner jeg ikke. Men aftenen gik; vi spillede »Pølse« eller noet andet. Vi hørte vægterverset til klokken ti. (Dengang var »klokken to og tyve« ikke opfundet). Men da natvægteren sang klokken elleve, lå jeg allerede inde hos hende igen.

Hvorfor husker jeg ikke. Jeg ved kun, at jeg hadede det, og at jeg listede mig ind med en undskyldning på læberne. Men hun låsede døren og sae tys.

Hun lo bare: Å, jeg elsker novicer. I er allesammen ligedanne. Jeg vidste jo, at du ville komme!

Den aften slukkede hun lyset straks. Jeg følte mig udlært og forsøgte at tale som manden til den ham underkastede kvinde. Jeg sae, at jeg snart måtte rejse. For at give mine ord tyngde og bringe hende til at forstå nødvendigheden, sae jeg, at »mit arbejde« krævede det.

– Ja, du skal vel i skole igen, sae hun. Det føltes krænkende. Men det var jo sandt, så der var ikke noet at nægte. Straks blev jeg skoledrengen igen. Men for at få en smule oprejsning besluttede jeg at sige DU til hende. Det gik dog ikke. Hvordan skulle jeg få det sagt? Hvis hun nu blev vred, og jeg så lå her uden tøj på? Da fik jeg den lysende idé, – den jeg jo hade grundet over den lange, lange dag.

Jeg sae: Jamen, hvis der nu kommer børn ud av dette her? Da lo hun en klinger latter. – Å nej, min lille ven; det er ude over de dage. Nej, hav ingen frygt. Men det er pænt av dig at formode det. Så tav hun lidt og blev pludseligt til et menneske: Engang ville jeg gerne ha haft et barn; – men min mand (hun nævnede ham altid kun ved titel) har aldrig kunnet. Måske er det det, der har gjort mig sådan!

– Hvordan? spurgte jeg.

– Sådan, at jeg må ha unge drenge, ganske unge drenge. Jeg ser kun på mænd for at tænke på dem her hos mig som nu. Å, men jeg elsker jer unge. Men det er forfærdeligt!

Jeg blev hos hende hver nat, så længe ferien varede. Det var kun noen få dage. Men jeg var vist alligevel anderledes, da jeg kom hjem.

Kort tid efter gik Erik Knuth ud av skolen. Hans interesse for musik tog mere og mere overhånd. Og de dårlige lærere, skolen i Nykøbing var domineret av, den fuldkomne mangel på ånd og evne til at gribe ungdommen, gjorde heller ikke noet til at holde ham. Erik Knuth kom til Berlin for at studere musik. Derved skiltes jeg fra min barndoms bedste kammerat, en dreng, der stod på en helt anden fod med den verden, hvor jeg var født, og som jeg hade levet mig ind i, men en dreng, jeg holdt av som ingen anden.

Præsten i Nykøbing hed pastor *Kemp*. Aldrig har jeg truffet et bedre menneske, og aldrig har jeg set en mand, der kunne opdrage sine ti børn til allesammen at blive dygtige og vokse op i kærlighed til hverandre og til deres arbejde. Pastor Kemp forstod sig på drenge, og når vi kom ned til ham, hade han altid noen muntre og kloge ord at sige til os. Av fag var han altså præst, hvilket ofte vil sige noet verdensfjernt; men denne mand kendte menneskene, og hans humør var ægte, hans kærlighed til medskabningerne så grundfæstet, at jeg til dato høster nytte av hans lære. Da jeg engang kom til ham og forlangte at blive slettet av kirkebogen som medlem av folkekirken, sae han med det

samme, at det glædede ham. »For den samling, man møder dér, er ikke de bedste. Men du kan jo altid komme ind igen, hvis du ikke har kræfter nok til at være selvstændig. Her er hyggeligt og lunt,« sae han med et smil. Siden da har jeg hvert år ved nytårstid flyttet hans billede over i min nye dagbog. Hvis jeg blir mismodig eller vaklende, kigger jeg bare på pastor Kemps billede. Han hade som præst dengang kun en lille gage. Men der var nok til ti børn og endda altid noet at hjælpe andre med. Han var selvfølgelig ikke avholdt av indre-missionen, der vistnok var vanskeligt stillet i byen med denne sognepræst, hvis menneskelighed skar tværs igennem dogmer og retninger og holdt sin menighed sikkert sammen gennem sine prækener, der vistnok – det lærte jeg, da jeg begyndte at forstå lidt mere av, hvad han sae – næppe hade meget med systematisk kristendom at gøre. Mit hjem var ikke religiøst. Mor gik i kirke, når det var Kemp, der prækede. Han virkede som en hvile i hverdagens gåen op i husgerning og besvær. Han pålae ingen byrder eller kvaler. Men mest var det vist hans egen livsførelse, som vi alle hjemme hos os fik opstillet som forbillede for en far og en familieleder. Hver av hans mange børn hade sine fortrin, alle var særprægede.

Jeg hade i disse sidste skoleår sluttet mig til et par andre kammerater, hvis tiltrækning jeg den dag i dag ikke forstår. Der var en søn av en tømrermester i Nysted, *Karl Andresen,* hed han, som jeg daglig opsøgte, skønt jeg ikke fandt noet hos ham ud over fodboldevner og en fuldkommen uinteresserethed i noet som helst. Hvorfor er unge mennesker ikke i besiddelse av kraft til at skille sig ud fra det, der blot spilder tid?

Måske er det denne specielle alders ubevidste oppositionslyst, der søger nye veje. Og i en lille provins gives der ikke ret meget til at tage interessen. Da jeg derfor kom til København for at studere ved universitetet, var jeg ganske uforberedt og i højeste grad umoden til at koncentrere mig om at læse til læge, noet, jeg hade besluttet uden dog at føle noen brændende trang til at helbrede syge.

Københavns universitet var ikke noet egnet sted for mig. Selve undervisningen i filosofikum lededes av to professorer, hvis forelæsninger vi fulgte en kortere tid. Så opdagede vi, at det var tidsspilde. Der var jo visse filosofikumfabrikker, der lavede cand. phil.'er engros. En av dem var magister *Anton Thomsen,* der senere selv blev professor i filosofi. Men han kunne langt fra selv overkomme de mange studenter. Så han tog sig kun av dem, der gik hos professor *Wilckens.* Da jeg hade indskrevet mig hos professor *Kroman,* blev jeg henvist til assistenten *Kaj Viale,* et fint menneske, der virkeligt opnåede at give mig forståelse av, at jeg som materiale, hvorav der kunne opstå et menneske, manglede ikke så ganske lidt. Mit valg av filosofiprofessor var fuldkommen bestemt av det faktum, at Kroman ejede en sejlbåd, som han engang hade været

på grund med nede i Guldborgsund. Han sad på en sten, da Tom og jeg kom sejlende forbi.

Dog gik det mig ikke helt ønskeligt ved selve »studiet«, om man tør kalde det et sådant, når man blir madet med bestemte stykker, der skal læres udenad til næste gang. Jeg strandede nemlig på en ganske uanet klippe. På det hold studenter, der hade timer lige før vort, gik de to brødre *Bohr, Niels* og *Harald*. De var så helt forskellige fra noen, jeg hade set før, at deres uopnåelighed fyldte mig med avmagt.

Viale, vores manuduktør, var helt avkræftet efter en time med disse to brødre og noen ligesindede elever. De tog nemlig diskussionerne op med ham, og kloge var de jo; men dertil gik de hjem og læste store værker for at være bedre funderede i næste time til at slå ham av marken med argumenter og problemer. Det var første gang, jeg mødte den store overlegenhed i hjernemagt. Siden blev jeg venner med begge de to brødre; men aldrig formåede jeg dog at kunne måle deres storhed. Personligt vil jeg alle dage ha indtrykket av, at Harald var klogere end sin store berømte bror Niels; men at deres far, professoren i fysiologi, var klogere end dem begge tilsammen. Muligt fordi man hernede ved bunden, hvor jeg befinder mig, ikke kan skue højdernes toppe.

Nå, foreløbigt traf jeg disse to vordende professorer på fodboldbanen. De var begge medlemmer av Akademisk Boldklub og drev sporten ivrigt. Harald var en av Danmarks fineste forwards spillere. Jeg trænede ivrigt sammen med ham. Hans karakteristiske skikkelse skal jeg aldrig glemme. En ganske lille tynd fyr med dårlig holdning. Dertil hang strømperne altid nede om hælene på ham, når han løb. Men spille fodbold kunne han. Stærk var hans uanselige krop, og han forstod med sine overlegne beregninger at benytte sig dels av boldens nødvendighed av at følge naturlovene, dels av de forskellige modstanderes specielle metoder og kraftanstrengelser.

Ved siden av selve sporten på fodbold- og kricketbanen dyrkede Akademisk Boldklub et klubliv, som virkeligt betød meget for studenterne i de dage. Morsomme visedigtere, opfindsomme festarrangører og hyggeligt kammeratskab betød uhyre for den fremmede student, som kom ind fra landet og ikke kendte noen og følte sig ensom i den store by.

Men når jeg så hade været ligemand med Niels og Harald Bohr på sportspladsen og pludseligt blev stillet over for dem på filosofiens arbejdsmark, forstod jeg, at det vist var bedst, at jeg helt trak mig ud av dette her og tog ud at sejle som sømand. Der skulle mange års omgang med mennesker til, før jeg forstod, at den mindreværdsfølelse, jeg hade over for mig selv, aldeles ikke deltes av noen av Bohr-brødrene. Siden hen, da jeg begyndte at skrive, sluttede jeg den avtale med Niels Bohr, at jeg skulle sende ham et eksemplar av samtlige mine bøger på den udtrykkelige betingelse, at han aldrig sendte mig noen av sine. På den

måde har vi holdt balancen. Han sier forresten, at han har mine bøger liggende ved sin seng. De er altså gode at falde i søvn på, – det er da en virkning!

Men foreløbigt var jeg altså student, og der gik ikke en dag, uden at jeg følte min underlegenhed over for de københavnske kolleger. De vidste meget mere end jeg, og deres interesser strakte langt videre. Det var atter et resultat av min dårlige skole. For de store latinskoler rundt i landet, som også producerede studenter, viste bedst, hvad der skete inden for deres klasseværelser. F. eks. blev jeg venner med en del studenter fra Ålborg; der var en masse dygtige unge mennesker det år, og de var langt mere udviklede og forstod sig på mere, end jeg gjorde.

Men mest imponerede københavnerne mig. Jeg kom i Studenterforeningen, og dér traf jeg voksne herrer, der gik med stiv hat. Vi var jo stolte af vores studenterhuer. Dem lærte vi snart at stikke væk. Det begyndte forresten straks med, at ældre studenter gik op til universitetet under forelæsningerne i filosofi. Dér hang jo hundredvis av uskyldige flunkende nye studenterhuer på rad. Knagerne var fulde af dem. Så avleverede de træske mænd deres gamle forsvedte låg og valgte sig nye ud i ro og mag. Nye var de jo alle sammen, og der var fred nok under forelæsningen, som vi var inde til, så de kunne prøve dem, der passede.

Da jeg derfor en dag så en høj smuk ung mand med et overlegent smil betragte mig og spørge, hvorfor jeg da i alverden rendte med de børnehuer, gik det op for mig, at der var andre i verden, der ikke mente, at den værdighed at være student var toppen av det hele. Det var den senere professor i kirurgi, *Svend Hansen* (det var dog en masse vordende professorer, jeg omgikkes), som jeg i den tid kom en del sammen med. Han var dengang radikal og forskrækkede mig gang på gang ved sine revolutionære meninger og tilbøjeligheder. Jeg var jo selv kun vidende om de synspunkter, der holdtes i ære i Nykøbing, og som jeg aldrig hade vovet at opponere ret meget imod. Siden hen skilte jeg mig jo ud fra Svend Hansen og andre, og når jeg nu træffer dem, forekommer det mig, at vi har byttet roller, og at det nu er dem, der forsigtigt advarer mod for vidtgående ændringer i det nuværende bestående, som de jo selv har været med at præge.

I Studenterforeningen hade jeg mit tilholdssted. En dag sad jeg og læste Lolland-Falsters Stiftstidende, da en lille student bag ved mig bankede mig på skulderen og bad mig gøre ham den tjeneste at lade være at vippe på stolen. Det generede ham og gjorde ham nervøs. Nervøs, sae jeg forbavset. Jeg hade nok hørt dette ord omtale; men at et menneske ville indrømme det om sig selv, forbavsede mig stort. Jeg kiggede ned på fyren, og mærkeligt nok kom vi i snak. Han hed *Vagn Hagelberg* og var noen år ældre end jeg. Han var en av de

kendte skikkelser inden for foreningen. Hade spillet studenterkomedie i noen vintre i træk. Der var hvert år en del studenter, for hvem det at være student var ensbetydende med at feste og tage del i underholdningen i Studenterforeningen. Derfor tog de også ivrigt del i de almindelige diskussioner på lørdagsaftenerne. De betragtede den indre foreningspolitik som et livsvigtigt problem. Og den stakkels Hagelberg, der vistnok oprindelig var en velbegavet fyr, tabte ganske sit studium ved alt dette. Vinteren igennem indøvede han og hans kammerater skuespil eller skrev selv revuer. Når dette var overstået, hade de skaffet sig en masse flere venner blandt studenterne, og sommeren derefter tog de på besøg hos disse rundt i provinsen og lod sig fejre. Deres københavnervid skabte dem jo en glorie hos de unge damer rundt i Danmarks herregårde og provinsbyer. Men årene gik for dem, og de glemte helt deres studier.

Hagelberg var en ganske lille fyr. I virkeligheden var han mindre, end jeg har set noen anden med studenterhue på. Han var så lille, at han – dengang han endnu besøgte universitetet – måtte blive stående uden for og vente, til der kom en mere voksen kollega, da han ikke selv kunne nå at lukke døren op. Men han hade et humør, der bar ham over alle skranker. Da jeg traf ham, og han nedlod sig til at tale med mig, syntes jeg, at jeg derved hade opnået et stort skridt fremad mod tinderne, – hvilke vidste jeg ikke. Det var min medfødte trang til altid at slutte op bag andre og betydeligere mennesker, der fik mig til at hænge på. Hagelberg indførte mig i en kreds av betydende studenterforeningsmedlemmer, og dér traf jeg en klike, der hade sluttet sig sammen i foreningen »*14. maj*«, hvis opgave det var at samle alle kunstinteresserede inden for foreningen. Helt nede fra Nykøbings åndløse latinskole og op til denne forsamling av søgende sjæle var der et højt spring. Når jeg nu tænker tilbage på disse kammerater, møder jeg navne, der på mange måder bidrog til at forme det Danmark, der dannedes, efter at Brandesbevægelsen hade sejret, og nye tider var indvarslede, der skulle til at være noet mere end blot et program. Og vordende dygtige videnskabsmænd mødtes her; vi inviterede mange av datidens navne til vore aftener og lærte meget – såvel positivt som negativt.

I grunden tør jeg takke disse mennesker for mange av de interesser, jeg blev besjælet av. Tidligere hade jeg bare haft en retningsløs higen mod at få lov at tænke selv.

Studenterforeningen blev dog en skuffelse, og jeg meldte mig derfor snart ind i Studentersamfundet, som var den radikale studentergruppe, der med Brandes som bannerfører mente sig kaldet til at bestemme over Danmarks fremtid. Inden for »Samfundet« var der igen visse avskygninger, hvorav en var specialforeningen »Catilina«. Hvad det var, anede jeg ikke, før jeg så en plakat i vestibulen, der opfordrede os til at

melde os ind. Den var rettet til årets russer, og jeg adlød blindt. Jeg hadede jo Cicero fra latintimerne.

Lederne i »Catilina« kendtes dels på højrøstet tale og sorte, flagrende slips, dels på at de talte mod alt muligt, undtagen eet. Det hørte sig nemlig til dengang, at man »vel« var radikal i bund og grund; men »her står jeg med et særstandpunkt«. Dette særstandpunkt gav anseelse, og det gav mulighed for lange diskussioner, hvor man hade den glæde at høre sig selv tale ofte, enten under bifald eller piften og trusler om udsmidning. Begge dele glædede jo sin mand. Og det gav også træning i at stå på en talerstol og færdighed i at deltage i diskussioner.

Det første, jeg her stødte på, var en forarget protest imod, at en skuespiller, der hed *Martinius Nielsen*, ville spille »Hamlet«. Ganske vist hade jeg nok hørt om denne Hamlet; men Martinius Nielsen var mig en ganske ukendt person. Kvik som jeg var, fik jeg dog snart færten av, at samme hr. Nielsen var direktør for *Dagmar Teatret,* og så talte jeg. Jeg hade det store held, at ingen lae mærke til, hvad det var, jeg sae. For jeg troede jo, at *Dagmar Teatret* var det forum, hvor en dengang højst omtalt sangerkvinde, der hed *Dagmar Hansen,* vandt sine tilhængere. Nu opklaredes det derimod, at Dagmar Teatret var folkets dyreste klenodie, medens *Det Kongelige Teater,* der nede i Nykøbing formodedes at være fremvisningsstedet for den højeste form for forfattervid og scenekunst, her fremstilledes som et tempel for overklassens laveste slavesjæle, hvor skuespillere for penges skyld stillede sig op hver aften og skar ansigter til rædsel for enhver god smag og til skændsel for anstændighed og digterånd.

»Catilina« blev populært kaldt »De Blege Ansigter«. Vores ledere var den senere statsminister *Buhl* og den nutildags absolutte mønstertype på reaktion, anti-demokrati og snæversynethed samlet i een person, *Harald Nielsen.* Der var også *Adler Lund,* en ung ildglødende person; jeg husker dem ikke alle. Men Buhl og Harald Nielsen kom til mig og spurgte, om jeg kendte større skandale, end at Martinius Nielsen skulle være Hamlet på scenen. Da jeg ikke vidste ret meget mere end, hvordan man skulle sejle en båd og hale sildegarn, vovede jeg ikke at tage noen diskussion op, så jeg kunne ikke andet end give dem medhold. De tilsae mig derfor at møde den næste aften i Studentersamfundet. Det var endda så uhyggeligt, at det var klokken 24, hvilket forlenede sagen med en endnu større betydning for mig. (I virkeligheden var det, fordi visse av lederne underviste i noen aftenskoler). Nå, vi mødte op og knyttede hænderne og besluttede at være faste og modige. Derefter blev der avtalt taktiske snedige planer. Vi fik hver udleveret en fløjte og skulle sidde spredt rundt i teatret og pibe i fløjterne, når Harald Nielsen nede i parkettet gav signal. Jeg var glad for min fløjte, og jeg lovede, at ingen skulle få mig smidt ud før efter en virkelig kamp; jeg skulle i det mindste

vise, at jeg kunne holde min plads i kamp med en tre-fire udsmidere, om galt skulle være. De blege anførere forklarede så de forsamlede sammensvorne, at vi skulle fordeles rundt om i teaterrummet og skingre i fløjterne, så at det ville være muligt at forhindre hr. Nielsen oppe på scenen i at få udtalt sine berømte replikker. Da slagplanen var lagt, skulle vi skilles efter med oprakt hånd at have lovet at udføre vor samfundsvigtige dont. Jeg spurgte derefter en av de mest arrangerende, hvor jeg skulle få min billet fra. Han så overlegent på mig og sae stødt, at den måtte vi minsandten købe selv. »Nå, ja,« sae jeg. Men i samme sekund ragede det mig en fjer. Nu var sagen ikke av mindste interesse for mig. Som forsulten student hade jeg bare øjnet en chance for en gratis billet, og hvis der så ville være faldet et rask lille slagsmål av ved siden av, hade sagen haft sine lyspunkter. Nu absolut ikke.

Men fejg som jeg av naturen er, sae jeg ikke noet til noen. Fløjten beholdt jeg. Men i teatret gik jeg ikke. Jeg kunne endog av avisen se, at den ærefulde kampplads i parkettet, som jeg hade forpligtet mig til, kostede langt flere penge, end jeg den dags dato ejede. Jeg gik hen og meldte mig tilbage i Studenterforeningen.

Dér traf jeg Hagelberg igen. Naturligvis! Men i »*14. maj*« mødte jeg også *Otto Andrup,* som var formand, dernæst *Knud Krabbe,* nuværende professor i hjernekirurgi, *Nina Gertz, Åge Lind, Anker Kirkeby, Erik Lath, Åge Boysen* og mange andre, alle unge mennesker ved begyndelsen av en livsbane, der skulle sætte en del spor.

Av dem alle fandt jeg *Kirkeby* den interessanteste. Han var lidt yngre end jeg, men ikke besværet av min kejtethed eller rettere mangel på tro på sig selv. Den hade han i overraskende grad. Kirkeby boede sammen med *Åge Lind* og dennes bror *Theodor* samt sangeren *Magnus Lemche* i en lejlighed i Cort Adelersgade 12, 4de sal t. h. Disse fire mennesker skabte en cirkel, der dannede historie, og Kirkeby var langt den ledende i lejligheden. Det var han i alt, hvad han foretog sig.

Han elskede at arrangere og skabe sig særstillinger. Ikke av anden grund, end at han hadede skranker. Jeg husker, at – det var vist i 1905 – den danske prins Carl blev konge av Norge. Det vakte jo opsigt, og ved avskeden fra Danmark skulle der naturligvis ske noet.

Menneskemængden var der sørget for. Den fik anvist plads så langt fjernet fra dér, hvor det hele foregik, at ingen kunne se noget; høre var der slet ikke tale om; det var før højttalernes dage.

Men så hade nordmændene, der jo nu fik sig en privat konge, fået indrettet en særlig tribune, hvor de kunne sidde og kigge på, at han rejste »hjem«. Kirkeby indøvede sin rolle i noen dage. Den bestod bare i, at han gik rask hen til den skildvagt, der stod og passede på:

– Jæj har hørt, hær ær plats for de norske, jæj! sae han. Længere nåede hans »norske« ikke. Men det var også nok til at imponere »Jens«.

– Jow, værsgo, sae han høfligt og viste Kirkeby op mod tribunen for de udvalgte. Der skred »nordmanden« så op og betragtede det hele.

På den tid var jeg flyttet ud fra København. Jeg var begyndt med at bo i et pensionat hos fru *Damgård,* der formedelst 55 kroner om måneden gav mig husly og kost, pasning og venlige formaninger om at holde mig strengt inden for dyden. Hun gav god mad, men mente sig forpligtet til at advare den unge student mod alle onde veje, som hun anså hovedstaden fuld av. Efter en månedstid hade jeg fået advarsler nok for livstid og var derfor flyttet ud til Blågårdsgade 22, hvor en gammel dame, fru *Rudkøbing,* hade to værelser, hun lejede ud for 22 kroner om måneden. Dér slog jeg mig ned i hendes møbler og hade det ganske rart. Det kneb jo tit med at få lavet mad; men det gik. Erfaringen er jo en god vejviser, og jeg fik efterhånden opsnuset, hvad der var bedst og billigst at leve av. Fra mit hjem hade jeg en forkærlighed for grisetæer, – måske jeg senere, da jeg i andre situationer kom til at spise brugt fodtøj, hade lettere ved det end andre, fordi jeg hade vanen.

En dag traf jeg så en ung student, der tiltalte mig ved første øjesyn. Hans navn var *Hjalmar Heerup.* Nu er han overlæge og amtslæge i Odense. Han gik rundt for at erhverve en kontubernal til at bebo noen stuer i Kongekilden i Ermelunden lige uden for Dyrehaven. Der hade han fundet et sted hos en skovløber, hvor han og en ven, *Borch,* gerne ville bo. Jeg slog til uden at have set stedet, bare væk fra byen, så mente jeg, at det ville være herligt at leve videre. For Københavns gader blev mig mere og mere viderlige. Jeg savnede luften og vandet og naturen, så jeg sae op hos fru Rudkøbing og tog ud i skoven. Der var dejligt. De første dage gik jeg ture i Dyrehaven og opdagede den. Pludseligt befandt jeg mig aldeles godt, og jeg gav mig til at læse med flid og opnåede ligefrem at blive interesseret i anatomi og fysiologi. Men stedet lå jo unægteligt langt borte. Og Studenterforeningens liv hade sin særlige smag, som jeg syntes om. Man spiste dejlig middag der til 40 øre. Der var dog også en millionærmiddag til 65; men den tog man kun ved særlige lejligheder. Tirsdag og fredag spiste jeg imidlertid helst i Droskekælderen i Lille Kongensgade tæt ved Kongens Nytorv. Dér blev der serveret gule ærter med flæsk eller grønkål med flæsk til 44 øre for en portion. Og det var voksne portioner dengang. Når der var travlt, serverede værtens sorthårede datter selv maden med begge tommelfingrene badende i ærterne, så højt stod suppen op i tallerkenen. Dejligt! Værten var en fed mand, – jeg forlanger av en spisevært, at han skal være fed og derved bevise, at han sætter pris på mad, – han var dertil fuld av historier og kunne kun være i virkelig vigeur, når stuen var fuld av spisende. Mig fik han øje på, og da han så, at min appetit gjorde hans kones kogekunst ære, blev jeg ofte indbudt til en ekstra portion. Den sorthårede datter serverede og slog sig tit ned ved mit bord og førte fin konversation.

Ak, jeg var ung og hade endnu ikke begået så mange synder, at min samvittighed tyngedes av at synge med. Der blev ligefrem dage, hvor jeg åd gratis. Når jeg ville betale, sae hun sødt: – Å, det æ smæn ligemeget!

Herlige ord i en students ører. Så kom den dag, da jeg blev inviteret ind bag ved i privaten. Der var skønt, for moderen var også vel ved magt og bød på aftensmad. Hun fortalte, at hendes datter havde sagt, at jeg engang skulle være doktor, men at det jo var en lang vej. Der var da også andre måder at leve på, og kundskaber kom aldrig i vejen noen steder. Jeg begreb ikke rigtigt hensigten; men da faderen så kom til og inviterede os to unge til at gå i *Kasino* og se et stykke, der hed »*Den sorte Panter*«, anede jeg uråd. Men Kasino var jo dog Kasino, og vi gik derhen. Den sorthåredes tillid strakte dog ikke til at overlade mig pengene og købe billetterne. Det gjorde hun selv, desuden to poser med bolcher, og i mellemakten gav hun en sodavand til deling.

Hun var yndig, og vi gik ganske langsomt hjemad. Omkring Hesten på Kongens Nytorv stod en række bænke, og vi satte os på den ene og sae, hvad man sådan sier i den situation og i den alder. Hun betroede mig derefter, at hun straks hade lagt mærke til mig, den første dag jeg hade været nede i kælderen. Det var min dannede optræden, hun hade bemærket. Derimod kunne hun »rennok« ikke lide de kammerater, jeg hade været der med. Og hun var glad over, at jeg ikke hade været sammen med dem mere. Men jeg skulle bare vide, hvordan det var for en pige, der gerne ville holde sig pæn – sådan altså – at servere til bare droskekuske og den slags. Jeg spurgte, hvad der var i vejen med dem? Ja, sae hun, enten er det jo noen gamle udbrændte stødere, eller også er de allesammen »fulde av ba'tanker og kommer med ujtalelser!«

Og det hade jeg altså ikke gjort. Dertil var der jo ikke noet at svare. Det behøvedes heller ikke, for hun tog offensiven og spurgte mig rent ud, om jeg var »riæl«. Det var jeg, forsikrede jeg hende. Hun sae, at hendes far også hade anbefalet hende at interessere sig for mig, for han hade en dag budt mig en snaps til maden, og jeg hade sagt nej tak. – Og det var noet, der gjorde indtryk på far. Han er jo selv nødt til at ta sig noen stykker for at holde forretningen sammen. Men rent ud at avslå en snaps til gule ærter, hade han altså aldrig været ude for før. Det hade han fortalt inde i privaten. Og det hade slået hende!

»Nu sidder vi altså her,« sae hun dernæst. Dette var også et faktum, som ikke kunne rejse større diskussion. Men vi var tæt ved hjemmet. Man skulle bare skrå over torvet. Dér mente jeg så, at avskedstimen skulle slå. Men på vejen derover hviskede hun, at hun godt vidste, hvad meningen var. For jeg skal ikke gøre mig bedre, end jeg er, tilstod hun sødt. Jeg er jo ikke helt uden erfaring. Men vi kan godt liste op ad bagtrappen til mit værelse, uden at noen hører det.

Da sprang gnisten op for mig. Jeg samlede alt mit mod for at få sagt fra i tide. Hun knugede mig ind til sig og sae, mens hendes sorte øjne dvælede dybt i mine: »For jeg stoler altså på, at du er riæl!« Atter dette tillidsvotum. Det turde jeg ikke svigte, og jeg tog derfor ordet for en fremstilling av sagens temperatur og øjeblikkelige udsigter. Jeg sae hende, at min hensigt var at beskytte hende det mest mulige, til jeg hade ledsaget hende til den fædrene nedadgående trappe. Der ville jeg sige farvel og tak for i aften. Men ikke mere. Standhaftig som Josef avslog jeg alle indbydelser til at stige op ad en hvilken som helst bagtrappe med hende. Jeg skulle hjem, og jeg forklarede hende, at vi vist ikke passede sammen i det lange liv, der forhåbentligt lå foran os begge.

Pigen stod en stund og hørte på. Dette var i hvert fald en diskussion, og der anedes måske noet stort bag så megen kyskhed. Men så fik pludselig hendes tanker retning mod håndgribelige ting. For at hendes egen ynde ikke besejrede hver hankønnet skabning, faldt hende ikke ind.

– Er det altså, fordi du er dårlig? sae hun fromt. Hvordan dårlig? spurgte jeg, uskyldig som jeg var. Ja altså med den dernede – sæføllelig! sae hun direkte med en pegende bevægelse. Jeg forsikrede hende om min krops renhed og mine kønsdeles bakteriefri beskaffenhed. Men dermed var hendes tålmod til ende. Kærlighed slår jo efter sigende hurtigt om til bitterhed og hadefulde ord.

Hun gav et hånligt grynt fra sig: »Du var et vær'e stykke med laks,« sae hun som en almenbedømmelse. »Så er du altså en snotfisk. Og du skal ikke bryde dig om at komme og spise gratis mere. Og sådan én gir man teaterbilletter ud på. Jeg kender da herrer, som er glade ved at give ud en hel aften og flere i træk endda.«

Mere hørte jeg ikke, for jeg tog Kongens Nytorv i tilbagetog. Jeg hade vundet en moralsk sejr; men jeg hade mistet de gule ærter og grønkålen, der hade været tilberedt med timian. Det stribede flæsk med sennep! Og så var oven i købet toget gået, mens vi sad på bænken. Jeg måtte *gå* helt ud til Kongekilden; det tog tre timer. Og siden kom jeg ikke i kældere. I Studenterforeningen var ærterne mere dannede, det vil sige vandede. Men snart åbnede nye perspektiver sig.

Det år begyndte nemlig den lange række av børnehjælpsdage, som i årenes løb skulle bli en fast institution i København og mange andre byer.

Julius Schiødt regerede i Zoologisk Have, og han kunne ikke lade en sådan begivenhed gå hen uden at lede menneskestrømmen ud til sin dyrepark. Børnehjælpsdagen endte altså på Frederiksberg. Jeg selv var ikke med, for penge hade jeg ikke. Heerup hade heller ingen; men han hade initiativet til at forsøge sig. Hvad der skete, ved jeg ikke. Kun ved jeg, og det fik jeg både at føle og høre, at han kom hjem forelsket, som kun en student fra Frederiksværk kunne være det. Ude i Frederiksberg

Have hade han truffet en pige, uden hvem hans liv ville være værdiløst, og hvis nærmere bekendtskab han absolut måtte gøre. At han virkeligt ikke ville undvære hende, og at han mente det alvorligt, som alt – næsten alt – hvad han tog sig for, ser man den dag i dag, når man kommer til Odense. Men dengang skulle der indledes, og det skulle ske snedigt, og da det formodedes, at pigen var sky og utilnærmelig som en dåhind i skoven, måtte der spilles meget fint spil. Jeg blev den, der blev udset til at skulle udforske terræn og familieforhold. Jeg udforskede, og uden større vanskelighed opdagede jeg, at pigen hed *Verdich* til efternavn og boede på Ordrup Jagtvej. Himmel, hvilket held for mig! Tænk, hvis jeg skulle være rendt til Amager ustandseligt for hendes skyld!

I noen tid vidste vi dog kun, at der var tre døtre hos denne grosserer, *Helga, Gerda* og *Astrid.* Men hvem der var hvem, anede den forelskede unge mand ikke. Og han lod mig derfor ikke i ro. Følgeligt mødte jeg op ved grosserer Verdichs dør og spurgte, om det var dér, der var kaniner til salg. En ung pige kom ud og benægtede dette.

En times tid efter så jeg den pågældende ungmø gå ud, så der var chancer igen. Denne gang forespurgte jeg, om det var dér, at der var et værelse til leje. Fruen selv åbnede døren og viste et venligt væsen; men hun påstod, at de ikke hade i sinde at leje noet som helst ud.

Da kom min fra barnsben indøvede færdighed i at stjæle æbler ud av haver mig til gode. Ganske vist var det ikke æbletid; men jordbær var også godt. Og grosserer Verdich var så forsynlig at have en stor have med jordbær og desuden med flere avdelinger af hindbærbuske, der skjulte folk, der masede sig gennem hækken. Det var derfor en smal sag for mig at komme derind. Og denne gang stod lykken mig bi. Selve Helga kom ud. Og efter noet palaver fik jeg talt hende til rette, hvad der nu ikke var så svært, for det viste sig, at hun endnu ikke hade glemt Heerup. Kontakten var således oprettet. Jeg kom hjem som sejrherre. Jeg kunne føre parterne sammen. Og jeg optrådte i noen dage som *postillon d'amour,* indtil jeg fik anvist Heerup hullet i hækken og diskret kunne trække mig tilbage, efterladende dem alene.

Dette blev indledningen til virkeligt civiliserede besøg i hjemmet. Ganske vist forekom jeg grossererparret den mindst tiltalende av os to; men det generede mig ikke at spise i køkkenet. Og Helga udleverede flinkt av madvarerne. Det tog heller ikke lang tid, før søstrene forlagde deres spadsereture op ad Kongekilden til. Jeg forelskede mig i søsteren Astrid, der var yndig og lyshåret. Den yngste søster Gerda var endnu ikke helt voksen, hendes interesser var endnu bevaret for gymnasie-elever. Og vi kunne have haft en strålende sommer, hvis det ikke hade været for vor tredje kontubernal, som hed Borch. Han var bankassistent; men pengevæsenet kedede ham. En skønne dag fik han så lyst til at være

officer. Dette skyldtes, at han kendte en del unge officerselever, han hade gået i skole med; men dette hade til følge, at disse herrer, som nu var i uniform, besøgte os om søndagen. Mig morede de ikke særligt. Det soldatermæssige har aldrig ligget for mig. Desværre var der en imellem dem, der hed *Bojesen-Trepka,* og han var rytter. Der fortaltes, at alle officerseleverne, der fik eksamen, fik lov at vælge, hvilken våbenart de ville foretrække, med de dygtigste til at vælge først. Bojesen-Trepka var ikke noen helt til eksaminerne. Det formodedes dog, at han ville være det på slagmarken. Men navnlig hade han en række glorværdige forfædre, der hade redet sig til hæder og berømmelse i den danske hær. Derfor var det en avtale mellem kammeraterne, at hvilken karakter de end fik, så skulle man ikke vælge rytteriet. Samme Bojesen-Trepka var en dag med en del kammerater på besøg hos Borch, da vi andre var ude. Da jeg kom hjem og fandt ham sovende i min seng med sine beskidte rytterstøvler oppe på min hvide hovedpude, skældte jeg ham læsterligt ud og gjorde ham delagtig i min formodning om hans hele værdi som menneske. Og så kom Borch til og meddelte mig kort og godt, at sådan kunne man ikke tale til en rytterofficer, hvad der fik mig til yderligere at sige forskelligt. Det hele endte med, at officersskaren betonede, at jeg var mindre fornøjelig at være sammen med. Hvorpå de gik. Borch med dem; men da han kom tilbage, fortalte han, at jeg hade blameret ham overfor hans venner. Han hade aldrig tænkt sig, at noen i den grad manglede dannelse og respekt for officerer. Endelig betroede han os, at han selv agtede at indtræde i den danske officersstand inden længe.

Denne indtrædelse i officersstanden fik imidlertid mærkelige følger for os andre. Borch hade nemlig fået en stor idé, og den gik ud på, at han slet ikke ville gå i bank mere, for han hade en onkel i Berlin, som skulle udses til at underholde ham, mens han forberedte sig til hæren og kampen for Danmark. Men for at komme til Berlin krævedes der penge. Derfor fandt vi to studerende en dag vores klædeskab tømt, da vi kom hjem. Samtidigt læste vi et brev fra Borch, at han hade set sig nødsaget til at pantsætte vore kjoler og andre fine klær for at skaffe sig penge til Berlinerrejsen. Da han vidste, at vi ikke var bedt ud i de nærmeste dage, mente han, at det ikke betød noet videre, for han kom jo nu hjem om føje tid med onkelens penge. Før han gav sig studierne i vold og det militære liv, ville han naturligvis »som en mand av ære« indløse vores tøj o.s.v.

Der var bare en beklagelig side ved denne sag, nemlig at onkelen ikke ville ud med skejserne til nevøen. Det var altså en mindre sejrrig Borch, der vendte tilbage. Tabt var hans strålende udsigter, tabt var også vore klær og hvad andet, han hade pantsat. Vi søgte først i milde, senere i lidt hårdere ord at bebrejde ham dette. Han stod stolt og så foragte-

ligt på os: »I forstår ikke hvad *jeg* har tabt. I aner ikke, hvad dette betyder for *mig*, og at mit liv er *ødelagt* for mig. For hvis I anede det mindste om, hvad jeg lider, ville I ikke tale om bukser og kjoler og den slags ligegyldige ting!«

Her må jeg sige, at Heerup viste sig som kammerat og ven. Han skaffede det meste tilbage, hvordan ved jeg ikke. Han hade jo sin Helga, som måske hjalp til. For Helga blev mere og mere glad for ham, hvorimod jeg ikke hade heldet med mig i retning av Astrid. Måske fordi jeg ikke var ihærdig nok. Måske fordi jeg mere og mere blev optaet av Kirkeby og hans venner.

Fra vinduerne i Cort Adelersgade var der udsigt over havnen. Og jeg fik snart min bestemte soveplads hos dem og oplevede så meget, som jeg aldrig glemte. Åge Lind var den sødeste student, der har levet. Han digtede smukke vers, han studerede jura med flid. Han glattede alle skændsmål ud med sit smil. Og Magnus Lemche var elev ved Det kongelige Teater. Både operaen og skuespillet dyrkede han. Et prægtigt menneske, ærlig og avholdt. Men Kirkeby stod over os alle. Hans autoritet beroede måske fra først av på hans veludviklede næse. Den imponerede enhver. Det var f. eks dengang forbudt at gå på Smedelinien ved Kastellet. Hvorfor vidste ingen. Kun officerer med deres familier, kongelige personer og andre dem nærstående kunne spadsere der. Og så Kirkeby. Kom vagten, hade han altid noet at gøre vrøvl over. Da der flere gange hade været noet i vejen, var Kirkeby så kendt på Smedelinien, at man skyndte sig i forvejen for at se, om alt var i orden, når den store mand kom skridende.

En dag opdagede vi fra vinduerne, at flydedokken lige over for forberedte en større stabelavløbning. Kirkeby var i sit velvillige hjørne den dag og besluttede sig til at gøre noet for kammeraterne. Han inviterede os til stabelavløbning med tilhørende vin og kransekage. Vi løftede næseborene og var usikre, om han spøgte. Men Kirkeby spøgte aldrig.

Han tog telefonen (der selvfølgeligt stod på hans skrivebord) og ringede flydedokkens kontor op:

– Dette er etatsråd Kirkeby! Jeg har fået meddelelse om stabelavløbningen i dag. Ja, jovel! Hvad tid foregår det? Ja, da blir det mig desværre umuligt at komme selv; jeg har et meget vigtigt møde i bankrådet. Men jeg har noen unge mennesker her, som jeg gerne vil gøre en glæde. Jeg sender dem hen i mit sted. Jovel. Ja ja! De vil nok sørge for, at de unge mennesker får en ordentlig plads. Deres navn var? Jeg hørte det ikke rigtigt. Nå, hr. Larsen, hr. *Ingolf Larsen*. Jeg skal huske navnet. Ja, jo, naturligvis. Farvel, hr. Ingolf Larsen, og tak. Jeg stoler på Dem!

Vi fik strålende pladser på en tribune. Vin til de andre. Jeg mente mig berettiget til at tage en del mere kransekage til mig, fordi jeg ikke drak. Kontrol var der ikke et sådant sted.

Til kredsen i Cort Adelersgade sluttede sig Hagelberg og flere andre. Men desuden kom der en del kvindelige studenter til, og blandt dem bar *Betty Meyer* absolut prisen. Vi var alle forelskede i den søde unge pige, der var skuespillerinde ved *Det ny Teater,* som dengang virkelig var nyt. Betty var den mest kvindelige og velmenende veninde, jeg husker. Hun var altid i godt humør, altid parat til at hjælpe. Dette sidste faldt hende i noen grad lettere, som hendes far hade et hotel, der hed *Knapstedgård* og lå der, hvor nu Paladshotellet er bygget. Hotellet var solidt og søgtes mest av landboere eller folk fra provinsen. Bettys forældre var to prægtige mennesker av bundhæderlig art. Det kan derfor ikke ganske undre, at det ikke var med største begejstring, at de så de venner, der besøgte de to døtre, hvis værelser lå oppe i næstøverste etage.

Dér kom jeg selvfølgelig ofte, især da døtrene hade den fordel, at de kunne trykke på en knap, og der så lidt efter kom en tjener springende og viste spisekortet frem. Ganske vist kunne vennerne ikke direkte vælge. Men Betty og Helga fik på sådanne dage en vanvittig appetit, og de bestilte stærkt, og det var dyre retter, der gled dejligt ned. Nej, hvor lavede fru *Meyer* yndige medisterpølser! Og hendes gule ærter stod mål med min mors og min tabte hjerterdames i kælderen i Lille Kongensgade. Men en kop kaffe blev tilladt til gæster. Der kom desuden cigarer. Jeg har aldrig røget; men vanvittig var jeg dog heller aldrig. Så jeg sikrede mig også rigeligt til at byde mine venner av. Det generede muligt en smule, at tjeneren i reglen kom med tre kasser, hvor der på låget stod skrevet *6* øre og *8* øre og *10* øre. Men de kunne jo ikke ha en særlig kasse for ikke betalere. Vi forsmåede ingen av prisklasserne.

Hvor var der dog yndigt på Knapstedgård. Selv om man følte den fuldskæggede fader eller den stramtvenlige moder som en slags skærsild, man måtte igennem for at komme op til himmelen til de to piger. Men heller ikke dér hade jeg det held med mig, som kun mine drømme forjættede mig. Det var egenlig Betty, vi alle beundrede. I den skare av fremragende folk, der omgav hende, forblev min tilbedelse dog kun tavs og fjern. Men så opdagede jeg hendes søster *Helga.* Lys og blomstrende. Hun var ikke kunstnerinde. Til min store trøst blev hun aldrig udråbt som strålende i noen retning. Hun var bare anerkendt som sød og god og smilende. Desuden hade de to søstre en bror, *Torben,* der var skuespillerelev på Dagmarteatret. Han spillede en stor rolle hjemme, og hans smag gik ikke i retning av mig og mine. Nå, herregud, han mente sig vel forpligtet til at forsvare sine søstre, – der skete dog ikke noen form for angreb på dem, – men siden hen i livet mødte jeg Torben i Hollywood, og der udviklede det sig til et varigt og virkeligt venskab mellem os.

Anker Kirkeby på Smedelinien.

Gennem mit bekendtskab med Hagelberg og Kirkeby kom jeg i Studenterforeningen ind i de kredse, som spillede studenterkomedie. Ikke at jeg selv blev noen fremragende optrædende; men bag scenen virkede jeg, idet jeg samtidigt undrede mig over, at dette virkeligt kunne opfylde mennesker så meget, at de eventuelt ville bruge hele livet til at at synge revueviser og gøgle uden anden opgave end at lave grin med ting, de dog ikke selv forstår. Men der var mange studenter, der gik fra de årlige studenterrevuer over til scenen. Andre blev overhodet ikke til noet, blandt dem var Vagn Hagelberg, som vi alle satte den største lid til, og som navnlig selv var overbevist om sit værd og sin store betydning for alle omgivelserne. Han hade et uforligneligt humør, og han skrev en studenterrevue, der fik en vis betydning for mig, idet den handlede om *Mylius-Erichsen,* der netop var vendt hjem fra Den Litterære Grønlands-Ekspedition sammen med *Knud Rasmussen* og den syge *Harald Moltke,* grønlænderen *Jørgen Brønlund* og polareskimoen *Osaqaq,* som vakte uhyre opsigt i Danmark alle vegne. Disse mænd betog mig meget, og da Hagelberg nu pludseligt kom frem med en satire over deres rejser og digtede gemytlige sange om »Umulius« og hvasse replikker om, hvad de hade udrettet, stod jeg mellem to poler uden at forstå, hvad der var rigtigt. Jeg hade fra min tidlige tid læst polarbøger med stor appetit. At kunne rejse med oppe nordpå og opleve, hvad beretningerne fortalte om, forekom mig som livets højest opnåelige. Nu kom en lille vissen fyr, begavet, det er sandt, men ganske uden kendskab til, hvad der hade været av hindringer og besvær, og pillede det hele fra hinanden. Umodsigeligt var det, at meget av Mylius' fantastiske fortællinger måtte tilskrives enten fri opfindelse eller mangel på forståelse. Men det ærgrede mig bare, at jeg ikke selv hade set det før. Nu stod Hagelberg og sang på scenen i Studenterforeningen derom. Kirkeby optrådte som *Herman Bang* på polarcirkelen o.s.v. Det hele blev til løjer og grin. Vi morede os. Men jeg følte dog et stik i hjertet. Og en tvivl opstod: Mon der virkeligt sådan kunne findes svage punkter ved alle disse polarhelte? Hvad blev der så tilbage?

Nå, jeg boede jo i min skov. I januar begyndte jeg at gøre voluntørtjeneste på Frederiks Hospital under professor *Thorkild Rovsing.* Denne imposante skikkelse, ikke alene i medicinens historie, men også i offentlighedens, stod dengang på sit livs højdepunkt. Selv om vi yngste studenter ikke stod i direkte kontakt med overlægen, fulgte vi jo efter i kølvandet, når stuegangen skred ned gennem avdelingen. Vi hørte professorens tale under operationerne og fik indtryk av en stor personlighed, som jeg aldrig skal glemme.

Der var en patient, som, – før jeg kom på hospitalet, – hade været udsat for et forfærdeligt ulykkestilfælde. De kom nærmest bærende med ham i tre spande. Men professor Rovsing syede hans indre og ydre dele

sammen, hvor de hørte til. Så vidt jeg forstod, fik han en kunstig mave og imiterede indvolde. Men jeg ved det ikke. Jeg så bare, at fornemme kirurger fra ind- og udland kom til, og når de besøgte Rovsing, blev de taet ned til denne celebre patient og fik det hele forklaret, men i så lærde vendinger, at jeg ikke forstod andet, end at det var et meget svært tilfælde. Nå, så skete det, at manden blev udskrevet som helbredet og rask. Miraklet var fuldbragt, og døden var berøvet et bytte. Hil, hil! Manden hade levet på hospitalet i halvandet år og tog rørt avsked med læger og sygeplejersker o.s.v. Han kom ud i livet – dog ikke til livet. For to dage efter blev han kørt over av en sporvogn, og det døde han av.

Da jeg oplevede dette, ville jeg ikke mere studere til læge.

4. KAPITEL

Jeg tænkte på at gå til søs. Men først måtte jeg så hjem og tale med mine forældre om det. Foreløbigt besluttede jeg dog at tage filosofikum. Ikke at min hang til filosofien var stor. Jeg hade forsømt forelæsningerne grundigt; men jeg hade i noen grad passet min manuduktør.

Heerup var i samme båd. Han skulle også til filosofikum. Men han hade jo ved siden av sin veninde i Ordrup at tage hensyn til. Og det gjorde han. Foruden døtrene var der endda en ung pige i huset, som Borch gjorde sin opvartning. En aften var forældrene ikke hjemme. Dette skete til visse tider, og vi var alle dage underrettede og stillede punktligt og sultne og fik mad og venlig omgang. Men den aften var tiden trukken lidt længe ud, det øsregnede og var mørkt. Da vi så kom til Ordrup Krat, blev vi overfaldne av noen bøller fra Dyrehaven, der ikke hade det rart i det våde vær. Vi hade været for glade og sunget vor livslyst ud i verdensrummet. Og det hade forarget de andre. Så det blev et slagsmål i mørke. Heerup slap væk, og da vi var tæt ved hjemmet, styrtede han til Kongekilden og fik fat i en revolver, som vistnok var anskaffet til Borchs påtænkte krigerudstyr, men nu var ledig. Heerup avfyrede den i hurtigskydning, og han skyndte sig avsted tilbage til valpladsen. Borch hade imidlertid haft så meget av sin militære ånd i sig, at han strategisk hade holdt sig i baggrunden som reserve og taktiker. Men da der nu syntes at komme skydende hjælp til på vor side, trak fjenden sig tilbage, og jeg blev funden liggende på jorden uden ret mange af sejrens palmer over mig.

Det begyndte at gøre nederdrægtigt ondt i armen og skulderen. Heerups forsøg på at optræde som læge førte ikke nogen lise med sig. Tidligt næste morgen måtte jeg ind til København. Rejsen var ikke festlig; men da jeg var voluntør på Frederiks Hospital, mente jeg at skylde instituttet min søgning. Den vagthavende kandidat tilkaldte professor Rovsing, der konstaterede, at et par avdelinger av skulderbladet og overarmen var brækket. Ikke mærkeligt, sae den store kollega, at vi ikke selv hade kunnet ordne dette. Men jeg fik gipsbind og andre remedier på, og sagen blev henvist til politiet. Det var min ulykkesforsikring, der ville

prøve, om det tilfældigvis var noen herrer med mønt, der hade nedlagt mig. Det var det dog ikke. Politiet fik dem snart fat.

Men under forhøret var politiet ivrigt, for da jeg hade opgiet at have været hos grosserer Verdich om aftenen, blev der sendt en betjent derhen. Hos den store forretningsmand blev der av fruen svaret, at der måtte foreligge en fejltagelse. Familien hade slet ikke været hjemme. Det smagte av falsk forklaring for retten. De samlede Scherlock Holmes'er fik en stærk mistanke til studenterne. Jeg blev indgående formanet til at rykke ud med sandheden. Og da opklaredes det under tårer og tilståelser, at døtrene, mens forældrene fejrede et fjernere familiemedlems festdag andet steds, hade haft et intimt lille gilde i hjemmets arne. Det blev til, at vi blev fritaet for flere forhør i retten; men Heerup måtte stille i hjemmet. Han vandt; for det blev rigtig forlovelse og optagelse i familiens skød, visitter hos den Verdichske vennekreds og reglementerede arbejdstimer og fast besøgstid o.s.v. Senere kom det frem, at den kloge grosserer Verdich holdt regnskab med svigersønnens flid, og da det viste sig, at kontrol var nyttig, blev Heerup helt indfanget og flyttede hen i selve Verdichs hjem, boede der, fik en fin eksamen og derpå et fint bryllup. Han vandrede således regelret ud i det liv, der bragte ham stor hæder.

Imidlertid var jeg jo ikke slået til en sådan retlinet bane. Jeg forsøgte dog troligt. Sammen med Heerup meldte jeg mig en dag i et anfald av patriotisme ind i Akademisk Skyttekorps. Men det blev dog ikke noen større succes hverken for mig eller skyttekorpset. Jeg blev frastødt av tonen. Jeg holdt dog ud så langt, at jeg var med til et par »manøvrer« og en »bøftur« til »Constantia« og deltog i noen feltøvelser. Men da jeg et par gange blev skældt ud av mine »officerer«, blev jeg gal og skældte ud igen og skulle »straffes«. Dette gad jeg dog ikke være med til, og så blev jeg borte.

Men da hade jeg allerede fået slået mit liv ind i andre folder. Det var de dage, da polarforskningen spillede en større rolle i offentligheden, end den gør i dag. Jeg var klar over, at det gik ikke for mig i længden med at rende rundt og »studere«. Doven var jeg ikke. Dum egentlig heller ikke. Jeg var bare så inderlig ked av at leve i en *by*.

En skønne dag samlede jeg så alt det mod, jeg hade, og gik op til Mylius-Erichsen.

Men forinden hade jeg dog opnået mit livs eneste grad ved noet videnskabstempel. Jeg var bleven cand. phil. Dog ikke med noen større hæder eller udmærkelse. Sandt at sige gik det lidt ekstraordinært til. Jeg brækkede jo skulder og arm i det før omtalte slagsmål i skoven. Men desværre var det kort, før denne eksamen truende tårnede sig op. Min trofaste Heerup gik til professor Kroman og forklarede ham, at den stakkels kammerat, som næsten kun interesserede sig for filosofi, var meget

medtaet. Om han kunne få lov at vente til allersidste dag? Jo, det gik vel an, sae den rare professor.

Da skete det, at jeg, der skulle bruge den venstre hånd til alt muligt, kom til at skære mig, og der gik betændelse i et par fingre. Der måtte yderligere forbinding til, og da dagen var inde til eksamen, mente vi alle, at det var av betydning at dramatisere sagen så vidt som muligt. Så jeg mødte op med begge armene i store bind. Dertil var der i sidste øjeblik anbragt en slags turban om min pande. Jeg fik det lettest mulige spørgsmål, nemlig om ideassociationer, og det vakte mit håb. Det ville ikke blive nødvendigt at besvime eller på anden måde lade den fysiske svaghed spille ind. Naturligvis bad jeg genert professor Kroman om at skænke mig et glas vand. Den rare mand holdt det op for min mund, og jeg stønnede svagt, at jeg mente, at jeg nok ville være i stand til at besvare de stillede spørgsmål.

Det tog ikke lang tid, før det viste sig, at jeg vidste tilstrækkeligt om ideassociationerne. Snart sae professoren, at det var nok. Men jeg blev i rollen og vaklede bort; jeg blev end ikke for at høre min karakter. Det var mig nok, at jeg var cand. phil.

Min absolverede eksamen bedrede betydeligt på mit helbred. En brækket arm er dog ikke til at reparere uden en passende tid. Men en skønne dag vovede jeg mig dog, stadigt med armen bundet op, at ringe på døren hos Mylius-Erichsen, som boede på en fjerdesal i Overgaden oven Vandet. Mylius-Erichsen var hjemme. Jeg var ung, og jeg var en ydmyg ansøger. Ikke desto mindre fik jeg et svagt indtryk av, at han stillede sig i positur, – eller måske var polarforskere sådan? Venlig var han dog; jeg blev budt at sidde ned, og Mylius gav sig til at fortælle og optrådte, som om vi hade kendt hinanden i mange år. Det gav mig mod, og jeg åbnede mit hjerte for ham og fortalte, at jeg ganske vist ikke var dum; men det var mig vanskeligt at sidde stille og læse i en bog. Doven var jeg heller ikke; men jeg trængte til at røre hænderne og bruge mine kræfter. For tiden var jeg ganske vist slået lidt i stykker; men jeg garanterede ham, at jeg inden en måned ville kunne gå på hænderne og derved bevise, at armen var god nok igen. Ret langt kom jeg ikke i min beretning, skønt det hade været min hensigt at holde en større tale. For Mylius avbrød mig og sae, at det var ikke helt umuligt, at han kunne bruge mig. Han bad mig bare om forskellige navne, som han kunne forhøre sig hos. Og så gik jeg.

Det forekom mig, at efter dette var min lykke gjort. Jeg skrev derfor straks et brev hjem til mine forældre og forklarede dem, at jeg ikke ville blive ved med studierne – i hvert fald ikke for øjeblikket. Jeg måtte have en avbrydelse, og nu hade jeg talt med Mylius-Erichsen.

Men min medfødte optimisme hade taet det for alt for givet, at jeg var antaet til Mylius' nye ekspedition. Ekspeditionen var nemlig slået

Jeg mødte op med begge armene i store bind og med en slags turban om min pande.

op med stor alarm. Der manglede bare en enkelt lille ting, nemlig pengene.

Men Mylius så selv lyst på alt. Han var ihærdig tidligt og silde. Nu var der imidlertid det kedelige ved hans fortid, at han dels var medarbejder ved »Politiken«, hvilket ikke var absolut velset i de højeste kredse, og dels i de digte, han hade skrevet, mens han overvintrede ved Saunders Ø på den litterære ekspedition med Knud Rasmussen og maleren Harald Moltke, hade udtrykt følelser, der var helt ødelæggende for ham.

»Jeg hader kongemagt og krig,
vil ikke ligge valpladslig – –«

begyndte et av hans oprørske udbrud.

Heldigvis var Mylius fra Ringkøbing. Heldigvis, for *J. C. Christensen,* som var statsminister, hørte også hjemme i denne egn. Da Mylius-Erichsen var ung, hade han tilbragt noen år som kontorist på det lokale borgmesterkontor, og hans far var arrestforvarer i byen, og man hade forresten håbet på at få sønnen anbragt i en lignende stilling.

Men unge Mylius følte udlængsel. Og han mærkede tillige digterkaldet i sit indre. Han var opdraget i et kongetro bestillingsmandshjem, så hvad var der at digte om andet end Gud, konge og fædreland? Så når kongen fyldte år, producerede hans pegasus, og han sendte glødende hyldestkvad til drotten til den stedlige avis. J. C. Christensen var da en ung fremstormende politiker i den yderste opposition. Han ærgrede sig bravt over at se, at ungdommen ikke fulgte hans spor, men vedblev med den fadeste kongebegejstring.

Mylius kom så til Grønland og opdagede mangt og meget galt deroppe. Hans rejse blev ikke uden følger i Grønlands styre; men hans opposition gjaldt mere end det. Han smældede sin digtsamling »Isblink« ud, hvor det citerede digt og mere end det stod at læse på tryk.

Men samtidigt var J. C. Christensen bleven landsfaderlig. Han bar ansvaret for kongens handlinger og bestemmelser. Der var tilbagelagt lang vej for ham også, men i stik modsat retning av Mylius. Han alene erindrede nu disse ungdommelige digte, som hade kreperet ham så stærkt. Nu fik han dem skrabet frem av bibliotekernes mørkeste indre. Mylius selv hade glemt dem ganske. Hvem går dog og husker samtlige sine ungdomssynder? Og så fik han av den rare minister at vide, at det ville være belejligt, om han søgte audiens. Ministeren ville da sørge for, at det blev en privat eftermiddagssammenkomst, hvor man så skulle tale om den nye planlagte ekspedition.

Nu var kong *Christian den Niende* jo optaget av andet end netop at læse digte. Men I. C. hade forelagt ham den grønlandsfarende poets hyldest til majestæten. At de var av en lidt ældre årgang, skadede ikke, det viste jo netop, at den modige polarforsker allerede fra ganske ung

hade haft den rette forståelse av konge og klogskab forenede i samme gudbenådede person. Kongen forstod det, og han brummede lidt over de ondsindede rygter, der var ham forebragt om, at samme Mylius skulle tilhøre den forvildede skare, som flokkedes om – er det ikke Brandes, han hedder? – Nej, heldigvis var det en digter og en god digter, som man burde støtte. Og Mylius-Erichsen fik sin audiens. Kongens godvilje rakte langt. Der blev stillet i udsigt, at staten ville give det uhyre beløb av 130.000 kroner i tilskud, forudsat, at der kunne rejses en lige så stor sum fra privat side.

Rundt foer Mylius-Erichsen. Let var det ikke. Men der var dog folk med penge og forstand på, at dette var noet, der kunne give kors og fordel, når H. M. Kongens velvilje var med.

F. eks. lovede en stor forretningsmand, *Simon Olesen,* ikke mindre end 20.000 kroner. Det var, hvad der behøvedes, og sagen syntes avgjort. Jeg fik derefter et brev om foretræde og mødte op hos chefen, og forventningen var stor. Det viste sig, at Mylius-Erichsen kendte to av mine lærere fra skolen i Nykøbing. Den ene var Kragh, matematiklæreren, som hade bragt skolen nyt liv. Han var nu begyndt sin politiske løbebane, og han kendte Mylius-Erichsen fra forskellige steder i Jylland. Til ham hade Mylius sendt brev og bud og forespørgsel. Også adjunkt Boëtius hade fået et lignende brev. Ham kendte min kommende ekspeditionsleder også.

Nu viste det sig imidlertid, at dr. Kragh skrev, at ganske vist hade jeg ikke været noet geni i skolen; men jeg hade opført mig som en rask dreng. Jeg hade vist mig menneskelig ved flere lejligheder, og jeg var i besiddelse av en vis videnskabelig nerve (det stod der virkelig!), og han tilrådede indstændigt Mylius-Erichsen at sikre sig min medvirken til den forestående ekspedition.

Det modsatte var derimod tilfældet med adjunkt Boëtius, som også kendte mig fra skolen og huskede mig udmærket. Han skrev og forklarede, at værre knægt hade han aldrig haft at gøre med. Doven og fræk, uansvarlig og samvittighedsløs. Et billede på, hvordan et menneske ikke skal være. »Han vil aldrig blive til noet, og det må absolut frarådes at tage ud på en arktisk ekspedition med en fyr av den art.«

Mylius-Erichsen læste begge brevene op for mig. Det sidste lød lidt avkølende på mig, og Mylius var ikke den mand, der fornægtede sig selv en dramatisk situation. Til sidst tog han dog ordet og sae:

– »Jeg kender begge d'herrer, og netop den bedømmelse, de giver, siger mig, at De er, som jeg ønsker mine ledsagere. De er antaget!«

Så noet har jeg dog haft ud av min skoletid.

Men stakkels Mylius selv. Hans trængselstid var ikke udløbet. Den før omtalte gode mæcen Simon Olesen kaldte ham op til sig. Glad ilede han til stævnet og blev lukket ind til den rige mand.

– »Ja, det hele er kun en forms sag. Men jeg synes, at jeg ville lade Dem vide, at De har ondsindede fjender i ryggen. Jeg vil hellere sige det rent ud. Man har fortalt mig, at De sidste sommer har været på Skagen, og at De dér har badet sammen med en *dame*. Jeg er klar over, at det er bagvaskelse, men alligevel. De forstår. De behøver blot give mig en forsikring om, at det ikke er sandt, så står jeg naturligvis ved mit ord!«

Mylius sad et øjeblik. Der var ikke noet at gøre. Han sae rent ud, at det var tilfældet, at han og flere i lighed med, hvad det var skik og brug mange steder i udlandet, hade badet sammen med et par damer.

Fabrikant Olesen var jyde. Han hade spadseret med uldsækken på ryggen gennem landet, før han steg op i fabrikanternes rækker. Han hade samlet sig en stor formue, og han var nået langt. Men han var ikke rendt væk fra sin barnetro på liderlighedens allestedsnærværelse. Han meddelte kort og godt Mylius, at hans løfte om de 20.000 stærke var trukket tilbage. Han indså ikke, at forbindelsen med slig en person kunne føre til noet godt.

Så måtte Mylius-Erichsen atter ud på gader og stræder og lede efter penge. Heldigvis opdagede han *Valdemar Glückstadt,* en mand, som hade penge nok, og som satte pris på omtale og popularitet i høje kredse. Desuden viste konsul *Erik Henius* sig som manden, der tog sig av den forretningsmæssige side av sagen, hvilket behøvedes, for sandt at sige var vor »fører« ikke helt kyndig i det kontormæssige. Men optimist var vor »fører«.

Vi blev efterhånden flere og flere antagne på ekspeditionen. For første gang i polarforskningens historie skulle det være en »demokratisk« ekspedition. Derved forstod Mylius, at vi alle skulle leve sammen og spise sammen og dele alt arbejdet. Demokratisk blev det nu positivt ikke. Men hans hjerte var godt nok.

Som leder av det kartografiske arbejde meldte premierlieutenant *J. P. Koch* sig. En vældig mand udrustet med åndelige kræfter som få. Stejl i sine fordringer til andre og sig selv. Det var først meningen, at han – som hade deltaget i eller ledet flere polarekspeditioner – skulle være næstkommanderende på rejsen. Derved følte vi andre noen beroligelse, idet det efterhånden gik op for os, at der var ikke så lidt lyrik i chefen selv.

En skønne dag, henimod jul, fik vi at vide, at nu hade Mylius til rejsen købt den belgiske kaptajn *Gerlaches* ekspeditionsskib *BELGICA,* der lå i Sandefjord i Norge. *Hertugen av Orléans* hade benyttet det sidst på sin rejse til Østgrønland, nu var det vores. En skare av de mere praktisk anlagte medlemmer av ekspeditionen skulle sendes op for at rigge det til og sejle det her ned til København.

Jeg var mellem de lykkelige, der skønnedes at være i stand til at gøre

sømandsarbejdet, og vi kom avsted. En højst mærkelig historie. Først kørte vi med tog til Kristiania, som Oslo dengang hed. Der blev vi indlogerede i to hoteller, og Mylius traf sine venner, noen danske skuespillere, som under navn av »*De otte*« var udvandrede fra Dagmarteatret i protest mod Martinius Nielsen, som i det hele syntes at være en grim karl. Vi blev inviteret hen og se et stykke, der hed »*Alexander den Store*«. Den aften var der nu ikke mange av de besøgende, der fik noet større indtryk av, hvad forfatteren hade skrevet og tænkt sig. For *Peter Fjelstrup,* der var leder av skuespillerne, talte fra scenen næsten kun om Mylius og os og vores forestående rejse. Om aftenen hade vi et vældigt sold. Men den næste dag igen skønnedes det dog, at mandskabet hade fået nok av fester. Vi blev sendt til Horten og videre til Sandefjord. Dér blev vi indlogerede av premierlieutenant *Trolle* i et noet ydmygt hotel, mens han selv og *Bistrup* samt en premierlieutenant *Hagen* fra hæren boede på det fineste sted i byen. Mig var det ligemeget. Men vi hade mellem os en styrmand *Jensen,* som mente sig forurettet ved ikke at blive ført til det »fine« sted. Han gjorde vrøvl, indtil vi fik at vide, at det var Mylius' ordre. Næste dag kom Mylius så, og styrmanden begyndte igen at optræde. Mylius sae, at han jo foreløbigt kun skulle gøre sømandsarbejde som vi andre. Derfor måtte han tage de vilkår, almindelige søfolk plejede at være underkastede. Det var kun kaptajnen og første styrmand ombord i ekspeditionsskibet, som nød æren av det fine hotel. Iøvrigt hade vi gode kammerater. *Peter Hansen* – kaldet *Amager* – var en av dem. *Charles Poulsen* en anden. De var lige så unge, ja endnu yngre end jeg. Vi sluttede os sammen. Vi boede på samme kammer. Vi befandt os glimrende. Og det gode ved Charles var, at han ikke alene hade været til søs et par år og derfor kunne lidt mere sømandsskab end jeg, men at han lærte al sin viden fra sig med glæde.

En dag fik vi besøg av *Otto Sverdrup,* tilkaldt av Mylius-Erichsen. Hvad han egentlig skulle, ved jeg ikke; men vi blev kaldt ned fra perterne, hvor vi lå og slog sejl under. Dér traf jeg for første gang den berømte polarforsker og forstod, at det var en usædvanlig mand. Ikke, at han sae meget; men når man spurgte ham, fik man korte og gode svar. Sin polarteknik kunne han, den gamle svend.

Vores hovmester og kok var *Hans Ludvig Jensen.* Jeg blev sendt med ham op i byen for at købe ind til sørejsen. Det kunne jo blive en tur på en uge eller mere, hvis vi fik noet vær på vejen til København. Så Jensen stod stolt og krævede ind og krævede ind. Ganske vist kom Mylius og sae, at vi vel skulle leve godt, »men ikke frådse«, og vi blev derefter sat til at spise ombord i stedet for på vores hotel; men vi var ligeglade, vi hade jo vort arbejde med vores skib.

Endelig var »Belgica« omtrent rigget op, og de to maskinmestre, der var med, hade fået maskinen klar til at kunne gå rundt. De hade rørt

den et par gange, og vi ventede bare på tegn til avgang, da konsul *Bryde*, som rederen hed, kom roende ud en dag og sae, at det så ud, som om »Belgica« ikke skulle sejles bort netop med een gang. Den skulle forhales over på sin gamle plads igen.

Vi var forbavsede; men lidt efter kom Mylius-Erichsen. Han fortalte os, at samme konsul Bryde var mistænksom. Han ville ha alle sine penge kontant og ville ikke lade noet blive stående i skibet. De hade forsøgt at forklare ham, at skibet ville være meget værd, når det kom tilbage, så han kunne ha sikkerhed i det. Men dertil svarede den forsigtige nordmand, at han ikke hade noensomhelst sikkerhed for, at skibet overhodet kom tilbage. Og dette blev enden på legen.

En av os skulle så blive deroppe og bo ombord og spise resten av vores proviant, pumpe skibet o.s.v.; men forhandlingerne skulle fortsættes fra København. Jeg tilbød at blive; men Charles Poulsen blev den foretrukne.

Nå, vi kom til Danmark, og »Belgica« blev ikke købt. Mylius-Erichsen fortalte til pressen, at det vel var et godt skib, men altfor lille.

Og så holdt vi vore ekspeditionsmøder igen. Efterhånden blev der kasseret visse av de først antagne, andre kom i stedet. En skønne dag blev det ved et møde meddelt os, at J. P. Koch, som jo var vores største navn på listen, ikke skulle være næstkommanderende. Mylius forklarede, at Koch ikke mente sig »kyndig og erfaren« nok til at tage sig dette ansvar på. I stedet var premierlieutenant Trolle udnævnt til næstkommanderende. *Achton Friis* forespurgte da, hvorfra Trolle hade fået den erfaring og kyndighed, der krævedes. Det blev til et skænderi mellem Trolle og Friis. Men videre kom det ikke.

Senere fortalte Koch, at Trolle var kommen op til ham på generalstaben, hvor Koch arbejdede med resultaterne fra sin sidste Islands-færd. Dér hade Trolle anmodet ham om at overlade ham titlen og hvervet som næstkommanderende. Hvorfor? spurgte Koch. Jo, for en søofficer kan ikke stå under en officer av landetaten! svarede denne mærkelige unge mand. Koch sae, at til dette var der kun to ting at gøre, enten at stikke ham et par på tæven og smide ham ud eller grine ad ham. Han valgte det sidste, og Trolle gik veltilfreds bort som næstkommanderende. For Koch var det jo ligemeget; han rejste ud for at lave et arbejde. Den anden var bare ærgerrig.

Trolle var nu ikke dygtig nok til sit job; men det må sies til hans ros, at han selv ikke vidste av det. Lettere blev det heller ikke gjort ham, at Mylius-Erichsen, allerede før vi startede, desavouerede ham så grundigt, som han gjorde.

En dag, mens vi lå og riggede »Belgica« til oppe i Sandefjord, kom Trolle ned ombord og dummede sig forfærdeligt ved at åbenbare, at han ikke kendte det mindste til sejlskibe. Mylius sae da til os: »Trolle

er bleven mig påtvungen. Men det lover jeg jer, at kan jeg på noen måde blive fri for ham, skal jeg gøre det!« Under sådanne vilkår var det jo ikke let at holde disciplin.

Men i København holdt vi bare møder. Ja, sikke noen møder! En hel aften gik med at diskutere om, hvorvidt vi alle skulle forsynes med revolvere »til forsvar mod isbjørne«. Jeg sad – som den unge mand – skælvende i en krog og hørte de andre tale om forsvaret. »Hvis det tilfælde indtræffer, hvad det meget let kan,« sagde Achton Friis, »at bøssen er for langt et våben, hvad så?«

En anden dag meddelte Mylius os en del om udrustningen og fortalte, at kartograferne ville blive udstyret med sådanne ure, der »går absolut rigtigt efter solen«.

»Et sådant ur findes ikke!« sae J. P. Koch, som sad i sofaen.

»Hvad gør der ikke?« sae Mylius. »Jo, det gør der sandeligt, og jeg har netop bestilt fire av den slags!«

Koch sprang op. Mærkeligt, at han ikke hade lune nok til at lade den ejegode Mylius fortsætte og glæde sig selv med at fortælle om disse vidunderure. Koch kendte ikke spøg, når det gjaldt arbejde. Han begyndte en voldsom tale om, at han nu hade nok av dette sludder, og at han nu hade spildt megen tid på at komme til stede ved disse møder. Han var færdig med det. »Den dag, vi skal rejse, skal jeg nok være der, og jeg forlanger da at få enebestemmelse angående det kartografiske udstyr. Så kan De tage Dem av alt det andet, som jeg ikke har forstand på. Men mit område skal De holde fingrene væk fra, hvis jeg skal med på denne rejse. Farvel!«

Og Koch var ude av døren og smækkede den i efter sig.

Der blev en lille pavse, en lidt pinlig pavse. Men den varede ikke længe, for det var netop Mylius-Erichsens speciale. Han stod stille et øjeblik. Så slog han ud med hånden:

»Premierlieutenant Koch er en meget dygtig mand. En erfaren mand på sit område. Jeg har valgt ham som den kyndigste kartograf i Danmark; men premierlieutenant Koch er kort for hodet, og han skal ha lov at ha sine luner. Måske en smule nervøs ved tanken på det store ansvar... Måske jeg burde ha forelagt ham først av alle, hvad jeg har fået ordnet med instrumenter. Men stol på mig. Vi kan alle være trygge, hvad kortlægningsarbejdet angår i J. P. Kochs hænder. Og så beder vi Achton Friis om at spille lidt for os, og så er kaffen færdig.«

En dag kom Mylius hen til mig og spurgte, om jeg kunne påtage mig jobbet som fyrbøder. Jeg sae, som sandt var, at jeg hade aldrig i mit liv fyret i andet end i en kakkelovn, men når andre kunne fyre i et skib, kunne jeg vel også.

»Glimrende,« råbte Mylius, »det er den rette ånd; sådan en ung mand skal vi ha med.« – Han fik ordnet, at jeg blev forhyret som »over-

komplet« fyrbøder ombord i HANS EGEDE på dens første rejse det år til Grønland.

Glad var jeg. Jørgen Brønlund var med, han skulle op og købe hunde til ekspeditionen og engagere to grønlændere som slædekuske samt opkøbe skindtøj og andet udstyr. Jørgen Brønlund hade jeg truffet i København i vinterens løb. Han var jo berømt som ledsager på Den Litterære Ekspedition, Mylius's gamle rejsefælle; en mærkelig begavet mand, men upraktisk i sin begavelse.

Han hade været kateket i Godthåb; men det religiøse lå ham ikke for tæt på sinde. Han kom fra Jakobshavn og var opvokset sammen med Knud Rasmussen. Var kommen på seminariet i Godthåb, – det var jo dengang den eneste mulighed for en grønlænder til at lære noet ud over børneskolen.

Hans bedrifter på rejsen til Kap York er velkendte. Da han kom til Danmark, var det ham imidlertid vanskeligt at finde sig til rette. Han ville være maler. Mylius ud til *Zahrtmanns* Malerskole og forklarede, at her var en grønlænder o.s.v. o.s.v. Jørgen mødte ude i Zahrtmanns atelier og begyndte sammen med en del andre elever. Det kneb jo for Mylius at skaffe ham grejerne; men han fik dog en kasse og lærred og staffeli, og hvad der ellers skulle til. Og så tog Mylius på foredragstourné.

Men da Jørgen hade været hos Zahrtmann i et par uger, blev hans besøg sjældnere, og han gik tidligt hver dag, når han var der. Mylius kom hjem og fik fat i Jørgen. Hvorfor han ikke hade været hos Zahrtmann? Næh, sae Jørgen. Nu hade han lært nok. Nu kunne han det! Han mente, at han malede lige så godt som noen av de andre. Og hvis andet slog fejl, kunne han altså ernære sig som maler.

Men nu – straks – ville Jørgen Brønlund på højskole. Han hade i sinde at oprette en højskole i Grønland, og det ville han gerne uddannes til.

Atter foer Mylius rundt; han fik Jørgen anbragt i Lyngby på højskolen dér hos *Rosendahl,* og glad var Jørgen. Mylius atter ud med sine foredrag. Da han kom tilbage efter en tourné til Jylland, kom Jørgen op. Nu hade han lært, hvordan man skulle holde højskole. Han hade hørt en række foredrag om *Lucidarius.* Det var ham nok.

Næh, nu ville Brønlund straks i sagførerlære. Han fik at vide, at det kostede et mangeårigt studium efter først at ha taet studentereksamen.

Brønlund grundede lidt, så sae han eftertænksomt: »Det må være, fordi de sagførere er meget dumme. Jeg har hørt på en retssag engang, og det kunne jeg let lære på noen få dage. Jeg behøver ikke mange års studier for at klare det!«

Men så kom altså denne ekspedition. Og nu var vi ombord i »Hans Egede«, Jørgen som passager og jeg som fyrbøder. Desuden medfulgte

lieutenant Bistrup, der skulle være første styrmand ombord i vores ekspeditionsskib, og som skulle være chef på den udpost, – kaldet station B, – som skulle anbringes så langt nord på ad kysten, som vores skib kunne trænge.

Mit arbejde var naturligvis det ringeste, men ikke det mindst interessante – for mig. Jeg traf her fyrbødere, som jeg ikke kendte til før. Noen raske folk var det vel; men de blev dengang betragtet som et slags udskud av sømandsklassen. De sloges bravt i lukafet. Egentlig ikke av uvenskab; men det var den naturlige og letteste måde at avgøre sager på, man ikke kunne enes om.

Jeg tillod mig engang at sige, at det var en skidt måde at avgøre en strid på. De foer alle op mod mig. Så jeg ville hellere ha, at man sad og surmulede og smed skidt til, hver gang en anden åbnede munden. Så jeg var altså en lort, som måske trængte til at komme noen gange ind i bunkerne og få tæv?

En anden gang blev jeg træt av det væmmelige svineri med mad og med alt i fyrbøderlukafet.

Vi fik som i alle skibe dengang udleveret vores rationer hver uge i bakker. Brødet fik vi i en kasse. Dengang kunne vi kræve et pund hvedemel om ugen, resten var rugbrød. Hvedemelet kunne man få i form av pandekager, »pudding« eller brød. Vi valgte brød, idet vi mente at få mest ud av det på den måde. Man kunne så hver aften efter det øvrige måltid skære sig et stykke hvedebrød og spise det med smør på. Men dette brød blev aldeles fyldt av sod og kulstøv. Man tog jo på det med de beskidte hænder og holdt det op mod brystet, når man skar en skive av. Det var sort som kullene, vi fyrede med. En dag udtalte jeg mig da derom, men fik øjeblikkelig svaret: »Det er, fordi du ikke er fyrbøder. En fyrbøder skal være beskidt, ellers er han ikke rigtig. Og nu da vi taler om det, så ser det ikke godt ud, at du holder så meget til henne hos dæksfolkene, det hører sig ikke til for en fyrbøder!«

Samtidigt tog fyrbøder *Hansen* brødet, som jeg netop skulle skære mit stykke av, og smurte sine beskidte hænder av på netop den side, jeg skulle ha haft at belægge med smør.

Jeg drev ham en vældig lussing. Ikke at det egentlig hade været min mening; men jeg blev gal, og det varede ikke længe, før hele lukafet var et virvar av mænd og arme og ben. Vi sloges alle sammen. På en måde et godt slagsmål, men lidt vanskeligt at finde ud av. For det endte med, at Hansen og jeg blev forbundsfæller mod de tre andre. Og det var jo egentligt os, der hade været starterne. Men det var glemt. Noen rigtig skade kunne man ikke gøre hinanden. Lokalet var for lille til at få sving på armene. Men blodet flyder jo let fra næser og tænder.

Så skete det, at vores andenmester pludseligt stod i døren for at varsko om et eller andet. Han så os ligge sammenrodede på dørken og begyndte

at råbe op og kommandere. Det virkede som et elektrisk stød. Vi var enige i et nu: Hvad fanden ragede det ham? Hvad hade han at gøre her? Vi hade vel ikke forsømt arbejdet endnu? Han kunne jo bare komme indenfor, så skulle han få at se, hvad han hade at gøre i vores private lukaf! o.s.v. Fyrbøderne var store folk dengang. Det trak op til en strejke, og vi var alle indpodede med mod til at hævde os.

Forresten blev jeg kort tid efter populær blandt hele mandskabet. Vi klagede over kosten. Jeg syntes nu, den var meget god; men man var vel kammerat? Dengang hade andenstyrmand provianten ombord i Grønlandsskibene. Jo mere de sparede, des mere blev der til overs.

Men nu klagede vi altså, og styrmanden kom hen for at ordne sagen i mindelighed, så det ikke kom til kaptajnen, der ville være tvungen til at skrive det i journalen. Jeg var bedst skåret for tungebåndet, da styrmanden viste sig, og jeg spyttede ud: »Tørt brød til bart brød og dyppe det i luften!« Og det tog kegler. Den arme styrmand, som senere blev skipper og fik navneforandring til *Breinhof,* hed dengang slet og ret *Jönsson;* han blev naturligvis rasende og skældte ud. Men jeg var ung og ville gerne vise min tungefærdighed.

»Ja, jovel,« sae jeg i rivende hast. »Ryggen av en lænestol, indvoldene av en jernstang og suppe på syv alen tråd, den er rigtig nok!« – Styrmanden indså sin underlegenhed og lovede bedring, og vi var tilfredse med vores moralske sejr. Men i virkeligheden fodrede staten os godt i de skibe.

Iblandt dæksfolkene var tonen en helt anden end hos fyrbøderne. Der var disciplin, og de voksne matroser tålte f. eks. ikke, at drengene røg i lukafet. Dog hade de to letmatroser lov at tænde piben, når bådsmanden bevilgede dem lidt tobaksglæde. De måtte dog ikke selv bede om det; men han – en herlig type ved navn *Buxbom* – glemte aldrig hver aften at tillade dem at tænde. Det gav ham jo selv relief og storhed. Men ingen av dem – navnlig ikke jungmænd eller dæksdrenge – hade lov at snakke med ved bordet.

Dette gav selvfølgeligt ikke altid lette forhold for drengene; men de lærte at lystre, og man troede endnu dengang, at dette var det nødvendigste av alt. Det var i udviklingens tid. Søfolk hade ikke lov at være medlemmer av fagforeningerne. Der var dog altid enkelte foregangsmænd, der, når de kom ombord i et fremmed skib, og man var bleven kendt med hverandre, trak kortet op og sae: »Ja, her er mit foreningskort!« Hyren var dengang lige nået op på 60 kroner om måneden for fuldbefarne matroser, tidligere hade den kun været 45.

Styrmændene så i smug med velvilje på denne fagforeningsbevægelse, for de fulgte med. Når matrosernes lønninger gik i været, steg deres egne, uden at de selv hade gjort noet intenst arbejde for det. – Sådan var det i begyndelsen, da man organiserede.

Men under alt dette fik jeg lært at fyre. Et nederdrægtigt arbejde. Men jeg kunne nok komme efter det. At fyre, så kullene ligger spredt over hele risten, er ikke så helt let for en begynder. »Hans Egede« var en ret »stiv« båd, så der skulle passes på. Hvis dampen ikke stod op til den røde streg, var mesteren der øjeblikkeligt og råbte op. Det gik dog noenlunde ved normal fyring. Men her ombord hade vi meget dårlige kul, der gav en masse aske. Vi måtte derfor undertiden rense de to fyr på vagten, og det gav dels arbejde og dels sved. Men lige så rå og brutale mine kolleger kunne være i lukafet, lige så hjælpsomme var de ved arbejdet. De vidste jo, at det gik bedst, når vi alle hjalp hinanden; så der hade jeg ikke store vanskeligheder.

Det blev først kedeligt, da jeg hade bevist, at fyre kunne jeg, og rense fyr kunne jeg også, og endda holde damp, for så blev det besluttet av maskinofficererne, at jeg skulle ind i maskinen og lære at smøre, d.v.s. gå dem til hånde på vagten.

Men da jeg var medicinsk student, spurgte førstemester *Hoffmeyer* mig, om jeg forstod at give massage. Jo, jeg hade da været ansat på massageklinik og gennemgået et par kursus. Godt, så kunne jeg møde i hans kahyt hver dag og massere hans ryg og skulder.

Nu var samme Hoffmeyer en meget fed og ikke særlig appetitlig mand at tage fat på. Men hans ry var stort. Han hade som ung været medlem av *Hovgaards Dijmphna-ekspedition* og indlagt sig stor hæder ved at redde skibet. (Denne ikke meget omtalte danske ekspedition 1882–83 nåede ikke længere end til Karahavet og hade vanskeligheder med isen. Tillige gik en stor del av dens tid med at undsætte den hollandske *Varna-ekspedition,* hvis skib skruedes ned. Hele besætningen reddedes over i *Dijmphna*). Ved en vis lejlighed var en wire nemlig kommen ind i »Dijmphna«s skrue, og skibet var ude av stand til at manøvrere i den yderst vanskelige situation. Hoffmeyer var ung og dengang rimeligvis slank. I hvert fald tog han et reb omkring livet og en økse i hånden og jumpede udenbords i det iskolde vand og huggede wiren løs fra skruen. Derved reddede han det hele, og sikkert var det som følge av denne bedrift, at han nu var i statens tjeneste og førstemester ombord i deres admiralskib. Men han var fed, gudbevares, hvor var han fed. Og han bestilte nødigt noet. Jeg blev kommanderet mindst een, ofte to gange om dagen til at gnide hans gigt ud av den fede krop. Undertiden var det dog umuligt at stå oprejst i søgangen.

Vores kaptajn hed *Bang.* En lille, krasbørstig mand, som hade forstået at omgive sig selv med et skær av respekt og mystik.

Dette var første rejse om foråret, som dengang blev anset for yderst farlig og vanskelig, hvorfor den sædvanlige fører, *Thorsen,* en meget dygtig mand, blev sat ned til at være førstestyrmand på rejsen, mens Bang som overdygtig og overerfaren skulle ta sig av ansvar og kommando.

Siden i livet opdagede jeg, at denne kaptajn Bang var et unikum av dumhed og selvoptagethed; men dengang troede jeg, at hans ord var visdommen i renkultur.

En nat, da det var brandtykt, sad jeg midt inde i maskinen mellem stempelstange og krumtapper og smurte. Da mærkede jeg et voldsomt stød og faldt forover. Heldigvis tabte jeg ikke besindelsen, men sørgede for at rage mine kære lange lemmer til mig fra mange sider. Der lød straks efter maskintelegraferen, råb og skrig. Men lidt efter fik vi at vide, at der ikke var sket noet. Der blev telegraferet om at slå bak. Og nu var det andenmesteren, der tog fat. Så snart han var ved manøvreringen, var han helt suveræn og rolig. Lidt efter kom førstemesteren ned og fortalte, at vi var rendt ind i noet pakis i nattens mulm og mørke. Anden styrmanden hade været på broen, og ingen hade haft mistanke om is på de kanter. Skibet hade boret sig ind i en isflage og var rendt ind omtrent til midtskibs og var derved kommen lidt op til værs; men så knækkede isen, og »Hans Egede« sank atter ned til det flydende vand, og den var tæt som en potte.

En skønne dag fik vi at vide, at vi nærmede os Grønland, og at vi snart kunne være i Godthåb.

Der kom en kajakmand ombord. Det skete efter klassisk mønster. To bugter av et par ender blev firet ned og kastet om kajakkens spidser. Så fik manden en ende stukket ned til at holde sig selv fast ved, hvorefter mand og fartøj blev halet ombord. Det var en stor benefice for en kajakmand at være den første til at komme ud til et anløbende skib. Han blev lods, fik et rugbrød og ti kroner i dusør. Ombord blev han bespist, og i de dage var det av betydelig sjældenhed for grønlændere at blive beværtet av danske.

Da det endelig var frivagt, stak jeg op i solskinnet og tog mit landgangstøj på. Jeg traf forskellige mennesker fra land, og i min naive beundring for dem alle, troede jeg, at det at være dansk mand i Grønland var det samme som at opleve æventyret selv i en uendelig række spændende oplevelser. Grønlænderne selv antog jeg for naturvæsener udstyret med de fineste sanser og begavede med indsigt i vind og vær og dyrelivets dybeste mysterier.

Foreløbigt traf jeg fru *Wagner,* gift med præsten i Godthåb. Jeg troede, at denne kvinde daglig udstod lidelser av kulde, sult og nød, fordi hun gående op i sin mands kald gik rundt og plejede syge grønlændere og uddelte av sin sparsomme proviant til dem, hvem misfangst hade bragt på sultedødens rand. Altså en Gertrud Rask.

Derfor var jeg imponeret av fruens muntre væsen. Der var intet, der tydede på usikkerhed og angst for dagen i morgen. Hun kunne naturligvis ikke vide noet om min beskedne stilling ombord, og hun spurgte om mit ærinde op til Grønland. Jeg svarede, at jeg skulle med på

»ekspeditionen«. »Hvilken ekspedition?« I min optagethed mente jeg, at der ikke var noet menneske i verden, der ikke vidste om Mylius-Erichsens nye rejse, og jeg fortalte hende, hvad der forestod. Da ændredes fruens væsen straks. Jeg sporede med det samme, at samme Mylius ikke var populær i alle kredse deroppe, og at navnlig fru Wagner ikke følte sig tiltrukket av hans person eller ideer. Hun sae noen spydige bemærkninger om, at det vel ikke var sikkert, at staten ville yde bidrag til en fyr av den art, hvorpå hun brat vendte sig fra mig.

5. KAPITEL

Det blev fyraften, og jeg gik hen til førstemesteren og spurgte, om jeg måtte gå i land. »Hvad vil De i land efter?« spurgte han.

Jeg forundredes over det dumme spørgsmål, det måtte han vel kunne forstå. »Der er ikke noet at gå i land efter her i Godthåb,« sae han advarende. Nå, jeg fik landlov, og vi roede ind til en lille pynt, hvor der lå et pakhus i ensomhed. Ikke andre huse at øjne.

Lidt efter mødte vi pastor *Knud Balle,* en ung smuk mand, som tilmed var på ski. Her så jeg da endeligt det rigtige. Tænk på ski, det hade jeg aldrig set før. Pastor Balle advarede os mod at gå videre: »Der er dyb sne, og der er vand under den mange steder. De skal i hvert fald følge sporene.«

Vi asede os videre frem, og snart sad vi fast i sne til op på livet, snart blev vi vådskoede ved at gå ned til smeltevandet under sneen. Men vi nåede over til kolonien, og det var for mig et vidunder. Her hade altså Hans Egede levet, her var de forskellige mærkelige tildragelser foregået, jeg hade læst om. Det så en smule tamt ud at se husene så fine; men det gjorde intet. Jeg var i Grønland.

Der kom noen danske damer ud av husene, de lo og snakkede. Lidt efter kom et par av passagererne fra »Hans Egede«. Der var en frøken *Koppel,* søster til lægen på stedet og til lieutenant Bistrup, der var født her i kolonien. Tillige var der en ganske ung, køn mand ved navn *Harald Olrik.* Han hade fortalt mig en dag ombord, at hans forfædre hade været ansat i Handelen, han fulgte blot familietraditionerne ved at tage herop.

Men så kom vi ned til dansen. I bødkerværkstedet var der lavt til loftet, og jeg var lang som en bønnestage. Der var en harmonika, som larmede op; børn fyldte baggrunden op oven på bræddestabler og tønder; de sad som levende lysestager og holdt stearinlys i hænderne og så til. Jeg var lidt genert til at begynde med. Dette forekom mig for fremmedartet; men når andre kunne tage fat, kunne jeg vel også. Og så indledede jeg en række av danseaftener, som efterhånden strakte sig over tusinder av aftener i kolonierne i Grønland. Pigerne var interesserede i

den unge fyr, de ikke vidste ret meget om. Ad en eller anden vej blev min identitet dog snart opsnappet. »Kamiktelegrafen«, hvis eksistens jeg naturligvis ikke anede det mindste om, var allerede i virksomhed. En pige hos en koloniembedsmand hører lidt og misforstår en del. Det fortælles og lægges sammen med, hvad andre danske har sagt, mens deres *kivfak* varter op ved bordet. Alt blir berettet og drøftet om aftenen. Og her var altså jeg. Snart vidste man i kolonien, at jeg hade studeret medicin. Jeg fik derfor det ulyksalige navn *Nakursarak,* hvilket betyder »en som skal være læge«, og det fulgte mig kysten op i mange år; det var mig en kamp at blive av med det.

Foreløbigt dansede jeg og lærte snart trinenes hemmelighed. Der var dog disse steppetrin, som bruges i den specielle grønlandske dans *Arfinik-pingasut,* der kræver en del øvelse og mangeårig praksis, for at man kan hævde sig blandt de bedste.

Vi svedte, og vi hylede, og vi lo. Pludseligt blev der stilhed, og grønlænderne trak sig tilbage i krogene. Jeg opdagede ikke, at der var noet, og fortsatte min dans, indtil den pige, jeg svingede rundt, pludseligt lod sig glide ned mod gulvet.

Hele sagen var, at noen av de fornemme danske dykkede ned til folket. Sammen med noen passagerer kom et par unge danske damer for at vise de fremmede, hvordan de lavtstående indfødte morede sig med matroser og den slags.

De nedlod sig endog til at danse lidt rundt selv. Ja, et par av de unge piger gik oven i købet hver hen til en grønlænder, de kendte, og bad ham danse med sig. En stor ære, der ikke morede noen av de udvalgte unge mænd og navnlig ikke det øvrige selskab.

Da det blev den tid, hvor bestemmelserne forbød at fortsætte længere, brød forsamlingen op. Kivfakformanden tog en stor mine på og vandrede ind og efterså, om lys og andet farligt var av vejen; derpå lukkede han højtideligt værkstedet av og gik med nøglen op til bestyreren.

Skaren fulgte efter ham og blev stående uden for kolonibestyrerboligen, til han kom ud igen. Der kom så en ung grønlænder hen til mig og indbød mig til at gå hjem og drikke kaffe. Jeg var aldeles betaet av denne ære; for mig stod det som en chance uden lige at inviteres til en grønlænder. Egentligt hade jeg vist tænkt mig, at det ville foregå i en jordhule, og at vi skulle sidde halvnøgne omkring et spækbål og suge på noen sælknogler for til sidst at sutte kaffe i os av en kop av hvalbarder.

Men på vejen derhen fik jeg mit indtryk revideret. *Jon Møller* hed manden, og han var søn av Grønlands navnkundige redaktør *Lars Møller.* Selv var Jon fotograf og fugleudstopper og en mand med alle ydre tegn på visdom og menneskelighed i sin person. Vi hade ikke talt sammen to minutter, før det gik op for mig, at her var en personlighed, der viste vej fremad for sit folk. Hans stille tale og kloge svar på mine

dumme spørgsmål sae mig langt mere end Jørgen Brønlunds ofte noet letkøbte snak.

Jeg kom ind til Lars Møllers hus. En smuk gammel mand var han allerede dengang. Der var myndighed i huset, og sønnen Jon viste ham den ærbødighed, som viste, hvilken kultur der boede i disse lave huse, hvor mange ikke ville vente det. Jeg sad og drak kaffe – sort, sort, stærk, stærk kaffe – og lyttede til Lars og Jon Møller. De fik at høre om Mylius-Erichsens ekspedition, og de sae mange kloge ting om ham og hans gode vilje til at hjælpe grønlænderne. De talte også om Knud Rasmussen, så dér fik jeg mit første indtryk av denne mand, der skulle komme til at betyde så meget for mig. Imens gik tiden, og mine kammerater var gået ombord. Jeg opdagede snart, at det var sent på aftenen og sae farvel og tak.

Jon Møller spurgte mig venligt, om jeg kunne finde vejen ud til skibshavnen. Stolt sae jeg ja. Det var jo ikke vanskeligt, mente jeg, og han troede på mig. Så vandrede jeg av og gik og gik. Sneen sinkede og trættede. Det blev mørkt, og disse forbandede klipper lignede jo alle hinanden. Så traf jeg et spor og indså min klogskab og velegnethed til vandringer og strabadser i det arktiske. Jeg fulgte nemlig den vej, hvor fødderne var gået. Det tog noen tid; men jeg mindedes, at der hade været lang vej ind. Pludseligt opdagede jeg en del svage lys langt borte, og jeg undrede mig over, at jeg ikke hade lagt mærke til dem før.

Da så jeg et vældigt hus, der slet ikke lignede pakhuset fra skibshavnen. Men der var vel ikke andet for at gøre end at gå derhen. Det viste sig, at de matte lys kom fra noen usle grønlænderhytter, der lå og lignede netop, hvad jeg hade ventet av eskimohuse. Det store hus var tomt og så ud som en kirke. Der kom et barn ud av en hytte, og det stak straks av igen, forskrækket for dette mærkelige menneske, som kom her uvist hvorfor og på denne tid av natten.

Så lidt efter viste der sig en gammel kone, hvis mund var begyndt at rable en uforståelig masse lyde fra sig, allerede inden hun kom til syne fra en husgang. Hun henvendte sig til mig, men uden mulighed for at gøre sig forståelig. Jeg gav mig til at sige »Hans Egede« og »skib« og pege i forskellige retninger. Hun har nok antaet mig for sindssyg, for hun trak sig lidt tilbage.

Da jeg imidlertid var overbevist om min egen glimrende evne til at gøre mig forstået av primitive mennesker uden sprogkundskaber, mente jeg, at min hensigt, nemlig at komme ud til mit skib, var tydelig nok. Jeg tog derfor to 25-ører op av lommen og rakte dem til hende. Min hensigt var at få hende til at vise vej til mit skib. Da blev konen pludselig helt anderledes. Det var, som om en eksplosion tog plads i hendes fjæs. Hun smilede og grinede, stak 25-ørerne til sig og forsvandt. Og så skete det.

Det så nu ud som en cirkusforestilling, så mange væsener kom der væl-

tende ud av de ganske små hytter. De begyndte at råbe højt og snakke, de omringede mig og lo og gjorde gebærder, som ikke lod mig i tvivl om, at den gamle kone hade virket som agent for mig. Jeg troede, at det var en konkurrence mellem turistførere, der hver især hade sin specielle vej at føre mig ombord. De sae meget, og jeg kunne kun eet grønlandsk ord. Det var »ab«, som betyder jo. Med dette kommer man jo ikke langt. Men de begyndte nu at gøre tegn, som jeg forstod. De pegede på mine lommer og lavede tegn i hånden, at de var interesserede i mønt. Meget hade jeg ikke på mig. Men klart var det dog, at de ville sikres betaling, før de viste vej. Derfor kom jeg frem med mine penge. De forsvandt i deres næver som hos tryllekunstnere; men de syntes alle at skulle betales, og jeg stod der og ville ombord. Tilsidst forstod de, at mine ressourcer var udtømt, hvorpå de forsvandt. Muligt har de sagt, at før de kunne vise vej, måtte de indhente en del forsømt søvn. I hvert fald blev der mennesketomt. Men jeg hørte snak og latter inde i hytterne. Dér stod jeg lige langt, og nu uden penge.

Jeg besluttede da at forsøge selv; men så blev jeg kaldt tilbage av et par piger, der som frelsende engle viste sig bag ved mig. De var fulgt efter mig, og deres gode hjerter ville åbenbart ikke lade mig gå helt vild.

Pludseligt sae de noet højt og klart. Hidtil hade vi kun fniset og gebærdet os. Men nu pegede de ret forud, og dér så jeg stikkende op over en fjeldknold – kolonien Godthåb i dunkel morgenbelysning. Jeg var kommet tilbage. Jeg var gået i ring.

Jeg vidste ikke rigtigt, hvad jeg skulle sige; men glad blev jeg ikke. Der manglede i øjeblikket den fortryllende glorie over Grønlands berømte plads. Jeg forstod bare, at nu skulle jeg altså på den igen med at trave tilbage til skibshavnen. Jeg syntes, at jeg hade spadseret den ganske nat. Noet var der jo også om det. Men en rum tid hade jeg da også danset. Træt var jeg i alle fald.

Samtidigt gik der en beslutning op for mig. Jeg ville vise mig selv, at polarrejsende altid er udsat for skuffelser. Og der var derfor ikke andet at gøre end at gå direkte til værket, – til skibshavnen.

Jeg drejede brat av og gik i den retning, jeg antog, var den rette. Gennem snepløre og over vel ikke ret høje, men stejle klipperande. Jeg følte stolthed i mit indre. Jeg hade jo set »Hjortetakken«, dette glimrende vartegn over stedet, fra skibet; altså når jeg holdt kurs efter dette fjeld, ville jeg komme til »costi«. Hvorlænge jeg gik, ved jeg ikke; det var længe. Og jeg endte op med ansigtet vendt mod havet, men uden at vide, hvad der var hen mod eller væk fra. Da besluttede jeg mig til at sætte mig lidt til hvile. Den unge polarforskers første forsøg var ikke noet glorværdigt

Så rejste jeg mig igen og gik. Hvert skridt var som op ad en trappe og ned gennem snelaget og ned i pløre. Det tøede, og det var ligemeget,

om jeg gik i sne eller morads. Jeg sank i det altsammen. Engang imellem kom jeg jo til klippe; det førte mig dog ikke noen steder hen. Men nu hade jeg sat et bestemt fjeld langt borte som mit mærke. Det ville jeg hen til eller i hvert fald i den retning. Jeg vovede mig ikke ud til siden, og denne måde at gå på i Grønland er jo den dummest mulige. Derfor gjorde jeg det måske.

Så pludseligt fik jeg fornemmelsen av, at jeg var i en ørken og så *fata morgana.* For jeg var nu så træt, at jeg ikke troede på, der fandtes andre mennesker i verden mere. Men det var virkeligt mennesker, jeg så, rigtigt levende folk, der hade arbejde ombord i »Hans Egede« og nu var ved at begive sig ud til skibet. En av dem hed *Karl Lund* og var fartøjsfører. Han talte noet dansk og spurgte mig, om jeg skulle ombord. Dertil sae jeg ligegyldig ja. Det kunne måske være ganske hyggeligt at gå ombord. Jamen, hvorfor går du så den vej? Å, forklarede jeg, jeg hade fået lyst til at se mig lidt om for at lære egnen at kende.

Du måske botanikker? sae Karl Lund ironisk. Han kendte mange fine ord og udtalte dem pudsigt. Men han røbede også, at hele kolonien naturligvis vidste, jeg hade faret vild hele natten.

Over en time tog det os at vandre turen i det kedelige føre. Det var mig umuligt at følge med de udsovede, morgenfriske grønlændere. I begyndelsen lod jeg, som om noet interesserede mig, så jeg måtte blive stående og betragte det. De ventede tålmodigt, indtil det var ved at trække for længe ud.

Karl Lund kom så hen til mig: Du måske en lille smule skynd-dig-lidt. Det mange klokken! – Jeg orkede knapt at løfte fødderne; men jeg sjaskede med, og de ventede kammeratligt.

Vi nåede lige til skibet til arbejdstiden. Vagtmanden kom ind med en båd. »Hans Egede« lå jo for anker. Og vi kom ombord. Arbejdet var begyndt. Førstemester stod ved faldrebstrappen.

– Hvor fanden har De været? Hvem har giet Dem lov til at bli i land i nat?

Jeg begyndte at fortælle Karl Lunds udlægning av mine vandringer og sae, at jeg hade undersøgt forskelligt i naturen.

– Det er løgn, De har jo ligget inde hos en av pigerne.

Jeg bedyrede, at jeg ikke hade begået brud mod forbudet om omgang med kvinderne i landet, at jeg hade været ganske alene, og at jeg var uden synd!

– Jamen, så er De jo idiot. Det er næsten værre. Nu er det med at komme ned og stikke rør ud hele dagen. Det plejer at kunne kurere den slags snoaber!

– Dette var min entré i Grønland.

At stikke rør ud, hvilket altså mentes at være den gavnlige kur enten mod tilbøjelighed til usædelighed eller medfødt sindets formørkelse, viste

sig at være den mest nederdrægtige beskæftigelse, jeg har truffet på. I kedelen er der – som bekendt – en masse rør, hvorigennem den varme luft fra fyret føres ind og opvarmer vandet i den lukkede beholder, så det blir til damp og presser sig ud i alle de gådefulde maskindele, som igen driver skibet frem gennem vandet. Hvad ragede det mig på denne dag?

Fyret var »trukket«, d.v.s. ilden var skrabet ud, for der skulle mennesker ind bagved og stikke noen sodsorte, lange stålsnoninger med børster på ind gennem rørene og ud til en kollega i det ædle fyrbøderfag, som stod udenfor.

Men det, at der ingen direkte ild var inde i fyret, ville ikke sige, at der var avkølet. Der blev lagt noen planker at kravle på, og jeg blev beordret ind i dette helvede. Til trøst fik jeg at vide, at der »jo« efterhånden blev mere og mere avkølet derinde, fordi der ingen ild var. Først troede jeg, at det var en klodset spøg; men det viste sig, at det virkeligt var betragtet som menneskeværk at lade sig stege op på den måde. Dernæst skulle jeg – fordi jeg var så lang og tynd – med et brækjern bryde »fyrbroen« ned; det var en mur av ildfaste sten, der var ført op med ler inderst inde i fyret.

Bag denne forskansning ville jeg finde en åbning, som gik opad, og ved hjælp av slangebevægelser ville det være mig muligt at komme op i lodret stilling, og så var jeg ved målet. Det ville dog sige, at så begyndte først det egentlige arbejde. En av disse satans koste med børster ville blive stukket ind til mig ude fra. Derved blev jo al den sod, der var samlet i røret skubbet ind til mig, direkte i åndedrætsorganerne, og jeg skulle derefter trække kosten til mig og føre den ud gennem et nyt rør til kollegaen udenfor. Jo hurtigere vi arbejdede, des mere luft ville der komme ind til mig, fordi jeg altså slugte soden fra rørene. Dette er det værste helvede, jeg til dato har været igennem. Jeg har alle dage haft en skræk for at få for lidt luft. Pludseligt besvimede jeg da også og sank sammen. Det mærkede de udefra; men jeg følte ikke noet. Bare ved jeg, at efter noen tid vågnede jeg op og så det klare lys højt oppe over mig gennem et risteværk i fyrbøderpladsen i maskinen. De stod og hældte vand over mig. Højst ubehageligt, men altså av en vis virkning. Vågen var jeg i alle fald. Og øm og fortumlet.

Så fortalte Hansen og *Mathis* mig, at de hade halet mig ud, og at det hade været et forbandet mas. Sådan en lang hyttel, og så den stilling, jeg hade krøllet mig sammen i! Mens dette blev forklaret mig, kom mester Hoffmeyer ud på fyrpladsen og bandede mig langt væk. Det er »tælleri«; det er fanden gale mig »tælleri« og komedie. »Der er ikke ret varmt derinde, og hvis jeg bare ikke var så svær, skulle jeg selv gå ind og vise jer, at det ikke er værre end behageligt.«

De fire andre fyrbødere nægtede dog at gå derind før over middag,

og der skulle stå åbent for gennemtræk, og desuden skulle jeg være fri for resten av dagen, forlangte de. Hoffmeyer, som i virkeligheden var så god, som tykke mennesker jo plejer at være, sae ingenting, gik bare ind i maskinen og lod os andre om resten.

Det viste sig, at jeg hade fået skrabet mine skinneben slemt. Jeg hade også slået næsen til blods og fået rifter og sår mange vegne. Desuden var jeg øm i kroppen og højst ilde til pas.

Jeg var så udmattet, at jeg tumlede ind i min køje og var ganske ligeglad med, at denne blev så fyldt med kulstøv og sod og blod o. a., at der aldrig senere blev mulighed for at vaske sengeklæerne rene.

Og så faldt jeg i søvn og vågnede først den næste nat. Jeg hade altså forsømt vores aften i Godthåb. Forresten hade jeg ikke særlig appetit på det heller. Ikke at mit mod var slukket, jeg var bare klar over, at jeg hade grebet fat i den forkerte ende. Nu fik jeg at vide, at vi skulle sejle tidligt om morgenen, og jeg følte, at jeg var sulten. Så jeg åd først en masse, vaskede mig derefter så vidt muligt og stak ind i køjen, til jeg skulle på vagt kl. fire om morgenen.

Den næste morgen var vi ved Sukkertoppen. Der boede lieutenant Bistrups forældre, som jeg var indbudt til at avlægge besøg hos efter fyraften, og jeg glædede mig til endeligt at lære lidt av livet her at kende.

Dagen sneglede sig avsted. Der skete dog det beklagelige, at isen satte ind. Men det hindrede ikke mandskabet fra at ville i land om aftenen.

Jeg var selvfølgelig blandt de første, der tog ind. Iført mit landgangstøj stod jeg sammen med en del andre av besætningen og sled i det; vi halede os ind ved hjælp av de fortøjninger, »Hans Egede« hade ført i land; men det var hårdt og tog lang, lang tid. Og vi svedte og sled i det. Men inde i land, som var ganske tæt ved, stod en flok unge, dejlige grønlænderinder i deres spraglede dragter. De lo og råbte og vinkede og løb frem og tilbage. Ingen sømand, som kom fra havets ensomhed, ville regne noen timers arbejde for alt for meget for den pris, der lokkede.

Det tog meget lang tid. Men da vi kom i land, mødte jeg Henning Bistrup med sin unge søster *Karla*. De var gået ud for at se på kolonien og var naturligvis glade ved at være sammen efter flere års adskillelse. Karla var ung og smuk, hun var i hvid sommerkjole og kamikker. Dér troede jeg atter at se alt, hvad der var dejligt. Letfængelig var jeg. Men de to søskende var ikke alt for lykkelige ved mit følgeskab, så Bistrup sae til mig, at jeg skulle gå op i bestyrerboligen og sige, hvem jeg var. Hans forældre hade hørt om mig og ventede min visit. Jeg tøflede så derop og præsenterede mig. På den tid var kolonibestyrer Bistrup og hans hus berømt som Grønlands gæstfrieste hjem, – og dette ville sige noet. Deres gæstfrihed fornægtede sig heller ikke nu. Jeg fik at vide, at

de var glade ved at se mig. Om jeg ville drikke en kop kaffe? Det ville jeg gerne. Og da der netop stod en duft av himmerige, i dette tilfælde repræsenteret av pandekagers odeur ud fra det tilstødende køkken, sae jeg: ja tak. Jeg fik så at vide, at de andre hade drukket kaffe, og her var min. Så blev den serveret i spisestuen, og dørene blev lukket ind til dagligstuen, hvor de fine fra skibet sad og var fornemme. Fru Bistrup kom dog ind og spurgte, om jeg kunne tænke mig at spise en pandekage. Det kunne jeg absolut. Pandekager har alle dage været min livret. De hade en kok, *Henning,* der netop var ved at bage. Han kom ind med et fad, der var fyldt med de dejligste pandekager; de var beregnede til selskabet inde i dagligstuen, som skulle ha dem til kaffen. Men fru Bistrup hade altså sagt værsgod, og siden hade hun ikke vist sig. Det behøvedes heller ikke, for jeg kunne selv, og jeg begyndte. Den første smagte dejligt, den næste med. Dermed var jeg i gang, og jeg har for vane at fortsætte, selv hvor forhindringer viser sig.

Den ene pandekage forsvandt efter den anden. I begyndelsen var det blot forandringen fra den snavsede kost i fyrbøderlukafet med lugten av de svedige kroppe som krydderi og skibsproviantens ensformighed, der lokkede. Men da jeg blev mæt, spiste jeg for fornøjelse, og uden at tænke meget over det tog jeg den sidste pandekage med. Det var 18, fik jeg senere at vide. Kokken Henning hade beregnet dem til hele det fine selskab, der jo var så fornemme, at ingen av dem tog mere end højst to.

Lidt efter kom fru Bistrup ud og spurgte mig, om jeg hade fået kaffe. Jo tak. Om jeg også hade fået en pandekage? Jo tak, de hade smagt dejligt!

Hun gik så ud til køkkenet og sae til kokken Henning, at han kunne godt sætte pandekagerne ind til selskabet i dagligstuen. Jeg hørte lidt tale derude, og døren blev lukket ind til spisestuen. Men verdensdame var fru Bistrup. Lidt efter kom lieutenanten hjem med Karla. De blev kaldt ud i køkkenet, og jeg hørte ham grine. Det har nok været ad min appetit. Han kom ind og indbød mig til at slutte mig til det øvrige selskab, der blandt andre bestod av assistenten, Olrik, den nye læge til Holstensborg, og kaptajn Bang.

Denne sidste følte sig mere generet av mit selskab end omvendt. Jeg hade det dejligt. Jeg hørte her for første gang kolonisnak. Kolonibestyrer *Lauritz Bistrup* var selv født i Grønland, men kunne desuagtet ikke forstå de indfødtes sprog. Det gavnede ham ikke at kunne det, sae han. Han fortalte, at han til alt muligt svarede: ajungiqaq! Det betyder: udmærket. Bagefter lod han så sine betroede sige, hvad der skulle skældes ud over, og hvad han egentligt ønskede.

Min gang i bestyrerboligen rygtedes selvfølgeligt snart. Det satte mig i relief og gav pigerne indtryk av, at jeg hørte til de fornemme. Og

dette bevirkede igen, at jeg traf en veninde, jeg har bevaret til nu. Hun hed *Arnarak* og var berømt for sin skønhed. Harald Moltke hade malet hende i legemsstørrelse, og hun hænger nu på et museum i Tyskland. Knud Rasmussen hade hyldet hende i dans og digt. Hun fortalte forresten, at han nær var druknet i havnen i Sukkertoppen, og at hun hade været den, der opdagede ham i kajakken, der var kæntret, og hade fået ham reddet. Arnarak var høj og slank. Jeg gik hjem med hende. Deres hus lå ret avsides på en pynt, dér, hvor der nu ligger et stort moderne pakhus. Arnarak var dejlig, og hun vidste det selv. Jeg blev beværtet med kaffe, hvorpå hun solgte mig forskellige skindsager til dobbelte priser, og jeg var henrykt.

Om aftenen dansede vi i værkstedet, og da jeg lidt senere blev kaldt ind til Bistrups til aftenkaffe, sørgede jeg dybt. Jeg så gennem harmetågede øjne min Arnarak vandre hen ad vejen med tredjemester.

Den næste dag var søndag og fridag. Jeg var i land og besøgte min udkårne.

Henimod aften hade jeg set tilstrækkeligt i almindelighed. Nu trak det op til dans. Og nu var det mig, der vandrede hjem med Arnarak. Det må ha været kærlighed, for det var stumt spil. Ingen av os forstod, hvad den anden sae.

Da vi kom hjem til hende, trak hun sin anorak av for at iføre sig festdragt. Jeg så en ulastelig hvid chemise under, hvorav jeg forstod renlighedens magtstilling dér i huset.

Pludselig tog pigen til sit hår og snoede det fine røde silkebånd op, som var vundet om hårtoppen. Derefter kom det egentlige hårbånd, der holdt sammen på den festlige rejsning av toppen. Også det tog hun av, og håret faldt i fylde ned over hendes skuldre. Så lod hun mig forstå, at hun ville gøre sig særlig festsmykket i aftenens anledning. Det gav et gys i mig, da hun bøjede sig forover i en ret vinkel og lod sit pragtfulde hår falde helt ned til gulvet. Solen skinnede ind gennem vinduet, mens hun kæmmede det. Strålerne ramte, netop hvor hun stod. Det gav håret det blåsorte skær, man kender fra ravnens vinger. Jeg blev helt mat i alle led av elskov, og mit sømandshjerte var ved at sprænges av stolthed. Det var mig, som i aften skulle danse med denne pige; hendes skønhed var for mig og ikke for noen tredjemester.

Alt var sikkert bleven en succes, hvis bare pigen ikke hade været yderligere opsat på at gøre et godt indtryk på sin unge danske kavaler. Men for at bevise mig, hvilken usædvanlig renlig ung dame, hun var, halede hun frem under brixen en kolossal balje, fyldt til randen av menneskelig urin, der blev brugt såvel til garvning av skind som til vaskemiddel. Omhyggeligt sænkede hun hele sit skønne hår ned i vædsken, tog sig et champoo og gned og vred det, alt mens min elskov kølnedes; begejstringen sank med en fart som tidevandet i den engelske kanal.

Omhyggeligt sænkede hun hele sit skønne hår ned i vædsken.

Min stemning forsvandt; der var kun min velopdragenhed og kavalermæssige optræden over for damen som sådan tilbage – dog også en duft fra hendes toilettevirksomhed.

Da vi nåede værkstedet, hade jeg hende ikke engang om livet mere. Det er mærkeligt, hvor stemning kan fordampe. Men den kom tilbage på en helt anden måde. For Arnarak hade den flotteste hårtop i Sukkertoppen, den ragede højt op i luften, strammet fra nakke og tindinger, som det brugtes i den tid. Den svajede og dinglede, mens hun dansede. Ulykkeligvis er jeg meget høj, og der var kun lavt til loftet i værkstedet, så jeg var tvunget av lokalets rumforhold til at bøje mig hen over hende, når vi dansede. Men hårtoppen daskede mig om næsen fra side til side, hver gang vi drejede, – en narkose, hvor ammoniakdampen var stærkere end kærligheden. Det varede derfor ikke hele aftenen. Da tredjemester viste sig til den tid, da det var passende for skibsofficerer at møde op, trak jeg mig tilbage. Arnarak fik lov at danse med, hvem hun ville. Men dog morede vi os alle. Værkstedet var fyldt av leende og råbende mennesker; vi lo, og vi rokkede rundt på det ujævne gulv. Og dejligt var det. Disse første aftener i Grønland vil jeg aldrig glemme.

Nogle dage efter sejlede vi til Holstensborg.

Der forandredes mine vilkår aldeles. Vi hade nemlig en læge med som passager. Men han var selv syg og måtte bæres i land. Grønlænderne lo højt ved synet. Det var den første læge i Holstensborg, og han var altså selv ude av stand til at modstå de sygdomme, han skulle frelse andre fra. Og så grinede de igen.

Men da han lå slagen av sot, mindedes man min fortid som medicinsk studerende. Jeg satte iøvrigt heller ikke mit lys under noen tønde, jeg fik i hvert fald anmodning om at begive mig i land og hjælpe doktoren med at udpakke apoteket, så han kunne komme til den medicin, han selv skulle bruge. Jeg indvilligede, og udpakningen varede hele den tid, vi lå ved Holstensborg. Det var festligere end at stikke rør ud ombord i »Hans Egede«.

Sygehuset viste sig at være et lille lavt hus med tykke mure og to små stuer med brikse. Der var ingen ovn; man anvendte spæklamper, hvis der var patienter. Nu var der ingen patienter, hvad der var meget heldigt. Det var nemlig skik og brug, at hvis et medlem av en familie måtte indlægges, flyttede hele den øvrige del av slægten med. Forældre, søskende, plejebørn o.s.v. Det kunne være besværligt og måtte ændres, og det var en av de reformer, som senere blev indført, men som naturligvis vakte mest misfornøjelse hos grønlænderne.

Som følge av min fine post måtte jeg jo spise i land, og jeg blev så indbudt til kolonibestyreren.

De danske i Holstensborg bestod dengang av bestyrer *Frandsen,* en ungkarl av den gamle skole. Desuden var der en assistent *Hastrup* og en

volontør *Simony*. Begge disse unge mænd fulgte jeg siden op i årene og så dem vokse fra mangen anset stilling til yderligere ophøjelse. Dengang var de unge og gladere end senere, de var jo ikke tyngede av ansvar.

Foruden disse var der en dansk præst, *Frederiksen,* i Holstensborg, andre danske var der ikke.

Nu kom dertil doktoren og Olrik, som begge skulle begynde deres virksomhed her. Jeg var glad ved at blive indbudt til at spise hos Frandsen, især da jeg hade hørt, at hans kok var Grønlands bedste og han selv den mest kræsne i samme land.

Deres berømte kok hed *Ezekias*. Da vi første gang skulle til bords, var jeg imponeret av den fornemhed og stil, der var over måltiderne dér i huset. Det var dagens tre gange gentagne andagt.

Ezekias var i rent hvidt tøj, når han bød rundt. Som gæst hade jeg den ære at blive budt først. Beskeden, som jeg er opdraget til at være og altid har været, tog jeg en passende portion.

– Hov, hov, der være lidt til andre, sae kokken så højt, at de alle kunne høre det. Jeg blev ulykkelig, her hade jeg gjort skandale i dette fornemme hus allerede første dag. De andre var dog så velopdragne, at de ikke mælede et ord eller bemærkede noet.

Den første ret smagte ikke så godt, fordi jeg hade gjort denne fadæse, dog undrede det mig noet, for der var virkelig rigeligt, og der blev budt rundt igen. Forsigtigt tog jeg ikke mere.

Da næste ret blev serveret, sørgede jeg for at nøjes med en ganske ringe portion, skønt det så lækkert ud.

– Hov, hov, der være lidt til andre, sae Ezekias uden at fortrække en mine. Resten av selskabet hørte intet. Denne gang vidste jeg bestemt, at jeg ikke hade taet en tredjedel av, hvad de andre forsynede sig med. Men ikke tale om, jeg ville ha mere.

Der kom også dessert, og samme tiltale fra kokken. Jeg fik den idé, at han selv hade ret til resterne og nu var bange for, at jeg skulle æde det hele fra ham. Men jeg var ung og vovede ikke at sige noet. Forsamlingen var alvorlig og talte om højtidelige sager. Da kom jeg til at se op på assistent Hastrup, og jeg var ved at tabe skeen. For hans ansigt var som en oprørt sø; eller måske som en malstrøm. Hans næse flyttede sig snart op i øverste del av den ene kind, snart ned ved den modsatte mundvig. Øjnene groede sammen, og munden videde sig ud til at spænde over hele terrænet mellem ørerne. Og ørerne – ja, det var næsten det værste. De hoppede op og ned. De klaskede snart bagud, snart forud. Det var absolut uhyggeligt.

Endelig var måltidet til ende, og glad var jeg. Bestyreren tog sin lange pibe og lae sig mageligt på sofaen, vi andre så os om efter en stol. Da opdagede jeg, at assistent Hastrup gik frem og tilbage med noen mærkelige

epileptiske bevægelser, der så forfærdelige ud. Pludseligt styrtede han til jorden med et umådeligt brag. Han blev liggende og rallede, som om han var ved at opgive ånden.

Forfærdet styrtede jeg hen til ham. – Hr. bestyrer, assistent Hastrup er syg, se dog, han er faldet om!

Frandsen bakkede på sin pibe, mens han holdt tændstikken til tobakken.

– Ja, der ligger han sgu, sae han roligt og lae sig til rette.

– Vi må ha hjælp. Skal jeg ikke gi ham noet vand? Hvad er der at gøre?

– Ja, vand ville måske være godt, sae Frandsen tørt.

Da var det, at kokken kom ind, og hos ham mente jeg at kunne kræve bistand til den syge.

– Ezekias, kom her og hjælp mig med at løfte assistenten op!

– Hva sier du, mit lam? svarede den alvorlige kok. Ikke tale om, at han hade lyst til at tage fat. Men nu var jeg i min behandling kommen så vidt, at jeg hade vendt Hastrup om på ryggen. Han rallede stadigt, og ansigtet var i storm. Men så kom jeg under mine forsøg på at løsne muligt stramtsiddende tøj til at kilde ham, og så kunne han ikke holde sig mere. Det hele var en nøje indstuderet komedie, de opførte over for hver eneste gæst, der faldt ind i deres område. Ak ja, kokkens to eneste sætninger på dansk: »Hvad sier du, mit lam?« og »Hov, hov, der være lidt til andre også!« var lært ham i små portioner, selv anede han ikke betydningen av de fine svære ord.

Imidlertid hade Jørgen Brønlund travlt med at købe skindtøj op til ekspeditionen, og han skulle også skaffe hunde. Ganske vist er hundene fra Holstensborg-distriktet ikke de bedste. Der har været blandet New Foundlænderblod op i dem. Men her fik han sikkerhed for at få en del. Og så fik jeg den store chance at gå med ham ind til Sarfanguaq, et udsted inde i fjorden, for at købe flere hunde og mere skindtøj.

En konebådsrejse hade jeg læst om, og det stod for mig som æventyret selv, og det var det også. Otte raske kvinder mødte tidligt om morgenen som roersker, en styrer og Jørgen og jeg som passagerer. Desuden var der to kajakmænd, der skulle med som følge, hvis det skulle blive blæst, når vi skulle uden om de udsatte steder. Men dette at sidde henne agter og lade pigerne ro for mig, forekom mig ilde. Så jeg tilbød straks at tage en åre. Det blev modtaet med stor latter, og Jørgen fortalte mig, at ingen mand med agtelse for sig selv noensinde ville røre en åre i en skindbåd. Hvis man ikke var i kajak, skulle man bare sidde med korslagte arme og holde på sin værdighed. En konebåd er lavet av skind; en genial opfindelse; den flyder på vandet som en kæmpemåge, hopper op og ned og tager ikke andet vand ind, end hvad der sprøjter fra bølgekammene. Men også det er der råd for, den eskimoiske teknik har

lært at klare opgaven. De to kajakmænd, der fulgte med, lae sig blot til luvart av konebåden og virkede som bølgedæmpere. I deres helpels kan de le ad vandet. Kajakkerne er som torpedobåde, og konebåden det mægtige slagskib. Mændene kom hurtigst avsted.

En gang på turen harpuneredes en sæl, hvad der forårsagede stor ophidselse i vores båd. En av pigerne, *Magdalerak* ved navn, blev nemlig helt vild av glæde. Hun sprang op og ville styrte hen i forstavnen og se rigtigt til. Ak, da skete det, at en av de andre skubbede til hende, så hun trådte uden for bundbrædderne.Resultatet var, at hun stak benet igennem konebådens gamle og møre skind. Hyl og skrig! Hun trak instinktivt benet til sig; men det bevirkede, at vandet vældede ind, og båden var snart halvt fyldt. Styrmanden – d.v.s. ejeren av båden – han hed *Brummersted* – gav sig til at råbe højt og tydeligt og vredt. »Ned med benet i hullet,« kommanderede han. Den stakkels pige måtte lystre, og hun fyldte hullet ud og stoppede lækken på denne originale måde. Imens satte Brummersted kursen direkte mod land; der var heldigvis ikke så langt; men båden var tung nu. Det gjaldt om at komme ind og få bødet vores skade, inden vi alle druknede. Derfor roede de voldsomt. Magdalerak blev skældt ud fra alle sider. Så græd hun og råbte, at hun frøs om tæerne. »Det får ikke hjælpe,« hylede styrmanden. »Fart på, fart på, vi synker, hvis I ikke skynder jer.« Pigerne halede og sled.

Endelig nåede vi så langt ind, at pigens ben, der virkede dels som modstand mod for stor fart, dels som fender, blev ramt av en sten under vandet. Hun vrælede og trak foden til sig. Imidlertid kunne den første av os snart springe i land, og vi andre kom efter. Så fik vi båden halet op. Vandet faldt heldigvis, så det tog ikke lang tid at bestemme sig til, at mens båden av sig selv blev tørlagt, kunne man passende koge den sæl, der lige var fanget.

Hen ad kysten for at finde drivtræ! Vi fandt snart nok, og pigerne kom med store favnfulde lyng og kviste. Kogekar hade vi med i båden. Og snart boblede det dejligste kød. Det var første gang, jeg smagte sælkød, og i lifligere omgivelser kunne jeg ikke begynde. Pigerne var meget interesserede i at høre, om jeg kunne lide det. De underrettede mig om, at min avføring ville blive sort som jord av kraften i kødet. Jeg lærte også at spise rå lever, og jeg hade det dejligt.

Hvor vi morede os, og hvor vi lo! Magdaleraks kamikker og strømper var lagt til tørre i solen, hun selv sad med bare ben og lod solen skinne på sin brune hud. Pludseligt kom Brummersted og råbte, at vandet var faldet så meget, at vi kunne reparere. Det var jo ikke så festligt, når vi nu lå så godt; men op kom vi da. Alle kvinderne hade synåle stukne ind i hårtoppen, sådan en nem nålepude, altid ved hånden. Senetråd hade de i en blikdåse. Og snart sad tre av de ældre koner og strammede skindet og syede sammen. Riften lukkedes, og fra den ny-

fangede sæls spæk fik man kit, der helede såret, og snart var vi parat igen.

Vi hade fået vore sager bredt ud til tørre. Nu lo man ad hele affæren og sae, at vi var bleven dejligt mætte, og at sælen hade været ved at drukne os alle sammen. Så lo man igen, og vi kom fra land.

Hvad de kvinder kan holde til, er forbavsende. Og de synger hele dagen, mens de ror. Sangene er i reglen improviserede, teksten passer til situationen og synges til danske melodier, der laves om efter behag. Så fniser de og griner og fortæller historier; de fleste går ud over passagererne, som jo ikke forstår, hvad de siger. Men de var i reglen av blodrig uhøvisk art, fortalte Brønlund foragteligt.

Vi roede i tretten timer, og jeg tænkte med ond samvittighed på pigerne, som måtte være døden nær av træthed. Men da de hørte, at der skulle være dans i udliggerens værksted, så hvinede de av fryd. Efter en fuld arbejdsdag med at ro var en hel nats dans netop det, de trængte til.

Jeg slog mig på Magdalerak den aften. Hun var kraftig og tæt og fuld av et humør, der ville ha bragt hende vidt, om hun var født i et land med teater eller anden sceneoptræden. Vor opgave var at danse og more os, og det gjorde vi. Hen på natten blev jeg opfordret til at »give kaffe« til hele befolkningen. Og det gjorde jeg gerne, skønt det kostede næsten tre kroner.

Imidlertid hade Magdalerak, der var forlovet, og jeg besluttet at glemme hendes forpligtelser for denne nat, så vi dansede sammen til harmonikaens toner. Det var så heldigt dér, at jeg opdagede en lem i loftet i det lave værksted. Den kunne løftes av, og oven over var tagrummet. Ha, ha, her kunne jeg stå oprejst og dog være med til dansen. Selvfølgelig var min aktionsradius begrænset av lemmens størrelse; men jeg dansede jo dog med fødderne, og de var nede på gulvet. Jeg indåndede lugten av de rå huder, som lå på loftet, blandet med min dames urinparfumerede hår, en æggende atmosfære, som virkede stærkt på mine sanser. Lidt efter standsede musikken, for nu var det kunstnernes tur at blive beværtet. Da de trak sig tilbage, gik de øvrige med. Og nu var det til at mærke, at hvile ville være godt. Magdalerak hade roet i tretten timer og danset i fem. Vi hade ikke lyst til mere kaffe, snarere til at hvile fødderne. Så da jeg hade opdaget det praktiske lofstrum, i hvilket mit hode allerede hade danset rundt, halede jeg pigen med derop og kom selv efter med hele kroppen. Så lukkede vi lemmen efter os og befandt os vel ved at være alene.

Det var højlys dag, da vi vågnede. Jeg kom ned til Jørgen Brønlunds hundehandel. Priserne var dengang ti kroner for en hanhund og otte for en tæve. Og det var god betaling; nu forestod der jo en lang sommer, hvor man alligevel ikke hade brug for trækdyr. Så vi fik indkøbt

en del hunde i Sarfanguaq, og hen på eftermiddagen tiltrådte vi hjemrejsen med konebåden. Hvorfor vi ikke ventede til næste morgen, var jeg ikke klar over. Årsagerne blev udtalt på eskimoisk; men jeg hade jo bare at følge med.

Atter en dejlig rotur ad den skønne fjord. Pigerne sang, og humøret var højt. Da vi hade været noen timer i båden, og hundene hade opført voldsomme slagsmål, faldt også de til ro og fandt sig i deres skæbne. Vi fik en del fugle på rejsen, for nu var der flere kajakmænd med end dagen før, fangere fra Sarfanguaq, der benyttede lejligheden med konvojen til at ro med ind til Holstensborg for at opleve lidt skibstid. Desuden var der kommen en del nye piger til. De måtte slide i årerne for passagen. Men da vi henimod aften kom til et sted, hvor græsset var blødt, og ingen vind generede, gjorde vi holdt. Konebåden blev losset for al bagagen. Så halede vi den op og vendte bunden i været på den. Det var straks soveplads og ly. Udenfor kogte vi ederfugle og havlitter ved to store bål. Kaffekanden var en selvfølge, og skonrogger hade vi sørget for. Kandis i store klumper, ja alt var skønt.

Magdalerak forklarede mig nu ved fingersprog og fagter, at en av de medfølgende kajakmænd var den frier, der hade hendes mosters protektion. Men han generede absolut ikke hendes legemes tilbøjelighed til frit at vælge. Det var lidt køligt i natten, så vi to sluttede os tæt sammen. Der var flere andre, der tog tanken op, og natten forløb.

Vi var dog alle lidt forfrosne den næste morgen, da vi tørnede tidligt. Men snart var kaffen kogt, og jeg hade lært, hvordan det var at ligge ude i den fri natur, – den første av en lang, lang række sovepladser under improviserede forhold i arktiske lande.

Så var der en hel dag med roning mod lidt kontrær vind. Vi var godt trætte, da vi nåede Holstensborg. Jørgen Brønlund sørgede for hundene, der skulle med hjem. Jeg måtte ombord i »Hans Egede« og hade den tort at se frieren, som forresten var en flink, smilende ung fyr, drage av med Magdalerak, som jeg aldrig har set siden, men stadig bevarer i taknemmelig erindring.

Nu blev jeg atter degraderet til fyrbøder, og det var en kedelig overgang. Der var ikke mere medicin at pakke ud. Der var derfor ikke flere invitationer til kolonibestyrer og assistent. Jeg så nu kaptajn og mester styre derop. Ombord handlede vi med grønlænderne, og jeg kom hjem med en masse sager, der dengang købtes for meget små penge.

Med de indkøbte hunde fra selve kolonien hade vi 32 ialt med hjem. De blev anbragt i den tomme reservebunker og hade det ikke rart på turen.

Hjemrejsen blev for langvarig. Det viste sig dertil, at man ikke kendte det nye skibs kulforbrug rigtigt; det blev derfor besluttet at anløbe Stornoway på øen Lewis for at tage kul ind. Her fik jeg en tjans, idet

det jo var »maskinen«, der skulle ha' kullene, og jeg blev som den eneste »engelsktalende« i avdelingen sat til at være lugemand og holde »talje« over, hvor mange kurve kul vi fik ombord. Kullene blev leverede av et firma, som stak mig to pund, da vi begyndte. Jeg var meget opsat på at bevare mit betroede job, og jeg lod derfor alle mine engelske gloser fare ud av munden til maskinmestrenes beundring mere end til skotternes forståelse. Så jeg tror nok, vi fik vejet kul ind på en noet original tælle- og vejemetode. Men om aftenen var vi i land. Jeg med mine to pund var den glade giver av alt, hvad vi fortærede og drak. Det hade dog ikke været nødvendigt, for Stornoway er en sildeby, hvor der for tiden var stort fiskeri. Dette betød igen, at alle mænd var borte hele ugen og først kom hjem fredag aften. Derimod var der 7000 piger og koner, som pakkede sild og saltede og senere hade aftenerne til egen rådighed. Derfor kunne en skibsbesætning gå i land og lade sig underholde i alle retninger ganske gratis.

Resten av rejsen, selv gennem det farlige Pentland Firth, gik roligt, og nogle dage efter rundede vi »Den lange Jyde«, som Skagens fyr så kælent kaldes. Så var der Kattegat og Øresund. Og endelig lå vi hjemme i Trangraven. Mylius-Erichsen stod ved bolværket og modtog mig. Jeg følte selv, at jeg hade oplevet meget og udrettet en del.

Muligt var det dog mere hundene og Bistrup, modtagelsen gjaldt. Det mærkede jeg dog ikke.

Jeg samlede mit kluns samt en masse indkøbte grønlandske sager. Mest skindting, der var garvet i urin, som gav en vis odeur, der ikke vakte jubel hos min mor, da jeg kom hjem med det hele.

Men jeg hade altså været i Grønland og udbredte mig om mine oplevelser og glædede mig stærkt til de næste.

6. KAPITEL

Imidlertid hade Mylius-Erichsen fået købt en gammel sælfangerskude i Norge. MAGDALENE ved navn og stærk som få andre skibe. Bygget av moseeg. Den var slæbt til København, og da jeg meldte mig ombord, var der engageret en del helt nye folk, som gik og arbejdede med rigningen og maskinen. Mylius-Erichsen var optaet av sine foredrag og forberedelser av mange arter; hans højre hånd var *Bendix-Thostrup,* der var underofficer i marinen og en særdeles dygtig mand, ordentlig og akkurat og så loyal, som man sjældent ser dem. Han forstod jo ofte, at Mylius måtte lave visse fiduser; han så også, at Mylius hade visse mangler; men det var chefen, og Bendix hade sat sig for, at denne ekspedition skulle gennemføres og blive til succes. Det var for en meget stor del hans skyld, at det skete.

Ekspeditionen var såkaldt demokratisk. Det var en av Mylius' hovednumre. Han hade jo haft store kampe at bestå med marinen. Den berømte polarforsker, senere admiral *Amdrup,* hade allerede forgæves søgt at få rejst pengene til en sådan rejse. Det var den sidste ukortlagte del av Grønland, det gjaldt om at opdage og gøre »dansk«, og da Amdrup hade indlagt sig stor fortjeneste med sin bådekspedition fra Scoresby Sund og sydefter, var der jo noen rimelighed i, at han også fik lov at blive den, der gjorde resten. – Men Mylius-Erichsen vidste altså bedre, hvordan man fik folk i tale. En stor charmeur var han, og hans talegaver var i orden.

Den gode ånd i foretagendet var generalkonsul *Valdemar Glückstadt.* Personlig hade han ikke gnist av forstand på, hvad det drejede sig om. Han ville således ha mig til frokost for at spørge mig, om jeg troede, at der var noen chancer for at finde levende mammuter og andre fortidsdyr i Nordøstgrønland. Jeg blev jo en smule forbavset og spurgte, hvor han hade den tanke fra. Ja, det var Mylius, der hade garanteret, at der var moskusokser. Vi ved, hade Mylius sagt, at moskusokser har levet sammen med mammuter. Hvem ved, om disse ikke endnu skulle findes dér, hvor endnu ingen menneskefod har trådt? Jeg spurgte gene-

ralkonsulen, om han selv troede på dette her. »Ja, hvad ved jeg?« sae han. »Jeg er ikke specialist.«

En helt anden slags mand var den anden mæcen, konsul *Erik Henius.* Han gav vist ikke så mange penge som Glückstadt; men han administrerede det hele og var skrap til at holde orden i kontorsagerne. Mylius hade engageret os alle til en gage av 75 kroner om måneden. Men en skønne dag kom Mylius til et møde og fortalte, at økonomien krævede, at vi alle gik ned til 60 kroner om måneden, ellers ville der ikke blive råd til at købe zoologens dyre redskaber og garn. Dette var der ikke noet at gøre ved. Vi holdt vore møder, og vi riggede skibet til. Det gik med fest og lystighed, mest var det »Store Knud«, der førte an i løjerne. Det var vores gode kammerat og dygtige sømand, som spillede en stor rolle i Grønland.

Knud Christiansen kom en dag op til Mylius-Erichsen og spurgte, om der var en tjans for at komme med. Herlig så han ud, netop som en sømand skal se ud på en scene.

Mylius begyndte straks at udspørge ham, og han fik at vide, at Knud hade sejlet meget med Grønlandsskibene.

– Har De noen anbefalinger? spurgte Mylius. – Masser, sae Knud. – Hvor er de? Må jeg se dem? – Hvorpå Knud løftede hånden op til hodet og førte pegefingeren rundt om ansigtet. Her er de! Jeg har aldrig haft andre, og det har altid været nok! Dette vandt Mylius med det samme.

»Magdalene« blev døbt om til DANMARK.

Imidlertid opsøgte jeg naturligvis mine venner i Cort Adelersgade, hvor Kirkeby efterhånden hade opkastet sig til absolut-hersker. Dér flyttede jeg ind og tilbragte min sidste tid som »student«.

Vores gamle konge, Christian den Niende, døde på denne tid. Han blev lagt på castrum doloris, og folket fik tilladelse til at defilere forbi og se kisten med sølvløverne og de stive, ubevægelige officerer, der stod og paraderede.

Den slags var Kirkebys speciale. Ikke at han hade noen overdreven glæde av at se denne kiste og disse kranse; men det var bare det, at der var en lang kø, som bevægede sig så langsomt, at det tog mange timer at komme ind, der udfordrede ham. Følgeligt gik Kirkeby ikke ind i køen, han vandrede forbi med beslutsomme skridt. Næsen – den altbeherskende næse – lige i været, og alle betjente, skildvagter og andre veg til side. Det traf sig i et par tilfælde (for Kirkeby vandrede gang på gang gennem Slotskirken, hvor det foregik), at en mand søgte at standse ham.

– Ja, jeg er kandidat Kirkeby, sae Anker venligt. – Å, undskyld, sae betjenten og lod ham passere. Tilsidst kendte alle ham, og ingen hindrede ham i at gå lige hen til indgangen i kirken.

Vi andre så jo ikke meget av stadsen, der var i anledningen av kongens død og begravelse. Dog ville jeg gerne se lidt av selve følget, og jeg benyttede mig så av min egenskab som medlem av Akademisk Skyttekorps. Jeg hade ganske vist ikke været der i mange tider og ikke betalt kontingent. Men nu mødte jeg i uniform og med gevær. Sagen var, at Studenterkorpset hade fået tilladelse til at deltage i sikkerhedstjenesten og stille op langs gaderne nede ved den gamle Studenterforening ved Niels Juels statue. Der var mange, der mødte for at være med. Noen delingsførere rendte rundt og stillede os op i kompagnier og rækker efter højden. Som altid gik det meget »militærisk« til. En del av de »højere« officerer stod avsides og talte sammen om landesorgen, mens der hersedes med os for at få os ind på rækkerne. Jeg var en av de højeste.

Da kom en av halvkompagniførerne, for hvem det var en yderst vigtig dag at skulle lede marchen gennem gaderne og stå med dragen sabel foran os andre. Det var vist *Harhoff,* han hed. I hvert tilfælde fik han øje på mig.

– Hvad fanden er det for en karikatur? råbte han. Ham vil jeg sgu ikke ha i forreste geled. Han ligner jo en tegning av Fritz Jürgensen! – Manden hade ret, noen stolt martialsk figur var jeg ikke; men jeg blev gal i hodet og gav mig til at skælde ud. Skandale og vild rædsel! At tale i geleddet var noet av det forfærdeligste for en soldat. Men jeg var ligeglad og blev ved. Tililende kom så endnu højere rangspersoner. Men jeg råbte op. Jeg kravlede op på det højeste gear og råbte, at jeg var kommen herhen for at »hylde min gamle konge«, og så ville jeg ikke generes av denne halvkompagnifører. Jeg blev tysset ned, og man forsøgte at vise mig bort; men jeg nægtede at gå min vej. Tiden rykkede frem. Man skulle marchere. Derfor blev der sagt til mig om at træde ind i geleddet; man ville så senere stille mig for en krigsret. Hvortil jeg svarede, at det ville være mig velkomment; men samtidigt ville jeg anlægge sag mod den uforskammede officer for at ha fornærmet mig, og bladene skulle få det hele at vide.

Nå, så skete der ikke mere ved det. Vi marcherede og svingede ud gennem porten fra garderkasernen og ned til Holmens Kanal. Der kom så begravelsesoptoget. Kisten på kanonlavet og kongens »livhest« ført sørgende bagefter. En masse fyrster i følget. Jeg så bl. a. den tyske *kejser Wilhelm,* den norske og svenske konge og så godt som hele Europas samlede regenter. Der var jo en del flere konger i den tid end nu.

Jeg gik hjem til Cort Adelersgade og fortalte om mine oplevelser. Kirkeby hørte det med ærgrelse. Her var altså en, der hade set det hele på nærmere hold end han selv. Det kunne han ikke lade sidde på sig. Så han måtte finde på noet. Og det var han ikke længe om.

Han forkyndte, da vi spiste til aften, at han inviterede os alle sammen med til Roskilde næste dag for at se selve begravelsen.

Vi var lamslåede, for hvorledes skulle det gå til? Der var ingen av os, der hade penge; men det kunne ikke standse en mand som Kirkeby. Han telefonerede til Betty Meyer, vores allesammens gode fe og veninde. Hun stillede det fornødne lån til disposition, og så rejste vi.

I Roskilde viste det sig, at Lemche hade en gammel ven fra Hellerup Idrætsklub, hvor han hade været en stor mand i sin tid. Denne ven hed *Christensen,* og der tyede vi ud. Fem mand høj. Og Christensen viste sig som den sande sportsmand. Han skaffede husly til os alle. Jeg selv med *Palle Lind* sov indrullet i et gulvtæppe, og det var dejligt. Christensen var chokolade- og bolchefabrikant, og han satte flere æsker frem av den sødeste føde, man kunne tænke sig..

Den næste morgen fik vi kaffe og kryddere i massevis og drog så av til banegården. Men jeg var meget spændt på at se, hvad vores ven og fører, Anker Kirkeby, kunne udrette. Han formanede os dog bare til at holde sammen og gå lige bagefter ham, da han ellers ikke turde garantere at få os gennem politivagten, som var forstærket med københavnske nidkære betjente.

Ganske rigtigt, da vi kom hen i nærheden av stationen, var der spærret. Folk stod pakkede sammen på fortovene. Kirkeby råbte til os, at vi skulle gå ud på gaden, og til en betjent sae han venligt, om denne ville sørge for, at »mine folk« kommer igennem.

– Javel, hr., og så blev vi fulgt ned til banegården. Her stilede Kirkeby over til en geskæftig officer med trekantet hat og fjerbusk og kårde.

– Hr. generaladjudant, råbte han, vil De sige mig, om der er gjort plads til mig og mine medhjælpere?

– Et øjeblik, sae den travle mand. Han uddelte ordrer og gav sedler fra sig og så ud, som om han ønskede, det var ham selv, der skulle begraves. Vi stod lidt og ventede. Men det passede ikke Kirkeby.

– Jamen, hvor skal vi være? Hvor skal vi være? De må da virkelig ha regnet med mig og mine folk. Hvor skal vi være? Jeg har ikke megen tid!

Officeren så ulykkelig ud. – Undskyld, hvem er De?

– Hvem jeg er? Hvem jeg er? Jeg må hellere spørge Dem om, hvem De er? råbte Kirkeby tilbage. – Sig mig bare, om her skal optages levende billeder, eller om her *ikke* skal optages levende billeder? Det er mig, der spør!

– Å, jo, ja, men undskyld, sae adjudanten tilbage. Der gik noet op for ham. Der var jo lige kommen noet frem, der hed »levende billeder«. Ganske vist vidste han ikke rigtigt, hvad det var; selv hade han ikke set dem; men det var nok muligt, at denne historiske begivenhed skulle optages.

Adjudanten vendte sig så mod Kirkeby. – De skal få et par mand til hjælp, mere kan jeg ikke gøre for Dem i øjeblikket!

Han råbte et par betjente an. – Vil De skaffe den herre en stige og lade ham komme op på det skur, De ser der. Der skal sørges for god udsigt over alt, hvad der foregår, med levende billeder for øje. De sørger nok derfor, så jeg ikke behøver beskæftige mig mere med det?

– Javel, hr. kaptajn!

Kirkeby viste sig ikke det mindste fornærmet. Han bad blot os andre om at slutte op til sig. Der var jo en del trængsel. Folk rendte frem og tilbage. De to betjente spurgte, om vi selv hade stiger.

Det forbavsede Kirkeby. – Vi stiger? Nej, jeg indrømmer, at jeg jo hade tænkt mig lidt service fra stats eller kommunes side!

– Javel, jo, naturligvis, hade vi blot vidst lidt om det. Men alt er kommen så hovedkulds. Men dér hænger en stige, den napper vi sgu!

Da vi omsider var kommet op på skurets tag, tog Kirkeby situationen helt i sin hånd.

– Mine herrer betjente. Vi trækker stigen op for at være i fred for folk; så kan vi jo selv sænke den ned, når apparaterne kommer. De behøver ikke ha mere ulejlighed med os. Jeg takker Dem!

Og så stod vi dér i fred og så hele den historiske forestilling bedre end noen anden. Det var sidste gang, der var stor – rigtig stor – forsamling av fyrster og uniformer, der repræsenterede fyrstehuse i Europa.

Infanten av Spanien tog prisen, hvad guld og ordner angik.

Kejser Wilhelm kom til at vise sin visne hånd, som han ellers skjulte under fjerbusken på hatten, som han bar over armen. Der var prinser og konger, og det hele var som et karneval. Men det var snart ovre. De kørte alle til kirken. Ingen tænkte mer på os, vi kravlede ned, og folk strømmede gennem gaderne. Kirkeby beklagede, at vores optræden ikke var imponerende nok, det var ham ikke muligt at bringe os med ind i kirken, så han forklarede os, at han blev nødt til at gå alene. Jeg spurgte ham om, hvordan han ville komme ind.

– Det ved jeg virkeligt ikke endnu, det finder jeg ud av, når jeg kommer derhen!

Det viste sig, at han bivånede hele gudstjenesten og bisættelsen fra orgelpladsen, hvor han gik op for at efterse, om instrumentet var i orden, hvilket ikke voldte ham noen vanskelighed.

Da vi kom hjem fra denne udflugt, tog jeg ivrigt del i tilrigningen av »Danmark«. Meget sjov hade vi dér, og der blev ikke bestilt netop så meget, som man kunne vente. Trolle og Bistrup, de to høje søofficerer, var der nemlig meget sjældent. Styrmand Gustav Thostrup kom først senere. Men lidt efter lidt gled det jo. Vores 32 hunde var ført over til en plads på Holmen, og jeg tilså dem av og til.

En aften skulle der være bal i Studenterforeningen. Anledningen var

noget særlig, jeg husker ikke hvilken. Kun ved jeg, at Cort Adelersgade var i oprør, forberedelserne tog tid, som om det var en flok unge piger. Til sidst råbte Kirkeby, at jeg irriterede ham ved altid at være færdig i tide. Han hade lovet at avhente damerne, og nu måtte jeg altså tage avsted i en droske og køre dem til Studenterforeningen. Det regnede og var et frygteligt sjask.

Da fik jeg en idé, som rørte mig selv dybt. Jeg betragter det som poesiens udslag fra mit hjertes dyb, for jeg gik ind i en butik og købte to buketter violer til 25 øre stykket. Dem anbragte jeg på sædet i drosken, og således bevæbnet ankom jeg til Hotel Knapstedgård efter de to søstre, Betty og Helga. Man kørte ind i porten til hotellet, og jeg var i kjole og hvidt og følte mig meget fin.

Jeg hade kun øje for Helga. Hun var den aften i lyserød kjole av den slags, der bruser og synes at være tildannet av mange, mange lag skylette stoffer. Dertil hade hun lyserøde silkesko, hvorfra der udgik silkebånd, der snoede sig dobbelt op ad ligeledes lyserøde strømper.

Blomst i håret og skøn, som jeg aldrig hade set noen pige. Jeg fik dem dog begge to ind i vognen uden at besvime, og avsted kørte vi til Kongens Nytorv.

Jeg husker ikke mere, hvad vi talte om, jeg husker bare, at det var så yndigt det hele, og jeg bandede indvendigt, da vi allerede var der.

Det øsregnede stadigt; men jeg var stor og stærk, og jeg ordnede nemt dette. Betty sad nærmest, jeg greb hende og bar hende ind til døren. Dér stod Kirkeby og Lemche og Palle Lind og tog imod hende. Jeg ilede ud efter Helga. Hende fik jeg på armene og bar hende let som en fjer ind gennem forhaven til Studenterforeningen. Der var noen søjler foran døren. Men da jeg nåede dem, sprang *Poul Reumert* frem og opførte sig aldeles forbavsende.

Poul Reumert var dengang en ung skuespiller, enten elev ved Det kongelige Teater eller optrædende i provinsen. Jeg husker det ikke. Kun ved jeg, at han sprang frem og greb pigen, den dejlige Helga, ud av mine arme. – »Lad nu mig,« sae han. »Nu har du sgu haft nok av den polarræv, Helga!« Og så forsvandt han ind gennem døren med hende. Men dog ikke, førend jeg hade hørt Helga sige: »Det var dejligt, Poul. Tak, fordi du ventede på mig her!«

Der stod jeg tilbage i regnværet. Jeg hade betalt drosken, jeg hade købt violbuketterne; hvad hade jeg ud av det? Jeg med min Grønlandsekspedition! I aftenens løb var Helga ikke til at skille fra Poul. Jeg stod lænet med korslagte arme op ad en dørkarm det meste av aftenen. Det rørte ikke en eneste av dem.

Sent på natten, eller hen på morgenstunden, hade jeg dog glemt alle sorger, og da der lukkedes, fulgtes jeg med en flok andre unge minervasønner hen ad Østergade for at skilles fra dem så sent som muligt.

– han sprang frem og greb pigen, den dejlige Helga, ud av mine arme.

Men min studentertid ebbede ud. Jeg besøgte mine forældre i Nykøbing og sejlede de sidste gange ned syd over i Guldborgsund, hvor jeg hade tilbragt min barndoms bedste dage med at fiske og sejle og lege sørøver. Jeg besøgte Orebygård, hvor min ungdom hade oplevet mange dejlige tider, og hvor jeg hade lært meget. Min bedste ven barndommen igennem var død. Erik Knuth fra Knuthenborg. En mærkelig begavet dreng, der var født musiker. Han gik ud av latinskolen i femte klasse og rejste til Berlin for at studere musik. Når han kom hjem i ferierne, hade vi meget at fortælle hinanden. Hans erfaringer var jo ganske nye for mig, og hans udlændighed forlenede ham med et skær av mystik. Jeg besøgte også Eggert Knuth på Knuthenborg. Han hade nu overtaget grevskabet og var i besiddelse av den første bil, jeg har siddet i. Det var en forunderlig følelse at sidde i en vogn, der løb gennem parken uden at have en hest for eller dog i det mindste en dampmaskine installeret.

Men den største oplevelse var dog, at Eggert Knuth tog mig over til Lindholm, som han optimistisk hade overladt opfinderen *Ellehammer,* der her hade sit laboratorium for flyvning. Eggert Knuth troede på manden. Det var der ikke mange andre, der gjorde.

Senere kom jeg ind til København og traf der dr. *Alfred Wegener,* der blev min foresatte på Danmark-Ekspeditionen. Wegener var et av de elskeligste mennesker, jeg har truffet. Jeg fortalte ham om mit besøg på Lindholm. Han lyttede interesseret og sae så, at der sad mange mennesker rundt om på kloden og søgte at opfinde en flyvemaskine. Fælles for dem alle var, at de var gale eller i hvert fald uvidende om de vigtigste av naturlovene. Det var muligt, sae dr. Wegener, at man engang vil kunne styre luftskibe noet bort fra vinden. Men flyvemaskiner, som er tungere end luften, kan aldrig komme i været ud over et ganske minimalt hop. Og så *forsikrede* han ikke, nej, han *beviste* ved hjælp av tal og formler, som jeg ikke forstod, at Ellehammer var galt på den.

Nu nærmede avrejsens dag sig. Forvirringen tog ikke av, men snarere til. Der var desuden en valfart ned til skibet for at se på de tossede mennesker. En del ville vel også tage os i øjesyn, fordi der var fare for, at vi aldrig ville komme tilbage. En polarekspedition var i de dage ikke så lidt av en sensation. Og Mylius-Erichsen gjorde ikke noet til, at det skulle komme til at se mindre voveligt ud.

Det hørte med til tiden, at det, der kunne blive til død og fordærv for andre, hade sensationen om sig.

Et ekspeditionsskib ligner jo alle andre skibe, som ingen gider vende sig om efter. Men her var der chance for, at deltagerne i den vovelige rejse kunne komme av med livet. Følgeligt strømmede folk til og gik os i vejen og spurgte om de mest utrolige ting. At vi på vores side lavede fest med dem og bildte dem de værste skrøner ind, var jo kun, fordi vi var unge og i godt humør. Store Knud var forrest i løjerne.

Så en dag meldte kongen sin ankomst. Der blev malet i en fart og stuvet til side og gjort så fint i stand som muligt.

Vi mødte allesammen og modtog et håndtryk og noen kongelige ord.

Til Peter Amager sae majestæten: »Hvad er De, min gode mand?« »Jeg er sømand!« »Ja, så er De vant til at sejle?«

Til Store Knud sae han: »Har De sejlet meget?« »Ja, der har jo været et par småture.« »Ja så, men nu skal De altså ud på en længere tur? Har De noen familie at efterlade her?« »Ja, jeg har jo altså kællingen derhjemme!« »De har vist et godt humør!« »Ja, det er det, jeg har mest av, Deres Majestæt!«

Det var jo heller ikke let at sige noet originalt til hvemsomhelst. Mylius gik som foreviser og smilede affabelt og dækkede over hver pinlig situation. F. eks. greb kongen pludseligt fat i et dørhåndtag, der ikke var med i programmet. Han lukkede op for et av kamrene, hvor der var fuldt av alt muligt skidt og skrammel, der var smidt derind for at være av vejen på forevisningsdagen.

– Ja, det er en av kahytterne for to mand, forklarede Mylius. – Det er jo meget smukt og rummeligt. Jeg kender jo til disse forhold fra undervandsbådene; dér er de meget mindre, sae kongen. Og så var det fastslået.

En av de sidste dage kom *Jeppe Aakjær* ned ombord for at hilse på os. Mens han var der, kom en nidkær missionær til stede og indledte straks ved at gå hen til mig:

– Er du beredt på at dø? spurgte manden. Jeg forundredes lidt over tonen og ordene, og da jeg var ung og fræk, spurgte jeg ham direkte om, hvad det ragede ham?

– Du skal møde din Gud, svovlede manden. – Måske sker det snart; du skal ud på en vovelig færd!

Jeg begyndte med at frabede mig, at den hellige udsending titulerede mig *du*. Men han hade belavet sig på en længere omvendelse og var ikke til at standse. Jeg fulgte dog pænt med. Dengang var jeg godt skåret for tungebåndet og fik ham ikke alene stoppet, men også sat en smule til vægs ved at spørge om hans beføjelse til at komme her ombord og søge at tage modet fra bortdragende sømænd i stedet for at lade os i fred. Jeppe stod ved siden og morede sig på sin jyske vis med et stille smil. Til sidst trådte han dog frem ved min side. Missionæren så sig uden hjælp; men for dog at have en sortie pegede han på mit hjerte og sae med rystende mumlen:

– Det står slet til dér!

Hvorpå Jeppe Aakjær trådte frem og lae al den bedrøvelse, han formåede, i sin mine og stemme. Han pegede på gudsmandens pande og sae sorgfuldt: »Ja, og dér!«

Den sidste morgen mødte jeg tidligt og sejlede med over til Holmen

for at hente vores slædehunde ombord. De var sultne og sky og vanskelige at fange, så det tog tid. Men vi kom over med dem på siden av »Danmark« og opdagede, at havnepladsen var fuld av mennesker. Vi var forhalet over til Frihavnens kongeskibskaj. Og Mylius besteg kommandobroen og holdt tale til folket. Det var hans glæde, og han udstødte noen profetier om hjemkomst og resultater. Ombord var alt virvar. Lugerne var ikke skalkede, lasten tårnede sig op på dækket. Hade det ikke været et kongebenådet skib og en ekstraordinær begivenhed, var havneautoriteterne nok trådt til og hade forbudt avsejling. Men nu var alt glæde og høje hyl. J. C. Christensen, som hade haft så stor en andel i ekspeditionens start, kom ombord og gav os alle hånden og sae: »Gud velsigne Dem!« Hurrah efter hurrah! Og endelig kastede vi los, og sagtelig gled »Danmark« ud.

At den bevægede sig, var næsten et vidunder. Det var vist Skandinaviens sidste eencylindrede maskine. De to maskinmestre, *Weinschenck* og *Hjalmar Koefoed,* udførte i virkeligheden mirakler ved at få den til at gå rundt. Og jeg var fyrbøder, det var heller ikke sjov. Hverken for mig selv eller maskinen.

Sagteligt gled vi ud; men lidt efter lød maskintelegrafen, som slog stop.

Det viste sig, at det var Lundager – *Andreas Lundager,* ekspeditionens botaniker – som her henledte opmærksomheden på sig – for første gang – ved at komme for sent. Lundager var en sindig jyde, begavet som få. Men hans enestående ugidelighed hade stedse forbudt ham at fuldende noet virkeligt studium av noen slags. Dygtig var han og som sagt velbegavet; men han var – Lundager. Nu forklarede han, at han ganske rigtigt hade været nede ombord allerede kl. ni om morgenen. Men så viste det sig jo, at han hade noen penge i lommen, som han ikke ville kunne få brug for i en overskuelig fremtid. Da dette fænomen var så usædvanligt, mente han at skylde sig selv at fejre begivenheden. Hvorfor han gik hen i *Lumskebugten* og fik så meget, som pengene kunne erhverve. Avrejsen var ganske vist sat til kl. 11; men han mente nu nok, at når han forlod restauranten kl. halvtolv, var talerne og visitterne overstået, og så kunne han jo få andre til at fortælle ham om dem.

Langsomt gik »Danmark«. Vi nåede dog op i Kattegat, og der kom en frisk brise, så vi fik sat sejlene til. Heldigvis hade vi en glimrende sømand ombord i Gustav Thostrup (senere lods i Aalborg og fører av adskillige polarfartøjer). Han og islodsen *Johan Ring,* der i en del år hade været førstestyrmand ombord i »Danmark«, da den hed »Magdalene«, og vore fuldbefarne søfolk fik det hele ordnet. Vores to første navigatører, de to søofficerer, lod jo noet tilbage at ønske i praktisk kundskab, og de hade ikke megen idé om at sejle med et skib av denne art. Med ét – det var vistnok den tredje dag, vi var ude – knækkede bramråen, som var gammel og rådden.

Det blev derfor besluttet at søge ind til Frederikshavn for at få en ny rå, og samtidigt skulle hele lasten stuves om. Det var Gustav Thostrup, der krævede det. Vi kunne ikke sejle over Atlanten med åbne luger og alt det løse liggende på dækket.

Men Mylius forsømte ikke lejligheden til at lave dramatik ud av det. Han telegraferede hjem til »Politiken«, at Danmark-Ekspeditionen hade mødt »en frygtelig storm« i Kattegat; men takket være vores dygtige søfolk hade vi klaret det med blot at knække bramråen o.s.v. Nu skulle vi reparere og så fortsætte!

Dette fremkaldte en del protester fra skibskaptajner, der hade været i Kattegat netop på samme tid; de hade ikke mødt noen storm, og de hade ikke observeret »tårnhøje« bølger eller andet. Senere fik jeg at vide, at stemningen hjemme i København ikke var helt så høj som ombord. Komiteen for ekspeditionen fik den ene regning efter den anden tilsendt, som ikke var anmeldt. Og generalkonsul Glückstadt hade tabt troen på de levende mammuter. Med andre ord, der forhandledes alvorligt, om hvorvidt man skulle avblæse det hele og kalde ekspeditionen hjem, eller om man skulle fratage Mylius kommandoen og overdrage den til Amdrup.

Det hele gik dog i fred; ingen ville ha skandale, Glückstadt pungede ud med pengene, og Mylius fik ikke tid til at læse de breve, der blev skrevet op til ham, før engang oppe i vinterhavnen, og dér blev de lagt på is.

I Frederikshavn fik vi hele lasten op og ind på kajen; der blev gjort en del udvælgelse og efterladt en del, som var ganske unødvendig. Bl. a. blev ti tons sand, som *Manniche* hade forlangt med ombord til at »tørre skind med«, vurderet overflødigt. Desuden læmpede vi kul og arbejdede vist i en uges tid dér, før vi stak til søs på ny.

Stolte sejlede vi op langs Norges kyst. Frisk brise; og da den kom fra syd, gav skipperen ordre til at spare kul.

Da pludseligt indtrådte vindstille, og strømmen satte os ind mod land.

Ned og fyre igen! Ja tak, men det varede jo ca. otte timer at få damp op, og i den tid så det ilde ud. Personligt hade jeg lidt besvær med fyringen, for jeg hade i Frederikshavn været så uheldig at brække noen knogler i min hånd.

Men vi sejlede dog videre og nåede omsider til Trangisvåg på Færøerne. Der ventede Jørgen Brønlund og to unge grønlændere, *Henrik* og *Tobias,* os med resten av de hunde, Jørgen hade købt. Desuden var der en masse skindtøj og andre grejer, som han hade besørget i Grønland. »Hans Egede« hade sat dem alle tre ned til Trangisvåg, hvor de hade logeret ombord i en kulholk og derfor var glade, da vi endelig kom og hentede dem.

Videre på vej til Island blev folkene noet mere søvante. Vi skulle ind

til Eskefjord, hvor store forberedelser var gjort til ekspeditionens sidste udrustning.

På Island var også fru Mylius-Erichsen og en veninde, fru *Jørgensen,* for at møde os og tage avsted med ekspeditionen. Mylius hade vi forøvrigt ikke set meget til på rejsen foreløbigt. Han var optaet av at skrive sin bog om »Den Litterære Ekspedition«. Den udkom i subskription i hæfter, og der var lovet et hæfte hver fjortende dag, – det blev aldrig overholdt. Følgen var så, at *Harald Moltke,* maler og skribent, fuldendte bogen om deres berømmelige rejse med slæde op fra det koloniserede Grønland til Kap York.

På vejen til Eskefjord mistede vi et par hunde i slingerage. Siden blev der sat stadig vagt over dem; to mand var nødt til altid at være over dem. Men da flertallet av den 28 mand store besætning alligevel ikke var stort bevendt som sømænd, gjorde de god fyldest her. Munter var skibsrejsen altså ikke. Hunde alle vegne. Der var intet, der ikke var tilsmurt og smagte av hundelort. De stakkels dyr fik kun lidt føde, og det var navnlig galt med vand.

I Eskefjord lå store stabler av gods til os på kajen. Vi lae til et bolværk og blev modtaet av konsulen; men især var sysselmand *Tulinius* populær blandt os. Vi hade seks heste stående, og flere lånte vi av de rare mennesker, der boede der. Men galt var det med lasten. Der måtte kasseres og vælges og vrages. Bl. a. hade Tuborg Bryggerierne rundhåndet foræret ekspeditionen 8000 bajere. Mylius dekreterede naturligvis, at de måtte efterlades. Sorg og jammer ombord. Men lidt efter formildedes dommen dog til, at hver mand måtte tage med, hvad han kunne have inde i sin egen kahyt.

Vi tilbragte en strålende dag på tunet i en gammel præstegård med græsklædte mure og den skønneste kirke. Og vi besøgte også dobbeltspatminen, den eneste i verden. Endelig besluttedes det, at den store egentlige avskedsfest fra Eskefjord skulle opstå av et sammenspil mellem islændernes mad og vores øl. Var der bjerge av det ene, var der floder av det andet. Der blev ingen bajere at efterlade efter dette slag.

Personligt så jeg ikke ret meget til festen, for da jeg ikke drak øl, blev jeg udset til at være vagtsmand for hundene, der ikke måtte hoppe i land.

Senere – det var den sidste aften – var stedets honoratiores inviterede ombord. Atter var jeg hundevagtsmand; men jeg kunne dog følge begivenhederne i messen.

Der blev holdt taler og drukket skåler. Pludselig kom ånden over Mylius. Han rejste sig og råbte til Bendix-Thostrup, der var hovmester: – Champagne. Dette er en fest for champagne! Tag tolv flasker frem!

Bendix søgte at forklare, at denne champagne var en gave fra generalkonsulen, som skulle gemmes til juleaften. Tolv flasker til hver jul. Men Bendix var soldat, så han var vant til at adlyde. Og den festlige Mylius

regnede ikke jul for noet i sammenligning med denne aftens stemning. En islandsk redaktør holdt brandtaler imod Danmark. Mylius svarede igen, og champagnen skyllede ned. Seks flasker til! råbte Mylius. Bendix kom med tre. Men Mylius forlangte og forlangte. Tilsidst vovede Bendix at protestere. Men Mylius sae, at det var mod hans vilje, at der overhodet var champagne ombord. Den skulle væk, hans ekspedition var ikke noen champagne-ekspedition. Nej, denne drik skulle nydes nu i aften, og så i morgen farvel og ikke mere av civilisation og forfinelse i flere år. Op med champagnen!

Men ud slap vi da endelig av Islands gæstevenskab. Fru Mylius-Erichsen så sin mand for sidste gang; med sin veninde, fru Jørgensen, stod hun og vinkede farvel på molen. Vi var på ekspedition.

For mig var det noet højtideligt og omtrent uvirkeligt, at jeg nu var medlem av en av den slags ekspeditioner, jeg hade læst så meget om.

Ganske vist var det ikke noen absolut veludrustet ekspedition. De »demokratiske« ideer, som Mylius-Erichsen troede sig i besiddelse av, var således helt uigennemtænkte. F. eks. mente han, at alle var »lige«, når hver mand selv skulle sy sine soveposer eller hjælpe til med at lave mad. Derved oplevede man, at J. P. Koch og dr. Wegener og andre, som dagligt udførte deres videnskabelige arbejde, sad og syede i deres sparsomme fritid, mens matroser, der i vinterens løb intet hade at lave, bare sad med hænderne i bukselommerne og drev. Ligeledes var alle efter tur koksmat og vartede op ved bordet i messen. Så sømændene hade masser av tid og videnskabsmændene aldrig en time til overs. Det var nu Mylius' form for demokrati. Men trods alt dette må det siges, at kammeratskabet ombord var godt, og at vi alle, bortset fra ganske enkelte »figurer« i selskabet, kom fint ud av det sammen.

Den første is er altid en oplevelse, og hvor gammel man end blir, så trætter is aldrig. De mærkelige formationer, den kan antage, de skønne farver og den mystiske storhed, der er over polaris, der kommer listende så uimodståeligt, betager altid sin beskuer. Is er så uudgrundelig. Undertiden kan den opføre sig venligt og imødekommende. Men til andre tider kan is vise en kraft og ubarmhjertighed, som ingen vil forstå uden at have oplevet det. Man kan komme sejlende ind mod isen og så finde den trykket sammen, som om det var en fast grænse mod det uigennemtrængelige. Pludseligt kan vær eller vind eller strøm ændre sig. Lige meget hvor hurtigt man end tager flugten, så omringer isen fartøjet. Før man ved av det, kan havet være dækket inden for og uden for av is, så langt man kan se. Ikke underligt, at man i tidligere tider, hvor sejlskibene var det almindelige, betragtede isen med ærefrygt og alvor.

»Danmark« var gammel; men den var stærk. Mangfoldige år hade den sejlet her på havene som sælskude. Men den var jo som sagt også bygget av skotsk moseeg. Fart kunne den ganske vist ikke skyde. Til søs skulle

der en halv storm til for at flytte den; men så holdt den også ud længe. Dens sejl kunne blæse ud av ligene, uden at skibet selv viste tegn på svaghed. Men den styrede kun slet på grund av den klodsede form. Navnlig kunne den ikke lænse.

Vi fik dog snart fint vær, og så blev mukkebikken sat i gang. Den eencylindrede maskine var vanskelig at manøvrere med. Den skulle jo stoppes i en av yderstillingerne for svinghjulet. Hvis det skete i top- eller bundstilling for stempelstangen, hade vi en mægtig tørnestang, der ved hjælp av en talje kunne dreje skruen og svinghjulet; men det var tungt. Vi var gerne begge maskinmestrene og en fyrbøder til at hale og hive, når det skete, og det gjorde det tit.

Gundahl-Knudsen, vores tømrer, var den anden fyrbøder foruden mig. Ingen andre ville ned i det sorte hul til det beskidte job. Men da jeg så brækkede min hånd, gik Hagerup ind på at tage tjansen i noen tid. Det viste sig så, – hvad han hade skjult for alle, – at han var faglært; han var en meget dygtig fyrbøder, som med lethed kunne holde damp, hvor vi andre svedte og sled. Men han kunne ikke lide fyrbøderiet.

I skønt solskin kom vi op i nærheden av Jan Mayen, en isoleret lille ø, som dengang endnu var ubesiddet, og hvor min danske ven, *Henry Ette,* hade tilbragt mange tider under overvintringer. Siden var resten av hans dage en forgæves kamp for at få Danmark til at annektere øen og føje den til Island. Det får nu være; nu er øen norsk. Vi mærkede dens nærhed ved en utrolig masse fugle i vandet.

Snart efter mødte vi isen, og den skulle vi jo igennem. Ofte lå vi stille. Så åbnedes der en kanonade på sælerne, der var talrige rundt om os. Snart ophørte vi at holde tal på dem ud over, hvad de jagtivrige medlemmer av ekspeditionen personligt førte journal over.

Vores grønlandske sælfanger Tobias fik sin kajak ud og hade et herligt liv i de dage. Han padlede afsted og kom gang på gang hjem med to-tre sæler efter sig.

Når vi hade fået fortøjet til en isflage, fordi der var lukket til alle sider, satte vi hundene ned på isen, og det kan nok være, at det var himmerige for dem. Deres hårlag var jo indfiltret i skidt og lort. Nu gned de sig i sneen, drak dejligt vand i smeltepytterne, eller de åd sne. Men navnlig smed vi hele sæler til dem, som de så kastede sig over og gjorde kål på i utrolig kort tid.

En bestemt dag, der prægede sig dybt i ekspeditionens historie, var, da Mylius-Erichsen oppe i isen avtalte med Trolle, at der skulle være bådmanøvre. Dampfløjten blæste, og vi stillede alle ved vores båd og firede den av og roede ud fra borde. Det var avtalen, at vi skulle ro hen til en isskosse og trække vores båd op og derefter komme ombord igen. Bådene var naturligvis forsynede med proviant og vand og våben med ammunition o.s.v. Men den båd, der førtes av Bendix-Thostrup, hade

Andreas Lundager med som en av besætningen. Da de endeligt var kommet ned i båden og ud fra borde, hvilket tog noen tid for dem, da Lundager jo sit liv igennem altid hade været sidst og her heller ikke svigtede, roede de hen til en isflage og halede forskriftsmæssigt deres fartøj op. Men på dette tidspunkt fik Lundager pludselig lyst til at se, hvad der i grunden var tiltænkt os i de såkaldte »bådkasser«, som indeholdt proviant for forliste mænd i en månedstid eller så. Følgeligt slog han hul på en kasse og en til og en til og alle seks. Det viste sig da, at de seks bådproviantkasser, de hade i deres redningsfartøj, var pickles. »Hvilket jeg altid har hadet, så det ville jo ha levnet betydeligt til mine kammerater!« sae Lundager.

Dette var jo ikke noen succes for udstyr og orden ombord. Men værre blev det, da vi endelig kom tilbage til skibet og entrede op på »Danmark«. Dér var der endnu større virvar end nogensinde set, – og det vil sige en del. Den sidste mand, der var gået ud, – vi hade alle skyndt os for at være »først fra borde«, noet, der var blevet sat i os av flådens folk, – hade i skyndingen ikke lukket døren efter sig ind til messen.

Det hade naturligvis ikke taet lang tid for hundene at finde ud av, at der var endnu et sted at opholde sig. Og de hade fortæret alt spiseligt av enhver art. I kamrene var der en masse lædervarer og andet, der var gnavet eller spist, og brød, pålæg og andet, der stod på messebordet, var selvfølgelig ædt.

Nå, foreløbig hade vi ikke andet at gøre end at gå i gang med at vaske messen ned. Vi skurede og skrubbede, og Hans Ludvig Jensen, vores vidunderkok, gik i gang med at lave ny mad, og snart var det overstået. Men vi så ikke Mylius i to dage. Han opholdt sig i sin kahyt. Men omsider kom han frem igen, glad og venlig, oplagt til spøg og gode talemåder.

Vi lå jo stadig fast i isen, d.v.s. i en stor klare, hvor der ikke var noen vej ud.

Men vi skød mange sæler, og jagtiveren var stor hos alle. Jeg var sikkert en av de få, som syntes, at der blev saluteret nok for de stakkels dyr. Og dog erhvervede jeg mig en vis glorie i de dage.

Der dukkede nemlig en sæl op tæt ved skibet. Den anede jo ingen fare og fandt fornøjelse i at trække været, da den nu var oppe.

Da knaldede pludseligt det ene skud efter det andet. Kuglerne peb den om ørerne. Foran den og bagved den og til alle sider. Den sansede risiko og dukkede skyndsomst under. Men sæler skal jo ha luft, og da den mente, at avstanden var stor nok, kom den til syne igen og indsugede klimaet over havet. Atter knaldede skuddene. Der var nu et batteri på fem mand med Bistrup i spidsen, der lae an på rælingen og skød salver av. Igen ramte de vandet foran og bagved og ved siderne. Igen slap sælen bort. Pludseligt kunne vi se – langt, langt borte – sælen dukke op

igen for tredje gang. Dens hode var nu så lille, at det kun skelnedes som en knappenålshode. Jeg fik i sinde at gøre grin med dem ved at efterabe deres gebærder. Så jeg tog en bøsse og fyrede ud i luften. Og der indtraf det ganske umulige tilfælde, at kuglen faldt ned netop dér, hvor sælen tilfældigvis stak hodet op over vandskorpen. Et sted skal den jo ramme. Stor forbavselse ombord! Mest naturligvis hos mig selv! Men jeg benyttede mig av udråbene og forvirringen til at samle mine åndsevner. Jeg stillede bøssen fra mig, spyttede i dækket og stak begge hænder i bukselommerne og udtalte mig stilfærdigt om, at når man ikke kunne skyde, burde man hellere lade være med at tage en bøsse i hånden. Samtidigt svor jeg i mit stille sind, at det skulle vare længe, inden jeg på denne rejse igen satte geværet for øjet, hvis jeg ikke absolut var tvunget til det.

Sagen var nemlig den, at jeg, inden vi startede fra København, hade indlagt mig ry for at være skarpskytte. Mylius hade i et av sine forsøg på at være organiserende forlangt, at hver især skulle møde en bestemt dag ude på skydebanerne på Amager for at vise sin færdighed i at avfyre et våben og ramme inden for visse grænser. Han hade fået udvirket fra krigsministeriet, at et par underofficerer blev stillet til rådighed som markører og tilrettevisere. Tiden gik. Men underofficerer er jo ikke dummere end mennesker. De opdagede, at når der blev skudt bum, blev det til megen tale og langvarig snak. Flere gange styrtede skytten ned til skiven for at se, om det virkeligt var sandt, hvad de markerede. »Det kan jeg ikke forstå!« o.s.v. De kom derfor op og spurgte, om man ikke kunne fortsætte næste dag? o.s.v. For nu ville de hjem. Til allersidst kom lille jeg. Jeg var den yngste; men jeg skulle jo avlevere mine skud. Det var næsten mørkt. Alligevel skulle jeg jo vise min færdighed. Så jeg fyrede bare, fast bestemt på ikke at gøre indsigelse mod noet. Jeg skulle også hjemover. Da blev min forundring stor, for der markeredes *plet*. Et skud til. Atter plet. Det føltes mystisk; men det gav mig mod, og jeg skød tredje gang. Atter plet. Der var ikke noet at protestere imod, og det gik derfor hurtigt. Hjem med os alle, og resultaterne blev noterede ned. Mylius-Erichsen udnævnte mig til mesterskytte. Og dér lovede jeg for første gang at skyde så lidt som muligt på ekspeditionen.

Derefter hade vi den sædvanlige kamp med isen. Dage med store skuffelser, hvor vi lå fast klemt inde mellem skosserne. Vi drev syd over med strømmen. Derved var der dog intet at gøre.

Det er en lov overalt i arktiske egne, at man har strømmen med, når man har landet på styrbords bov. Det hade været håbet at komme til land og vinterkvarter langt mod nord. Vores svage maskine mægtede imidlertid ikke at tvinge os frem, hvor en moderne isbryder i vor tid kunne være kommen igennem. Dog gjorde Weinschenck og Kofoed underværker.

En gang gravede de os bogstaveligt fremad, derved at skruen arbejdede i selve isen og masede os frem en skruegangs længde for hver omdrejning. Det holdt den til. Hele maskineriet var så oldnordisk, at det var lavet i en tid, da ting ikke gik i stykker.

Og så begyndte der at komme bjørne. En bjørn er lige så let at skyde som en ko. Eller måske lettere, når den f. eks., som det skete flere gange, lae sig ned på iskanten og ventede på den båd fyldt med tapre jægere, der med alvorlige miner og sammenbidt energi roede ind for at »nedlægge« isens konge. De fyrede, og bjørnen døde, og mændene skændtes om, hvis kugler det var, der sad i dyret. I reglen var der skudt ca. tyve skud; men kun fem klumper bly var at finde i kroppen på bjørnen!

Det hændte jo også, at bjørnene var klogere og stak av. Det gav ofte noen timers forfølgelse og bagefter drøftelser og diskussioner om, hvad man skulle have gjort o.s.v.

Og en skønne dag midt i august 1906 nåede vi til Koldewey Øen og gik i land. Det var noet for Mylius. Stor tale og »tak til jer alle«. Hurrah og op med flere flasker portvin. Kongens skål og skibets og vores egen og videre, indtil flaskerne var tømt. Så gik man ombord igen og arbejdede sig opad langs kysten.

Vi kom til Kap Bismarck og fandt en ganske god havn dér. Der var ankerbund og beskyttelse for isskruningerne ude fra. Mindre god læ. Men det spillede ringe rolle. Der var byggeplads og en god elv, så det blev besluttet at gøre stedet til vinterlejren og udgangspunktet for vores tilsigtede store operationer.

Jeg var nu ude på det, jeg hade drømt om.

7. KAPITEL

Vi sejlede lidt nord over og mødte is, der skønnedes at være for meget for os. Men på vejen op hade vi set en fortræffelig havn, og vi satte så et hold i land under ledelse av J. P. Koch. De fik en motorbåd, med hvilken de skulle søge syd over og finde os i vinterkvarteret.

Vi andre syntes, at de var ude i det store æventyr, ladt alene i det ødeste land i verden. Selv sejlede vi ind til Kap Bismarck, og dér begyndte travlheden straks. Noet av det første var jo at fortøje skuden sikkert. På den tid hade vi allerede opdaget Trolles fuldkomne umulighed som skipper. Nu skulle vi altså føre et par ankre ud med vore redningsjoller. Trolle kom så op med en bog, der benyttes av kadetter, når noet skal ske. Han slog op på »Ankerudlægning med både«. Men det varede ikke længe. Så gik Gustav Thostrup hen til ham og bad ham skruppe væk.

Ned kom ankrene endelig, og så begyndte vi at losse. Først tog vi al proviant i land, som skulle bruges til slæderejser. Og kullene blev lagt ind, og hvad andet, der kunne stuves på kysten. Islægget kom ret hurtigt. Og det lettede betydeligt, at vi kunne transportere sagerne ind med trækslæder over isen.

Vi byggede i land et hus til fire mand, hvilket jo også lettede, nemlig i kahytsforholdene ombord. De fire kom dog ud for at spise ved hvert måltid. Det var Koch, Bertelsen, Wegener og Lundager, der boede i »villaen«, og de regnedes derfor som et slags aristokrati blandt ekspeditionsmedlemmerne. Dertil kom dr. *Lindhardt,* en fantastisk dygtig mand til mange ting. Han var sportsmand og videnskabsmand og en udmærket læge. Dertil hade han en sund dømmekraft og virkede som ræsonnør i mange tilfælde. Hans humør var ligevægtigt, og hans forståelse av menneskenes væsen og sind betød meget.

Jeg blev assistent hos Wegener og kom derfor tre gange om dagen over til huset efter observationsbogen og resultaterne. Foruden de sædvanlige daglige avlæsninger av instrumenterne hade vi anbragt termometerskabe oppe på fjeldene, som jeg tilså, og en gang om måneden tog

vi – d.v.s. jeg – 24 timers observationer såvel i land som på isen (eller vandets overflade) og oppe i tønden i stormasten.

Vi fik bygget et observatorium for vores største instrument til bestemmelsen av længden, og her foretog Koch de sædvanlige observationer. Han morede sig vistnok lidt vel rigeligt med at tage sig av Jupitermåners formørkelse og andre specielle og fine ting. Men resultaterne blev gode, og tillige begyndte Koch og hans assistenter et detailkort av Danmark-Havns omegne. J. P. Koch var jo generalstabsofficer, og dette karakteriserede hans hele arbejde, der vistnok ikke blev så lidt finere end nødvendigt.

Men snart begyndte slæderejserne, som jo skulle være ekspeditionens hovedmiddel til at kortlægge det sidste av Grønland. Indtil da hade det været skik og brug, hver gang en ekspedition kom hjem fra den østlige del av Grønland, at konstatere, at »Grønland er en ø«. Men der manglede altså de sidste dele av kysten.

Dengang var det langt mere kompliceret end nu og langt kostbarere. Hundefoder var altid det værste problem. Vi skulle derfor skaffe jagt. Det var ganske nødvendigt for os.

Følgeligt drog Mylius ud med en avdeling jægere, så snart vi kom i havn. Det var jo også interessantere end at gå og slæbe med at bygge huse eller gøre maskinen i stand til overvintring eller flytte kul i land. Vi andre, som blev tilbage, var valgt, eftersom vi var store og stærke og villige nok til at pukle.

Jeg husker derfor en morgen, hvilket indtryk det gjorde på mig, at Peter Hansen og Tobias kom sejlende til havnen med motorbåden og fem hvalrosser på slæb. Det var første gang, jeg så den slags dyr.

Det var hundefoder, og vi fik meget at gøre med at flænse hvalrosserne.

Imidlertid kom der en dag bud om, at nu skulle også resten av besætningen vænnes til teltliv og jagt i arktiske egne. Vi hade en motorbåd, som arbejdede udmærket. Vi hade forresten to til at begynde med. Men det første hold, som gik fra borde, måtte deponere motorbåden et sted oppe langs kysten og vandre hjem til fods. De hade haft besvær; men det glemmes jo snart. Derimod blev vores motorbåd aldrig til båd mere. Den var ikke trukket højt nok op på land, og vore dygtige mestre kunne ikke få den til at virke siden.

Nå, skidt! Jeg så mig snart siddende i en av vore joller på slæb bagefter den fungerende motorbåd. Det var ikke så morsomt. Vi tøffede av ind over Dove Bugten. Men da jeg var den yngste og mindst betydende, blev jeg sat til at styre slæbejollen. Jeg så de andre lave kaffe i motorbåden og dyppe »jakobber« (rugskonrogger) i saltvand og bagefter stege dem på glødhodet. Det så lækkert ud. Men det var altså ikke for mig. Mylius var i båden og holdt det ene foredrag efter det andet for novicerne. Jeg fik indtrykket av, at han hade tilbragt et langt liv mellem

eskimoer og fangstfolk. Pludseligt hørte jeg et pust ved siden av mig. Jeg vendte mig om – og så et kolossalt hode lige i højde med mit eget. Der stak to vældige tænder frem. Det var altså en hvalros. Men her, da jeg sad i den dybtlastede båd og ikke anede noet ondt, forekom dyret mig aldeles unaturligt, kæmpemæssigt. Jeg blev i hvert fald så forskrækket, at jeg faldt ned i bunden av båden, men klamrede mig dog i min rædsel til min styreåre.

De andre blev hvalrossen var, og Mylius var straks indstillet på sine forelæsninger. »Det var fuldstændigt rigtigt av Peter F., at han dukkede sig straks i stedet for at lade hvalrossen se sit ansigt. Det viser sikkert jægerinstinkt, og det lover godt for ekspeditionens senere forløb!« Mylius kunne jo ikke vide, at jeg var faldet om av skræk, og jeg sae det naturligvis ikke til noen.

Vi kom ind til det sted, der nu hedder Hvalrosodden. Der gik hvalrosserne på land, som de sikkert har gjort det i umindelige tider, – indtil vor ekspedition ankom. Jeg skød fem hvalrosser. Og jeg var dog den, der skød færrest. De andre fik hver mindst ni, sae de, så det er mærkeligt, der i alt kun faldt tolv. Men noen av hvalrosserne hade kugler i halen og rundt om på kroppen.

Nå, disse tolv hvalrosser var endda mere, end vi kunne klare. Vi begyndte at flænse; men ingen var med, som kunne vise os hvordan. Og de lå i løst sand, så vores knive blev ganske sløve, da alt kød blev fyldt med sandet. Enden blev, at vi flænsede noen få av dem og deponerede kødet sådan, som kød *ikke* skal deponeres, nemlig på løst sand og med store sten bygget direkte rundt omkring det. Da vinteren kom, og vi skulle hente kødet hjem, var det derfor umuligt at få det brækket løs fra den store bunke.

Vi fik også moskusokser her på den første rejse, og ladede med erfaringer og oplevelser kom vi tilbage til skibet, netop i tide til at få nytte av det sidste åbne vand.

I vinterkvarter blev vi snart en stor familie, hvor de daglige småoplevelser avgav stof til diskussioner og vittigheder, som alle blev omhyggeligt optegnede til brug ved senere beretninger. En stor adspredelse var naturligvis bjørnejagterne. De var nu ikke så ophidsende, for i begyndelsen av vinteren kom daglig en og anden isbjørn spadserende nord fra hen over havnen.

Mørketiden hade vi ofte troet slem og dræbende kedelig. Men vi morede os fortræffeligt. Jeg personligt hade nok at lave med mine meteorologiske observationer og pasning av termografer og barografer til fjelds og i mastetoppen. Wegener satte desuden med regelmæssige mellemrum drager tilværs, og det skulle jeg snart få endnu mere glæde av.

Han hade også lænkeballoner, der alle førte instrumenter med. I begyndelsen var der imidlertid motorkraft til at trække dragerne ned med.

Det var vores berømmelige bil: den første, der overhovedet optrådte i arktiske egne.

Denne automobil hade været et stort nummer i Mylius' propaganda før ekspeditionen. Det var en åben dings av mærkelig type. Weinschenck og Koefoed hade stort besvær med at få den til at virke. Den blev først stillet op ved Wegeners dragespil og halede da også 4000 meter line ned en gang eller to. Men så en dag kørte den fast i noet skrueis, og det kunne den ikke tage. Man måtte spadsere hjem efter værktøj og reservedele. Først efter en snestorm kom man imidlertid tilbage; men da var bilen indesluttet i en stor snedrive, og inden den blev gravet ud, forsvandt den ned i skruningerne.

Der skete ingen skade dermed. Den egnede sig absolut ikke. Men siden hen var det mig, der måtte hive i det forbandede spil for at få Wegeners drager og balloner ned.

I løbet av vinteren hade jeg – som før omtalt – disse 24 timers observationer med at avlæse de meteorologiske instrumenter hver time ved stationen, på isen og oppe i tønden, hvad der var trættende, så jeg sov gerne tolv timer derefter. Dette frelste mig imidlertid en gang fra at tage del i et måltid bestående av bjørnelever. En morgen vågnede jeg op efter sådan et døgns konstant arbejde ved, at doktoren stod foran mig og spurgte, om hvordan jeg hade det? Da jeg ikke følte andet end søvnagtighed, sae jeg, at jeg hade det godt. Om jeg så ville stå op og hjælpe ham. Jeg hade smidt mig på køjen uden at klæde mig av, så jeg var hurtigt oppe. Og jeg så da dr. Lindhardt vende sig om og brække sig i en dertil medbragt skål.

Det viste sig så, at de allesammen lå til køjs af forgiftning. Det var bjørnelever, de hade forspist sig på. Jensen hade fra sine jagter fremskaffet en masse lever, som han hade beredt til ragout eller noet andet. Det smagte efter sigende dejligt, og enkelte hade endda beklaget mig, fordi jeg ikke hade været med. De hade endog bestemt, at der skulle gemmes noet av lækkerierne til mig om aftenen. Men de hade ikke regnet med *Fritz Johansen,* som ejede en av de største spiseevner, der er set i polarlandene. Han åd alt, hvad der var tilovers fra de andre. Følgeligt blev han mest syg. Han var lige ved at dø. Det viste sig således, at det gamle sagn om, at bjørnelever er giftig, har noet på sig. Nå, efterhånden kom de sig alle. Men der optrådte synsforstyrrelser. Dertil kom feber, diarrhoe. Og efter noen tid begyndte huden at skalle av. Noen av patienterne hade i lang tid svært ved at komme til kræfter.

Mørketiden kulminerede som venteligt i julefest, hvor Mylius viste sig som den herlige selskabsmand, han var. Han sprudlede, digtede en »verdslig« julesalme, han holdt taler og fik humøret op hos alle. Selve juleaften var der gaver til os allesammen, dels hjemme fra vores respektive familier, dels fra komiteen og også fra Beauvais, der hade leveret pro-

vianten. Fest og stemning! Selvfølgeligt med punch, der fik gemytterne til værs. Festens højeste skulle være ved midnatstide. Så hade Jensen lovet os en punch, der efter hans forhåndsreklame var hans specialitet. Desværre var han på det tidspunkt så fuld, at han greb fejl av sukker og salt og derfor fyldte noen nævefulde køkkensalt i den lovede drik. Det gjorde den lidt løjerlig.

Da mørketiden var forbi, begyndte slæderejserne. Den tids polarforskning var besværlig. Naturligvis troede vi, at vi var på højde med alt, hvad der noensinde kunne opfindes av fiduser. De gode gamle primusapparater, som er den pålideligste maskine, jeg kender (forresten den eneste, jeg er virkelig fortrolig med) var av Mylius erstattet med en »forbedret« konstruktion, der efter sigende gav bedre blus og mere varme.

Vi hade en festlig oplevelse med Mylius en dag, som viste hans umiddelbarhed og ofte helt tossede forsøg for at finde argumenter. Han hade købt en masse koncentreret mad i pakker, der efter hans sigende var fuld av energi og næring og så videre. Koch indvendte imod denne »Knorr«-metode at koncentrere suppe på, at det krævede tyve minutters kogning, som altså ville koste megen petroleum.

– Jamen, det er netop derfor, jeg har fået vores nye primusapparater med. De gir meget mere varme, og derfor behøver man ikke at koge maden så længe som på almindelige primusapparater... (!) (!) (!)

Koch, der så avgjort var ekspeditionens største personlighed, hade desværre vanskeligt ved at tage Mylius humoristisk. Men også han hade jo sine snævre grænser, avstukne av hans liv som militær, og var ganske uden noen form for de svingninger ud til siden, som Mylius ofte gav livet kulør med.

Men alt i alt gik livet hyggeligt for os alle. En del av videnskabsmændene hade fuldt op at gøre. Andre fandt det vanskeligt at finde noet at bestille. Men Mylius tillod ikke, at de travlt optagne bad søfolkene om at overtage deres syarbejder med hundeseler, soveposer og andet. Det var jo som sagt hans form for demokrati.

Sådan gik det, indtil foråret kom; men da var planerne til den store slæderejse mod nord også lagt.

Der blev udsendt fire slædehold hver med tre spand hunde. Men så var også bunden skrabet for trækdyr. Opgaven var at kortlægge Grønlands østkyst helt op til nordspidsen.

Wegener tog med væk, og i mellemtiden overtog jeg meteorologien ombord og på stationen.

Det har alle dage været mig en gåde, at hverken Mylius eller Jørgen Brønlund hade lært at sætte pris på snehuse ved Kap York, hvor de jo hade overvintret begge to. Senere, da jeg lærte, hvilken hygge og gavn man har av at kunne blive varm hver aften og kunne tørre tøj og have

mulighed for at tø frosset kød op o.s.v., har jeg ofte tænkt over, hvor vi hade det hårdt på Danmark-Ekspeditionen, fordi vi ikke kendte og benyttede denne simple huskonstruktion. Nu slæbte vi rundt med tunge telte, hvor der oven i købet var fastsyet bund i. Denne bund blev hver aften tungere, fordi der dannedes vand, som straks frøs til is og vejede til. – I uhyggelig grad.

Desuden var vores slæder dårlige. Da vi rejste hjemme fra, hade vi ikke en eneste færdig slæde. Mylius sae, at »det lavede hver mand selv«. Personligt hade han aldrig lavet en slæde og formåede det heller ikke. Gundahl-Knudsen, vores meget dygtige snedker og tømrer, hade heldigvis smuglet en del hårdt træ med – mod Mylius' vidende. Det kom nu til pas til at bygge slæder av. For vores erfarne chef hade slet ikke lagt mærke til i Grønland, at det ikke var fyrretræ eller »hvad man nu hade«, der kunne bruges til tunge slædelæs i skrueis. Desuden var ingen av os fra Danmark dygtige hundekuske. Og mærkeligt nok blev grønlænderen Henrik, der var hundekører hjemmefra, på skibet i stedet for at være med på nordturen. Nå, meget var forkert, og det skulle jo vise sig, at dette blev Mylius' og Jørgen Brønlunds skæbne.

Jørgen Brønlund følte sig selv højt hævet over de to andre grønlændere på ekspeditionen, og han mente sig berettiget til mange fordele, som ingen av os andre kunne få. Således var han den eneste på ekspeditionen, der altid kørte med hundeskagler av sælskindsremme; de er langt nemmere at håndtere under rejserne. Han udvalgte sig også det bedste tøj og de bedste hunde. I grunden var han mere sportsjæger end noet andet. En stor bjørnejæger var han; men egentlig fanger kan man ikke kalde ham. Han interesserede sig også for smådyr som f. eks. ryper og harer, ja, selv de små vadefugle, der naturligvis hade Tobias' dybe foragt. De fyldte jo ikke i madgryderne! Jeg har før omtalt Jørgen Brønlunds mange småtalenter. Desværre kom han og Mylius ikke så godt ud av det sammen. Jørgen savnede Knud Rasmussen, som han hade rejst sammen med på Den Litterære Ekspedition. Dér hade de begge været Mylius overlegne på de områder, der for Jørgen gjaldt for at være de vigtigste. Nu mente han, at han også på denne rejse kunne tillade sig at optræde som en overordnet person, der stadigt måtte vise Mylius til rette. Det sårede naturligvis ofte Mylius.

Men de kendte hinanden og holdt trods mange skærmydsler av hinanden, og nu kom de til at dø sammen. Jørgen blev vel den av de tre mænd, der efterlod sig det lyseste minde. Men de faldt alle med ære og stred til det sidste.

Ved Danmark Havn måtte vi forgæves vente på de tre, dér blev borte.

Sommeren kom og gik. Vi var alle flittige. Koch triangulerede omegnen, og Bendix tegnede detailkort med målebord. Jeg var hans assistent. Ofte kom Koch ud til os, når vi lå i telt. Dér lærte jeg denne mærke-

lige mand nærmere at kende og kom til at holde av ham. Koch var hård, syntes jeg i begyndelsen. Nu beundrer jeg ham.

Dagene ude i telt med Bendix-Thostrup var skønne. Man blir kammerater på en ekspedition. Det, at man ikke har noet nyt at adsprede sig med, gør, at det bliver en nødvendighed at tale, og derved betror man sig til hinanden og kommer til at kende de enkelte mennesker meget indgående.

Da første islæg kom, kørte vi noen slæder ind til et sted, hvor jeg skulle bo i det kommende år og foretage observationer, som så siden skulle sammenlignes med Wegeners og lægges til grund for meget.

Nu bagefter ville jeg aldrig ha tilladt, at så ung og uerfaren en mand, som jeg dengang var, blev efterladt alene i mørketiden så langt fra andre mennesker. Jeg fik bygget et meget lille hus, men uden isolation og uden mange bekvemmeligheder, hvis noen. Stedet blev kaldt »Pustervig«, fordi det blæste infernalsk til alle tider. Desværre skrumpede pladsen ind, da vinteren blev alvor, og kulden kom. Et tykt lag is lae sig på gulvet og væggene, fordi jeg kogte og åndede derinde. Ventilation var der ingenting av. Kun når luften blev så fed, at lampen ikke kunne brænde, lindede jeg lidt på døren for at få en smule ilt ind. Tilsidst blev rummet så lille, at det blev en regulær brydekamp, når jeg hade besøg, og vi skulle passere hinanden derinde.

Peter Amager og Henrik Olsen var de to mænd, der oftest kom for at give mig forsyninger. Men i vinterens løb blev det umuligt at opretholde proviantleverancerne. Navnlig var der ikke tale om at fragte kul til mig. Jeg fik derfor sendende en del koncentreret rejseproviant at leve av, en spritlampe at koge ved og forresten tilladelse til at opgive det hele, hvis jeg ikke fandt det muligt at leve under disse forhold.

I den vinter var der kommen »et indfald« av ulve. De var nok lokkede ned i slædesporene, eller det var muligt bare lugten, der tiltrak. Ulvene var store, hvide polarulve. Ulve optræder aldrig i flokke, men højst familievis. Der var dog nok til, at de efterhånden snappede syv hunde fra mig, som jeg hade fået med til selskab og opmuntring. Desuden blev de så frække, at de overfaldt selve de slæderejsende.

Derfor indstillede man kørselen til mig, indtil det blev lyst igen, så jeg levede alene derinde i landet i angst og bæven. Ulvene sprang rundt oppe på taget av mit hus. Jeg fangede to av dem i saks, der var lagt derop. Forresten fik jeg også syv ræve i saksen.

Men det værste var, at jeg hade til opgave at tage temperaturer hver dag, dels ved siden av mit hus, dels halvt oppe ad fjeldsiden, dels helt oppe på toppen. Jeg har aldrig været noen tindebestiger; men dette gennemførte jeg i al slags vær.

Disse fjeldbestigninger blev min skræk. Hver gang jeg kom ned, – fjeldet var stejlt og vanskeligt at gå i med bratte styrtninger, – følte jeg ikke

lettelse, men bare frygt, fordi jeg jo skulle derop igen i morgen. Turen tog fem timer hver gang i godt vær. Men dertil kom disse forbandede ulve. Dem var jeg bange for, og dem har jeg siden hadet.

Nu traf det sig så lykkeligt, at jeg er begavet med den mest forfærdelige sangstemme, der kendes på den nordlige halvkugle. Dette kom mig til gode nu. For aldrig så snart åbnede jeg døren i mit hus, før jeg opløftede min røst og avsang alle de viser og sange, salmer og hymner, jeg hade lært i skolen og livet. Det bevirkede, at ulve og alt andet vildt flygtede rædselsslagne.

Men lystiden kom, og det viste sig, at Lundager devoverede sig og tilbød at tilbringe noen tid inde hos mig. Han tog op til mig, og han var hyggelig, men egenartet i sin facon. Aldrig har jeg set stærkere og dovnere menneske. Det kom ham derfor godt til pas, at vi en morgen vågnede op og var ude av stand til at slippe ud. En lavine var i nattens løb styrtet ned over os; men vi hade ikke kunnet skelne den fra stormens rasen udenfor. Nu var der ikke andet at gøre end at blive inde og avvente skæbnen. Den var os nu ikke hård. Vi hade mad nok inde til lang tid. Den var stablet op i husgangen. Sne kunne vi få gennem den revne, vi kunne linde døren op til. Desuden var vægge, gulv og loft dækket med et islag på næsten en halv meter.

Og sove kunne Lundager som ingen andre, jeg har hørt. Imidlertid lå jeg med en lommekniv ude i den lave husgang og skar løs på døren for at skaffe os vej ud. Det varede tre dage. Så hørte vi noet bevæge sig oven over os. Snart efter lød en stemme, som vi straks genkendte som Henriks. Han gav sig til at græde og råbe, at vi var døde og begravet i sne.

Straks råbte vi op og bekendtgjorde, at vi stadigt levede; men Henrik var så overbevist om, at det var vore genfærd, der talte, at han styrtede avsted ned til isen, hvor han foer hen til Peter Hansen, som holdt dér med sin slæde. Henrik var for ophidset til at tale dansk. På grønlandsk udlod han sig med bønner og formularer mod spøgelser, indtil Peter Amager kom op og lyttede til vore røster og forklaringer. Han fik så fat i en skovl og kom snart ned til os gennem sneen.

Det blev stor gensynsglæde for alle og befrielse for os. Igen hade Peter og Henrik bragt mig proviant og bud. Som altid hade de nok av æventyr at berette. Men da været var dårligt og føret skidt, ville Lundager ikke med dem hjem. Han hadede udsigten til at måtte gå – eller endog løbe – efter slæderne hele den lange vej til Danmark Havn. Så han blev.

Det var nu lystid. Solen kom sidst i februar. Og alt syntes dejligt.

Vi fangede et par ræve i saksen på taget. En hyggelig fangstmetode. Saksen var gjort fast til en kæde, der gik ned gennem skorstenen. Når ræven så sad fast, søgte den jo at vride sig løs. Derved registrerede kæden inde i huset. Den var gjort fast til briksen. Og så sprang vi ud og kvalte ræven. Nemt og ekspedit.

En morgen stod jeg og observerede og kiggede i mine instrumenter. Da hørte jeg skridt lige bag mig, og det undrede mig. Det var kl. 8 om morgenen, og Lundager plejede ingenlunde at være oppe på den tid.

Jeg så derfor op fra mine termometre og opdagede en bjørn kommende lige bag ved mig. Det tar ikke lang tid for en mand til at beslutte sig til at stikke av. Det gjorde jeg. Mine våben var jo inde i huset. Jeg sprang i hurtigløb og så på hodet ned i husgangen. Sne dækkede nemlig det hele, så for at komme ind i huset måtte jeg gøre et hovedspring ned i et hul. Dér var Lundager netop vågnet. Nu blev han helt levende. Vi kom ud igen begge to bevæbnede. Sneen lå så højt, at vi stod dækkede bag en vold, der nåede os til brystet.

– »Må jeg skyde den bjørn?« sae Lundager. – »Skyd væk,« sae jeg, men holdt mig dog parat.

Bjørnen hade set min flugt, og nu var den bange for, at jeg skulle være forsvundet helt. På snedig vis gik den derfor ikke lige imod os, men krydsede sig frem fra side til side. Men den kom stadigt nærmere og nærmere. Den varede sig dog mod at kigge direkte på os. Meningen var at forsikre os om, at der næsten ingen fare var på færde.

Nu stod jeg altså her med Lundager over for denne bjørn, som nærmede sig forsigtigt. Den var bange for, at vi skulle rende vores vej. Den dækkede sin sorte snude med forlabben, for at den ikke skulle syne for meget og skræmme os. Det gik så langsomt, så langsomt med at komme hen mod os. Dens smukke, hvide pels glitrede i morgensolen.

»Skyd nu, Lundager,« sae jeg så. »Nu vil jeg ikke vente længere.« Lundager skød. Men hans bøsse var indstillet på fjernere mål. Eller måske han rystede på hånden. Bjørnen var netop krummet sammen til at springe. Men nu kom skuddet. Kuglen ramte lige ned i sneen mellem dens forben, så det sprøjtede op i næsen på den. Selvfølgelig blev den forskrækket. Det var jo ikke ventet. Men den hade jo næsten sat av til at hoppe på os. Så den foer i været. Jeg blev så bange, at jeg faldt bag over av skræk. Men i min befippelse kom jeg til at trække fingeren til mig, den, som hade fast om avtrækkeren. Kuglen gik av, og det traf så heldigt, at bjørnen netop var kommen op i kuglens bane. Lige i hjertet var det store dyr ramt, og den rullede ned foran os ganske slap og blev liggende.

– Der skød du sgu en bjørn i luften, sae Lundager.

En skønne dag kom Trolle ind til mig og meddelte, at dr. Lindhardt og Gustav Thostrup var kommen tilbage nordfra og hade fundet Jørgen Brønlund som lig.

Trolle fortalte mig så hele den sørgelige skæbne, der hade ramt de tre mænd, og hvordan de hade stridt den sidste kamp. Det gjorde et stærkt indtryk på mig, og jeg sov ikke den nat. Mylius var vi alle kommen til at holde av. Hans fejl og manglende evner som leder av en videnskabe-

Da hørte jeg skridt lige bag mig, og det undrede mig; Lundager plejede ingenlunde at være oppe på den tid.

lig ekspedition hade ikke skadet hans personlige popularitet. Nu var han død. Hvis han hade ejet en J. P. Kochs ordenssans og regelbundne rejsemetode, var andet sket. Men Mylius var Mylius, ham tilkommer æren for at have skabt denne ekspedition. Han betalte med sit liv for sin berømmelse.

Samtidigt fik jeg at vide, at jeg skulle avløses her i »Pustervig« av Trolle. Senere ville Wegener selv komme ind og fuldende årets observationsrække. Jeg skulle med Koch og Gundahl-Knudsen ind på indlandsisen for at kortlægge noen *Nunatakker* (fjælde), man hade set, og i det hele undersøge bræens beskaffenhed.

Med Mylius' død bortfaldt hele planen om at forlade ekspeditionen og søge tværs over indlandsisen med slæde. Det hade været meningen, at jeg skulle ha været med dér. Jørgen Brønlund som forkører og uddannet slædekusk, og tre andre, Mylius, Hagerup og jeg, skulle ha gjort denne rejse, der ville ha givet mig anledning til at opleve det helt store.

Nu blev det en trækslæderejse, forøvrigt den mest lærerige, jeg har foretaget noensinde.

Vi nåede ind til en mærkelig Nunatak, »Ymers Nunatak«, opkaldt efter det fremragende svenske geografiske tidsskrift. Dér så jeg for første gang et jøkelløb, og Kochs forklaring gav mig senere mulighed for at vide, hvad det var, vi så i Peary Land og andre steder.

Det var en rejse, jeg aldrig glemmer. Heller ikke, fordi jeg virkelig her var ved at komme av med livet på en højst dramatisk måde.

Vi gik hen over bræens overflade, og det hele så tilsyneladende fredeligt ud. Av og til mødte vi smalle revner; de bredeste var sådan, at vi stak et ben ned i dem. Først blev jeg bange. Men da jeg så, at Koch, som gik og snakkede med os, bare trak benet til sig og talte videre, som om han hade trådt ned i et hjulspor, fik jeg forståelse av, at det var sådan, man opførte sig. Senere fik jeg at vide, at Gundahl hade været lige så hundeangst som jeg; men heller ikke han hade turdet sige noet.

Pludseligt mærkede jeg, at sneen gik bort under mig, og at jeg befandt mig i luften. Det kan nu ikke ha varet ret længe med dette fald. Men jeg gled ud av min træksele og styrtede ned. Om jeg skreg, ved jeg ikke; men måske var jeg for lammet av rædsel. Jeg mærkede dog snart, at jeg sad fast. Jeg følte, at min højre fod stødte imod isens ene side, mod væggen i revnen, og at min ryg stemte mod den anden side. Jeg var kommen på tværs, og mit fald var standset.

Langt, langt (forekom det mig) oppe så jeg et hul i dækket over revnen; det var dér, hvor sneen hade giet efter, og hvor jeg hade lavet et hul, som jeg var styrtet ned igennem. Jeg hørte dem nu råbe, og jeg forstod, at de var ved at prøve sig frem for at finde revnens kant. Sneen faldt ned over mig, når de huggede den væk. Endelig kunne jeg se deres hoder deroppe. De søgte at få øje på mig. Og jeg råbte igen. Og så opda-

gede de mig endelig. Men først måtte de udvide hullet for at kunne få lidt lys ned til mig.

Jeg prøvede selv at kigge ud til siderne og med venstre ben føle ned for mig. Uh, der var så tomt og så luftigt og så rædselsfuldt uhyggeligt dybt. Jeg følte med mig selv, at jeg aldrig hade været rigtig bange før. Nu var jeg det.

Så råbte de noet, og så blev der stille deroppe. Hvad de lavede, forstod jeg ikke; men i de sekunder gik alle slags tanker gennem mit hode. Var de gået fra mig? Hade de opgiet at få mig op? Så hørte jeg dem igen, og så forstod jeg, at de ville binde vores surringsline på slæden og vore skagler sammen, og hvad der ellers var, som de så ville fire ned til mig. Jeg så tampen av enden komme nærmere og nærmere; men jeg hade allerede opgiet at få tag i den. Jeg var så overbevist om, at jeg var faldet for dybt ned, så de ikke kunne nå mig.

Hvad så? Tanken lammede mig næsten.

Men den kom ned; den nåede mig, og jeg tog fat med begge hænder. Jo, den var endog så lang, at den kunne nå om mig. Jeg førte den forsigtigt om bag ryggen og slog en knude foran mig. Så tog jeg da fat med hænderne. Ja, jeg bed endog fast med tænderne, uden at jeg tør sige, hvad sikkerhed det skulle give mig. Men jeg råbte op om at hive til, og så mærkede jeg, at de hejsede mig op. En dejlig fornemmelse! Men da jeg endelig var reddet fra den visse død, spurgte Koch mig bare, om jeg hade stødt mig.

Nå, vi gik videre, og vi bestemte den aften at lave lidt om på vore trækseler, så de ikke ville glide av os, hvis vi faldt i. Det var til mit store held, for dagen efter var jeg der igen. Jeg hade en lidt længere skagle end de to andre, og pludseligt gik jeg igennem. Men denne gang blev jeg hængende i min skagle og dinglede frem og tilbage i et væmmeligt tomt rum. Men nu var jeg næsten rutineret i at falde i. Det skræmte mig ikke nær så meget som dagen i forvejen. Og jeg hjalp selv med til at klatre op. Og så gik vi videre. Efterhånden blir fare jo sløvende. Vi faldt alle tre igennem gang på gang. Instinktivt spreder man armene ud og blir hængende i dem. Så hjælper kammeraterne en op. Og videre går det.

Men siden har jeg gang på gang drømt om mit første fald i revnen. Det har i mange år været min bestemte overbevisning, at jeg ville ende mine dage i en revne i indlandsisen.

Koch og Gundahl og jeg kom imidlertid til »Ymers Nunatak«. Uforglemmelig tur! Jeg lærte mer om bræer i de dage end noensinde senere i mit liv. Vi samlede planter og noen insekter herinde fra det avspærrede område. Vi så et tømt jøkelløb med den skønneste, ganske stejle isvæg, hvor smeltevandet hade dannet de vidunderligste lodrette furer i den stejle bræside. Hvorfor står dog isen så aldeles lodret og stejl? Endnu

har jeg ikke hørt noen fornuftig forklaring. Det kan der måske findes ud av med tiden.

Da vi kom ned fra bræen, undersøgte vi landet langs indlandsisen, så vidt vi kunne gå for proviantens skyld. Vi fandt noen aldeles udmærkede kullejer, der ville være lette at udnytte.

Men da vi omsider kom hjem til »Danmark«, ventede der os endnu en stor fare i form av vores vidunderkok Hans Ludvig Jensen. Det var hans fridag, som han benyttede til jagt. Da vi kom gående i tåge, hade man ikke set os fra skibet. Pludseligt drønede et skud, og vi hørte en kugle pifte tæt forbi os. En til! Det er en gyselig lyd, har jeg altid syntes. Kugler piber og synger, når de farer forbi ens ører. Vi råbte op og nøjedes med at få en tredje forbier hen over os, så viste Jensen sig i egen person. Han hade antaet os for en bjørn og hade derfor skudt. Ham forekom dette uhyre morsomt. Men han sae dog, at han var glad over, at han hade skudt fejl. Det var da altid noet, synes jeg.

Ombord var der forøvrigt ikke særligt rart. Efter at Mylius var død, var Trolle som næstkommanderende jo selvskreven til at være leder; men det egnede han sig slet ikke til. Han blev derfor avsat og sendt ud til en lille ø, hvor han boede i telt sammen med Fritz Johansen, som han hjalp med dennes zoologiske indsamlinger. I stedet blev der dannet et »ekspeditionsråd« bestående av fire mand, som overtog ledelsen av sagerne og avslutningen av undersøgelserne i alle retninger.

Jeg var glad ved at komme ud med geologen *Jarner* og Gundahl-Knudsen på en længere trækslæderejse ind over fjordene, som Jarner skulle undersøge. På den tur var noen udlagte depoter ødelagt av bjørne, og vi hade det hårdt med proviant. Vi sultede bravt, men klarede dog dagen og vejen ved lidt jagt og forstandig faste. Og vi tilbragte en dejlig tid. Det var lige på den sidste is. Og der var ikke mere rejse med slæder, da vi kom tilbage til Danmark Havn.

Så var der ikke andet for end at gøre klar til hjemrejse.

På hjemturen var Trolle naturligvis skipper, og han blev genindsat i alle sine rettigheder, så vi nåede Bergen med ham som chef og talsmand for os alle sammen.

Hjemturen var iøvrigt uden større begivenheder rent bortset fra, at kedelen var rustet helt i stykker, og at smørret slap op; men det tog vi ikke så nøje. Jensen kogte sin marmelade av tørrede blåbær og hyldebær og rosiner. Det værste var dog, at vi det sidste halve år hade levet på tomatsuppe til formad og brunkål med fars til eftermad. Det varede ved til Norge.

Ind til Bergen kom vi på slæb av en bugserbåd. Vi fortøjede til en bøje i havnen, og dermed var rejsen for så vidt slut. Men hvor vi vakte opsigt! Vi opførte os da også, som om vi ikke hade set en by før, vi var helt igennem vilde mennesker, der stormede i land.

Hen på dagen kom der imidlertid bud fra Trolle, at vi skulle komme ombord, – der skulle pumpes. Da lo vi højt, alle mand. Få ting var os så fjernt som at hive i den pumpe mere. – Men skuden var ved at synke, så der ville blive hyret et gæng til at komme ombord fire gange dagligt og slå læns. – Det ragede os en fjer.

En dag kom *Roald Amundsen* på visit. Det var første gang, jeg så ham. Han fik tilbudt de slædehunde, der var til overs, til sin kommende ekspedition. Jeg gik en lang tur med den store nordmand og fik indblik i hans planer; siden blev vi venner, lige til han led heltedøden under forsøg på at finde den borteblevne Nobile-ekspedition.

Men Amundsen kunne desværre ikke opbevare vore hunde, til han skulle avsted. Derfor blev en del slået ned. Folk i Bergen, som var tossede nok, fik også noen. Men grønlandske hunde egner sig ikke til civiliserede egne. En av dem blev dog giet til *Jean Houcke,* en jockeyrytter, der var med Cirkus Ducander, som opholdt sig i Bergen. Det viste sig, at Gundahl-Knudsen kendte en av akrobaterne dér, og dette gav anledning til, at ekspeditionen og cirkus sluttede ømt venskab, så længe vi lå på havnen.

En aften besluttede derfor en del av kammeraterne, at »det var vores pligt« at give et større gilde for den ganske cirkus. Dette skete, og da jeg ikke drak spiritus, kunne jeg nøje overvåge, at de andre gjorde det i fuldt mål – meget fuldt mål. Men det viste sig, at jeg var den, der hade flest penge. Derfor røg hele min hyre, jeg hade taet op hos konsulen.

Derimod gik jeg pænt med til et virkelig smukt selskab, som konsul *Kiær* holdt for dem av ekspeditionen, der av nød som jeg – eller virkeligt av lyst – mødte op hos ham. Den konsul var enestående. Han kørte os op på Fløjlsfjeldet, han viste os Sælparken og musæet. Og en fin forening, som hed »Den Gode Hensigt«, svarede ganske til sit navn og indbød en del av os til middag og møde med koncert.

Bergen var i det hele taget traditionen tro farlig for danske ekspeditionsfolk. Det var jo her, Jens Munk kom i land knap 300 år før os.

Trolle var dog her og i det hele taet en god mand. Under ekspeditionen hade han vist sig utilstrækkelig. Han hade ikke anet, hvad han indlod sig på. Og det må ofte have været hårdt for ham selv. Senere blev han en meget rig mand og stiftede et legat til minde om Danmark-Ekspeditionen, som har hjulpet mange av kammeraterne, der fra tid til anden trængte til en håndsrækning.

Hjemme i København skulle vi til stor modtagelse ved Kongetrappen i Frihavnen. Derfor fik vi telegrafisk ordre til, at vi skulle avvente en slæbebåd GRANE fra København, som kom op efter os og skulle manøvrere sådan, at vi netop kom ind en søndag kl. 11.

Til Frihavnen kom vi, og J. C. Christensen var stadig minister og kom ombord. Der var jubel, og for første gang hørte jeg mennesker råbe hurrah for min skyld. Vi blev ført næsten direkte op til universitetets

fest, hvor lange taler bl. a. av professor *Warming* belærte mig om, at vi virkeligt hade udrettet store ting. Det var ikke rigtigt gået op for mig før.

Den næste dag var vi hos kongen. Den kære kong *Frederik den Ottende* hade jo så meget at gøre, at han ikke altid kunne følge med i, hvad der passerede.

Nu hade han indtrykket av, at vi hade været borte i masser av år. Vort udseende gjorde det rimeligvis sandsynligt. I hvert fald begyndte kongen en tale til os og fortalte, at hans avdøde far i mange år forgæves hade spurgt til vor skæbne. Hvor blev de dog av? hade han sagt. Rare mænd hade dog beroliget ham, og han var død i troen på, at vi nok skulle klare os.

Det var ikke så let for en konge at huske, at han selv hade været nede og sige farvel til os; men senere kom han på det igen. Han gik venligt hen langs vores opstillede række og sae kongelige ord.

– Hvad er De min gode mand? sae han til Store Knud.

– Jeg er sømand, Deres Majestæt.

– Nå, så skal De vel ud at sejle igen?

– Ja, det blir jo nok enden på det hele, at man må søge sig en hyre. Man kender jo ikke et menneske, som kunne hjælpe en ind i et eller andet her på landjorden. Jeg mener altså sådan en eller anden, som bare kunne lægge et godt ord ind et sted. Altså en, hvis ord der blev taget lidt hensyn til – altså!

– Ja, hvis jeg kan hjælpe Dem til et eller andet, vil jeg være meget glad ved at forsøge det. Men det er jo ikke altid, at der er pladser ledige. Der er mange hensyn at tage.

Men Knud var ikke den mand, som lod noen chance gå fra sig. Han var foretagsom, så han trådte frem og greb kongens hånd. Den stakkels regent fik næven i en skruestik, for Knud lae begejstring i håndtrykket.

– Det sier jeg tak for, Deres Majestæt. Den skal nok ordne sig. Hvis a bare jeg får en anbefaling med fra Dem a, så skulle det være mærkeligt, om vi ikke kunne greje den!

Knud grejede den. Allerede et par dage efter hade han udset sig jobbet som rorsbetjent i havnen, og han stak op til kongen. Det var jo imidlertid ikke så let at komme ind; men Knud klarede den.

– Kan jeg ikke komme ind? sae han til adjudanten. Når kongen har bedt mig selv. Når det er ham en glæde, så skulle det vel være ham tilladt at muntre sig. Kongen er min ven, han vil hjælpe mig. Skulle han så ikke ha lov til det? – Der gik bud til kongen, og Knud kom ind.

Og lidt efter spadserede kong Frederik selv sammen med Store Knud ned til *Ivar Berendsen* og talte godt for denne høje embedsmand. Knud blev antaet som rorsbetjent. Der var ganske vist ikke netop noen stilling opslået; men som sagt: de to forenede besøgende formåede en del.

Det blev dog ikke helt let for ham, ej heller for hans overordnede. Han

blev først sat til at sejle ud i en motorbåd til de fremmede skibe. Nu var Knud en gammel kadrejer, så han øjnede her en mulighed for lidt tilskud. Så blev Knud forflyttet. Han kom til at gå vagt ved Hønsebroen, hvor man dengang prajede alle skibe, som sejlede ind gennem det smalle løb. De lå stille i noen tid eller gik meget langsomt. Og en dag opdagede toldkontrolløren, at en båd smuttede forbi bag om damperen og fortsatte ind efter. Atter noet med kadrejere.

Det blev til indmelding, og Knud blev truet med avsked.

– Avsked! Mig? råbte Knud. Hvad skulle jeg avskediges for? For at have hjulpet en gammel kammerat. Mig, som er sat herned av kongen selv. Den går ikke. Jeg går til kongen og klager og det med det samme!

Ak, der blev brug for kongen senere også. Store Knud blev sat ned til et sted i havnen for at passe på et skib. Nattevagt endda. Og han befandt sig vel. Knud var jo selskabelig og fik ofte en sludder i gang med en og anden.

Men så en dag kom inspektionen.

Det blev avsked. Og kongen begyndte selv at formane sin ven. Efter noen tid kom Knud dog til igen. Men denne gang hade generaldirektøren besluttet sig til at stille ham på en post, hvor fristelserne ikke var store. Han kom ud til Lyngby Sukkerraffinaderi og skulle tælle sukkersække. En forsmædelig post, så langt fra det friske, salte hav. Det huede ikke Knud Kristiansen, og han blev gram i hu. Det blev til noen slagsmål, og han tævede både en formand og flere til. Men så var det nat med embedsvejen.

Det var desværre nat med mange andre ting også. Knud var søgt i selskabslivet, og hans humør kunne ikke holde til det hele.

Han blev bitter på verden. Han søgte kongen. Og denne venlige mand gjorde sit; men Knud kunne ikke klare det. En skønne dag måtte hans kone søge hjælp, og det var åbenbart, at denne hjertensgode mand, denne bomstærke kæmpekarl, ikke var sig selv mægtig. Da jeg kom hjem fra en rejse, hørte jeg, at han var indlagt på Sct. Hans hospital, og at ingen måtte besøge ham.

Foreløbigt var vi imidlertid nyshjemkomne. Og det var overdrevent, hvad der blev gjort for os. Jeg husker den første festmiddag på Skydebanen, hvor vi fik ti retter mad. Menuen begyndte med »frugter dampede i champagne«. Dér var J. C. Christensen vært, og Henrik og Tobias, vore to populære grønlændere, fattede stort venskab for den svære mand, der »så god ud i sine kinder«, som Henrik udtrykte sig.

Ak, men det blev kun til få glade dage for den store mand. De to grønlændere kendte ham jo kun som »minister« og talte indbyrdes om ham som en meget smuk mand, hvis udseende sae god for et fuldbravt sind. Men så kom den sørgelige 8. september, da »minister« *Alberti* meldte sig til politiet, og dagen efter spadserede vi i Bredgade, de to

grønlændere og jeg, da de pludselig fik øje på statsministeren på den anden side av gaden. Straks foer de over til ham og greb hver av hans hænder og trykkede ham inderligt. Men de hade jo hørt så megen snak den dag om en »minister«, og deres sind var så bevæget, at det måtte ud av dem:

– Hvad faen den av, minister? Du stor stjælemik? Den mange gal, minister!

Den stakkels J. C. Christensen. Det var jo Albertis store nummer dagen forud, de tænkte på, og nu led han mere end mange andre danske. Men de to grønlænderes kærlige sorg for hans skyld, rørte ham. Han forstod godt, at de mente hans vel, og at de hade hørt tale om en »minister«, som hade bedraget. Hvor kunne de vide, at der var flere med samme titel?

J. C. Christensen sae da også til mig, at jeg skulle takke dem for deres vennehilsen; men han hade så meget at tænke på, at han ikke kunne tale med os.

Lidt efter lidt lakkede så Danmark-Ekspeditionen ud som samtaleemne. Vi blev alle sammen mere og mere almindelige mennesker; men ingen av os glemte noensinde kammeratskabet og oplevelserne, vi hade haft sammen.

8. KAPITEL

Det var nu slet ikke så let at tage studeringerne op på universitetet igen, som jeg hade troet. Jeg forsøgte ærligt i begyndelsen. Jeg flyttede ind hos kaptajn J. P. Koch, min gode kammerat fra Danmark-Ekspeditionen; men selv om denne jernflittige mand var et smukt forbillede på energi og pligtopfyldelse, var der for mange tråde, der trak i mig fra alle sider.

Hos J. P. Koch levede vi meget nøjsomt og beskedent. Koch selv var et unikum i økonomi.

Sparsommelighed generede aldrig denne mand, der satte alt i system. Han hade f. eks. en måde at festligholde søndagen på. Hver morgen spiste vi i hans spartanske husholdning rugbrødsterninger i skummetmælk. Men om søndagen fik vi samme ret, blot i sødmælk, og jeg har aldrig forud haft fornemmelsen av forskellen i kvalitet og velsmag før da. Ja, fru Koch forstod sandeligt at få gagen til at strække til. Men vi var sunde og stærke alle tre, og var måltiderne end ikke overdådige, så krydredes de av Kochs tale. Han var en meget vidende mand og forstod at fremsætte sine synspunkter på en overbevisende måde.

I det hele taget var Koch vist lidt besværlig med sine selvstændige meninger. Han indbød f. eks. soldater til at besøge sig og sad og talte med dem som med ligemænd – noet helt ukendt dengang. Hos ham kom der også en meget interessant mand, general *Eiler Rasmussen,* kaldet general »Støvler og skæg«. Han hade tidligere gjort tjeneste i generalstabens geodætiske avdeling og sad nu og regnede for Koch (kaptajn) for to kroner i timen. Det ville vist være et særsyn i vore dage, at en general hjælper på finanserne på denne beskedne måde. Men general Rasmussen hade tidligere kortlagt store dele av Island og var yderst interesseret i kartografi. De aftener, hvor han kom, hade de gerne en halv times samtale om mangt og meget, før de tog fat. Og jeg lyttede og lærte.

På denne tid var det, at jeg sluttede mig mere og mere til den mand, som skulle komme til at betyde mest for mig i livet – *Knud Rasmussen.*

Jeg så første gang Knud, den dag vi rejste ud med Danmark-Ekspeditionen. Han hade jo været sammen med Mylius på Den Litterære Ekspe-

dition til Grønland; men mens vores forberedelser stod på, var han dels i Lapland, dels i Grønland. Først den sidste dag kom han ned ombord for at sige farvel til os. Jeg fandt straks stor glæde ved at tale med ham. Knud Rasmussen stod for os unge som noet av en mystisk skikkelse. Fra Jørgen Brønlund hørte vi siden om, hvordan det i grunden stadig var ham, der hade klaret alt på deres rejser op og ned langs Grønlands vestkyst. Mylius selv hade ikke meget at fortælle om Knud. Det var, som om der var lidt tynd luft imellem dem.

Nu kom Knud Rasmussen ombord i »Danmark« igen, da vi kom ind til Bergen. Han var med noen venner i Finse, men tog straks hen for at hilse på os. Vi var kun sammen i ganske kort tid, men nok til, at jeg sae til mig selv, at her var en mand, jeg kunne lide at slutte mig til.

Nu var der det mærkelige, at Koch – eller rettere fru Koch – ikke kunne med Knud Rasmussen. Senere lærte J. P. Koch at forstå, at denne Aladdin-natur hade sin styrke på ganske andre felter end han selv. Men stor styrke hade Knud, det forstod Koch klart.

Nu boede jeg altså hos Koch; men ikke et måltid gik hen, hvis Knud eller hans søster, veninder eller venner kom på tale, uden at fru Koch udøste sin vredes meget rigelige skåler over dem. Det var pinligt for mig, der mere og mere sluttede mig til Knud.

Det skyldtes nu slet ikke mig. Men Henrik og Tobias, de to grønlændere, vi hade med på Danmark-Ekspeditionen, hade først været hjemme i Nykøbing med mig. Senere kom de i huset hos den berømmelige sprogmand, pastor *Christian Rasmussen* i Lynge, – Knuds far, – og dér boede de, til de næste år kunne komme op til deres hjemstavn i Grønland igen.

De blev naturligvis hurtigt venner med Knud, og de berømmede mig – ganske ufortjent – over al måde til Knud. Og denne, der alle dage var og blev eskimo i sind og tanke, følte uvilkårligt respekt for mig, fordi jeg hade vist mig egnet til at lære noen specielt grønlandske færdigheder og hade forsøgt at være venlig mod de to repræsentanter for det folk, jeg senere kom til at slutte mig så nøje til, og fik gennem dem indtrykket av, at jeg var en mand for ham. Det var således begges følelser, der nærmede os til hverandre.

En skønne dag, mens jeg boede hos Kochs, – det var i foråret 1909, – fik jeg et brev bragt ud fra en journalist, cand. theol. *Sorterup* ved »Politiken«, som bad mig komme op på bladet så hurtigt, det lod sig gøre. Jeg anede ikke, hvad jeg skulle der; men jeg spænede jo avsted, og jeg fandt bladet i stor konfusion.

Sagen var, at der fra Lerwich i Skotland var indløbet et telegram, at en vis dr. *Frederick A. Cook* hade opdaget Nordpolen og nu var på vej til København med »Hans Egede«, vores fineste Grønlandsdamper.

Jeg fik nu at vide, at man hade forsøgt at komme i kontakt med for-

skellige kendte polarfarere i København; men de var enten konservative eller bortrejst (»hvad der jo er omtrent det samme,« sae *Cavling*), så nu ville man spørge mig, om jeg vidste noet, »der kunne stå i bladet«.

Det var min debut ved »Politiken«; men den blev nu ikke så god. Jeg sae straks, at det var min mindste kunst at skrive en artikel om sagen, og jeg begyndte .

– Bare ikke for lang, men fyldig, sae redaktør Cavling. Og jeg blev lukket inde med cand. theol. Sorterup, og vi skrev løs.

Jeg bredte mig lidt om Nordpolen, jeg kastede blikket tilbage over de mange forskere, der forgæves hade forsøgt, hvad denne amerikaner nu hade nået, og jeg lavede en del dristige gisninger ud fra det sparsomme telegram, vi hade at bygge det hele op på.

Der kom en ganske pæn og læseværdig artikel ud av det. Men så blev vi avbrudt av selve chefredaktør Cavling, der kom op til os og meddelte, at »det lader til, at dette her med Nordpolen har en vis sensation i sig. Personlig ser jeg ikke, at det har noen større betydning for bladet; men der kommer det ene telegram efter det andet og vil ha oplysninger. Vi kommer til at ha et par spalter til. Sådan noet om naturen og rejselivet og den slags. Vi lader noen boganmeldelser gå ud, og vi stryger noen indsendere!«

Så jeg skrev videre. Cand. theol. Sorterup trådte i baggrunden. Jeg var pludseligt blevet storjournalist. *Valdemar Koppel* kom hen og hilste på mig. *Kristian Dahl* spurgte mig om mit navn. Jeg skrev og skrev. Men kl. halveet gik bladet i trykken. Telefonen fra Cavling meldte, at »vi« hade smidt en artikel til ud; så nu manglede »vi« totredjedel spalte. Det var for meget for mig. Jeg gik over gevind. Jeg vidste faktisk ikke mere om is og polarfart, end der allerede stod i bladet. Da fik jeg øje på datoen. Den 21. april påstod dr. Cook, at han hade været ved Polen. I min forvirring fik jeg den idé, at det var forårsjævndøgn, og nu trådte Sorterup i forgrunden. Teologisk kandidat var han, og sort flagreslips bar han: kort sagt lyriker. Han skrev i farvede vendinger, at dr. Cook hade nået Nordpolen samme dag, som solen første gang efter seks måneders fravær kastede sine svage stråler over de øde ismarker.

Det fyldte den fornødne spalteplads, og jeg gik hjem.

Ak, næste dag gik det op for mig, hvad jeg hade gjort. Og allerede middagsbladene var over os og hånede »Politiken« for at have flyttet forårsjævndøgn en måned tilbage i tiden.

Jeg gik op til redaktør Cavling og fremstillede mig meget ydmygt.

– Hvad er der da sket, unge mand? Hvad er De ked av?

Jeg gav mig så til at tilstå, at jeg hade draget latteren ned over *Hørups* blad, og at jeg hade blameret redaktionen og mig selv. Kort sagt, jeg forstod, at jeg var færdig med det samme i dansk presse.

Cavling stod stille et øjeblik! Jamen, hvad er det da egentlig, der er

galt. Jeg forklarede igen, at jeg hade lagt forårsjævndøgn hen til 21. april i stedet for 21. marts.

– Nå, ja, sae den store mand smilende og strøg overskægget. - Men spiller en enkelt måned værkelig den rolle under så store forhold. Vi har lavet meget værre ting end det. Det har de andre også. Men De synes mig i hvert fald at være en ung mand med fantasi. Har De ikke lyst til at skrive i Polætækken?

Dermed var jeg antaget. En absolut overraskende måde. Men jeg tog fat, og jeg sprang ned på biblioteket og læste og skrev endnu mere om Nordpolens tidligere bestormere.

Så kom den dag, da »Hans Egede« nærmede sig. Den blev rapporteret fra Skagen, og skibets ankomst til Helsingør kunne beregnes.

Imidlertid var der kommen en masse fremmede journalister til København. De kom fra hele verden, og jeg fik at gøre – rent tilfældigt – med en ung mand fra »Daily Chronicle« – *Philip Gibbs,* en såre indtagende mand. Han henvendte sig til mig, og jeg følte mig smigret og gav ham forskellige tips.

Blandt andet den, at Knud Rasmussen var i Grønland. Han hade været oppe ved North Star Bay (som vi senere kaldte *Thule*) og bygget missionsstation. Derfra måtte han have sendt brev til sin kone *Dagmar,* og hvis vi kunne få at vide, hvad han hade at sige om dr. Cook, var det jo en scoop, som kunne give noet stof, de andre ikke kendte noet til.

Følgelig fik vi fru Knud Rasmussen overtalt til at tage med op til Helsingør for dér at gå ombord i »Hans Egede« og få fat i mandens brev, før noen andre fik fingre i de nyheder, det måtte indeholde.

I Helsingør spurgte jeg høfligt, om fru Knud Rasmussen måtte gå ombord i »Hans Egede« og mr. Gibbs og jeg selv med. Direktør *Ryberg* fra Grønlandske Handel tænkte sig om og så streng ud, han konfererede lidt med kaptajn Bang, og denne lille vigtigper gav sig så til at tale til mig, sin fordums fyrbøder.

– Hør, Freuchen, jeg håber da ikke, at De er gået hen og er bleven journalist. Hold Dem fra det; det vil jeg ikke have!

Jeg stod lidt og sae ingenting, og skipperen vedblev: Jeg ser til min sorg, at den unge *Jens Locher,* der var med mig oppe i Holstensborg og tegnede til at blive en flink fyr, trods det, at hans far er kunstmaler – altså også noet ganske unyttigt, – nu er bleven journalist. Det har gjort mig meget ondt at se. Freuchen, jeg vil ikke se Dem i de rækker!

Det blev til, at Gibbs og Dagmar Rasmussen fik tilladelse, »ellers ser man sig vel rakket ned i engelske blade«; men jeg kunne ikke tilstedes adgang – jeg, en forhenværende fyrbøder. Følgen blev altså, at jeg måtte snyde mig ombord, for jeg tænkte ikke et øjeblik på at holde mig borte. Det skete via lodsbåden, og da jeg er kvik til at entre op ad en leider, gik det nemt.

Ombord var altså dr. Cook. Vi stimlede ned i salonen og fik den søgte mand bænket for enden av bordet og begyndte at spørge ham ud.

Hvad der skete, ved jeg ikke. Men det slog mig straks, at her var noet galt. I begyndelsen kunne jeg slet ikke tænke mig, at det hele var løgn; men efterhånden som interviewet skred frem, gik det op for mig, at han ikke vidste besked med det, han talte om. Jeg selv turde ikke tage ordet, for så var jeg jo bleven smidt op fra salonen; men jeg lyttede godt, og da vi siden kom op på dækket, gik jeg hen til Gibbs og spurgte ham om hans mening om Cook. Han sae, at han jo ikke var sagkyndig; men han hade en fornemmelse av, at det hele var bedrageri.

Nu begyndte et virvar av optrin, fester, misforståelser og tosserier, som må karakteriseres som »Cook-dagene« (Cavling kaldte senere hen hele halløjet for kuk-kuk), hvor folk glemte nøgternt at overveje, hvad de så og hørte. Dr. Cook kom til København og blev sat i land ved Kongetrappen i Frihavnen. Professor *Strømgren,* vores astronomiske autoritet, blev sat til at tale lidt observation med ham i Søkortarkivet, inden han kom helt ud av Frihavnen.

Dér opdagede den lærde videnskabsmand, at dr. Cooks kendskab til sol og stjerner og deres baner var såre pauvre. Og da det visseligt er sværere at forfalske observationer end at tage dem direkte og udregne dem ved hjælp av nautiske tabeller, blev det fastslået ved professor Strømgrens vidneudsagn, at dr. Cook i hvert fald var ude av stand til at lave et sæt falske observationer, som beviste, at han hade været ved Nordpolen. Følgeligt måtte de med andre ord være ægte. For ingen av de kære videnskabsmænd tænkte på den mulighed, at der ikke var noen, – det var der nemlig ikke. Følgelig blev Cook accepteret og det i den grad, at vort højtærede universitet tildelte ham graden som æresdoktor.

Imidlertid hade *Philip Gibbs* begyndt en række artikler i »Daily Chronicle« mod dr. Cook. Bladet hade traditioner at følge. Det var redaktøren her, som hade fældet *Louis de Rougemont,* en rejsende, der skrev en verdenslæst bog: »Tredive år blandt de vilde«, som gjorde stor lykke. »Daily Chronicle« forfulgte manden og satte folk ud på at finde, hvor han hade været, og helmede ikke, før de hade avsløret ham fuldstændigt og påvist, at det hele var løgn og sludder.

Nu hade de fået fat i dr. Cook, og læserne åd nyhederne om ham med appetit. Philip Gibbs var ung og ærgerrig. Han kendte intet til polarverdenen selv; men han pumpede mig, og sammen lavede vi et par artikler daglig, hvori vi klarlagde Cooks liv og hans rejse. Cook hade allerede begyndt at udgive en kort rejseberetning, som gik verden over. I Danmark hade »Dannebrog« den.

I denne beretning kunne man påvise 5–6 punkter, der var absolut i modstrid med sandheden, og 6–7 andre punkter, der var meget dunkle, så jeg mente ikke, at der var noen grund til at tro på resten.

Imidlertid hade »Politiken» en stor tid. Der var over tyve fremmede, kendte journalister i København, og Cavling gjorde en stor fest for dem hos Nimb i Tivoli. Dr. Cook var indbudt og kom. Midt under festen, mens redaktør Cavling holdt den store tale for festens genstand, kom så det sensationelle telegram, at *Robert Peary* hade været ved Nordpolen og påstod, at Cook var en løgner.

Det var vel nok en sensation. Dr. Cook tog det med ro og sae stille, at når Peary sae, at han hade været der, så troede Cook det selvfølgelig; han hade bare selv været der først.

Nu var den strid standende, som forresten ikke er avsluttet endnu i dette år – 1953. Men jeg var allerede en part, for så vidt som jeg hade holdt et par foredrag imod dr. Cook.

Da jeg hade en artikel færdig med beviser og det hele, ville Cavling skam ikke trykke den. »De forstår jo da nok, kære Freuchen, vi kan ikke holde fest for en mand den ene dag og angribe ham den næste. Det ville »give bagslag«,« sae han.

Nå, jeg var virkeligt besat av en oprigtig harme over, at universitetet hade blameret sig. Men jeg syntes, at jeg var den eneste, som vidste det.

Imidlertid skred Cook-bølgerne hen over hoderne på mange. »Daily Chronicle«s artikler citeredes verden over. En vis mr. *Lonsdale,* der solgte skrivemaskiner i København, blev antaet som privatsekretær hos dr. Cook og ledede fra nu av hans færd.

Amundsen kom ned fra Oslo og var Cook's ven. Jeg hade en lang samtale med ham en nat på Hotel Phønix. Jeg hade nemlig fået underretning om, at Otto Sverdrup også ville komme til København, og at der var tanke om at sende ham med skib endnu i dette efterår op til Etah for at hente de to lommebøger, som dr. Cook nu fortalte, han hade efterladt deroppe. Jeg blev besat av ideen om, at jeg måtte med. Derfor vækkede jeg Roald Amundsen kl. 1 om natten, og vi sad sammen til kl. 5; han lovede at støtte min anmodning om at komme med.

Imidlertid sae han, at han selv troede på Cook, fordi han holdt av ham. De hade været sammen i *Gerlaches* Sydpolarekspedition, hvor Amundsen hade været første styrmand og Cook læge. Cook var jo alle dage en charmerende mand, – syntes noen.

Men så kom Sverdrup, og så viste det sig, at pengene ikke kunne skaffes. Og navnlig frarådede Cook selv at udsende denne ekspedition. Mærkeligt, at det ikke vakte mistanke.

Så udkastede jeg selv den dristige tanke at rejse op med sidste »Hans Egede« til Grønland. Det skulle op til Holstensborg. Derfra ville jeg så i slæde søge nord over, op over Melville-Bugten, finde *Itukusuk* og *Apilak,* dr. Cook's to ledsagere, og bringe dem med hjem.

»Daily Chronicle« ville til at begynde med finansiere det hele, senere fik de betænkeligheder, navnlig da direktør Ryberg satte sig imod det. Selv

den lille kaptajn Bang, – en mand, der ikke hade det ringeste begreb om slæderejser og polarekspeditioner, – blev rådspurgt om muligheden og betimeligheden av den av mig foreslåede rejse.

Jeg tilbød at være tilbage med første skib fra Holstensborg igen; men det nyttede ikke. »Politiken« ville ikke være med. Heller ikke andre blade.

Stadigvæk taltes der dog om dr. Cook, og stadigvæk hade jeg indtrykket av, at hans beviser for at have været ved Nordpolen i hvert fald var av usædvanlig art. Så besluttede jeg mig da til, at jeg *ville* ha mine synspunkter kendt. Jeg gik op til »København«, hvor *Witzansky* var redaktør. Dér fik jeg min artikel trykt, og jeg fik udbetalt femten kroner for den.

Men samtidigt blev der nedsat en kommission av universitetet, som skulle undersøge Cook's sager. Knud Rasmussen var medlem av denne hemmelige samling mænd.

Så en dag gik jeg ad Østergade, netop som der kom en løbeseddel ud. Den blev klistret op på væggen i Integade, hvor »Politiken« lå, og der stod, at universitetet intet bevis hade kunnet finde for, at dr. Cook hade været ved Nordpolen.

Hele Østergade blev pludseligt som een stor familie. Min onkel *Berg* fra Hellerup stod pludseligt ved min side og gav sig til at råbe: Hvor kunne Knud Rasmussen først sige god for Cook? o.s.v. Jeg vidste det jo ikke; men av en eller anden grund mente jeg, at min nærværelse på »Politiken« var påkrævet. Der var oprør. Svømmende oven på dem alle var dr. *Norman-Hansen,* den altid veloplagte. I øjeblikket var han oplagt til krig. Men så fik redaktør Cavling øje på mig.

– Ja, De ser, at jeg har sendt bud efter Freuchen. Han har hele tiden vidst besked, vi har bragt hans artikler, og jeg mener, at vi nu skylder ham, at hans forudseenhed blir kendt. Derfor har jeg bedt Freuchen om at skrive kronikken til i morgen!

Jeg blev en smule overrasket, da jeg jo kom av mig selv. Det var jeg dum nok til at sige, mest for at være behagelig over for Norman-Hansen. Men det anfægtede aldeles ikke Cavling. – Nå, De har altså ikke fået mit bud; det er så meget desbedre, at De kommer av Dem selv! Men Cavling besluttede dog, at Norman-Hansen skulle skrive kronikken; jeg derimod en »værdig« artikel, »ikke noet æselspark« til den avslørede, det virker ofte tarveligt. Lad os få en artikel i tilslutning til den, vi bragte om, at vi aldrig har troet på denne Cook!

– Jamen, den ville De jo ikke ha, sae jeg forvirret.

– Såh, tog vi den ikke? Det var en fejl. Men den slags sker jo!

Nu fortalte jeg ham, at min artikel, som han hade kasseret, hade stået i »København«.

– Bon, sae Cavling, for han var en mand av stort format – den er der

jo altså ingen, der har læst. Hvem læser »København«? Vi kan altså godt la den trykke, altså med lidt større sikkerhed, nu da vi har universitetets medhold i vore antagelser. Lad os bare vise, at vi aldrig har tvivlet om resultatet av vore avsløringer!

Jeg forsøgte at forklare, at »Politiken« jo netop hade været Cooks mand.

– Kære Freuchen, det har sikkert kun været rent overfladisk og foreløbigt. De er en ung mand; men skriv nu Deres artikel. Altså nobelt, men bestemt.

Siden den dag har jeg været fast knyttet til »Politiken«.

Imidlertid hade dr. Cook's periode haft en hel personlig betydning for mig. Da han gik i land ved Toldboden, traf jeg for første gang noen unge damer, døtre av grosserer *Chr. Erichsen,* som var venner med Knud Rasmussen. Den ældste av dem, *Michella,* var kendt som Københavns smukkeste kvinde, og nu forekom det mig, at disse to søstre lignede alt andet end, hvad jeg noensinde hade set eller oplevet. Jeg gik som i en tåge, da det blev foreslået, at vi skulle gå hen til Langelinie Pavillonen og drikke kaffe. Mine øjne var fastnaglede til Michella, og de andre bemærkede straks en distraktion hos mig, som de morede sig over og sikkert generede hende med. Mig var det umuligt at tage blikket fra hende. Hun forsøgte et par gange at tale til mig; men det var mig håbløst at svare.

Siden sås vi tiere og tiere. Samtidigt måtte jeg flytte fra Kochs. De hade lagt op til at begynde deres børneopdræt, og lejligheden blev så for lille.

Jeg flyttede da hen til Eckersbergsgade, hvor jeg fik en lille lejlighed; det var, mens jeg endnu fablede om at ville studere videre. Men kendskabet til Knud Rasmussen fik mig til at tænke andre tanker. Knud hade jo fået det indtryk fra Henrik og Tobias, mine to grønlandske kammerater fra Danmark-Ekspeditionen, at jeg var et aktiv for ham; så han opfordrede mig til at slutte mig til et foretagende, han hade besluttet sig til, nemlig oprettelsen av en handelsstation blandt polareskimoerne. Meningen var at bringe dem de varer, som de hade fået smag på gennem Peary's ekspeditioner, men som nu, da den store amerikanske polarforsker hade ophørt med at besøge dem, ville falde bort. Eskimoerne, der boede nordligere end alle andre i verden, fik fra nu av kun de tilførsler, som tilfældige skotske hvalfangere, der ikke alle netop var ude i kulturspredende hensigter, kom med.

Planen var så at oprette en handelsstation i polareskimoernes distrikt. For udbyttet fra denne ville vi foretage videnskabelige ekspeditioner til Grønlands nordkyst. Til den ende gik jeg nu til systematisk undervisning hos J. P. Koch på officersskolen på Frederiksberg. Jeg satte mig desuden ind i andre discipliner, og Knud selv hade sit navn, dels fra Den Litte-

Michella var kendt som Københavns smukkeste kvinde.

rære Ekspedition, dels fra en selvstændig rejse til Smith Sund, som han hade foretaet, mens vi hade været ude med »Danmark«.

På denne rejse hade han levet hos eskimoerne og som eskimo. Han hade beskæftiget sig med fangst om vinteren og kom nu hjem med sin slæde lastet godt ned med ræveskind, da han kørte hjem over Melvillebugten. Disse solgte han og fik 12.000 kroner for. En kæmpesum for en mand i hans alder og hans stilling.

Knud var venner med alle, hans bekendtskaber strakte sig over alle landes grænser og gennem alle samfundslags vidder og til begge køn. De unge piger hang ved ham, og han var selv klar over sine virkemidler. Dog tør det bestemt siges, at selv om hans forelskelser var legio, så har han aldrig skiltes fra noen med bitterhed fra noen av siderne. Stedse var der et smil til overs for ham, hvor han kom hen. Og trofast var han mod sin Dagmar, hvis lige heller ikke fandtes noet sted.

Men Dagmars far var etatsråd og en grumme mand både i magt og forståelse av mennesker. Der stod respekt om ham i familien, børnene var nærmest bange for deres far, og det at henvende sig på frieri til Søholm, hvor han residerede, var en betænkelig sag. Dog ikke for Knud Rasmussen.

Med den frejlighed, der aldrig forlod ham, mødte han op, udbad sig en samtale med etatsråden og anmodede om tilladelse til at gifte sig med Dagmar.

Den gode mand hade selv mange sønner, og også svigersønner. Men ingen hade i en alder av noen og tyve år kunnet møde op med 12.000 kroner, dem, Knud hade tjent på ræveskindene, og samtidig med et så optimistisk syn på sin egen fremtid.

Brylluppet stod i Frue Kirke, og Knud flyttede ind til eget bo, og livets alvor begyndte.

Da var det, at han traf ingeniør *M. I. B. Nyeboe*. Denne mærkelige mand var interesseret i kobberminen i Grønland. Nyeboes liv var en kæde av æventyr. I Amerika hade han anlagt jernbaner. I Rusland byggede han for staten. Overalt i verden var han – en jysk kromandssøn – kendt, og hans foretagender var alle dage prægede og båret oppe av en uforbederlig optimisme.

Nu hade Nyeboe truffet både Knud og Dagmar i Grønland, hvor Dagmar hade været husbestyrerinde hos dr. *Alfred Bertelsen*. Han var kommen til at holde av dem begge, og til ham var det, at Knud henvendte sig om støtte til sin store plan om oprettelse av en handelsstation så langt mod nord, som mennesker levede.

Som et yderligere incitament til dette var, at nordmanden Otto Sverdrup fremsatte en plan om at gøre det samme. Det var nemlig hans mening at anlægge en fangststation i land i nærheden av Saunders Ø, som han hade set på sin Fram-rejse. Han vidste, at der var hvalros. En fast

station her ville naturligvis sætte ham i kontakt med eskimoerne, dels gennem handel, dels som hjælpere. Det var, hvad Knud Rasmussen sae mig, at vi måtte forhindre. Hans frygt var, at Norge ville få foden ind i Grønland, og at der derved ville skabes vanskeligheder for at få hele Grønland til at blive dansk.

Nyeboe hade selv ikke mange rede penge; men han kunne skaffe. Han gik til etatsråd *Emil Glückstadt* i Landmandsbanken og anbefalede os.

Den gode etatsråd var ikke utilbøjelig til at hjælpe. Men da Knud forekom ham en smule for idealistisk anlagt, forlangte han, for at banken skulle gå ind for sagen, at regeringen skulle avgive en erklæring om, at staten med velvilje så, at vi gik i gang med foretagendet.

Det var det første radikale ministeriums tid, og dr. *P. Munch* var indenrigsminister. Han var en stor mand som politiker; men Grønland hade han ikke begreb om. Han blev først noet foruroliget over at høre Knud Rasmussen tale om fangsten deroppe. Derfor henvendte han sig til direktør Ryberg i Grønlandske Handel, og denne tog igen sin gode ven, den stadig lige overvigtige kaptajn Bang, på råd. Denne, der aldrig i sine dage hade fanget et eneste dyr i Grønland, udtalte sig – som formand for »Grønlandsk Selskab« – om den fare for fangsten, der kunne ligge i, at vi kom norden for Upernivik og muligt ville »skræmme sødyrene væk fra deres vanlige trækruter.« (!)

Men især var P. Munch ængstelig for at støde nordmændene. Vi hade derfor mange forhandlinger, der delvis blev ført av en højst fortjent departementschef *Vedel.* Men da Vedel fremsatte egne formodninger og spørgsmål til os, som fik mig til at tvivle en smule om hans værdi som vurderingsmand i sagen, forespurgte jeg ham en dag, om han da var »fuldkommen idiot«. Dette benægtede han for det første; men derefter blev det antydet temmelig klart over for Knud, at man ikke ønskede »denne Peter Freuchen« med i forhandlingerne mere. Om dette var skyld i den fatale ende på sagen, ved jeg ikke. I hvert fald nægtede dr. Munch at anbefale os til Glückstadt, og vi »to vilde, unge mennesker« fik derfor ingen penge.

Imidlertid fik Knud den idé, at vi måtte ud og holde foredrag i landet. Nordpolens opdagelse hade gjort polarforskningen populær, og der måtte ligge penge til os rundt om. Vi startede så – også denne gang kun med optimismen som ballast – vores første foredragstourné. Vor gode ven *Viggo Friedrichsen,* som var direktør ved *Folketeatret,* hade i sin stab et par tidligere provinsskuespillere, som kunne hjælpe os til rette med at lægge ruten. Det blev skuespiller *Blom,* der senere skabte sig et navn ved filmen, som rådede os.

Vi rendte på denne foredragsrejse på alle de farende folk, der dengang levede – højt eller kummerligt – på tourneer rundt i landet. Jeg husker *Johannes Herskind* og *Erhardt.* Vi traf bassangerske *Anna Madsen.* I

Silkeborg hade vi det tilfælde at træffe sammen med en norsk skuespillertrup, der var strandet og ikke kunne få folk til at komme hen og give penge ud for at se »Geografi og Kærlighed«. Det svandt dog ikke så lidt i vor kasse, da Knud i aftenens bølgede forløb lovede at betale rejsen hjem til Norges land for hele den samlede kunstnerskare. Dér ville det have været heldigt for mig, om jeg hade kunnet drikke spiritus; men jeg hade kun realiteternes og beregningernes kolde verden for mig, så jeg så sort.

Den næste dag udtalte Knud en ofte senere fremsat livsanskuelse fra hans side: »Hvad fuld mand lover, skal ædru mand holde!« Og de norske skuespillere blev sendt hjem med kongelig gestus.

Denne tourné var vores første angreb på offentligheden, og den faldt heldigt ud. Knud hade jo familie at forsørge, og hans noet overlegne udtalelser til etatsråden, da giftermålet stod for døren, var knap nok fulgt av så overvældende indtægter som ønskeligt. Nu kunne vi fylde den slunkne kasse med foredragspengene. Jeg flyttede imidlertid hen til Knud og Dagmar på Islands Brygge. Deres førstefødte, *Hanne,* var født anden juledag; men Knud og jeg var fuldt optagne av vores forehavende, stationen ved Smith Sund, som vi ville oprette.

Det eneste, vi manglede, var stadig penge. Men med Knuds optimisme fandt han ikke, at dette var alverden, og utrættelig var han til at planlægge og agitere for sin plan.

Lad det være sagt straks, at staten, der altså hade nægtet os sin støtte i form av en anbefaling, heller ikke forsømte at meddele sine tvivl til danske finansmænd.

Men min gode veninde Michella Erichsen fandt på råd. Hun var vores trofaste hjælperske, og nu huskede hun på, at nede i Baku i Kaukasus levede en ven av familien, *Adam Biering,* hvem hendes far muligt kunne få til at støtte os. Vi trængte til 22.000 kroner, hade vi regnet ud.

Sagen var, at Dagmar – datteren af den store etatsråd – hade fået en særformue ved sit giftermål. Den hade faderen ingen rådighed over, og Dagmar har aldrig i sine dage gjort noet halvt. Hun gav Knud sine midler, og det blev til halvdelen av den sum, vi skulle bruge for at komme avsted.

Michella gik til sin far. Hvad hun egentligt fortalte ham om grunden til sin interesse for os, har jeg aldrig fået at vide. Mine følelser for hende var vistnok almindeligt kendt indenfor vores egen kreds av venner; men aldrig har hendes far og jeg talt sammen om det. Kun kom der en dag et telegram til grosserer Erichsen, at Adam Biering godt kunne tænke sig at låne os pengene. Det var på høje tid. Vi gik derfor straks til ingeniør Nyeboe og fik ham til at påtage sig at lade sit kontor fungere som forretningscentral for os. Grosserer Erichsen trådte ind i vores komité som Bierings repræsentant, og lidt efter lidt dannedes det udvalg av gode dan-

ske mænd, der måske direkte og indirekte har betydet mest for dansk polarforskning i vor tid.

Så fik vi travlt med at finde et passende skib, vi kunne leje billigt. Det blev et lille motorskib fra Gåbense ved navn »MOTOR«. Det var vistnok absolut uegnet, navnlig var roret av tynd jernplade, aldeles slet til at modtage istryk selv av ringeste styrke. Men Knud fik det assureret ved at tale med direktør *Dreyer,* der var søn av vor gode ven, direktøren i Zoologisk Have. Vi begyndte så vores indkøb av udrustning og enkelte handelsvarer. Ganske vist forklarede Knud mig, at vort fornemste kontingent til produkter at sende hjem skulle stamme fra egen fangst. Men han undfangede samtidig en genial idé, som han straks realiserede.

Knud hade jo året i forvejen været oppe i North Star Bay og hjulpet til med at bygge en missionsstation. To av hans venner, grønlænderne *Gustav Olsen* og *Sechmann Rosbach,* var ansatte som missionærer deroppe. Der var bygget et hus til dem, og de hade fået et kvantum handelsvarer, for hvilke de skulle søge at indskaffe noen ræveskind, som kunne hjælpe til opretholdelsen av selve missionsvirksomheden.

Sjælen i missionsforetagendet hjemme var pastor *Ludwigs,* en elskelig og gudhengiven mand. Til ham forklarede Knud, at han hade sine skrupler ved at se handels- og missionsvirksomhed blandet sammen. Det kunne let skabe misforståelse såvel hos danske som hos eskimoerne. Derfor hade Knud nu planlagt at ville tage denne kalk fra de hellige mænd. Han ville ganske og aldeles tage handelen på sig, så missionærerne udelukkende kunne beskæftige sig med Guds rige og dets udbredelse.

Han talte længe om det offer, han agtede at bringe for den gode sag, og han endte med at få stor tak og oprigtig velsignelse for sin kærlige tanke. For dog at kunne forklare missionær Gustav Olsen sagen med autoritet fik Knud Rasmussen oprettet en kontrakt, hvori han ikke alene påtog sig at overtage, hvad der måtte være tilbage av handelsvarer på lageret deroppe, han ville endog tage de ræveskind, der måtte være indhandlede til dato fra kirken, så der ikke skulle blive snak eller sladder om, at de søgte verdslig fordel av at bo i det høje nord. Fulgt av pastor Ludwigs tårevædede glæde kom Knud hjem med denne avtale. Ganske vist var Knuds egen far, der var indtrådt i vores komité, i stand til at se lidt mere nøgternt på den avsluttede handel; men han ville jo ikke stille sig i vejen for sønnens forehavende, og vi drog glade avsted.

Det skal siges, at mange handelsvarer hade vi ikke. Og noen reservekapital fandtes ikke av noen art. Men vi var som sagt unge og optimistiske. Og vi hade mange venners tro på os; også det hjalp.

Knud Rasmussen hade tre bøger bag sig, der alle hade giet ham et navn som forfatter, og hans inspirerende personlighed fik alle til at gå ind på, hvilke ideer han end fremstillede for dem. Det eneste apparat, han ikke ganske kunne hamle op med, var Grønlands Handel, der til

det sidste var os ildesindet. Grønlands Handel hade endogså forbudt os at gå i land på deres territorium og handle dér. I modsat fald ville vi blive arresteret.

Det er måske netop vort held, sae Knud. Vi kan i hvert tilfælde aldrig blive beskyldt for at have fået noet av dem.

Og så drog vi av.

9. KAPITEL

At sejle over Atlanterhavet er jo ellers ikke noen begivenhed; men for os var det. Vi var rejst ret upåagtet av pressen, vi hade mange forudsigelser om vort nederlag bag os; men personligt var vi klare over, at vi ville blive ved til den bitre ende, som dog helst skulle være sødmefyldt og lykkelig.

Vi satte kursen direkte på Kap Farvel. Det er ret sjældent, at man får dette Grønlands sydligste forbjerg at se, skibene holder sig i ærbødig afstand, isen plejer jo at ligge og true, og der er altid plads nok uden om. Men vores skipper hade aldrig været på disse kanter før, han hade tilbragt sin meste og helst mindede tid i Kongo, så for ham indebar isen ingen større skræk. Og vi slap da også fint rundt og satte kursen nordpå. I land hade vi jo ikke lov til at komme; det generede os nu mindre, for vi følte, at vi var langt uden for Grønlands Handels og politimyndighedernes rækkevidde.

Noen dage efter var vi dog ved at komme galt av sted. Knud og jeg sad nede i kahytten og spiste sammen med kaptajnen, da vi hørte en masse kommandoråb oppe på dækket. Det var styrmanden, der stod og brølede: Styrbord helt over! Bagbord lidt! Hårdt styrbord igen! Osv., osv. Vi lyttede nysgerrigt, og skipperen kiggede naturligvis op og så, vi var omringet av is til alle sider.

Han spurgte selvfølgeligt om, hvad satan dette var, og styrmanden forklarede frimodigt, at der var kommet en »tunge« is i vores kurs, og nu hade han lyst til at forsøge sig som isnavigatør og »stikke igennem«.

Fyren hade med andre ord sat kursen ret ind i isen, og skønt skipperen rasede og smed ham ned av ruffet, som blev brugt som kommandobro, var det sådan sin egen sag at komme ud igen.

Men som det ofte går i pakis, forvandlede situationen sig i et nu. Ja, is er noet av det mest uberegnelige, der findes. Man kan komme sejlende ned mod pakisens rand og så pludseligt få stille. Og inden man ved et ord av det, har isen spredt sig og indhentet en, og selv om man sætter kursen ret til søs, kan man inden lang tid være omringet av is, så langt øjet rækker, selv oppe fra tønden i masten.

Sådan gik det her. Da det så alleruhyggeligst ud, var isen begyndt at presse på vores eneste redningsbåd, så den hang omtrent vandret ud fra daviderne, da det hele slæggede op. Den is, der var oppe i lønningshøjde, sank ned; hvad der var kommet ind på dækket, mistede føling med alt udenbords og kunne siden smides ud, og rundt om os åbnede vandrender sig, så vi kunne sætte motoren i gang og tøffe av, som om intet var hændt.

– Det tænkte jeg nok, sae styrmanden. Men popularitet vandt han ikke ved det.

Imidlertid hade Knud hver dag giet mig en lektion i grønlandsk, det vil sige speciel Kap Yorksk, så jeg kunne møde lidt mere meddelsom end blot med, hvad jeg hade lært på Danmark-Ekspeditionen av Henrik og Tobias. Det var i grunden den eneste systematiske undervisning, jeg noensinde har modtaet i eskimoisk. Knud Rasmussen selv hade arvet sin fars sans for sprog. Men han »kunne« ikke ret meget grammatik, han forstod bare at bruge sproget. Det var, som om ordenes mening klæbede ved ham.

Da vi var kommen tilstrækkeligt langt mod nord, mente Knud, at tiden var inde til at forskaffe os noen av de sager, vi ville få brug for, men som vanskeligt ville kunne skaffes, hvor vi skulle hen.

Da han dertil vidste, at inspektøren i Godhavn, *Daugaard-Jensen,* var i Danmark, var der ingen fare ved at trodse Grønlands Handels forbud, og vi styrede derfor gladeligt ind til Nordgrønlands hovedstad.

Dér oplevede jeg for første gang, hvad Knud Rasmussen betød for sine landsmænd. Hans tilstedeværelse var fest i sig selv. Han kendte jo alle, og han hade noet specielt at sige til hver og en. Gamle folk spurgte til hans forældre; det fejlede aldrig sin virkning hos Knud. Yngre hade jo set ham som dreng eller mødt ham på de sidste rejser med Mylius-Erichsen, eller da han var alene.

De danske på stedet var ikke mange. Bestyreren var en ung assistent, hvem det påhvilede at undersøge vore papirer. Han fik en voldsom velkommen, dertil blev mange, mange flasker trukket op, og Knud holdt en tale og berømmede »netop« denne unge mand, som hade tildraget sig Knuds opmærksomhed og var bleven rost av grønlænderne osv., osv. Da flaskerne var tomme, skulle vi i land, og der blev aldrig fremvist noen tilladelse, den vi jo heller ikke hade til at betræde Grønlands koloniserede område.

Vi drog ud til den arktiske station, hvor magister *Porsild* boede. Den var da endnu ny, og den lærde mand hade egentlig ikke fået begyndt sin berømte virksomhed. At besøge ham var alle dage en oplevelse. Dér mødte man en meget vidende og absolut ærlig og usnobbet mand. Ofte har vist Porsild måttet betale dyrt for sine meningers mod; men han lod sig aldrig slå ned. Vi blev modtaet med den gæstfrihed, der kendetegnede de herlige mennesker; men desuden hade Knud jo en særlig plads i Mor-

ten P. Porsild's hjerte, da det var ham, der hade muliggjort hele denne arktiske videnskabelige forpost, der har skabt et plus for dansk videnskab ude i verden.

Der var nemlig en brav mand i Danmark, der hed justitsråd *Holck*. Da Knud Rasmussen kom hjem fra sin ensomme rejse til det nordlige Grønland, hade justitsråden dels set Knud, dels hørt ham holde en tale. Det var nok. Det hade fænget, og næste dag sendte han bud efter Knud Rasmussen. Han forklarede ham, at hans hu stod til at gøre noet godt for polarforskningen med sine penge, hvorfor han tilbød Knud vistnok 40.000 kroner som bidrag til en ekspedition til arktiske egne.

Knud Rasmussen var rørt. Han takkede dog den gode mand og sae, at han hade ikke noen speciel plan rede til, at han turde modtage denne gave og det ansvar, der fulgte med. Men han kendte en mand, der var funderet med viden og begejstring, og som hade planer om at starte ikke en ekspedition, men en fast arktisk station, hvor observationer fra år til år kunne bringe langt bedre kundskaber frem om polarlandenes natur og væsen end hastige rejser, der kunne møde tilfældige unormale sæsoner, hvor de kom frem. Denne mand var Morten P. Porsild. Knud fik så tilladelse til at sende denne ud til justitsråden. Det blev til, at Porsild gik derfra med den store gave.

Porsild fik nu at vide, at vi manglede hunde. Selv hade han ingen at undvære; men han vidste, at pastor *Mortensen* på stedet snart skulle hjem til Danmark, og at han derfor gerne ville afhænde hele sit spand. Vi drog til præsten, der i sig selv var en herlig mand fuld av humør og livsmod. Vi betalte den dengang uhørte pris av 100 kroner for ti store dejlige hunde. Desuden købte jeg en av *Jørgen Grønvold*, en tæve, som senere blev stammoder til adskillige navnkundige hundespand.

Det var derefter Knuds hensigt at avlægge sin onkel *Carl* et besøg. Det var Knuds morbror, og foruden at Knud gerne ville se sin slægtning, ville han høste godt av *Carl Fleischers* enestående evne som hundeopdrætter. Knud Rasmussen hade som en av sit livs store lidenskaber den at ville være hundekusk forud for alle andre. Større glæde end at være forrest av mange slæder kendte han ikke. Og Onkel Carl var derfor hans mand.

Carl Fleischer var højt begavet. Han var søn av kolonibestyrer *Sechman Fleischer*, der selv var født i Grønland, men talte ravnorsk, fordi hans far igen var født i Norge. Der var mange børn, alle begavede. Knud Rasmussens mor var den ene. De to brødre *Jens* og *Carl* kom i Grønlandsk Handels tjeneste, og var i mange år kendt av hver mand i Nordgrønland. Deres meriter fra ungdommens dage var sagnagtige, deres gæstfrihed uden jordiske grænser, og deres dygtighed som jægere, kendere av befolkningen og meget andet kunne ikke sammenstilles med andres. Carl Fleischer og broderen Jens boede på hver sin side av den halvø, der skiller Diskobugten fra Umanak fjorden. Man passerede deres bopladser, når man

steg op og når man kom ned med slæde om vinteren. Vejen kaldtes i almindelighed av danske »Majoren«, en let omskrivning av det grønlandske navn.

Carl Fleischer hade blot een kedelig forskel fra broderen Jens. Når han fik noet at drikke, sank hans humør, og hans syn på livet og menneskene blev sortere og sortere. Hos Jens var det lige omvendt. Han blev elskeligere og gladere ved alt og alle, noet, gæster ofte hade stor fordel av.

Nu kom vi stævnende ind til Qeqertaq, hvor Carl Fleischer boede. Stedet er et lille udsted, der dengang hørte under Ritenbenk, som var en koloni. Forresten hade vi først været dér også.

I Ritenbenk residerede *Otto Mathiesen,* der var gift med Knuds kusine *Besser;* hos dem vidste vi os sikre mod at blive udvist. Vi kom dertil en dejlig grønlandsk lørdag nat. Men når Knud kom, fandtes ingen tid og intet mål for glæden. Vi blev kongeligt beværtede. Vi plyndrede deres have for radiser og salat, og vi fik renskind og fodtøj. Mathiesen viste sig fra den side, hans venner kendte ham. At han kl. fire om morgenen kaldte befolkningen, der ikke allerede var benene, ud til dans var kun et led i de dages form for gæsteglæde. Dertil blev koloniens beholdning av øl åbnet for alle. Til de mere udvalgte blev der tilsat brændevin, og almindelig kolonijubel rådede. Da dagen kom, var man midt i dansens glæde, og præsten, en gæv grønlænder, som hed *Andreas Hansen,* bortelimineredе ved et dekret den tilstundende søndag, idet han bekendtgjorde, at han ikke ville være i stand til at holde gudstjeneste så kort tid efter, at glæden ved denne jords goder hade holdt ham oppe.

Da opstod pludselig et røre, idet en dame av selskabet blev besat af den hellige ånd og fik profetiske gaver. Hun gav sig til at forudsige mange ting. For Knud og mig var det lykken; men et par gamle kællinger, som hun ikke mente burde have været med til festen, forudsae hun død, inden året var omme. Knud Rasmussen plejede ikke at tale noen hårdt til. Han nøjedes derfor med at meddele, at han fandt denne avbrydelse lidet på sin plads, og mente derfor, at profetinden hellere burde have noet at drikke. Han bryggede derpå en blanding, som, hævdede han, var særlig egnet til profetinder. Den bekom hende tilsyneladende vel, for hun blev ved at bælge i sig av flasken, til hun ganske stille sank hen uden bevidsthed og gled ned av bænken.

Knud holdt derpå en tale, hvori han beroligede de to grædende koner, hvis død var forudsagt med stor bestemthed. Han påstod, at om de blot nød resten av den drik, han hade sammensat, ville fortryllelsen være hævet med det samme. Flaskens resterende indhold blev hældt op i to store glas. De skålede smilende gennem deres tårer til Knud, tømte deres kalk og sank begge ned på gulvet, ned til deres døds forudsigerske.

Alle tre blev båret ud, og snart efter var der ikke mere at drikke for noen. Da tillige maden var ædt, og stemningen syntes mattere, råbte

Knud, at nu skulle der sejles. Kaptajnen var lige mand nok for at komme ombord, og søfolkene fik sat mukkebikken i gang, og ud styrede vi mellem isskosser og skær mod Qeqertaq.

Da jeg var den eneste ombord, der ikke nød spiritus, og jeg desuden hade en medfødt evne til at holde mig vågen, var det heldigt, at jeg stod til rors. Jeg følte mig snart ensom, for resten av besætningen faldt om og slumrede dybt og hyggeligt. Jeg hade aldrig været i disse egne før, så det var noet vanskeligt for mig at vide, hvor jeg skulle styre hen. Men guderne er gode mod de uskyldige. I dette tilfælde mod mig. Gud Eros hade nemlig ført et par unge piger ombord, og de var sovet ind under dyrkelsen av deres forehavender i køjerne. Nu viste det sig imidlertid, at der var ringe plads til to, når der skulle soves for alvor. De kom derfor op fra lukafet og kiggede sig forvildet om og opdagede til deres forbløffelse hurtigt, at vi var sejlet fra hjemmet. Det var jo ikke beregnet; men tisse skulle de jo, og det gjorde de, hvorefter de kom hen til mig, der stod høj og flot ved rattet og rådede for kurs og fart, og bad om de kunne blive sat i land; men det skulle være hjemme i Ritenbenk. Vi var allerede et godt stykke derfra, så jeg forklarede på mit dårlige grønlandske, at det var mig umuligt; nu var vi på vej mod Qeqertaq, og de var nødt til at følge med. De så på hinanden og løftede brynene til et stort grin. De forstod, at denne tjans var ud over det almindelige, for når Knud var ombord, ville der i hvert fald blive »glæde«, hvor de kom frem.

Da de kendte vejen til Qeqertaq, tog jeg dem som sendt fra himlen, de kunne jo være lodser for mig, og jeg kunne roligt lade den øvrige del af besætningen sove i fred. Jeg sendte dem også hen i kabyssen for at lave kaffe og skaffe noet mad frem. Det gjorde de beredvilligt. Og vi hade det ganske rart. Sceneriet var storslået; der var mange små isfjelde; men dem klarede jeg let; været var dejligt; intet kunne være skønnere end at sejle lystsejlads her med to piger, der var oplagte til at le og hade forhåbninger om en udflugt, der kunne prales av i årevis.

Det kom imidlertid snart i mine tanker, at ganske vist gik motoren godt; men at det kunne den ikke blive ved med. Den skulle smøres, og det turde jeg ikke påtage mig. Heller ikke kunne jeg forlade rattet, så jeg sae til en af pigerne, at hun skulle gå ned og purre motorpasseren, så han kunne komme op og give maskinen en gang olie. Hvad hun har sagt til ham, ved jeg naturligvis ikke; men hun kom ikke tilbage.

Imidlertid hade jeg vækket Vivi. Denne dame var et tilskud til vor station, som vi hade fået ombord i Godhavn. Dér hade vi truffet hende på vejen, og hun var kommet hen til Knud og hade sagt, at hun hade hørt, vi skulle op til hendes slægt ved Kap York, hvorfor hun anmodede om at måtte rejse med. Det viste sig så, at Vivi, der var en lidt ældre pige, var datter av den i sin tid så berømte *Hans Hendrik,* en grønlænder, som hade deltaget i syv polarekspeditioner og gjort stor gavn på dem alle.

Nu var Vivi fattig, og hun hade i alle sine år hørt om de velhavende folk mod nord. Derfor ville hun med os. Knud fik ondt av hende. Hun var lille og grim, hun var gammel – eller i hvert fald ud over den første ungdom – og forslidt; men vi kunne jo ikke garantere hende noet, vi var selv ude i det uvisse. Knud og jeg blev dog enige om, at Vivi kunne rejse med. Nu viste det sig, at hun hade en søn, *Ole,* på ti år, som naturligvis ikke kunne forlades. Ganske vist kom der en kateket i vejen, han frygtede Oles sjæls fortabelse blandt de hedenske folk; men hans opposition overvandt Knud snart ved at hentyde til missionærerne deroppe, og desuden blev overkateketen inviteret ombord. Et par glas i halsen på ham, og Vivi og Ole drog av med hans velsignelse.

Selvfølgelig hade Vivi fået sin andel af festen i Ritenbenk; men hendes andel var ikke av de største. Følgeligt var hun ikke så søvnig som andre, og nu hørte hun mig råbe. Hun kom op, og jeg sae til hende, at hun skulle hente motorpasseren, da maskinen skulle smøres. Lidt efter kom hun forarget tilbage og fortalte, at vedkommende fagmand hade haft medlidenhed med den unge dame, der kom for at purre ham; han hade med andre ord tilbudt hende plads ved sin side i køjen, og nu var de begge to falden i søvn. Vivi var krænket i sin blufærdighed og udtalte, at det vist var bedre, at hun vendte tilbage igen til Godhavn, da hun var bange for, at hun var kommen ombord i et skib med slette sæder.

Imidlertid sejlede »Motor« avsted i det fine vær, vandet var naturligvis roligt i den megen is, og der var ikke vind på fjorden til at slukke en tændstik.

Og jeg hade jo en stedkendt dame tilbage på dækket, det var nok til at vise vej. Jeg regnede da også med, at motoren holdt. Standse maskinen kunne jeg ikke her ude midt i fjorden, smøre den kunne jeg heller ikke. Så jeg lod stå til.

Der gik lang tid, – syntes jeg, – vi sejlede, og vi sejlede. Pludselig udpegede pigen mig en lille, uanselig ø forude som Qeqertaq.

Jeg ved ikke, hvorfor synet skuffede mig; jeg hade hørt så meget om onkel Carl, så jeg hade forestillet mig hans bopæl som noet mere anseeligt. Men vi kom nærmere, og folkene derinde hade set os. Nu røg flaget til tops på flagstangen, og ankomsten stod for. Da skete noet overraskende, det var omtrent, som det foregik i romanerne. Jeg ville mindske farten, da jeg pludseligt fik den idé, at det ville være ganske flot at komme sejlende ene mand på dækket til stedet og lade mine skibskammerater sove deres tiltrængte søvn. Altså lod jeg motoren gå, og snart så jeg en båd komme ud fra bopladsen og skynde sig hen imod os.

Stolt gik jeg hen til det håndsving, der beherskede omdrejningerne agterude, og gav mig til at stille ind på skruebladene. I næste nu tørnede vi med den fart, der endnu var i skibet, hårdt mod en skosse, og hele skuden skælvede og knagede, de forskrækkede folk kom styrtende til, og

Jeg sendte dem også hen i kabyssen for at lave kaffe, – og skaffe noet mad frem. Det gjorde de beredvilligt. Og vi hade det ganske rart.

det var egentlig ikke ros og ære, jeg høstede ved min selvpåtagne enevagt. I det hele var der ikke så lidt virvar, da onkel Carl kom hujende og hilsende ud med sin båd.

Så glemte Knud øjeblikkeligt vores situation, så var han bare glad ved sin kære onkel, og denne tilbød straks at lodse os ind til sin »havn«.

Vi spurgte ham, om det var tilrådeligt at ligge ved hans sted, og han erklærede stolt, at bedre havn fandtes ikke i Grønland end netop ved Qeqertaq.

Desværre viste det sig nu, at vores motorpasser ikke så sig i stand til at få sin maskine i gang. Det blev derfor nødvendigt, at vi fik såvel udstedets to både som vores egen til at bugsere os. Heldigvis kom der både mænd og kvinder fra land. Vi hade også foruden os selv de to Ritenbenkpiger og Vivi til at tage en åre med. »Motor« var vel ikke stor; men der løb en stærk strøm i Torsukatak, så det tog lang tid, før vi var inde i det, onkel Carl med enestående dristighed kaldte havn.

Nå, dette var snart glemt over den modtagelse, vi fik i land. Ved onkel Carls side stod tante *Augustine,* en uforlignelig værtinde, måske Grønlands største ekspert i skindtøjs beredning og en dygtig kvinde i sit hus.

Det kan vist ikke skjules, at ingen av de to mennesker tænkte på, at befolkningen, som de iøvrigt var elsket av, var til anden brug end deres egen specielle fordel. Onkel Carl var beskyldt for halvfangst. Dette vil sige, at han udstyrede fangerne med garn og bøsser og ammunition og andet. Til gengæld tog han det halve av deres fangst. Det var forbudt, fordi det ofte hade giet anledning til klager og blev udnyttet stærkt av dem, der hade penge til at udruste de andre. Men i dette tilfælde, hvor befolkningen var dårlige økonomer, lidet driftige folk, fik det betydning. Onkel Carl jagede dem ud hver morgen, han var jo interesseret i, at der kom sæler til land, og han fik i hvert fald mere til hvert hus på pladsen, end der ville være kommen, om han hade overladt til mændene selv at bestemme, når de skulle på fangst.

Tante Augustine hade på samme måde alle kvinderne til at sy og garve skind og farve dem for sig. Fik de muligt ikke noen fantastisk stor dagløn, så var der dog altid mad i husene og spæk i lamperne.

Men i dag var det hele fest. Knuds ankomst var noet ganske uventet. Han hade været der tre år forud, og onkel Carl vidste med sorgblandet stolthed, at hans ry som Grønlands bedste hundeopdrætter befordredes gennem nevøens rekordrejser og æventyrlige bjørnejagter. Men selve leverancerne var en dyr reklame, da Knud principielt aldrig betalte sine onkler for noet, de leverede. Og det var aldrig lidt. De elskede Knud, og han var familiens store midtpunkt. Dog søgte Carl altid at holde igen.

Foreløbigt blev der dækket op til et måltid, som kun tante Augustine kunne præstere. Den tids grønlandske husholdninger var baseret på landets frembringelser. Men der savnedes intet, brødet var det bedste, øllet

stærkt som påskebryg. Syltetøj fik man fra kvanerne, der hentedes langvejs fra. Og bærrene fra fjeldlierne var dejlige, og kød var tilberedt på alle mulige måder. Augustines røgede alkebryster var en drøm i sig selv, hendes sælkød var kogt, som var det fint fårebryst, – stegt som »kujaksteg« kunne det sammenlignes med den bedste oksesteg hjemme. Aldrig mere skal det opleves!

Her i Qeqertaq var et sommerbesøg sjældent. Om vinteren kom modige slædekørende av og til på gennemrejse; men de hade altid travlt. Nu var det selve Knud, og han kom med eget skib. Så højt var slægten aldrig nået før, og det skulle fejres. Onkel Carl og datteren *Regine* dannede et tomands-orkester, sammensat av harmonika og violin, som foredrog gamle melodier fra Grønlands tidligste kolonitid. (Mon de noensinde er samlede?). De spillede, og vi sang gode danske sange; dertil kom senere et grønlandsk kor, der fik lov at avlevere noen numre, hvorefter de fik kaffe og blev smidt ud.

Måltiderne sluttede overhodet aldrig i dette hjem. Når man troede sig færdig med en spisnings madorgier, var der altid netop en ny ret beredt. Augustine sendte drenge ud med påbud om at komme hjem med ryper, hun sendte gamle koner ned i fjæren for at fiske ulke, da Knud var kendt som en stor ynder af ulkesuppe, den, Augustine kunne tilberede som ingen anden. Ja, hele udstedet var i virksomhed. Men Knud tog mig dog hen og viste mig noen usle boliger; jeg så her de fattigste mennesker, jeg har besøgt. Knud tilstod, at det harmede ham, at hans egen onkel tillod dette. Men dels vidste han, at det ville være ugørligt under et kort besøg at råde bod på dette. Han vidste også, at det var nedarvede skikke at lade visse folk være fattige, for at andre kunne berige sig på deres slid.

Da vi kom tilbage fra vores besøg i hytterne, var onkel Carl i færd med dagens store nummer, det var kapskydning, i hvilken sport han nødigt så sig overgået av noen.

– Tør du sætte din pibe ud? sae han til mig. – Jeg ryger ikke! Carl forærede mig øjeblikkeligt en pibe fra butikken, og fidusen var nu, at man satte den ud over et av de søm, der stak op av havens gærdestaver.

I en vis avstand stillede man sig så op og prøvede på at pille den ned. Den, der ramte og splintrede en pibe, hade pligt til at give den tabende en ny; men det gjorde man med glæde. Den udgift var jo forbundet med stor ære. Onkel Carl måtte købe mange af sine egne piber den dag, og han strålede. Dernæst kom man til »Tordenskjold«. Det ville sige, at denne søhelts ansigt på låget av en tændstikæske skulle rammes av en kugle.

Hvis man ikke ramte Tordenskjold lige i midten av hans åsyn, gjaldt det ikke, så hade man vanæret den berømte mand og måtte bøde. Men onkel Carl ramte hver gang, og hvert sådant skud blev belønnet med en

snaps. Tilsidst blev han ude af stand til at stå op. Men skyde kunne han alligevel. Fantastisk, som den mand kunne ramme!

Men med eet gav han sig til min overraskelse til at græde over sin skæbne, som var ond. Han var kommet i tanker om, at han var verdens dygtigste hundeopdrætter. Og før i tiden hade han haft udbytte av sine hunde. Og nu var alt dette kun til nytte for denne Knud. Her kom hans egen nevø gang på gang og forlangte hunde. Da han var med Mylius-Erichsen, hade Knud været bedst kørende av alle i Grønland. Det stod der i bøgerne, og det hade der stået i aviserne; men se, om det var nok! Knud var kommen igen og hade fået et forspand, der hade fanget bjørne ind til ham og ført ham over isen til Amerikasiden. Også disse hunde var gået tabt. Og nu var Knud her gud hjælpe mig igen. Og Carl vidste, at det var bare for at få hunde uden betaling:

– Du ved jo godt, din hvalp, at jeg ikke kan forlange penge av dig. Du ved, at jeg er nødt til at forsvare familiens ære og give dig mine bedste trækdyr. Men resultatet bliver, at *Jørgen Lange* fra Saqaq kører uden om mig til vinter. Uhu huhu hu! Han hulkede voldsomt, og der var oprigtig sorg i hans ansigt.

– Men skide være med det, foer han pludseligt op. Du skal få hundene, hvis du kan tæmme dem!

Det viste sig, at Carl Fleischer hade noen ganske utæmmelige, unge hunde. Han kunne ikke engang selv komme til dem. Men han hade en lille femår-gammel plejesøn, *Niels,* der kunne tage dem og holde dem fast, uden at de bed efter hans hænder. Niels blev nu sat til at fange hundene; men det tog tid. Endelig fik han dog fat i dem alle fire og holdt i dem med begge hænder. De søgte naturligvis at stikke av. Men tilsidst fik vi dem dog omringede. De bed vildt fra sig; men de bed mærkeligt nok ikke efter Niels.

Foruden de fire farlige hunde fik Knud otte andre. Store, flotte hunde, som onkel Carl skilte sig fra med tårer. Men Knud kendte ikke til barmhjertighed. Vi hade jo nu også Vivi og Ole at sørge for. Og Knud forklarede Augustine, at det ikke gik an, at han forlod hendes berømte hus med en kvinde i slige laser. Hun måtte klædes op, for at slægtens ry skulle bevares. Tante Augustine forstod.

Selv blev Knud også udstyret vel. Naturligvis. Onkel Carl hade lovet inspektør Daugaard-Jensen en ny sovepose av renskind og med vandskindsbetræk. Den kunne han ikke give fra sig, sae han. Men så snart han hørte, at samme Daugaard-Jensen hade været modstander av vores forehavende, var der ingen diskussion mere. »Det er din sovepose, og hvad du mere ønsker dig, ved jeg jo godt, at du tar alligevel, så lad mig hellere være den, som siger værsgod og lader, som jeg giver det hele frivilligt!«

Da vi skulle videre, forlangte Knud hundefoder til resten av rejsen, for når vi næste gang kom i land, vidste vi jo ikke, om der var noet at få på

stedet. Her var onkel Carl desværre sat i knibe. Hans udsted hade haft sløj fangst; der var intet at undvære; men han fandt på råd.

Hans nærmeste nabo og stadige konkurrent var Jørgen Lange, udstedsbestyrer i Saqaq. Dér kunne vi tage ind på vejen. Carl og familie ville med, de tog deres robåd på slæb og indskibede sig til udflugten. Augustine overtog som en selvfølge sammen med kokken madlavningen, mens vi sejlede. – Der blev spist godt.

Hun ved jo, sae onkel Carl, at man næppe blir beværtet, så man kan spise sig mæt, når man kommer frem!

Da vi nåede udstedet, viste det sig dog, at alle formodninger om smalkost var omsonst. Vi blev trakterede efter store mål. Ganske vist konstaterede onkel Carl en smule højrøstet, at det ikke var, hvad *han* hade budt sin nevø. I forvejen hade han nemlig formanet Knud til ikke at bringe spiritus i land, og derfor var stemningen en smule mat i begyndelsen, navnlig da Carl selv og Knud var lidt medtaget av gårsdagens festlighed. Men da det så ud til fiasko, løb Knuds gode hjerte av med ham. Han kom frem, først med en flaske brændevin, så med en flaske genever og så med en flaske rom.

Her i Saqaq boede min gamle ven fra Danmark-Ekspeditionen, *Tobias Gabrielsen.* Han var ikke bedt med til gildet i udliggerboligen, da han hade en strid med familien Lange, vistnok forårsaget av hans kone, *Dortes,* ensomhed, mens manden hade været på rejse i tre år. Der kan jo ske en del i den tid, og Tobias var blevet belært om danske moralske sæder, hvilket ofte medførte mindre tolerance end tilforn hos eskimoer i ægteskabssager.

Men jeg blev vel modtaet i Tobias' hus. Dorte hade kogt sælkød, værten selv hade fra sin udenlandsrejse endnu dåser med frugt, kasser med kiks og meget andet godt. Knud kom til. Men han blev snart træt og faldt i søvn. Tobias og jeg talte sammen om tidligere dage, og det blev sent ud på natten. Dagen efter vågnede hele pladsen dog til liv igen. Der blev arrangeret dans fra morgenstunden – der var jo besøg af Knud – og uden dans var det utænkeligt, at han kunne komme avsted. Imidlertid blev det åbenbaret, hvilke gaver vi hade fået i Qeqertaq; men Jørgen Lange sae meget fornuftigt, at det ville han også ha giet, om det hade været hans nevø, der var kommet tilstede.

Knud Rasmussen var dog ikke den mand, der undlod at benytte givne situationer. Han gav sig til at holde en tale – det gjorde han ofte og gerne – og den konkluderede derhen, at mange i Danmark hade bidraget til hans ekspedition med gaver. Også her i Grønland hade man vist sig rundhåndet, mest naturligvis onkel Carl. Men det var jo også en kendt sag, at onkel Carl vel nok var den mand, der hade evne til at give mest, og desuden var han jo slægtens store mand. Derfor kunne det ikke forventes, at Jørgen Lange ville komme op på siden av sin kollega, måske

ville han endda slet ikke give noet uden for betaling; men under alle omstændigheder ville han, Knud, bede dem drikke denne skål, for de skulle avsted. Han, Knud, rejste mod nord, og ingen vidste, om han overhodet kom tilbage!

Da oprandt Jørgen Langes store øjeblik. Han rejste sig og slog på sit glas, som det skete ved de danskes fornemme fester:

– Jeg ville ikke sige noet, jeg ville ha' ladet det komme av sig selv. Men nu er jeg tvungen av min ven, Knud. Derfor beder jeg jer bare om at se ud ad vinduet. Hvad ser I der? I ser, at der er to både, der er ved at losse hundefoder op i Knuds skib. Han har ikke bedt mig om det, han har ikke bestilt det. Men Jørgen Lange ved, hvad han trænger til, og han leverer det uden pral og uden betaling!

Derpå råbte vi hurrah for ham efter hans egen anmodning. Han forklarede nemlig, at der tidligere hade været råbt hurrah for ham i hans eget hus. Det var måske ikke skik i Qeqertaq? Han hade forhørt sig, og han hade erfaret, at der var ingen, der hade hørt det! Men det var skik i Saqaq.

Mens vi råbte, hensank onkel Carl i ynkelig gråd. Hans egen nevø hade ikke engang hædret ham med at råbe hurrah! Nu fik Jørgen Lange dette til del: samme råb, som kongen blev hyldet med. Intet til Carl. Han græd.

Snart gik vi ombord. Flere rige gaver. Og vore hunde var stopmætte. Foderet blev bare smidt på dækket, og de tog for sig, som de ønskede. Knud sae, at nu behøvede de ikke foder, før vi kom til Kap York. Vi tog avsked med alle de gode mennesker. Tobias gav mig noen renskind, og Jørgen Lange gav mig også en gave. Onkel Carl, derimod, nægtede at gå i land mere. Da vi tøffede avsted, hade han sin båd fortøjet til vores agterstavn. Han hade vore to Ritenbenkpiger med hjemover, de hade holdt ved os så længe som muligt og ydet forskelligt for kosten. Nu skiltes de fra sømændene med kys og vinken.

Onkel Carl kastede los, da vi var uden for havnen, og satte sig til rors og roede uforsonlig hjemad mod sit ensomme udsted i Torsukatak.

Vi andre sejlede ud til Nugssuaq, hvor magister Porsild hade indhandlet en masse sælskindsremme til os. Da vi ankom, var magisteren allerede sejlet; vi så ham langt ude. Vi hade ikke kastet anker, men hade holdt gående. Nu sae Knud til kaptajnen, at vi skulle ikke vente mere. Vi satte kursen nord efter.

10. KAPITEL

Der skete det mærkelige på denne rejse, at vi klarede mange vanskeligheder; men det hele gik glat, indtil vi var så langt, at vi kunne se ind til det sted, hvor vi agtede os hen.

Vi var kommen godt over Melvillebugten, passerede Kap York og styrede rundt om Kap Athol og ind i Wolstenhome Sound, da der pludseligt – ganske uden varsel – rejste sig en forfærdelig storm. På et øjeblik var »Motor« ganske ude av stand til at manøvrere. Vi hade motoren i gang og noen sejl oppe. Men nu gjaldt det bare om at klare sig bedst muligt. Skuden blev slået over mod et isfjeld, og et stort stykke is faldt ned på dækket og fik hele fartøjet til at krænge voldsomt over. Det var umuligt at se noet som helst, og hver mand arbejdede vist uden sammenhæng med andre. Knud og jeg søgte at holde os noenlunde klar av isfjeldet; men hvad kunne vi udrette? Andre var i færd med at bjærge sejlet, der dog blev flået ud af ligene.

Men det tog lige så hurtig av, som det var opstået. Jeg tilstår, at da var jeg bange og syntes, at det var et forfærdeligt sted i verden, vi var kommen til. Da var østkysten, hvor jeg hade været, rigtignok bedre.

Idet vi kom fri, viste det sig, at motoren gik godt nok. Den blev sat i gang igen; men vi kom ingen vegne. Vi drev atter ind på isfjeldet. Det viste sig da straks, at bladene var knækket av propellen, og vi var glade ved at se præsten komme roende ud med en del eskimoer i missionens båd for at hilse på os. De bugserede os i land.

Herinde hilste vi på de mennesker, der skulle blive mine kæreste venner for livet; jeg blev præsenteret og følte mig straks hjemme. En skuffelse – rent æstetisk – var det for Knud, at de fleste av eskimoerne for mændenes vedkommende hade klippet deres lange hår av, hvilket gav dem et lidt klodset udseende sammenlignet med dem, der hade bevaret deres hår ubeskåret.

Det skyldtes præstens indflydelse, han og *Sechmann Rosbach* hade virket et år blandt folket her, og at bære håret langt og kun bundet op ved lejligheder, hvor det generede, blev erklæret for en »hedensk« skik.

Som Knud var, glemte han straks skib og losning for at deltage i en

fest, som han øjeblikkeligt fik stavlet på benene ved at bekendtgøre, at han hade længtes efter at smage, hvad de havde på stedet av gode ting. Straks blev vi inviteret til *Uvdluriark,* hvor råddent *mattak* for første gang blev præsenteret for mig. Derfra strakte gildet sig til *Tornge,* hvor der ventede os renskød med talg. Og nu forkyndte Knud, at det ville være en fornærmelse ikke at besøge de andre telte, idet der ventedes på os, med hvad huset formåede. Tilsidst blev vi så stoppede, at søvn var det eneste, vi kunne orke, hvorfor vi begge lae os ned på briksen, hvor vi netop befandt os, og sov.

Dagen efter kunne losningen begynde. Det vigtigste for søfolkene var jo at komme hjem, inden vinteren satte ind. Vi på vor side var heller ikke opsatte på at få dem til at overvintre, så vi skyndede selv på. Det var avtalen, at skibsbesætningen skulle blive noen dage og hjælpe til at bygge hus. Det fik vi ikke megen glæde av, for de forlangte del i den sparsomme forsyning af spiritus, vi hade, og da vi ikke frivilligt gav den fra os, stjal de, hvad de kunne. Derved opstod noen misfornøjelse, og vi forklarede, at vi hellere ville være dem foruden, så snart de hade indtaet lasten til Danmark. – Og vi var glade den dag, da vi så »Motor« forsvinde i horizonten.

Og så begyndte vi da at bygge hus. Det vil sige, det var nærmest mig, der tog mig av den side av sagen. Knud forudså, at der måtte skaffes vinterforråd. Vi var jo ikke udstyrede med proviant hjemme fra ud over noet reservemad. Og Knud var desuden »træt av at bygge huse«.

Kort og godt, jeg blev sat til at rejse vores hus med et par drenge til hjælp, og Knud og hvad der fandtes av fangere på stedet tog efter hvalrosser. Jeg slæbte og tømrede. Huset var et slags patenthus, der forsøgsvis var sendt med. Svært at bygge og ikke egentlig egnet. Det var lunt nok, men skrøbeligt. For yderst var der skør mørtel, så hvis man smed en sten efter en hylende hund, og denne sprang til side, så man ramte huset i stedet for, røg stenen ind i muren og blev siddende.

Dette opdagedes snart av drenge og piger på stedet, og en hel ny sport opstod i retning av at fylde væggene ud med sten. Nå, senere blev huset beklædt udvendigt med træ, og det står endnu den dag i dag som skole.

Knud kom hjem, læsset med oplevelser og fyldt med lyst til mere. Han fattede dog den plan, at der nu først skulle avholdes en række husrejsningsfester i stor stil; derefter skulle vi atter tage ud til fangstfeltet ved Granville Bay; der var hvalrosser nok, og vinteren ville blive lang, vores hunde sultne.

Festerne tog deres begyndelse. I grunden var det kun een eneste fest, men den varede i et par uger. Der var otte familier på stedet, og alle formåede de at spise til hver en tid. Søvn var vel tilladt under festerne; men mæthedsudtryk i form av lufteksplosioner fra enhver mulig åbning i legemerne var iøvrigt erstatning for søvn. Knud var forrest av alle. Han sang og for-

talte; han kogte og foranstaltede madorgier, som sjældent var set før. Hans evne til at fremtrylle spisevarer var formidabel. For tro ikke, at han (eller vi) leverede materialet til gilderne. Det var nemlig Knuds kunst midt under et måltid at mindes andre forudgangne kæmpespisninger. Så fik hans øjne et drømmende udtryk, mens han sagte mumlede noet om gæret narhvalshale eller rådne edderfugle eller lignende velsmagende emner.

Vi spiste bare, og jeg lærte, hvad der var godt. Den eskimoiske mad er sund og varierende. Har man kød og kød og kød i det uendelige, lærer man at skelne mellem de forskellige parter av dyret. Forkød eller bagkroppens muskler smager helt forskelligt. Men dog var det først senere, at jeg lærte de finere raffinementer ved eskimoisk tilberedning av mad.

Knud var i det hele vidunderlig. De, der kun har hørt tale om den store polarforsker, den kendte videnskabsmand, den strålende taler osv., aner ikke, hvordan han egentlig var. At jeg traf Knud Rasmussen, var ikke alene indledningen til et helt nyt liv, det var et incitament i sig selv. Han var en mand, som tålte at ses på nær hold uden at tabe i værdi eller slide på sine omgivelsers anerkendelse.

Som nu f. eks. hans tøj. Knud Rasmussen var alle dage en laps. Yderst pertentlig med sit tøj, selv under de værste strabadser hade han en saks, hvormed han klippede sit skæg og hår. Han gned skidt av sit ansigt med hvalrosspæk, selv i bidende kulde og satans blæst. Han holdt sin person så ren, som omstændighederne tillod. Knud var vidunderlig.

Jeg selv stod langt tilbage. Som nu med hensyn til kamikker. Polareskimoernes fodtøj var herligt, når man kom fra det sydligere Grønland med dets små og tynde kamikker. Heroppe var det hareskindsstrømper og fineste syning. Der var tykt og tørt græs mellem strømpe og sål. Det var bare lidt svært at få tag i den bedste slags.

Sagen hang sammen med det ægteskabelige livs krav. Eskimoen har jo sine begreber om samliv mellem mand og kvinde. Ikke, at de på noen måde er sexuelt umoralske. Tværtimod. Eskimoens kønsliv ligger blot i et andet plan end den i det officielle fastslåede form for samlivet uden for i verden. Det, at en hustrus legeme blir til lidt glæde for andre, generer ikke, blot det sker under ægtemandens tilladelse, og det kan jo kun smigre hele husstanden, når en kvinde findes lifligere end andre på samme boplads.

Der er bare een ting, som ikke tolereres, og det håndhæves med ubarmhjertig strænghed. Det er, hvis en gift kone antræffes av sin mand i færd med at sy for en anden uden forud indhentet tilladelse.

Det fik jeg at føle. I min uskyld henvendte jeg mig til flere kvinder for at få dem til at sy noet fodtøj og andet til min person. Jeg fik hån og latter, og Knud morede sig med at drille både mig og kvinden, indtil jeg lærte systemet og gik til manden først. Da blev det ofte dyrt; betaling

kendte man ganske vist ikke direkte; men det kunne så hænde, at en mand, efter at have givet bevilling til, at konen måtte sy et eller andet til mig, stille sae hen for sig selv – sådan helt ud i luften: »Av et stykke træ kan der laves en harpunstage!« eller: »Om man hade tobak, kunne der ryges!« Eller lignende sandheder, der selvfølgeligt ikke kunne overhøres.

Anderledes med Knud. Manglede han et par kamikker, hvilket kun ville sige, at han fik lyst til dem, for han hade altid legio, så inviterede han blot en ægtemand til sig – eller rettere, han avventede bare, at han kom, for der var aldrig en dag, hvor ikke hele bopladsen avlae os en visit – og så henvendte han sig til manden, efter at have betragtet hans fodtøj med interesse: »Et par virkeligt velsyede kamikker! Kvinder, som syer slige kamikker, er sjældne. Her sidder jeg ved siden af en lykkelig mand.« Hvem formår at stå imod, når han udfordres sligt? Og det fejlede aldrig, at der kom et tilbud om, at konen meget gerne måtte sy til vennen, den store Knud. Jamen, sae Knud så, jeg usle fanger ejer ikke skind til gode kamikker, eller strømper, og det er ikke at vente, at du har mere end til dig selv og familie!

Atter en udfordring: Jeg! råbte manden. Jeg har masser av skind. Ak, min elendige kone er så besværet og misunder de lykkelige kvinder, hvis mænd kun sjældent kommer hjem med fangst. De har ikke meget at gøre. Mine skind rådner op i mine depoter. Min kone begynder, så snart hun kommer hjem. Kvinde! (Han vender sig mod sin mage.) Forlad mænds forsamling og skynd dig hjem, for at sy kamikker til Knud.

Allerede næste dag mødte ægteparret op med resultatet av nattens slid og syning. Knud tog mod gaven med sjælsstorhed.

– Se, sae han, jeg er glad for dette tegn på venskab. Men en af mine mærkelige egenskaber er, at jeg er yderst vanskelig med kamikker. Jeg kan kun gå med absolut udsøgte sting i mit fodtøj. Disse kamikker er vel smukke. Men se dér; der synes det, som om sømmen går lidt ud og ind. Det er undskyldeligt, for det er særligt vanskeligt at få hælen til at slutte lige til på begge sider. Men i al min glæde over at se dit venskab, som jeg skal gengælde med en takkegave, må jeg beklage, at disse kamikker kan jeg ikke bruge.

Det var et knusende slag for manden, hjemmets beskytter og bærer av renommé og ære. Han opslog en homerisk latter:

– Ak, endelig viste det sig, at den store Knud ikke forstår spøg. Du tror da vel aldrig, at det var vor mening at levere den slags fodtøj til dig? Ha ha ha; nej, dette var noen usle skindstumper, den sølle kvinde har rimpet sammen i huj og hast, for at undersøge størrelsen av dine fødder. Ak, jeg må le meget, for at komme i ligevægt igen.

Og så gik mand og kone hjem. Deres skam var naturligvis kendt av hele bopladsen. Og konen fik sikkert klø derhjemme. Men derefter be-

Du tror da vel aldrig, at det var vor mening at levere den slags fodtøj til dig? Ha ha ha; nej.

gyndte hun det egentlige syarbejde. Om så hendes fingre blødte av at føre nålen ind i det stive og svære skind, så skulle det gøres. Hun tyggede materialerne grundigt og fik det blødt som »vands overflade«. Hun valgte det fineste senetråd, og sålerne blev, som om de var groede fast til overlæderet. Bemærkes må det dog, at Knud også beholdt »prøvestøvlerne«!

Og dertil kom – sikkert, som regn – at historien rygtedes, at andre mænd kom til ham og anmodede, om deres koner måtte nyde den ære at bringe ham et par kamikker, »som fører foden frem av sig selv«. Knud samtykkede, og enden blev, at dels fik han et lager av bedste sort og mange af dem; men navnlig gjorde han de forskellige mænd stolte og konerne lykkelige ved at gå rundt i deres støvler. Det bemærkedes, og det spurgtes. Glæde til alle sider. – Ak, om jeg hade kunnet lære metoden.

Men den dag kom, da festen var udrundet, og huset var bygget; nu skulle arbejdets dag begynde. Vi tog på hvalrosjagt, og det var noet forskelligt fra, hvad jeg hade set på Danmark-Ekspeditionen.

Vi roede i vores medbragte båd. Der fulgte så en del kajakmænd med, og vi virkede som moderskib. Kajakkerne gik hen og harpunerede hvalrosserne. En i høj grad farlig fangst, for kajakkerne var tunge, og polareskimoerne kendte ikke til kastetræ. Derfor måtte de ganske tæt hen til hvalrossen, som oftest huggede efter dem, når den blev ramt. Men med en smidighed, som ikke kan beskrives, vidste kajakfangeren at dreje sit fartøj ved sidste åretag og smutte bort.

Sagen var, at polareskimoens kajak er ganske rund i bunden; den vender derfor ved et enkelt åretag, hvilket er nødvendigt til denne fangst. Desuden er kajakken »åben«, for så vidt, som manden ikke sidder nede i et hul, tæt omsluttet av kajakringen med en pels snøret fast om denne. Her er der en større åbning, så man – hvis hvalrossen trækker en ned – blot ved et tryk med hænderne kan komme ud av selve kajakken.

Hvalrossen ligger så og slås med båden og brækker hver stiver i den, mens manden har chance for at slippe fra det med livet. Denne udvej er dog altid problematisk. For ingen av polareskimoerne kan svømme – selvfølgelig. Men man er i reglen sammen med andre fangere, der kommer til undsætning. Og så har man skindtøj på, og det bærer altid oppe i noen tid, inden luften fortrænges av vandet og tynger ned. Desuden regner man altid med de berømte tre gange, en mand skal komme op, før han drukner. Denne tro levede også her. Desværre så vi flere gange ulykker ved hvalrosfangst fra kajak. Men den første tur var lykkelig.

Når en fanger hade sat fast i hvalrossen, var der knyttet en blære og et drivanker til fangelinen. Opgaven var så for os i båden at ro hen og sikre os fangeblæren, for så var dyret vort. Det hændte nemlig ofte, at hvalrossen, når den opdager denne blære og føler sig bundet til den, angriber dette oppustede sælskind. Det er let at støde hugtænderne igennem, og så synker den straks, og hvalrossen er borte.

Nu mente man, at båden var i hvert fald sikrere end en kajak av skind. Og desuden hade man bøsser med i båden. Vi skød derfor, og jeg var heldig i første skud, at ramme den første hvalros, vi traf på, i hodet, så den døde i knaldet. Stor jubel. Det var nemlig skik og brug, når man var i båden, at hver mand fyrede så tit, det var ham muligt at få ladet. Sigte var der mindre tid til. Et mirakel var det stedse, at ingen mennesker blev skudt. Behageligt var det ikke, at høre et knald lige tæt ved ens øre og føle en kugle suse ud, ikke en tomme fra ens kind. Men det fulgte med. Nu sparede vi alt dette ved den første hvalros, og det bevirkede, at jeg straks fik en vis anseelse som fangstmand. Desuden en masse kød. Sagen var, at i polareskimoernes land får hver fanger andel ifølge sin deltagelse i nedlæggelsen af et dyr. Den første harpun gir de bedste parter, anden harpun næstbedste osv. Enhver ved straks, hvad der tilkommer ham. Flænsningen foregår så på den måde, at hver mand skærer sin part ud. Dygtige anatomer er de, hver mand kender nøje, hvilke led der skal skæres igennem, og hvor de sidder. Forunderligt at se dem hugge knivene ned gennem blod og kød og ramme netop, hvor de skal. At tage fejl og hugge ned ved siden av et led opfattes nemlig som et tegn på, at vedkommende har løjet samme dag, »har spildt sine tanker på at undlade at tale sandhed«.

Da vi hade fået 5–6 hvalrosser den første dag, blev det blæsevær, og man gik i land. Telte hade vi ikke; men båden blev trukket op på stranden, og i læ av den lavede man sig en lejr, som man kunne bedst. Jeg forstod allerede nu så meget av sproget, at jeg delvis kunne følge med i samtalen og forstå, hvad der blev talt om.

Her kom en av Knud Rasmussens mærkelige – men kedelige – egenskaber frem. Manden hadede at være tolk. Selv talte han eskimoisk bedre end dansk, skønt han mestrede dette sprog ganske. Men at tolke var ham en pestilens. Ofte har jeg været rasende, når jeg hørte de andre le og have det festligt, og jeg så spurgte Knud om, hvad der var bleven sagt:

»Å, det var kun noen ord, som ville tabe i kraft ved at blive gentagne eller oversat!« Der var ikke andet at gøre end at lære sig stedets sprog selv.

Den næste dag efter en nat med frysen og sitren stormede det rigtigt. Men ingen følte sig nedtrykt av det. Tværtimod, vi hade straks en stor morskab. En mand iblandt os var nemlig *Ajorsalik*, stedets komiker og forresten en av stammens populæreste mænd, men dårligste fangere. Han fik nu den idé, at der skulle spises ravnekød til min ære. Det mesterskud, man endnu talte om, jeg hade leveret, burde følges op av mulighed for vedholdende at være en god erhverver. Ingen kan klare sig som en ravn. Dens fødder bindes derfor om halsen på nyfødte børn for at give dem fuglens nøjsomhed. Begyndende fangere spiser dens hjerte og

lever for at få del i dens evne til at finde føde, selv når det er mørkest og koldest. Derfor blev det besluttet, at tre ravne, som viste sig frække og holdt til lige op ad vor lejr, skulle lade livet til ære for mig. Ravnene blev skudt og blev flået og kogt. De smagte nederdrægtigt, og siden har jeg kun spist denne modbydelige fugl av ren og skær sult, – det er hændt noen gange. Og alle tre hjerter og alle tre levere fik jeg langet ud med møjbeskidte fingre. De gled ned, men var ved at komme op igen. Om jeg opnåede den tiltænkte fangerfærdighed ad denne vej, kan jeg selvfølgeligt ikke avgøre selv. Men siden hen, når der tilfaldt mig noet bytte av betydning, mindedes Ajorsalik stedse sit påfund med ravnene og undlod ikke at fortælle derom.

Hver eneste hvalros, vi fik, gav udbytte til hver og en i båden og til dem, som fulgte med i kajak. Store kødbunker blev mig til del. I begyndelsen takkede jeg rørt den fanger, der hade sat sin harpun i dyret først. Det lo man ad; men den bedste vittighed kan jo gentages for ofte, og gamle Sorqaq tog sig så for at irettesætte mig:

– Du må ikke takke for dit kød; det er din ret at få parter. I dette land ønsker ingen at være avhængig av andre. Derfor er der ingen, som giver eller får gaver, for derved blir man avhængig. Med gaver skaber man slaver; med pisk skaber man hunde!

Noen dage efter, mens vi var på samme fangstrejse, blev der set rensdyr på land, og hele skaren besluttede sig straks til at smage renernes kød, skønt vi hade tre hvalrosser liggende uflænsede ved stranden.

Vi begav os på vandring op i fjældene. Den gamle *Asayuk* tilkendegav, at han ønskede at følges med mig. Siden mit mesterskud hade han fået respekt, og nu ville han vise mig rensjagtens teknik; så vi gik sammen.

Det blev en dag uden noet vildt. Vi bare gik og gik. Da det blev nat – det var dog lyst endnu – var vi begge så trætte, at vi måtte sove. Asayuk lae sig ned på græsset og trak sine arme ind på kroppen, så ærmerne var tomme. Derved holder man sig varm, samtidigt med at lusene må holde sig vagtsomme, sae han.

Desværre hade jeg endnu ikke fået lus, – der kom rigeligt senere, – så jeg frøs mægtigt og var glad ved at gå videre næste morgen. Andre var også ude; to og to var vi gået, og efter et par timer hørte vi knald i en dal noet fra os. Det var rener. Og pludseligt så vi dem komme springende hen over fjeldkammen foran os og hen mod vort sted.

Asayuk skød først, og en vildren faldt. Så var det min tur, og den, jeg sigtede på, gav et hop ret op i luften på alle fire ben. Så rullede den. Men de andre rensdyr var forvirrede. De stikker ikke av straks, det gør rensdyr aldrig. Her var de på vej bort fra en fjende, nu hade de formodning om en ny. Hvor var frelsen? De stoppede på stive ben og så sig om. Så faldt igen to skud og en renstyr faldt. De andre vidste ikke råd.

De kiggede sig om og løb et stykke. Men hvor kunne de vide, om det var den rigtige retning? Igen standsede de op. Atter skud, og een ren til gik ned. Der var kun tre tilbage. De sprang et stykke og stoppede noen sekunder. Så atter lidt galop og pøny stop. Renerne savnede måske kammeraterne, de knejsede i forvirring; men nu var de kommen rundt om os, og i samme øjeblik de var lige i læ, gav deres lugtesans signal om fare. Vi stank sikkert forfærdende. I hvert fald hade de fået nys om, hvor vi var. Og så var de borte. Tre rensdyr rendte bort; men vi hade fire liggende spredt rundt om os. Åh, hvor følte jeg mig stolt, og åh, hvor jeg senere fortrød det. For nu skulle kød og skind jo bjærges.

Det var mine første rener, og Asayuk underviste mig kyndigt i kunsten at flå og partere dem. Skindet sidder så løst, at man kan føre hånden ind mellem det og kroppen. Kødet skæres op i bærebyrder. For nu kom anden og værste akt av sagen. Vi var langt oppe bag ved Granville Bay. Fortvivlet fjernt fra vores kammerater og båden. Og nu lærte jeg at slæbe.

Den eskimoiske metode at bære på hviler på det faktum, at det er farligt at have noet surret fast på ryggen, når man går hen over ujævnt terræn. Falder man med tung vægt, brækker man benene. Derfor lægger man her en rem over panden, byrden hænger på ryggen, og halshvirvlerne og musklerne dér får hele besværet. Jeg kunne vel løfte en hel del mere end lille Asayuk, denne mærkelige eskimo; men han formåede at bære mere i det lange løb. Til at begynde med var det panden, der gjorde ondt; remmen skar i. Men så fandt jeg på at lægge min hue imellem; det hjalp en del. Men træt var jeg, og der var fire rensdyr at transportere. Det var det, som reddede mig. Det gav otte store byrder, regnede min kammerat ud, og han skar kødet til derefter. Foran gik han så med sikre skridt, jeg vaklede efter. Skulle vi over en elv, sagtnede han ikke et skridt, han vadede blot ud, hvorimod jeg måtte søge med foden efter støttepunkter på rullestenene nede i det væltende vand. Gik det opad, hindrede det ikke hans fjed eller slog takten ned. Han tog blot lidt langsommere skridt. Jeg har alle dage været befængt med tossede ideer om ikke at give op. Derfor fulgte jeg med under opbydelse av al min viljestyrke til sidste ydeevne av mine kræfter. Det sortnede for mine øjne, og det gav mig opkastningsfornemmelser; men jeg ville ikke give op. Da smed Asayuk langt om længe sin byrde og satte sig ned.

– Man har formodning om, at flere vil komme til, sae han stille.

Jeg faldt i søvn av udmattelse og vågnede ved at se Knud Rasmussen og Uvdluriark komme hver med en hel ren læsset på sig. Igen en åbenbaring av denne min rent utrolige ven Knud, som i virkeligheden var lille og ret spinkel.

Nu kom to mand her hver med en ren. Men de sae iøvrigt begge, at det var for meget, de hade taet sig på. At møde mennesker ude i Grøn-

lands øde fjelde er altid fest; men at træffe Knud som den ene gjorde det til noet helt æventyrligt. Vort kød var jo stivnet nu og talgen fast og fed. Da lærte jeg at nyde dette dejlige stof, der lå i tommetykke lag hen over renstyrenes rygge. Og jeg fik smag for marven fra de spaltede knogler. For ikke at tale om hjerne. Gryder hade vi naturligvis ikke; men Knud fandt sten og lae kødskiver imellem. Bål fik vi tændt og nærede det ved *igsutit* (d. e. cassiope tetragonalis), der brænder bedst av alt i arktiske egne. Vand var der rigeligt av i elven. Det blev et måltid, jeg vil mindes til min dødsdag. Hvor længe vi lå her, ved jeg ikke, for vi faldt i søvn.

Da jeg vågnede og begyndte at interessere mig for noet igen, var Tornge og hans svigersøn kommet til. Men det var mig nu umuligt at dreje hodet. Mine halsmuskler var ganske stive og ømme som bylder. Og med dem skulle jeg bære byrder i lang tid endnu.

Imidlertid var det besluttet – d.v.s. Knud hade bestemt – at han og Uvdluriark skulle fortsætte ned mod båden. De skulle så sende alle folkene, vi var vist ti, op efter os; de skulle alle hjælpe med til at slæbe kød. Vi andre skulle vandre tilbage efter så meget, som vi kunne slæbe. Stedet her blev en central, alt skulle først samles sammen her og derefter videre-befordres ned til vores båd.

Nu kommer et par dage, hvor jeg er uden bevidsthed. Man kan efter sigende være så fuld, at man intet aner. Men man kan også være så træt, at man intet sanser. Men så sansede jeg, at Knud Rasmussen var kommen tilbage til lejren igen. Han hade ikke været nede ved båden; han hade mødt de andre eller sendt bud til dem. Nu var alle mand her, og selvfølgelig kunne eskimoer ikke mødes uden at give sig til at spise. En av dem – det var naturligvis Ajorsalik – hade en gryde med. Det var ganske vist kun en konservesdåse; men den var ret stor, og han forsømte ingen lejlighed til at være kok. Nu søgte han med stor færdighed de lækreste stykker ud og skar dem til kogekød. Og tunger flækkede han og kogte med. Han sendte de unge mænd efter brændsel og sad selv mageligt og fyrede. Hver gang, der var noet kogt, råbte han ud og øste op. Kødet blev lagt på klippen, og vi strømmede til efterhånden. Mens vi ventede, underholdt vi os selv med marv og talg og det yderste av kødet, som var begyndt at tørre til en skorpe. Det smager så dejligt!

Men Knud elskede virksomhed. Han sendte mændene ud i forskellig retning efter, hvad der fandtes av dræbte rener. Det var ikke efter fast system; det er der aldrig, hvor eskimoer bestemmer. Hver mand spiste, hvad han lystede, så gik han ud med sin bærerem og hentede kød, hvor det var anvist. Blev han søvnig på vejen, lae han sig ned og sov. Hans bjørneskindsbukser og sælskindspels var lune nok. Den eneste, som ikke flyttede sig, var Ajorsalik. Han bare kogte og åd. Vi andre tog vores tørn.

Men alt får en ende, og nu bagefter synes jeg, det var lykkelige dage

– sådan er menneskene. Denne rensjagt tog vel en uge, og snart var det koldt. Elvene holdt op at løbe, og frosten lae is på pytterne. Knud forklarede mig så, at jeg »måtte se at lære« at elske eskimoernes lyst til at ligge og halvfryse, når man sover; det giver en pervers fryd, og det hjælper til at værdsætte at sove i hus bagefter. Siden fik jeg virkelig lært at holde av at sitre lidt av kulde og sove tillige. Denne blanding kræver lidt øvelse, men er et raffinement, uden hvilket livet i arktiske egne ville ha været vanskeligt for mig.

Omsider var alt kød båret ned. Men vores tre hvalrosser skulle flænses. Og nu fik vi snevær og blæst. Surt at stå i vand til over anklerne og file i hvalroskød med sløve knive. Vi sleb ustandseligt; men festen var alligevel gået av arbejdet. Vi hade jo smagen av renskød i munden. Vi spiste ikke andet, og hvalroskød syntes os ilde.

Efter at være færdig med alt kødet, skulle vi til at deponere det til avhentning med slæde. Også dette var en teknik, jeg skulle lære. Om vinteren er det hele jo frosset sammen til en masse. Man må lægge mindre sten indvendigt i kødgraven op til selve hvalrosstykkerne, for hvis de fryser fast til store sten, får man dem aldrig løs om vinteren, hvad jeg jo hade erfaret på Danmark-Ekspeditionen. Men eskimoerne hjalp mig, og stolt var jeg over at eje kød fra egen fangst til at fodre mine hunde med til vinter.

Jeg vidste jo bare ikke endnu, hvor lidt det slog til, når der kom gæster, og enhver hade ret til at tage for sig i kødstilladset.

11. KAPITEL

Med et skib, som førtes av amerikaneren *Whitney,* hvis livsopgave var at nedlægge et eksemplar av alle levende pattedyr i arktiske egne, kom to mærkelige eskimoer til vores boplads. Den ene var den gamle *Mequsaq,* der hade været med, dengang den sidste indvandring til Grønland fandt sted i 1864. Han var et barn dengang; men han mindedes dog alle stederne i Jones Sound og på North Dexon, som han hade set igen nu.

Den anden, der tiltrak sig opmærksomheden, hed *Minik.* Han kom fra Amerika. Han var den eneste overlevende av seks eskimoer, Peary engang bragte til New York. Det var meningen, at de skulle være der et år eller to som studieobjekter for antropologer og etnografer. Desværre blev de alle angrebne av en epidemi og døde på nær den lille dreng, Minik. Han blev så adopteret av en mr. *Wallace* ved Museum Natural History. Og han fik en god skolegang, han fik alle muligheder, som mr. Wallace kunne skaffe. Desværre lykkedes forsøget ikke. Minik hade ondt ved at underkaste sig disciplin og skolegang. Han stak fra hjemmet flere gange, og han kom i slet selskab, der lærte ham forskelligt, så han lavede en del numre.

En skønne dag blev det derfor bestemt i New York, at han skulle sendes hjem. Han fik et rigeligt og flot udstyr, ønsker om god lykke og kom så ombord på en hvalfanger og drog så mod det høje nord. Desværre lae skibet til i Labrador, hvor spiritus var forbudt og derfor dyrt. Dette tog alle Miniks ejendele, så han kom til sine landsmænd uden at eje andet end noen højst mangelfulde klær og uden at kunne tale deres sprog.

Nu tog vi os av ham til en begyndelse. Knud var tilbøjelig til at formode, at hans skæbne var for hård, og at amerikanerne hade mishandlet ham uden at vide det. Men desværre kunne vi kun have ham hos os i kort tid. Vore huslige forhold var jo baseret på tillid, og da Minik var klar over det, viste han sin hengivenhed for vores rom-anker i så høj grad, at han næsten hade tømt det, da vi blev klare over hans tørst. Han var iøvrigt hysterisk og besværlig. Da han blev smidt ud, foranstaltede han en grædescene og lovede bod og bedring. Da det ikke hjalp, anbragte

han sig selv ude i vores gang, liggende på ryggen med en kniv stukket ind gennem et av knaphullerne i sin pels og skæftet ragende i været. Knud kom og fandt ham i denne situation. Da det var mørkt, troede han først, at Minik hade taet konsekvensen av sin vanskæbne og hade begået selvmord. Vi bar ham ind i stuen og trak kniven ud av »såret«. Da det viste sig, at intet var skadet, end ikke hans klær, fik tonen en anden lyd. Han blev til grin hos eskimoerne og blev forbudt adgang til vores hus.

Med amerikanernes skib kom også en sympatisk ung mand, stærk som en bjørn, firskåren og smilende over hele kroppen, når man så på ham. Det var en mand med verdensberømmelse; jeg hade selv skrevet om ham gang på gang. Det var nemlig dr. Cook's ene følgesvend, Itukusuk ved navn. Det var en av de to mænd, jeg tidligere hade forsøgt at få en ekspedition op efter. Nu stod han her foran mig i al fred og hade ganske glemt sine oplevelser på Cook's rejse, som den dag i dag er omgiet av mystik.

Det viste sig, at Itukusuk var fuld av modvilje mod at tale om den hele sag. Dette ansporede mig selvfølgelig, idet jeg troede, at han var noet skamfuld over resultatet og enten søgte at skjule sin førers løgne eller ville dække over noet.

Det kom da frem, at forholdet var helt anderledes.

For det første hade Itukusuk været lykkeligt gift med *Arnaluak,* en ung og velskabt pige med et par store smilehuller i de brede kinder og et par rappe fingre til at sy. Da dr. Cook tog manden med, blev hun midlertidigt ledig på markedet, men savnede ingenlunde mandlig omgang av den grund. Men da *Peary* kom til og skulle bruge en masse eskimoer til sin nordpolsfærd, tog han hende med som syerske og kvindeligt medlem av ekspeditionen. Itukusuk var jo med dr. Cook og vedkom altså ikke den anden polarrejsende. Under opholdet deroppe ved Cap Columbia skænkede Peary så damen til *Kridlugtuk,* en ung, dygtig og energisk fanger, der savnede en kvinde, dels til personlig glæde, dels til at berede de mange skind, hans fangerdygtighed bragte til land.

Da Itukusuk kom tilbage fra den æventyrlige rejse med dr. Cook, var der gået en del over et år. Peary var ved Cap Columbia med konen; men mr. Whitney var dengang ved Etah. Det blev ham, der reddede Cook's parti i land fra den solfortærede forårsis. Dr. Cook hade, før de rejste ud, lovet sine to ledsagere alt, hvad han ejede i huset ved Etah. Men nu var huset taet i besiddelse av Whitney, og alle de sager, Cook hade ejet, var solgt for ræveskind av *Rudolf Francke,* dr. Cook's tyske kok og hjælper. Der var derfor ikke andet at give de to eskimoiske ledsagere end tre pakker tændstikker hver; mere var der ikke tilovers. Dr. Cook rejste naturligvis hurtigst muligt syd på for at nå over Melville-

bugten, inden Peary kom tilbage. Det gjaldt jo om at komme først til Europa og lade sig fejre som Nordpolens opdager.

Noen tid efter kom så Peary sejrrig tilbage fra Nordpolen. Det var hans sidste rejse, og det var hans farvel til eskimoerne, som han hade kendt og elsket gennem mange, mange år. Aldrig hade Peary undladt at betale stort for, hvad han modtog av hjælp eller gods. Nu blev der udbetaling av træ til slæder og bøsser med masser av ammunition. Resten av provianten blev fordelt mellem de indfødte. Sysager og spejle, redskaber og værktøj. Kort sagt et højvande som aldrig set før i polareskimoernes historie. Dertil forsikrede Peary Kridlugtuk og et par andre, hvis ægteskaber han hade ordnet med fast og praktisk hånd, at det var mændene tilladt at beholde de respektive kvinder til evigt brug. Her overfor stod Itukusuk nu med sine tre æsker tændstikker.

Ak, det var ikke mange år siden, at slige ejendele meget vel kunne ha erhvervet en kone. Nu var man til latter. Desuden hade Peary fortalt dem alle, at dr. Cook var »no good«. Det var nok! Itukusuk holdt sig følgeligt i baggrunden med sine fordringer. Arnaluak hade desuden en uldtrøje, to gryder, en tekedel og adskillige kopper, sygarn og nåle uden tal. Der var intet at gøre. Itukusuk søgte selvfølgelig noen oprejsning, hvor den kunne fås. F. eks. skød han to bjørne og fodrede det meste av kødet til Kridlugtuks hunde og efterlod skindene på isen uden for deres hus. Dette gav selvfølgelig udtryk for rigdom og foragt, men dog ikke nok til at gøre indtryk på Arnaluaks sind. Hun var desuden højt frugtsommelig. Men Itukusuk mente sig berettiget til at rejse op til det sted ved Etah, hvor dr. Cook hade deponeret forskellige sager. Det vigtigste – for mig – var en meget omtalt sekstant, som hade været så stærkt diskuteret i pressen, da Cook's beviser for Nordpolens erobring var på tale. Nu købte jeg den av Itukusuk for et vækkeur, der skønnedes av større værdi for eskimoen end det astronomiske instrument.

Det var nu ved at blive efterår; men endnu var det ikke mørkt nok til at gå i hi. For derfor at udnytte det sidste av lyset besluttede Knud og jeg at rejse hver en tur for at reklamere for vores butik og fortælle folk, at for fremtiden kunne ræveskind avsættes med fordel hos os.

I mellemtiden hade jeg foreslået Knud at give vores boplads navnet THULE. Han hade først haft i sinde at kalde det Knudsminde eller Knudshåb; men vi var enige om, at det ville se en smule arrogant ud, hvorfor han – først nølende – gik med til navnet Thule. Det var jo dengang norden for alt og alle. Thule blev derfor hængende ved stedet og er siden bleven kendt verden over.

Knud rejste nu syd på til Kap York. Begge skulle vi over bræen for at komme bort, da havisen endnu ikke hade lagt sig uden om næssene. Men Knud vidste, at der i den nordlige del av Melvillebugten var is på denne tid – omend usikker. Hans aldrig tilfredsstillede lidenskab for

bjørnejagt samt spændingen ved at køre på nyis fik ham imidlertid til at vælge denne tur. Jeg skulle nord på.

Sammen med min ven Asayuk og dennes lille, men uhyre energiske kone *Arnawrik* drog vi avsted. Vi kørte ind til bræen over land. Hvilket besvær; der var endnu ikke sne på landet! Hvor der var græsstykker, gik det noenlunde let, også noen småsøer var tilfrosne, deres is kom vel til pas. Men hen over klipper og sten var det et helvede, hundene sled, og vi sled. Kun Arnawriks tilstedeværelse fik mig til at holde ud; hvem ønsker at give op, når en sølle kvinde kan klare den?

Vi vandrede nu hen over landet efter at have efterladt vore slæder ved bræranden. Vi gik og gik og fik ingen rener. Lidt harer skød vi, og i en sø, hvor Asayuk huggede hul på isen, opdagede vi laksørred. I en fart gav han sig til at lave et laksespyd av renstakker og et av benene på min primus. Arnawrik blev så efterladt på søen, mens vi andre travede rundt i fjeldene for at se efter rener. Vi fandt ikke en eneste. Og hver aften vendte vi tilbage til kvinden, som imidlertid hade fanget laks nok til vores aftensmad. Da der var gået fire døgn, og vores hunde ikke hade fået foder, besluttede vi os til at forlade stedet og søge nordefter.

Jeg hade endnu ikke fået mig en sovepose og vandrede derfor med en rigtig dundyne fra min mors bedste lager. Det var ikke praktisk; men der var ingen, der udtalte sig derom. Og jeg frøs om natten. De andre hade derimod et sovetæppe av renskind, som de fedede sig under. De hade det dejligt. Vi samlede hver aften tørt græs at ligge på. Selve rejselivet var herligt. Men rensdyr var der ingen av. Da vi nu vandrede avsted, fik alle hundene deres skagler viklet rundt om halsen og fulgte efter os.

En aften var vi nået ned bag ved bunden av Olrik's Bay. Der stimlede vore hunde sammen om noen kødgrave, og det viste sig, at de indeholdt kødet av ikke så få rensdyr. Stor glæde og vældige grydefulde kød. Vi var godt sultne. Hundene fik dog ingenting. Arnawrik kunne av måden, depotet var lavet, se, at det var hendes bror *Talilanguaq* (Den lille Arm), der hade bygget det. Hvorledes det var muligt, aner jeg ikke den dag i dag. Men på min forespørgsel svarede hun forundret, at det jo da var selvfølgeligt, at et menneske kendte sin egen brors måde at lægge kød hen på for vinteren!

Videre gik vi, og med stor forsigtighed manøvrerede den kloge Asayuk os på den tynde nyis over Olrik's Bay og op over landet. Vi var nu mellem Olrik's Bay og Inglefield Gull, og snart kom vi til enden av en meget stor sø, hvor vi slog lejr. Her lå vi og lod en storm med sne og fygning rase hen over os.

Da det blev godt vær igen, gik vi videre, og pludselig, da vi var kommen omtrent midt på søen, der er lang, opdagede vi to mennesker,

som kom gående imod os. Det var en mand med en kvinde, som begge var pakkede godt med store byrder. De var på vej herop for at fiske laks, som er at finde i stort tal i denne sø.

Nu fulgte de med ned til bopladsen Kangerdlugssuak, en av de bedste fangstpladser i hele Thule distrikt. Men det gik lidt efter lidt op for os, at vi hade mødt et brudepar på deres første rejse. Naturligvis vidste mine to rejsekammerater meget vel, at *Meqo* ikke var *Odarks* kone. For ham var det, vi hade mødt, berømt som en av Peary's ledsagere til polen, men tillige en anset åndemaner og den betydeligste av tre dygtige brødre, der alle var storfangere og kendt for deres styrke og rigdom.

Det lå ganske uden for Asayuks og hans kones opgave at spørge ud om, hvordan konebytningen hade fundet sted, og hvorledes det skulle forklares nu i en tid, da der ikke var slædefart. Vi fik dog efterhånden at vide, at det kun var meget få dage siden, at et drama var udspillet i fjorden. Odark og en ven og rejsekammerat fra nordpolsfærden hade skudt en anden eskimo, *Uvigsakavsik,* og taet hans to koner, som de hade delt imellem sig. Odark var kort i forvejen bleven enkemand, så han trængte til en kvinde. Men desuden var der andre årsager til at blive av med den dræbte, der hade udøvet et sandt rædselsherredømme i stammen gennem mange år. Uvigsakavsik var en interessant mand, kunne jeg forstå. Han hade i sin tid været med Peary i New York. Med tiden var han imidlertid blevet noet selvrådig. Han hade en kone, som han hade taet fra en yngre mand, da hans første kone døde. Men ikke nok med det, han begærede endnu en kvinde til at berede sine mange skind og udføre alt det arbejde, en storfangers hus krævede. Derfor tog han nu uden videre *Sigdlus* kone, *Alakrasina,* og forbød Sigdlu at tale med hende, endsige komme i hendes nærhed. Sigdlu kunne selvfølgelig ikke lade dette sidde på sig. Han var lige kommen hjem fra Peary's nordpolsrejse, hvor han hade været med helt oppe til det meget attråede punkt. Følgeligt ejede han rige gaver og stor betaling fra Peary. Og en sådan mand skulle finde sig i, at hans kone blev røvet fra ham! Uvigsakavsik blev dog værre og værre. En skønne dag forbød han endog Sigdlu at spise av de kiks, han hade fået fra Peary, samt af alle de andre lækre madvarer. Det tilhørte Alakrasina, sae Uvigsakavsik. Hun hade jo været kone hos Sigdlu; men »siden hun har skiftet soveplads og mand, bør hendes mad følge med hende!« En dag, da Sigdlu som sædvanligt ville gå hen til den tønde med kiks, han hade stående under noen skind, råbte hans fjende da til ham, at han skulle blive fra kiksene og teen. Sigdlu lod som ingenting; men pludseligt susede en kugle hen over hodet på ham. Uvigsakavsik sad inde i sit hus og skød ud gennem et hul i tarmskindsruden. Sigdlu dukkede ned bag sin kikstønde. Men hver gang han ville rejse sig, foer en kugle hen over hodet på ham. Samtidigt hørtes Uvigsakavsiks latter inde fra huset. Det måtte nødvendigvis hævnes.

– hver gang han ville rejse sig, foer en kugle hen over hodet på ham.

Sigdlu søgte råd og bistand hos sin gamle rejsekammerat, enkemanden Odark, som kom roende i kajak hen til bopladsen. En dag, da de var ude i kajak, skød Sigdlu så Uvigsakavsik og ramte ham i venstre skulder. Uvigsakavsik var ved at få overbalance, men greb med sin højre arm efter sin bøsse for at skyde igen. Odark var imidlertid hurtigere end den anden og sendte ham en kugle gennem hodet, hvilket bevirkede, at Uvigsakavsik kæntrede. Han gled ud av kajakken og sank. Og således blev stammen befriet for en ubehagelig tyran.

Derefter tog Sigdlu sin kone Alakrasina tilbage, og Odark bemægtigede sig Meqo, en dygtig kvinde, berømt for sin udholdenhed, men noet skæmmet derved, at hendes ene øje var blindt og helt hvidt.

Da Odark ikke kunne ha sin nye kone på kajakken, var de gået hjem over land, og de var nu efter at have været hjemme og forsynet sig med det nødvendige til rejsen vandret op til søen for at holde hvedebrødsdage dér, mens de fiskede laks. Dér var det, vi traf dem.

Efter noen tid måtte vi hjem over igen. Men nu var det lettere at gå på landet. Vi spadserede sikkert på isen over Olrik's Bay. Vi benyttede noen søer oppe i landet, som ikke var tilfrosne før. Og vi nåede vores slæder oppe ved bræranden og spændte vores hunde for.

Denne gang kørte vi ned ad indlandsisen langs bræen til Wolstenholme Sound, bunden av vores egen fjord. Så det tog ikke lang tid at komme hjem. Jeg hade oplevet meget og fået lært grundtrækkene av eskimoernes rejseteknik at kende, den, jeg skulle bruge i mange, mange år derefter.

Hjemme i Thule var vores hus nu ikke længere en nyhed; det var en fast institution. Vores tjenerinde Vivi fra Godhavn hade forsøgt at indføre »dansk« husvæsen, som hun kendte det fra kolonien dernede. Det prellede dog ganske av på Knuds gæstfrihed og vores store popularitet. Ingen kom til vores hus uden at blive beværtet, og ingen på stedet undlod at komme på besøg mindst een gang om dagen. Hade en mand været på fangstrejse og ikke set sig i stand til at møde op, sendte han sin kone, som fremsatte undskyldninger for hans fraværelse.

Derfor var der stadig kogning i gang. Vivi mente jo nok, at hun regerede over komfuret; men efterhånden samledes der jo flere og flere mennesker i huset. Knud skrev sagn ved hjælp av gamle koner, der boede hos os så længe, og de var alle vante til at koge selv. Det medførte en vis rivaliseren, hvor Vivi altid følte sig forurettet.

Men skønt vores gæsters tal var legio, var der dog ikke større opvask eller anretning at tage sig av. Gryden stod altid på komfuret, og når Knud råbte op om at fylde den, var det mandsarbejde. Det kogte kød blev stablet op på et bræt eller et fad, ofte dog i en spand. Anden tilberedning blev ikke gjort. Kød var i sig selv jo også nok. Men for vort hus' vedkommende var der – så længe forråd hades – kaffe eller te bagefter. Dertil kandis i mindre og mindre bidder, eftersom sæsonen skred

frem. Det var deri, at man mærkede forskellen mellem, hvad man blev budt på i eskimoernes huse og hos os. Til gengæld fik man hos eskimoerne ofte lækkerier av mange slags. Eskimoernes madkunst er stor, og mange retter forekom, som tog årelang forberedelse. Dertil skulle man have kvinder, som kunne tage sig av sagerne med erfaren hånd. Knud gjorde ganske vist noen begyndelse ved at sejle et par gamle kællinger over til Pitufik. Dér hade han nemlig lagt en masse narhvalskød i depot. Nu skulle disse koner skære det i tynde skiver og lægge det til tørre på sten og vende det efter solens stilling og samtidig passe på, at måger og ravne ikke huggede det fra os. Noen liflig beskæftigelse var det næppe. Der skulle altid være en, der var på vagt derovre, og denne ene frøs meget. Men posten var ærefuld, forklarede Knud dem, så vi fik ikke så lidt tørret kød, og det er udmærket rejsekost.

Nu var det begyndt at blive islæg, og de første besøgsslæder viste sig. De blev naturligvis hilst med stor glæde såvel av beboerne som av os. Det var jo handel med eskimoerne, der skulle betinge vores fremtidige liv heroppe. Og allerede året i forvejen var det jo blevet bekendt, at missionærerne ønskede ræveskind, så de hade alle noen med ned til handel.

Imidlertid var det nu os, der hade overtaet forretningerne. De var av mærkelig art, for dels hade vi kun ganske lidt at sælge, dels var priserne jo vanskelige at fastsætte. Eskimoens eneste rettesnor er følgende: En ting har ingen værdi i sig selv. Men en mand har sit behov, og det betaler han for!

Derfor kunne man komme ud for, at en mand forlangte at betale langt højere pris for noet, han købte, end vi forlangte. Det var, fordi han hade et så grovt behov f. eks. for en kniv, han hade været foruden hele sommeren. Det er slet ikke så let at lære mennesker at handle på regulær vis, som man forestiller sig.

Stor var glæden over, at vi hade slået os ned i stammen. Tidligere havde det jo nemlig været således, at kun Peary kom til dem med varer. Han gav meget bort som betaling for hjælp eller skind eller varer. Men når han rejste, var man uden vished for, hvornår han kom igen.

Desuden var der naturligvis hvalfangerne. Men det var altid begrænset, hvor mange der kunne komme i kontakt med dem, og hos hvalfangerne fik man aldrig lov til selv at vælge, hvad man ville have. De gav, hvad de syntes, de ville undvære.

Ganske vist hade vi ikke mange varer. Men Knud forklarede dem, at hvis vi bare fik mange ræveskind, skulle vi nok bytte dem hjemme i Danmark med mere, som ville komme op næste år.

Og så handlede vi med den smule, vi ejede. Vi solgte al vor proviant, vi solgte også, hvad vi hade av petroleum til deres primusapparater, så vi selv måtte klare os med spækbål på rejser. Men alt var godt. Vi var

klare over – begge to – at der ville komme noen svære år, om vi i det hele kunne klare det.

Vore billige priser vakte imidlertid forundring. *Ukujak* fortalte til forklaring på vores eminente handelsdygtighed, at der var mange, som ikke kendte værdierne på gods. F. eks. var han engang i voldsom trang til ammunition til en bøsse, han hade. Han hade været uden skydevåben i flere år. Han hade derefter været heldig en vinter at dræbe en bjørn, som i størrelse og pelsskønhed overgik alt, hvad han hade set eller hørt om. Desuden hade den dræbt tre av hans hunde, før han »fik død på den« med sin lænser. Dette skind – mente han – burde kunne skaffe ham mange patroner til bøssen. Han kørte derfor langt ud til søs på den tid om foråret. Et stort hvalfangerskib kom sejlende op i renden mellem fastisen og drivisen. Ukujak kom ombord efter at have signaleret til dem.

Kaptajnen viste god lyst til det fine bjørneskind, som Ukujaks kone hade beredt med uhyre mas. Han gik ned i sit hus på skibet og kom op med så mange patroner, som han mente skindet var værd. Det var i alt fjorten: een for hver finger og derefter til fire tæer, mere hade han ikke lyst til at betale for det skønne skind. Mærkeligt at tænke sig, at en sådan mand hade kommando over et stort skib og hade mange mand til at lyde sine ordrer, og så vidste han dog ikke mere om værdien av et bjørneskind. Ukujak måtte le ved tanken om den dumme mand. Og da han kom hjem efter mange søvns fravær, hade han ikke andet at vise frem end disse fjorten patroner. Ja, da hade alle let meget og sagt, at ikke alle hvide mænd var forstandige nok til at betale fuld værdi.

Men for at vende tilbage til drabet på tyrannen, Uvigsakavsik: Ved Thule boede en mærkelig mand ved navn *Samik*. Det betyder »Kejten«, fordi han brugte venstre hånd til alt. Ellers var hans navn *Angutdluk;* men det brugtes aldrig. Han var bror til denne myrdede Uvigsakavsik oppe nord på, så det stod til Samik at hævne den dræbte.

Samik var logiker om en hals. Han bekendtgjorde derfor, at nu hade Sigdlu dræbt hans bror, derfor agtede han at dræbe Sigdlus bror. Ganske vist hade Odark været med i sagen. Men som altid i dette land var det »første harpun«, der var den avgørende. Så Sigdlu var den, der skulle undgælde, og hans bror blev følgelig udset til at blive slået ihjel.

Denne, en ung venlig mand, hade ikke spor med sagen at gøre ud over det, at han altså skulle myrdes, og det var han ked af. Knud Rasmussen mente, efter at have konfereret med præsten, Gustav Olsen, om tingene, at det var bedst, at han tog sagen i sin hånd. Han sendte bud nord over, at han ønskede at tale med Sigdlu og hans bror; desuden skulle Odark komme samtidigt. Og de mødte hurtigt frem. Så blev de indlogerede hos os, og Samik blev budsendt. Da de alle var mødt, hade Knud en stor kande kaffe parat. Dertil tobak til alles piber, og et venligt smil rugede over det hele. Knud åbnede forhandlingerne med at forklare, at det var

ham en sorg, at hans gode ven, Uvigsakavsik, ikke var mere. Men det var klart, at derover nyttede det ikke at sørge, og nu måtte man se at få denne sag ud av verden. Det ville naturligvis være rigtigt, om Samik tog hævn. Men det at lade være at skyde en mand, man godt hade ret til at dræbe, var i grunden det mest ærefulde, for det viste jo, at man ikke var bange, og at man hade råd til at lade en fjende gå frit omkring. Desuden var det nu Knuds hensigt at blive boende her i dette land, hvis han kunne skaffe ræveskind nok til at betale skib og opsendinger med. Alene av den grund kunne han ikke roligt se på, at man slog fangere ihjel, som kunne hjælpe med til at skaffe varer til hans lager. Dette kunne de alle forstå, og det blev så besluttet, at man ville holde op med at skyde flere i denne sag. De tog det alle roligt, som om det var en hundehandel eller en avtale om en fangstudflugt. Men enden på det hele blev dog, at alle interessede parter udtalte glæde over at have fred. For yderligere at sikre avtalen blev det til, at Sigdlus bror *Krolugtenna* skulle bo i vores hus indtil videre, og at hans fangst skulle tilfalde Knud, der iøvrigt også skulle ha fem ræveskind av hver av parterne. Det sidste skulle være udtryk for glæde hos alle og for, at der var kommet ny lov i landet.

12. KAPITEL

Som før omtalt var vores skib lille og vores forsyninger få. Vi opdagede desuden, at vi manglede mange ting, som vi håbede at kunne skaffe os syd fra. Det blev derfor besluttet, at jeg skulle forsøge, om det kunne lade sig gøre allerede så tidligt på året, før det blev rigtigt mørkt, at køre over Melvillebugten ned til Tassiussak, hvor den nordligste danske udpost fandtes.

Min ven Asayuk og jeg og fire mand høj rejste ud, og efter noen dages ophold på indlandsisen var vi nede i bugten Puisilik, et sted berømt for de mange sæler. Noen vanskelighed hade vi med at køre hen over nyisen; men Asayuk var vejviser, en klog og forsigtig mand. Hans hele optræden viste, at der i ham boede forstand og omtanke. Hans stilfærdige tale og milde væsen bekræftede indtrykket av en vismand.

Ved Kap York blev jeg bekendt med nye mennesker, og jeg tog ind hos *Qolugtinguaq,* en mand, jeg hade hørt meget om. Han var omtalt i *Eyvin Astrups* bog som dennes rejsefælle syd over ned i Melvillebugten, da Astrup ville rejse ned til de danske kolonier for at komme væk fra Peary, dengang han for anden gang skulle med på vandring over indlandsisen til Peary Land i nordøst. Ifølge Qolugtinguaq lyder historien sådan:

Det hade ikke varet ret mange dage, før Astrup var blevet sendt tilbage, hvad han var meget ked af. Han opholdt sig så i noen tid i Peary's hovedkvarter; men da den tid nærmede sig, da de kunne vente Peary tilbage, ville han ikke være der mere, men søgte at desertere. Han kom da til Kap York, hvor Qolugtinguaq dengang boede som nygift. Hans kone var ganske ung, og Astrup fandt behag i pigen og flyttede ind til dem. Nu var hun en sværlemmet matrone, *Torngé* ved navn. Hun var søster til Odark og hans brødre nord på.

Men heller ikke hun mindedes Astrup med stor velvilje. Han forbød hende at lege. Hun var jo kun et barn, og unge koner tænker ikke for meget på deres husgerning, de vil hellere rende ude og lege med de andre; men når hun så kom ind, tævede Astrup hende og forbød hende at rende ud mere. Ikke desto mindre var parrets søn opkaldt efter Astrup og hed »Assolo« til minde om nordmanden.

Da Peary var kommet tilbage fra sin rejse til Navy Cliff og hade opdaget, at Astrup var rejst, kørte han i slæde ned efter ham. Han kom sent om foråret til Kap York. Da var folk allerede flyttet i telt. Astrup gik ikke ud for at tage imod ham. Men Peary gik op til ham. De hade en lang samtale og brugte begge to meget høje stemmer til deres forhandlinger. Derefter gik Peary ud av teltet og direkte ned til isen og satte sig på sin slæde og kørte bort. Astrup blev ved Kap York, til Peary's skib kom efter ham. Det sejlede så ind til stedet og tog Astrup med ombord. Siden så man ham aldrig mere i dette land.

Her blev vi indbudt til en mærkelig mand ved navn *Angutidluarssuk*. Han var langt stammens største fanger, men mærkelig grim og uanselig at se til. Ikke usympatisk; tværtimod. Hans milde væsen og hans venlige smil gjorde, at man bar over med hans utrolige skiddenfærdighed. Hans hår var en mærkelig kage av fedt og skidt, for han tørrede altid fingrene av i det. Han gik meget dårligt og vraltende. Men en dag, da vi stod mange fangere spredt ud over isen ved sælens åndehuller henne ved Agpat, kom en bjørn gående ind imod os ude fra det åbne vand. Den opdagede os og ville flygte tilbage til den tynde nyis, så det gjaldt om at avskære den tilbagetoget og løbe uden om. Alle løb så hurtigt som muligt; men pludseligt ilede en skikkelse frem foran alle os andre. Det var Angutidluarssuk, der rendte fra de yngste mænd i stammen. Men da han hade jaget bjørnen op på en isskosse, ventede han, så at en af de yngste kunne nå at skyde den.

Senere fik vi at vide, at det var bekendt, at Angutidluarssuk altid var bagest, når mange slæder kørte i følge. Han kunne ikke følge med. Men når det var dårligt føre, og ingen kunne få sine hunde frem, gav han sig altid til at køre for og førte de andre frem gennem skrueis eller dyb sne, der sædvanligvis tog humøret fra hundene. Eller hvis man kørte ind over et bjørnespor. Så kunne intet holde hans hunde tilbage. De satte en fart op, som andre ikke kunne præstere, og Angutidluarssuk nåede altid bjørnen først. Hvilket ikke ville sige, at han skød den. Det var altid hans store glæde at overlade æren og fornøjelsen til andre; hans egen fryd bestod i, at han *kunne* have nedlagt den, hvis han hade ønsket det.

Og det blev på samme måde, da vi senere kom til at køre store slædelæs over Melvillebugten hjem til Thule. Når der skulle fordeles gods til slæderne, og der var en særlig stor eller tung kasse, som ingen ville tage, sae Angutidluarssuk altid stilfærdigt, at der netop var plads på hans slæde til denne. Og så læssede han den på og kørte aldrig langsommere for det.

Men foreløbig kendte jeg ham jo ikke, og jeg kom ind sammen med de andre i en temmelig lille hytte, hvor intet som helst var av træ. Jeg sad og kiggede mig om, hvorefter værten sae, at han følte sig generet, fordi jeg betragtede hans byggeri så nøje, da han aldrig hade kunnet lære

at bygge huse, som ikke gjorde ham latterlig. Jeg sae dertil, at jeg netop glædede mig ved at betragte, hvor snildt sten var føjet til sten og det hele så smukt sat sammen.

Vi sad så lidt og talte om været og hundene og sligt. Da samtalen døde hen, fik han pludselig den idé, at muligt kunne hans gæster ønske en smule at spise for at fordrive tiden, da han selv var så udygtig til at fortælle interessante jagtoplevelser eller lignende værdige historier.

Vi svarede dertil, at vi slet ikke hade tænkt os at spise på denne tid; men da det var bleven os fortalt, at dette var huset, hvor man endelig fik noet virkelig godt at spise, ville vi jo ikke sige nej tak, hvis han bød os.

Da lo Angutidluarssuk og sae, at nu måtte han søge at glemme sin skam, om det var muligt, for endnu hade han aldrig haft held med sig, når han forsøgte at frembringe noet velsmagende. Dertil kom, at hans sølle kone var ganske udygtig til alt husligt arbejde. Men da hans usle kår sikkert var almindeligt kendt, og han formodede, at han var samtaleemnet alle vegne, hvor man ønskede noet at more sig over, kunne han jo gå ud og se, om der var en smule tilbage av de noen stakkels fugle, han hade samlet sammen, fordi han var ude av stand til at fange sæler eller hvalrosser eller andre dyr, hvad der skulle mandige fangere til.

Han forsvandt så ud av indgangshullet; men vi andre udtalte vor forundring over mandens beskedenhed og gennemdannede tale. Efter noen tid hørte vi hans røst udenfor. Han kom så ind gennem husgangen og langede tampen av en fangerem ind i huset. Straks sprang flere mænd op og gav sig til at hale i den. Udenfor hørte man Angutidluarssuk jage ad hundehvalpe i husgangen og styre noet tungt ind ad den snævre passage.

Endelig kom en mægtig frossen sæl ind gennem indgangshullet. Det var en *Giviak*: Noet av det festligste, polareskimoerne kan opvarte med. »Giviak« betyder: noet nedsænket. Det vil sige søkonger, der er lagt ned i sælspæk og modnede gennem sommerens varme til den dejlige spise, som folk drømmer om nætter igennem.

Søkongerne er de fugle, som i millionvis bebor fuglefjeldene. De fanges i ketchere på lange stager, når de flokkevis flyver hen langs fjeldet. En herlig tid er det, når foråret er inde. Her er det virkeligt sådan, at »solen kan blive formørket av fugle«.

Vil man nu lave en »giviak«, fanger man først en sæl, og den skal flåes på en ganske særlig måde – og en meget vanskelig måde tillige, så man får en pose av sælskindet med frisk spæk siddende indvendigt. Og søkongefangsten kan da begynde.

Søkongerne dræbes på den måde, at man fører tommelen eller pegefingeren op under brystbenet til hjertet, der »flyttes«, hvorved fuglene øjeblikkeligt dør. Derefter føres vingerne bag om ryggen på fuglen og flettes sammen. Og man putter den ned i spækposen. I reglen kan en

Angutidluarssuk var stammens største fanger, men mærkelig grim og uanselig at se til.

flittig fuglefænger, – det er gerne kvinderne, der tager sig av dette, – fylde et sælskind på to dage.

Når posen så er fyldt, skal den snarest lægges i depot. Dette vil sige, at posen dækkes med sten, så solen ikke kan skinne direkte på den. Det ville give en slet smag. Luftens varme skal nemlig langsomt få spækket på siderne av sælskindet til at sive ind i fuglene, så kødet bliver mørt og skarpt, og så er der intet, der smager som dette. Navnlig er der inde i brystet på hver fugl en klump blod, der samles, når man »flytter« hjertet og river blodårerne over, og den klump er særlig lækker.

Angutidluarssuk stillede sig overskrævs over sin giviak og greb sin økse. Han begyndte så med den at hugge sig ned gennem det frosne materiale. Lyserøde og hvide fjer og fuglekød fløj til siderne. Vi sad alle tavse og andægtige og så til, mens han huggede løs. Til sidst var hele gulvet dækket av ubestemmelige stykker fugle og fjer og spæk. Han tog fat i et av dem og smagte derpå. Foragteligt smed han det fra sig igen:

– Ak, som jeg forudså og sagde: dette er uspiseligt? Muligt har jeg forglemt mig selv og fyldt hundelort ned i skindet. Muligt er det kun min absolutte uvidenhed om, hvordan giviak skal tillaves, der har fået mig til at begå fejl. Hvis I ville vise venlighed mod mig, gik I stille ud og lod mig blive tilbage med min sorg. Dette vil nemlig blive min sidste spisefest, for nu er jeg kureret for livet!

Efter denne opfordring tog vi alle fat. Det smagte godt i samme øjeblik, jeg fik det i munden. Frossent kød smager altid fristende, og lidt efter lidt opløses kulden i munden, og man mærker aromaen fra den rå, gærende fugl. Utroligt, hvor meget man kan få ned; forbavsende, hvor man har ondt ved at holde op. Man kommer f. eks. til et sted, hvor der inde i fuglen er et helt eller næsten fuldbåret æg. Det smager som en drøm. Blommesmagen trænger igennem. Eller leveren, som giver én samme glæde som grøn ost. Og bryst og lårben – – – nej, tal ikke om det!

Da vi hade sovet rundt om i de forskellige huse, begyndte anden del av festen. Så var giviak'en tøet så vidt op, at man kunne spise de enkelte søkonger på en helt ny måde. De smagte ganske forskelligt fra i går. Nu kunne man nemlig med hænderne pille hele fugle løs fra sammenpakningen. Men – lad os heller ikke tale om det.

Man forstår, at Angutidluarssuks hus altid var fyldt. Både nu og senere tog jeg ind til denne ven, når jeg manglede hundefoder. Hans kødgrave var aldrig tomme.

Angutidluarssuk hade en kone, der var ligeså mærkelig. Hun hed *Itusarssuk,* og hun elskede børn, fordi hun engang i en hungerperiode hade dræbt fire av sine egne for at undgå at se dem lide døden av sult. Den ældste pige havde været så stor, at hun allerede kunne sy vanter, fortalte Itusarssuk mig engang, da hun berettede om sin sørgelige skæbne.

Denne datter hade forstået, at det var håbløst at leve videre, da der ingen mænd var på stedet, som kunne forsyne dem med kød. Da hun i den anledning hade indset, at »livet var tungere end døden«, hade hun hjulpet moderen med at hænge de tre mindste, hvorpå hun selv hade lagt strikken om sin hals, som moderen grædende hade trukket til og fæstnet til en krog. Hun var derpå løbet ud, fordi hun ikke kunne tåle at se synet av sin døde datter.

Itusarssuk var højt anset for sin dåd: hun hade haft kærlighed nok til at dræbe sine børn for at befri dem for lidelser.

Ja, der var mange at møde ved Kap York. Hver mand i stammen hade jo en historie. Men vi skulle videre, vores opgave var at komme syd over ned til de koloniserede dele av Grønland.

I en stilhed efter en snestorm kørte vi, men hvor vi kørte, vidste jeg ikke. Jeg hade kun at følge efter de andre, og det gjorde mine hunde av sig selv. Men så kom vi ud på is, der ingen sne var på. Hunde hader at løbe på saltvandsis uden sne, for der er altid et fugtigt lag stærkt saltholdigt slask oven på. Det æder sig ind i hundenes trædepuder og danner noen modbydelige sår, som piner dem meget. Men hvad skulle vi gøre? Jeg fulgte trofast efter Asayuk; men de tre andre hade deres egne ideer og søgte ofte en anden overgang, når vi kom til en revne. Så skete det en gang, da vi var borte fra hverandre, at den revne, de ville over, blev bredere og bredere i stedet for det modsatte. Derved kom vi bort fra hinanden; men det gjorde ikke så meget. Vi skulle jo samme vej og ville nok nå at træffes igen.

Men mørkt var det og ingen måne, ikke et nordlys. Pludseligt mærkede jeg, at jeg heller ikke kunne se Asayuk, og med eet hørte jeg, at mine hunde plumpede i vand. I hvert fald noen av dem. Jeg ville så springe av og løbe hen til dem; men ak, jeg stak selv begge benene igennem nyisen og var lykkelig ved at klynge mig til slæden og komme op på den. Så sad jeg lidt og vidste ikke, hvad der var at gøre. Ung var jeg i dette land; men jeg fandt dog ud av, at det ikke gik an at lade mine hunde svømme rundt ret længe i det kolde vand. Da jeg var klar over, at jeg ikke selv kunne gå på isen, kravlede jeg hen foran på læsset og fik fat i skaglerne og halede hundene ind. Efter en timestid fik jeg den idé at slippe mine hunde løs og lade dem med deres instinkt finde de andre. Selv ville jeg så følge efter og søge med min harpun, om isen var sikker nok til at bære mig. Men netop som jeg skulle til at gøre det dummeste, der overhodet var at gøre, hørte jeg – langt borte – en hund hyle. Dér var altså de andre. Hurtigt fik jeg fat i en hund og tævede løs på den, for at dens hyl kunne signalere for mig. Det gav mig noen varme i blodet at prygle hunden. Og lidt efter opdagede jeg et lys ude i mørket. Det var en av kammeraterne, der rev en tændstik. Mærkeligt hvor en enkelt tændstik, der straks går ud, kan ses langt, langt bort i en mørk

nat på isen. Desværre hade jeg ingen tændstikker selv, så jeg kunne give signal.

Der gik nu flere timer med at sidde og ryste av kulde. Hundene var meget forknytte. Jeg tævede en av og til; men det gav intet svar mere.

Så pludseligt hørte jeg en mand råbe, at jeg skulle rive en tændstik; men jeg hade jo ingen. Så ofrede han sine sidste lyspinde, og jeg så ham. Han var temmeligt tæt ved. Vi ventede, og selv om vi var på nyis og hver på sin side av en revne og i hvert fald den ene i drift, – måske vi var det begge to, – føltes det helt oplivende at have et menneske i nærheden.

Pludseligt fik forsynet den idé, at vi skulle drive sammen. Dejligt at være sammen, og Asayuk, for det var ham, forklarede mig, at han hade været meget ængstelig for mig; men isfjeldet var kommet ind imellem os. Det var sejlet fremover og hade pløjet en bred fure i isen; det var, hvad der hade adskilt os. Nu var der ikke andet at gøre end at sove lidt, sae han. Snart ville det »blive lyst«.

Derved forstod han, at der ville åbne sig en lille stribe lysende himmel i syd, som kunne vise os retning og muligt noen isfjeldes konturer eller endog land, hvis det var i nærheden. Så vi gav os til at sove på hans slæde. Jeg var træt nok til det. Men så kom jeg til at huske på, at det netop var julenat, og det gav mig hjemlængsel og medlidenhed med mig selv. Men jeg døsede dog hen. Da jeg vågnede, peb hundene av kulde og udmattelse. Asayuk vågnede lidt efter og sae, at han mente, at nu kunne vi forsøge at komme videre. Jeg er ikke klar over, hvad der var sket; men vi hade jo været her i lang tid, så muligt var isen bleven stærk nok nu. Han lærte mig så hemmeligheden ved at køre på nyis. Saltvandsis er sejg, og den bølger under vægten. Derfor må man aldrig køre for hurtig på tynd nyis. Under hundene kommer en bølgedal. Den følges av en bølgekam, som dukker op imellem hundene og slæden. Hvis der køres så hurtigt, at slædemederne skærer ned i isen, der bugner opad, går isen itu, og det hele kan sprænges. Man skal have en bølgedal under hundene, og den næste under slæden, det er eneste mulighed for at komme sikkert frem.

Pludseligt så jeg ham løbe tilbage mellem sine hunde og smide sig på slæden. Mine hunde slog nemlig over i galop, de hade mærket noet, og jeg anede ikke, om det var en bjørn eller hvad. Da opdagede jeg lidt efter noet mørkt rage op i luften foran mig.

Det viste sig at være Bushman's Island, på eskimoisk Sagdlerk, hvilket betyder »Det yderste Land«. Desværre var der et bredt bælte av åbent vand mellem os og det faste land. Vi kørte derfor videre langs kysten, og pludseligt fik vi øje på et lys. Asayuk forklarede mig, at vi skulle hen til dette sted. Dér var der en hule, hvor vore kammerater åbenbart var kommen i ly. Det var så heldigt, sae han, at vinden førte ind mod land

netop på dette sted. Når vi bare ventede noet, ville isen af sig selv drive ind.

Det viste sig at være rigtigt. Det var vores tre kammerater, som var her. De hade været i hulen i fire døgn, fortalte de. Men der hade været adgang til isen flere gange, og de hade fanget to sæler ved åndehuller, så vi hade mad nok.

Det blev denne jul, og den varede endnu noen dage. Vi tørrede tøj så godt som muligt; men al vores rejseproviant gik med. Det ville være os umuligt at køre syd over med den udrustning, vi hade. Derfor var der ikke andet at gøre end at vende om og søge tilbage til Thule.

Men endnu forestod der os en del besvær. For det trak op til snestorm av sydvest, og denne brækkede isen ganske op. Jeg var noet mistrøstig over dette; men Asayuk sae mig, at det var heldigt. For sydvesten fulgtes i reglen av norden. Denne bragte kulde med sig og dermed hurtigt islæg, trøstede han os med. Vi forsøgte nu at hygge os så meget som muligt. Spæk hade vi til at fyre med, det soder slemt, når det brænder i et bål; men det generede os ikke.

Den næste gang, vi hade sovet, skete der et uheld. Vores ild var gået ud, og der var ikke flere tørre tændstikker i selskabet. Men da kom jeg i tanker om en fortælling om, hvordan man kan lave ild, når man blot har krudt og bøsse.

Vi skar splinter av vore slæder og stablede dem sammen til optænding. Så hældte vi krudtet fra en patron ud i hånden og anbragte det under pindene. Derefter blev kuglen taet ud av en patron til, og vi skød direkte ned i krudtet med bøssepiben kun noen få centimeter fra det. Det fængede dejligt, og en stor flamme slog op. Den tændte pindene, og derefter fik vi det hele i skøn gang.

Men vi tilbragte endnu en del dage i hulen. Pludseligt en dag hørte vi en torden, og det bragede i fjeldet over os. Først troede jeg, at det var en lavine av sne, der faldt ned og muligt ville dække indgangen til vores hule. Men så faldt med eet en mægtig sten ned fra loftet lige ved os. Jeg blev forfærdet og var straks klar over, at det var varmen, frembragt ved vores store bål, der hade sprængt stenen løs. Hade den ramt os, ville vi alle være bleven knust. Asayuk sae dog, at det med varmen passede ikke. Det var fjeldets ånd, der følte sig generet over, at der kom lys ind i hans bo, førend solen var tilbage. Derfor hade han mindet os om at være beskedne med vores ild. Men da han var os godsindet, hade han ikke villet ramme os, hvilket hade været hans mindste kunst. Nu sae Asayuk, at der ikke ville ske mere. Vi skulle blot efterlade noet kød og forskelligt andet til offer, når vi rejste. Og han fik ret, vi blev ikke forulempede mere av den venlige ånd.

Hvorlænge vi opholdt os her, ved jeg ikke. Men det var heldigt nok, at frosten hade skabt rejsemuligheder, men ikke så heldigt, at vi ikke

hade mere hundefoder eller mad til os selv. Isen var heller ikke sikker, og Asayuk formanede os til stadigt alle at følge samme rute; der kunne komme tilfælde, hvor alles hjælp var påkrævet. Det blev besluttet at søge ind under fastlandet; dér var der større mulighed for lidt ældre is.

Vi kørte og fulgte vores erfarne fører. Pludseligt mærkede jeg dog, at hundene satte i spring. Det var umuligt at stoppe dem, og der var ikke andet at gøre end at holde sig fast på slæden og håbe på det bedste. Det var en bjørn, og det var umuligt at sige, hvor den var, eller hvordan isen ville være længere ude. *Avatanguaq* (»Den lille Fangeblære«) var berømt for sine gode hunde. Han levede næsten altid hernede i Melvillebugten, fordi hans bjørnehunde var hans glæde, og hans æventyr med de vældige dyr var mange og underfulde. Nu var det ham umuligt at få sine ophidsede hunde standsede. Og mine styrtede bagefter, men kunne ikke hamle op med hans veltrænede og hurtigere dyr. Pludselig lød der et plask, og jeg forstod, at der var sket noet galt. Mine hunde fik også selv følelsen av, at det var forkert, de stoppede lidt efter lidt. Jeg opdagede, at noen av dem var bagude, og at de var i vand, de blev ligefrem bugserede av slæden, der hvilede på en større flade og bar oppe.

Så var jeg klar over, at Avatanguaqs hele spand var faldet i vandet. Hvad jeg skulle gøre, stod mig ikke klart; men sidde her uden at foretage mig noet kunne jeg jo ikke. Jeg råbte, og han svarede, at han var faldet i vandet, og at han sad på sin slæde. Han advarede mig også mod at gå fremover, så jeg lae mig ned på isen og skubbede mig selv frem mellem mine hunde, der endnu var på noenlunde fast is. Jeg kunne lige skimte Avatanguaqs slæde, og jeg slog min pisk ud efter ham. Han fik fat i snerten, og jeg trak ham lidt ind efter. Men da jeg ville rejse mig op, begyndte isen at briste under mine fødder. Hurtigt satte jeg mig ned; min brede bag var en større flade, og jeg fik fat i en line, som han bandt i min pisk. Det var hans fangerem, som jeg nu gjorde fast til min forrem. Jeg råbte så, at jeg ville rykke min slæde bagud og trække ham op på den måde. Men det holdt hårdt at få hundene om på den anden side av slæden. Men det lykkedes dog. Og jeg fik lidt bevægelse i min slæde, skønt mine hunde ikke var meget for at flytte sig. Der var huller til begge sider av vores vej. Det var dér, hvor fløjhundene tidligere var faldet i.

Det lykkedes omsider; men til min skræk så jeg Avatanguaq komme alene slæbende i linen. Hans slæde og hundene var ikke med. Da jeg fik ham hen til mig, gav han sig til at trække min harpun og min lænser ud av mit læs. Dem ville han bruge til at stå på, for han hade stadigt sin fangerem gjort fast til sine opstændere. Det lykkedes ikke. Hans slæde hade fået snuden ind under isen, og vi kunne ikke trække den hen til os. Hans hunde hylede og peb. Men hvad skulle vi gøre? Han sae så, at vi måtte se at komme ind over mod land. Han boede jo selv ikke så

langt herfra, så kunne hans bror Ukujak komme til hjælp. Vi talte ikke om hans hunde. Der var kun ringe udsigt til, at de kunne klare sig, til der kom hjælp. Og hvordan finde dem? Der var ingen sne på nyisen og derfor ingen spor efter slæderne. Men nu opstod en helt ny vanskelighed. Der syntes at være åbent vand alle vegne omkring os. Hvor vi end søgte hen, faldt hundene i og måtte hales op. Avatanguaq var dog stadig fuld av godt mod og forsøgte det ene efter det andet for at få fat i sine hunde. Det var forgæves. Efterhånden hade vi trampet isen helt i stykker rundt om os.

Avatanguaq frøs meget. Han hade været i vandet længe. Alt hans tøj var drivende vådt, og i den skarpe nordenvind kunne han ikke klare sig i det lange løb. Jeg tog derfor min sovepose og stoppede ham ned i den. Det var umuligt at få andet end hans pels av ham. Den frøs straks sammen til en bunke. Selv satte jeg mig ved forenden av slæden og frøs, så jeg troede, at det ville blive min død. Men jeg fik dog sovet noet. Av og til vågnede jeg op og svingede armene og slog fødderne sammen. Avatanguaq sov også noet; men siden mærkede jeg, at han var vågen, og at han var syg. Jeg undersøgte ham, så godt det lod sig gøre. Det viste sig, at han var varm nok; men han hade jo feber. Jeg tror, det var lungebetændelse, skønt jeg ikke troede, at den kunne opstå så hurtigt. Men da han så begyndte at tale i vildelse, var jeg klar over, at der i hvert fald var fare på færde. Jeg klarede skaglerne på mine hunde. Hundene var ganske udasede og fuldkommen uden kraft. Da jeg ville sætte dem i gang, råbte Avatanguaq noet uforståeligt. Jeg gik derfor forsigtigt hen og surrede ham fast på slæden med min surrerem. Det var tydeligt at mærke, at isen var bleven stærkere i nattens løb, – eller hvor længe vi hade været der. Nordenvinden bed i mit ansigt; men jeg gik i opstænderne og fik hundene i gang. Jeg lod dem ganske råde over retningen. Av og til huggede jeg min harpun ned i isen. Den røg igennem; der var dog nok til at køre på. Men jeg vovede ikke at give slip på mine opstændere. Da vi hade kørt i noen tid, blev det en smule lyst, og jeg kunne se konturen av et fjeld langt borte. Det styrede jeg efter.

Det varede så ikke længe, før vi var inde over noet is, der var sne på. Det kan nok være, at hundene var ivrige efter at spise sne. De hade været uden noet drikkeligt i lange tider. Nu holdt de av sig selv stille og spiste og spiste av sneen. Det er muligt, at de ikke følte sult så meget, fordi tørsten plagede dem.

Mens jeg holdt der og søgte at få Avatanguaq til at forklare noet om vejen, hørte jeg pludseligt hundehyl. Det gav mine hunde nyt liv. Jeg behøvede slet ikke give mig til at prygle en af dem for at få et hyl frem. De løb av sig selv hen imod lyden. Noet efter kom der slædespor, og lidt efter kom først een slæde, så to andre. Det viste sig, at Asayuk og *Mitserk* hade fundet bopladsen Savigsivik, hvor Avatanguaq boede.

Derinde sad hans kone, *Kujapikasit,* ængstende med sine børn. Nu fik hun manden hjem, fik ham ud av soveposen, fik ham klædt av og ind under tæpperne. Men det var for sent, han var meget syg.

Da der ikke var noet, vi kunne gøre, blev det besluttet, at vi hellere skulle forsøge at køre tilbage til Kap York, mens vore hunde endnu var i stand til at trække os. Der var ved at blive mangel på hundefoder her i Savigsivik.

Det blev en højst ubehagelig rejse, for vi var våde og sultne og vore hunde trætte. Desuden skulle vi op over Akuliaruserk, et højst modbydeligt forbjerg, som isen ikke hade lagt sig uden om. Det tager tid og kræfter at klatre op med slæde og svage hunde, når man selv er ved at være udmattet av at fryse. Men derfra er der ikke langt over til Kap Yorks boplads. Vi gjorde det på fire timer, og jeg tog ind hos Qolugtinguaq. De dejlige mennesker lae mig til varme under deres skind, de fodrede mine hunde og tog alt mit tøj ind til at tørre.

Qolugtinguaq selv kørte dog over til Savigsivik for at høre, hvordan det gik med Avatanguaq.

Inden vi rejste hjemover, kom han tilbage med den sørgelige efterretning, at min flinke rejsekammerat var død. Han klarede ikke den slemme feber, og han hade opholdt sig for længe i vandet til, at han kunne få varmen tilbage i lemmerne. De var iskolde, mens han selv fantaserede i feber. Av hans hunde ude på isen hade fire reddet sig i land.

13. KAPITEL

Vi var imidlertid nået godt hen i januar 1911, og det syntes os ønskeligt at få post, som vi ventede med længsel hjemme fra. Desuden var det på høje tid, hvis vi skulle nå selv at få noet sendt med den såkaldte vinterpost, der startede fra Upernivik sidst i januar og blev ført med slæder syd over ned til Holstensborg, som var det nordligste sted, den første damper kom op til om foråret.

Det var derfor praktisk, at Knud Rasmussen tog avsted, da jeg dels ikke hade mine hunde i alt for god stand og dels selv trængte til at hvile mig lidt ud, før jeg tog fat på flere rejser.

Knud Rasmussen var alle dage en hurtig udrykker. Dagen efter var han klar. Han hade fået valgt ledsagere av de allerbedste, og så startede han. Folk var altid ivrige efter at rejse med Knud. Hver dag var en fest, og de var vant til, at der skete meget i hans selskab.

Jeg blev så hjemme for at lede handelen, som jo slet ikke var helt let for en uerfaren mand, der kun talte sproget middelmådigt.

Det var nemlig slet ikke gået op for befolkningen endnu, at vi ønskede at handle med dem i lige så høj grad som de selv. De så kun, at vi blottede os selv for kostbare ting og til gengæld kun modtog ræveskind, som jo ikke var noen sjældenhed eller vanskelige at skaffe.

Men rygtet hade bredt sig over hele stammen, at vor forretning var åben, og det gjaldt derfor om at komme hurtigt ned til Umanak (som Thule hedder på eskimoisk) for at sikre sig, hvad der var, inden varerne slap op. Meget hade vi nemlig ikke. Det hade knebet svært med driftskapitalen hjemme fra, og først senere års succes skulle kunne bringe noet større varelager. Men aldrig nåede vi dog at have noet til rest, når foråret kom. Alt var solgt, også vore private sager. Det gjaldt jo om at skaffe ræveskind til huse.

Når eskimoerne kom på handelsrejse, var det altid en familieudflugt; det var en oplevelse, som ingen ville undvære. De mødte alle i stor forventning og tog følgeligt ind i vores hus, hvis de da ikke netop hade familie ved Umanak, som de ville fornærme ved at bo hos os, og så tog de selvfølgelig også *den* familie med ind i vores hus. En ankomst var for-

bundet med store ceremonier, og det tog lang tid, før de fremmede kunne blive færdige og komme ind.

Når man kommer til fremmede bopladser, ser man hver familie dér stillet op foran hver sin husgang. Det er da tydeligt, hvor hver især bor. Man ved naturligvis i forvejen, hvem man agter at flytte ind til. Ethvert hus er åbent som en selvfølge. Men man indbyder aldrig noen. Dette er skik og brug. Og så snart man har vist, hvem man vil gæste, og ens kone er gået ind i det hus, så er det fastslået. De andre kvinder, som ingen gæster får, går derefter ind i deres huse, som var det hotelkarle ved en jernbanestation, der ikke har fået bid.

Men hos os var det lidt anderledes. Vi boede lidt borte fra eskimoernes huse. Der var altså ingen tvivl, når slæderne kom, at det var til os. Men så var det Vivi, der optrådte som værtinde. Værdigt gik hun ned til den kommende slæde og ledsagede kvinderne og børnene ind. Manden, og hvis der var halvvoksne drenge, læssede imidlertid av. Kød hade de altid med til hundefoder. Vi andre, der jo altid spiste nøjagtigt det samme som hundene, hade ret til altid at hugge kogekød av det medbragte, og vi forsømte det aldrig.

Der var først at binde hundene. Ofte i flere avdelinger. Dernæst skulle forskelligt bringes ind til kvinderne. Deres soveskind, deres personlige ejendele. Men en eller to poser blev altid lagt op på kødstilladset. Der blev ikke talt om dem. Enhver vidste, hvad de indeholdt. Men vi var alle fulde av takt.

Denne egenskab udstrakte sig også til fuldkommen mangel på overraskelse eller udtalelser, hvis en mand kom med en andens kone på slæden. Forholdet mellem mand og kvinde var privat, forargede ingen og unddrog sig ganske sensationens opsigt.

Når alle var kommen ind, var gryderne allerede i kog. Enhver, som var tilstede, deltog i måltidet, og det kunne være mange. Jo flere der kom for at hilse på de besøgende, des større ære. Vi var jo alle ivrige efter at høre nyt fra de forskellige bopladser.

Vi spurgte dem selvfølgeligt altid ud. »Hvordan har I det?« »Åh jo, det er det sædvanlige.«

Det gav næsten aldrig noet. Så begyndte man med fangsten. »Har I fået meget kød på jeres ansete boplads?« – »Kan vi fange andet end, hvad der kommer løbende eller svømmende av sig selv, vi usle fangere, der er til latter og derfor har samlet os på samme boplads!« – »Men I har vel vinterforråd nok?« – »Det er ikke umuligt, at der er en lille smule tilstrækkeligt med kød; men det er slet deponeret og mærkelig mangelfuldt i velsmag!« – Dette betød, at sommeren og foråret hade været gode.

»Har I fået noen bjørne?« – »Man husker det ikke. Jo, en sølle bjørn eller noen flere løb ind over ens slædespor og måtte dræbes!« – Som

sædvanligt råbte vi så: »Den store fanger har nedlagt bjørne som sædvanligt!« – »Ak nej,« plejede han beskedent at svare, »du må ikke sige *aset* (som sædvanligt). Brug ordet *gesa* (endeligt!)« – Og sådan blev man ved. Men var der sket noet ekstra, sivede det jo ud efter noen tid. Hvis slet ingen spurgte, var det naturligvis lettest at få sensationen til at briste ud av dem.

Det kan være et kvinderov, det kan være et mærkeligt dødsfald eller en ulykke. Noet sker jo alle dage mellem mennesker, som udsætter sig for bestandig fare og lever på kanten av æventyret livet igennem.

Vores hus var anset for så betydeligt, at der måtte være plads til alle. Vi hade to stuer og køkken. Dette palads rummede derfor til tider utrolige menneskemasser. Selvfølgelig var alle brikse optaet til det mest sammenpakkede. Gulvene ligeledes; og vores loft, som ellers skulle være butik og lagerrum, blev belagt til overflod. Mellem kasser og tønder med sukker og andre ting blev der redt op, og megen morskab udfoldede sig. Her kunne man endelig være mange sammen. Det var, som om det var sommer, sae gæsterne.

Men det gamle ord om, at en gæst og en fisk ikke skal blive over tre dage gammel, gjaldt også her. Så når de første gensynsglæder var udtalte, og de fremmede begyndte at gå rundt uden at have ro på sig, vidste jeg, at tiden var inde for det egentlige – forretningerne.

Nu var det den hårde nødvendighed. Det måtte drøftes. Og jeg spurgte da rent ud, om rævefangsten hade giet udbytte? Jeg ønskede meget at høre derom, da det interesserede mig, og navnlig da jeg vidste, hvilken udmærket rævefanger vedkommende var, og tillige, hvor godt ræveskindene bestandigt blev garvede og tyggede av hans dygtige kone, hvis skind alle dage hade vakt beundring og misundelse på bopladserne op langs kysten.

Så stirrede manden uforstående på mig: »Ak nej, det viser sig, at du er slet underrettet. Jeg kan intet fortælle om ræve. Det er dyr, der undgår mine efterstræbelser. Det siges, at kun dygtige fangere kan skaffe ræve til huse. Ingen hos os formår det. Kommer der muligt en enkelt gang en dårlig ræv i mine tarveligt lavede og slet opstillede fælder, så kunne det dog ikke nytte. Hvorledes skulle min sølle kone vide at berede skindene?«

»Jamen, hvad har du da i de poser, du lae op på kødstilladset?«

»Ak, er det virkeligt opdaget? Da er min skam åben for alle. Ja, det er sandt, at indholdet av disse tilfedtede poser har været ræveskind engang. Men vi brugte dem på vejen herned til at tørre vores fingre i. De er tilsvinede og fulde av sod og tran; gid du dog ikke hade hørt om disse stakkels skindposer!«

»Jamen, kunne jeg da ikke få lov at se dem?«

»Jeg ville rødme av skam, om jeg fik at vide, at du hade set dem!«

Sådan snakkede vi altid, og efter lang tid gik da endelig manden ind på at lade mig lukke posen op.

Manden rystede sine ræve ud over gulvet. Ofte kunne der være en vældig bunke, og kønne var de allesammen. Thule Distriktets ræve har gennem mange år haft ry for at være verdens fineste. Det skyldes måske den lange mørketid.

Men så blev det min tur til at vise mig sky og genert.

»Ak, det var skønt for mig at se disse lækre skind. Det viser mig, at de folk taler sandt, som fortæller om din storhed som fanger og om din kones dygtighed til at garve. Men nu beder jeg dig pakke dine skind sammen igen. Jeg ejer nemlig intet at betale dem med. Så skønne skind bør ikke nedværdiges ved at blive betalt med mine usle varer. Det er ganske vist sandt, at vi har visse sager heroppe, som vi agter at bytte bort med ræveskind. Men de er ganske uden værdi, og navnlig er de ikke beregnede til at opveje så kostbare skind som dine!«

Og så plejede den store kamp at begynde. Det var som mellem to skakspillere. Manden begyndte altid fra neden. Jeg vidste udmærket, at han var her for at købe en bøsse. Men dette undgik han at nævne så længe som muligt. Jeg satte mig til at skrive hans ønsker op for at beregne, hvad han kunne få for sine skind. Skindene hade jeg naturligvis talt og vurderet for længe siden. Nu var det blot om at få avgjort, hvad jeg kunne betale ham.

Han kunne begynde med en fil; så kom en kniv. Et bræt var dengang en stor værdi. En rævesaks betød jo forøgelse av fangstmulighederne. Og dertil kom altså en bøsse! Ammunitionen dertil kostede også dyrt. Det tog tid, det tog en hel dag. Under alt dette sad konen og jamrede sig over mandens frækhed. Hun ventede, til hendes tur kom.

Det var nemlig altid sådan, at de ting, der kom ind under konens områder i hjemmet, købtes af hende. Tøj og sysager kan man nok forstå det med. Men også te og kaffe og sukker og kiks (når vi hade noet sådant) regnedes det for under mandens værdighed at forlange.

Konen krævede ind, og manden opmuntrede hende med sine trusler og skældsord. Det viste jo netop, at deres avtalte spil lykkedes over forventning. Når endelig alt var uddebatteret, og de hade fået deres varer, kom det store slutnummer. For så kom, hvad de hade »glemt«.

Mens de pakkede deres slæde, foregik det. For så kom de løbende og ville levere visse ting tilbage: »Åh og ak. Jeg glemte i min sædvanlige dumhed at bede om tobak. Jeg huskede ikke tændstikker,« o.s.v. o.s.v. Jo mere de hade »glemt«, des større handelsdygtighed mente de at udvise. Efterhånden som jeg blev mere og mere rutineret, vidste jeg naturligvis ganske nøje, hvad de var ude efter. Det huskede jeg så på for dem, og skuffelsen var tydeligt at avlæse på deres ansigter. Der blev ikke så meget at »glemme«, og de følte sig overlistede.

Mærkeligt var det at have at gøre med mennesker, for hvem det at handle var ukendt. Gode og ærlige var de. Det gik aldrig av dem senere. Men dette måtte nødvendigvis antage andre former.

Knud Rasmussen og hans kammerater var ikke kommen tilbage endnu, da jeg efter avtale skulle følge efter og køre ned til Tassiussak, hvor Knud skulle have skaffet os kredit hos udstedsbestyreren, *Nielsen,* og derved få noen varer op at handle med. Vi medførte derfor noen ræveskind, som blev foræret til Nielsens kone. Da ræve var dyre og en monopolvare, der særligt blev holdt øje med af Grønlandsk Handel, gik det kun gennem os at få dem hjem. Des fornøjeligere var det for Nielsen.

Til ledsagere på denne rejse valgte jeg to brødre, *Itukusunguaq* og *Mitseq* (Edderfuglen), som begge hade ønske om at komme syd over. Mitseq hade været der engang før, på den allerførste rejse, polareskimoerne hade foretaget derned, efter at Mylius-Erichsen og Knud Rasmussen hade genåbnet den gamle vandringsvej fra nord til syd.

Mitseq hade også en vis interesse av at være lidt borte fra egnen. Det hang sammen med hans ægteskabelige vanskeligheder. Ikke at der var noet i vejen indenfor familien, tværtimod. Han og hans kone var meget forelskede i hinanden; men kvinden, som hed *Eqariussaq,* hade tidligere været gift med den store Samik, (Kejten), broderen til den dræbte tyran Uvigsakavsik. Hun evnede ikke at føde børn og var derfor bleven kasseret og erstattet med en anden, en frugtbar kvinde. Men nu opstod den beklagelige situation, at Samik efter at have avlet tre børn med den nye kone alligevel følte sig mere tiltrukket av Eqariussaq. Han forsøgte enhver form for tilnærmelse, også den stærke mands direkte angreb. Og Mitseq var dels ung, dels ikke ret stor eller stærk, så hvad kunne han gøre andet end vandre uden for sit eget hus og vente, til Samik kom ud efter en selvindbudt invasion hos den ombejlede? Der er imidlertid tabu om kvinder, hvis mænd er på rejse, når ingen forudgående avtale er truffet om at holde kønslivet i gang hos vedkommende. Derfor var det snedigt og drillende over for Samik, at Mitseq fulgte med mig til Tassiussak for en månedstid eller mere.

Vi kørte nu i dagslys og dejlig kulde. Herligt var det at løbe sig varm efter slæden. Dejligt at overvinde skruevolde og ujævn is. Slidsomt at traske i opstænderne efter slæden, når dyb sne sinkede fremfarten. Men vi fik snart en bjørn, som gjorde os alle tre glade og hundene oplivede.

Dér så jeg for første gang, at hunde lod bjørnelever ligge urørt. Vi fodrede dem naturligvis med det friske, ikke frosne bjørnekød, hvilket påstås at give dem flere kræfter end alt andet. Det er muligt kun smagen, der virker hidsende efter mere på dem. Men derefter smides indvoldene mellem de hunde, der tilhører ham, som først ramte bjørnen. Dem sluger de i sig, rub og stub, undtagen leveren. Om morgenen lå den frossen og urørt mellem skaglerne.

Vi drog videre og kom ned i Melvillebugtens sydlige del. Det er i reglen det bedste bjørnedistrikt, og vi fik snart een bjørn til. Dagen efter kørte vi over endnu et frisk spor og satte straks avsted i det. Bjørnen var dog vandret ind i nærheden af bræen og hade spadseret mellem isfjelde, der lå så tæt sammen, at en slæde ikke kunne bane sig vej. Derfor måtte vi uden om, og så tabte vi sporet, og så fandt vi det igen. Hundene var til at begynde med vilde, og vi smed – som altid – vore læs for at komme hurtigt avsted efter bjørnen. Ak, vi fortsatte for længe. Bestandigt troede vi, at den var lige ved. Med pisken følte vi ned i bæstets fodspor hvert øjeblik. Det var helt løst, og det viste os, at det var nyt. I løbet av få timer fryser et spor fast og bliver hårdt. Men løse spor gir ophidselse til hunde og mennesker. Vi blev dog ved for længe. Bjørnen fik vi aldrig, dens bane var for vildsom. Vinden var imidlertid begyndt at sende fygning lavt hen over isen – »gulvfejning«, som eskimoerne kalder det. Snart tog blæsten til, og inden vi vidste noet av det, hade vi en snestorm over os. Langt til vores gods og ikke noet tøj. Og sneen ikke til at bygge hus av. Den var for blød her mellem isfjeldene. Altså bare at se at finde et læ mellem fjeldene og lægge sig ned og lade sig fyge til. Noet uvant endnu for mig. Men de to eskimoer fandt intet usædvanligt i situationen og hundene heller ikke. Det var bare mig, som var forvænt og ikke hærdet nok. Jeg følte mig udsat for fare og gru.

Jeg husker tydeligt, hvor uhyggeligt det var at vågne op og komme videre. Vort tøj hade været ganske opblødt av sved og fugt, da vi lae os til at sove. Det var kommet av den voldsomme slædekørsel med løben rundt og springen op og ned ad isfjelde, da vi var efter bjørnen. Alt dette betaltes nu med stive lemmer, frosne kamikker og pelse, gennemtrængende frysen over hele kroppen. De to brødre lo av fuld hals over vores uheld. De råbte op om, hvor sultne de var, og at vi nu hade langt, langt igen, før vi fandt vores gods. Da vi endelig fandt det, var det hele naturligvis føget til og måtte graves ud, børstes og bankes for sne. Det hade taget os en dag at finde det, en dag tog det at få det hele i orden og få repareret, hvad der var gået i stykker. Så kom en ny snestorm; men da var vi ved fast sne, og Ituksusunguaq byggede os et dejligt hus. Dér blev vi i to dage.

Derpå fortsatte vi videre tværs over fjorden syd for Kap Holm. Der var dyb sne, det er der næsten altid; men målet var »Bjørneborg«, det hus, der i sin tid blev bygget til fordel for polareskimoerne, når de kom på handelsrejser til Tassiussak. Meningen hade ganske vist været at lægge dette hus ud på en av de små øer uden for Kap Holm. Men smeden *Johan Mørch* fra Upernivik, som hade været chef på denne ekspedition, hade hørt, at man dér ville have »Djævelens Tommelfinger« i sigte, og det ville han ikke være med til. Som kristen mand og søn av en præst agtede han at forsage alt, hvad der hade med helvedes fyrste at gøre.

Snart tog blæsten til, og inden vi vidste noet av det,
hade vi en snestorm over os.

14. KAPITEL

»Bjørneborg« var bygget av svært træ. Der var bare en husgang, som man måtte krybe ind ad, og derefter et rum med en briks, et lille vindue og ellers ingenting. Men der lå post til mig, og det var det bedste, jeg kendte. Desuden hade Knud, betænksom som altid, lagt mad til os, tobak til mine ledsagere og hundefoder tillige. Selv hade vi spæk til lamperne, og vi kom snart i hus og fik tændt og hyggede os. Personligt tog jeg ingen del i noet som helst; jeg var opslugt av min post. Fra forældre og søskende, fra min veninde Michella, som skrev og fortalte om alt det, jeg var rejst fra.

Her i »Bjørneborg« oplevede jeg det altsammen. Brevene var mig hellige. Jeg gemte endogså konvolutterne, jeg glattede hen over papiret med hænderne, og jeg følte en hjemlængsel, som virkede rent fysisk på mig som en smerte. Den post var som et magisk tæppe.

Men pludseligt blev jeg revet ud av det hele. Itukusunguaq råbte, at nu var der kogt kød, han satte en vældig gryde ned på gulvet, og dampen slog op og fyldte rummet, der var koldt nok til, at alt rimede til. Og når man mærker, at man er sulten, rives man ud av alle drømme. For øjeblikket syntes et stykke kogt bjørnekød mig lækrest av alt. Dertil kom nu skonrogger, som Knud hade sendt op. De lå i en sæk sammen med kaffe og sukker og figner. Rodet sammen, men festligt at skille ud i de enkelte bestanddele.

Om natten drømte jeg om Michella, jeg hade måske noen ufornuftige forestillinger om en dansk forvænt dames tilpasningsevne. Men jeg kunne ikke tænke mig, at noet ville være mere tiltalende for hende end et liv mellem eskimoer, på rejser og altid ude for spænding. Der stod ganske vist ikke meget i brevet om, at hun agtede at komme næste sommer; men det var jo avtalen hjemme fra.

Man tænker så dejligt, når man sidder på en slæde. Det er ensomt. De mennesker, der forestiller sig, at slædeliv er en række æventyr, ved ikke, at man dagen igennem er alene med sine hunde.

En times tid efter, at vi var kommen ned fra overkørselen, så vi et

slædespor. Ingen eskimo undlader at undersøge sådanne og læse, hvad han kan se, og her var det let at se, at det var en lille slæde med få hunde og ingen læs, der hade kørt før os her. Lidt efter kom et nyt spor til. Ligeledes en lille let slæde. Men så kom der flere og flere til. Vi forstod, vi var tæt ved mennesker, og pludseligt så vi en lang tynd skikkelse komme ud på isen et stykke forude. Mine hunde opdagede ham også, og jeg satte straks i retning av ham. Men så med eet lå de fleste av mine hunde og plaskede i åbent vand. Hele slædekørselen her i Upernivik er indrettet på strømskåren is. Lang forspandsrem og ganske korte skagler, så resten av spandet kan hale en fløjhund op, når den dumper i, uden at den kommer ind under slæden. Sådan hade vi det ikke. Men hundene fik vi da halet op.

Imidlertid hade vores forsinkelse fået folkene forude til at belave sig på vort komme. To halvvoksne knægte kom løbende:

– Kuïsimangitut tigiput, råbte de av fuld hals. »De ikke vandoverhældte« er kommen hertil. »De ikke vandoverhældte« er på besøg! Glæde, glæde!

Det kunne vi ikke lide at høre. »Vandoverhældt« betyder jo »døbt«. Altså det var »hedningerne«, hvis besøg anmeldtes.

Nu fik vi straks revet dette ukvemsord i næsen av de to unge fyre, der ikke vidste, at de fornærmede os dybt.

Der måtte gøres noet. Mitseq stillede sig straks op: »Kruksungni! her lugter av pis, her lugter av pis!« gentog han flere gange meget højt.

Det var modtrækket. Polareskimoerne foragter sydboerne, fordi disse benytter urin til at garve skind i. Sydboerne vadsker også tøj i urin, og de værdsætter dette menneskelige produkt i så høj grad, at der i deres huse altid er en urinbalje placeret under briksen. Hver av beboerne yder sit bidrag til beholdningen i nattens løb, og stanken danner baggrund for alle besøg, alle erindringer, hver lille ting, der sker i de gæstfri huse. Polareskimoerne derimod har stor skræk for urin. Man brur det endog til at fordrive ånder med. Den, der plages av gengangere eller onde væsener, spreder urin foran sin husgang, så spøgelserne ikke kan komme ind uden at overskride den magiske cirkel, der er dannet av urinens kraft.

Skind garves hos polareskimoerne i varmt vand og tørres i den friske, bakteriefrie luft. Andet behøves ikke.

Bedst som vi imidlertid skulle til at spænde hundene fra og forberede os på at gå i land, hørte vi en mægtig røst oppe fra. »Holdt!« brølede en stemme. »Lad ingen hunde komme på land, lad bestemmelserne blive overholdt, som kongen byder!«

Dette var højtid, og den mand, der fulgte med stemmen, var i sig selv en højst værdig person. Det var *Itué,* selve *Simon Bjørnejæger,* som han kaldtes av de danske langt syd på nede i kolonien, hvor han regnedes

for en halvmytisk person, den berømte »Simon fra Kuk«, som Mylius Erichsen og Knud Rasmussen hade skrevet om.

Og nu kom han med et stykke papir, velindpakket i et brunt stykke pap, men velgennemlæst, som det fremgik av de mange fedtpletter fra fingre og andre beskidte ting på papiret. Ganske vist evnede Simon ikke selv at læse; men han kendte indholdet av sit dokument.

På papiret stod at læse, at man ikke måtte komme med sine hunde ned i distriktet, da polareskimoernes hunde formodedes at medføre hundesyge. Derfor skulle de efterlades her ved første boplads, og om man agtede sig ned til Tassiussak – handelsstedet – skulle stedets beboere fragte personer og gods derned for milebetaling, som skulle erlægges av den mand, de kørte for.

Da dette var gennemlæst, og jeg sae, at jeg hade forstået det hele, var højtiden overstået. Jeg fik derfor Simons håndtryk som adgangsberettiget til den danske konges riger og lande. Og til Grønlandsk Handels territorium!

Vi fulgtes ad op til hans hus, efter at først vore hunde var bundne, og to drenge var anbragt som vogtere over dem. De skulle ha en krone hver pr. nat. Og deres fornemste opgave var iøvrigt at passe på, at de lokale hunde med deres skarpe tænder ikke kom ned og åd vore skagler og seler og bindingerne på vore slæder.

Hos Itué, der var en storfanger, fik man standsmæssigt kaffen hældt op i en overkop med underkop til. Etiketten bød, at værtinden skænkede bravt op i koppen, så det flød over randen og ned i underkoppen, før man fik den overrakt. Så fik man udleveret et stykke kandis, som man suttede til. Man hældte over i underkoppen, efterhånden som man fik drukket den tom; ingen mand med levemåde ville drikke av overkop.

Vi hade det godt her. Desværre var briksen ganske kort og jeg meget lang, så jeg hade besvær med ikke at rage ud over briksekanten. Det hade den førantydede ubehagelige virkning, at mit hoved altid i søvne, når jeg rettede benene lidt, kom ud over urinbaljen, der ragede halvt frem under briksen for lettere at kunne benyttes i nattens løb. Tit vågnede jeg ved en forfærdelig svien i øjnene av denne ammoniakstank, og den rev mig også i næse og svælg.

Vi hade noen forhandlinger; men Knud hade belært mig om, hvordan jeg skulle ordne mig med ham. Sagen var, at reglementet altså bød, at vore hunde skulle blive her. Det var ganske tosset, for hunde, der har løbet over Melvillebugten, er sandelig ikke syge; men det vidste inspektøren i Godhavn jo ikke. Han var pibebange for hundesyge.

Nu ville Itué jo miste en fin tjans for at køre ind til Tassiussak for betaling, hvis vi lod hånt om hans ordrer. Vi bestemte derfor, at han skulle køre foran og vise os vej. Tilligc skulle hans søn *Kale* følge med – det var 25 kroner til hver – da denne også kunne ha fået mulighed for at køre

med en av os. De folk var nemlig aldrig at bevæge til at tage mere end een passager på deres små slæder. De nægtede også at køre læs av noen betydning. Men da nu kørselspengene var sikrede, blev karantænebestemmelserne for vore hunde mildnet efter behag.

Den næste dag drog vi avsted. De ledsagende slæder var altid lykkelige over, at de kunne køre hurtigere end vi. Dels hade de absolut ikke noet læs på slæden. Dels var deres hunde udhvilede, og vore hade slæbt de tunge slæder mange hundrede kilometer. Men skidt med det!

Vi kom først til Kitorsak, hvor *Markus,* Itués bror, boede. Også han var en type på en myndig fanger; han og hans dygtige søn var specialister i sælfangst; dog skød de også hvert år en del bjørne; og i deres hus var der naturligvis kaffe, hvorfor vi dvælede der en timestid.

Derfra kørte vi til Kuk, hvor der skulle overnattes. Selvfølgelig var jeg en seværdighed, dels dansk, dels første gang på stedet. Så Simon førte os til hver boplads. Ved Kuk var der den mærkelighed, at alle fem fangere hed *Gaba.*

Da vi kom ind i Gabas hus, fik jeg at vide, at han foruden sin kone hade en vidunderskøn søster, som jeg sikkert ville have glæde av at se på. Damen var ikke tilstede; men det forkyndtes, at hun ville komme, så snart kødet var kogt. Lidt efter kom der bud, om de ville gøre plads for hende på briksen ved siden av *kravdlunaken.* Det var mig. Hun lod stadig vente på sig. Så kom en dreng løbende og forlangte, at to ældre kællinger i selskabet skulle forlade dette. Ellers kom hun ikke. Tilsidst kom der forespørgsel, om der var en overarm (en særlig lækkerbisken på sælen) til hende, – ellers kom hun ikke. Alt skete til hendes tilfredshed, og derefter fik vi at vide, at hun »snart ville komme«. Tilsidst kom hun skridende ind, forsåvidt der kan »skrides« gennem et indgangshul i gulvet og hen over et gulv ikke en meter langt. Hun sae ikke goddag, hun hilste ikke på noen, men satte sig bare og nynnede en lille melodi hen for sig. Imidlertid istemte Gaba selv og hans gamle mor højtlydende beundringsudbrud over hendes skønhed; man skulle næsten tro, at de her så hende for første gang. »Hvor skøn!« sae Gaba. »Den, der bliver gift med hende, ville få skønne børn og en attråværdig hustru!« sae moderen. Men de mange anbefalinger prellede noet av på mig, fordi pigen hade en bestemt uappetitlig måde at snøfte på for at lade ubekymret. Hun fik sit gode kødstykke, og Gaba fortalte, at hvis hun ikke fik det bedste, spiste hun ikke. Heller ikke denne omstændighed æggede mig særligt. Og da Gaba derefter spurgte mig, om jeg ville sætte pris på, at hun kørte med mig til butikken, fordi jeg rimeligvis hade fået lyst til at give hende et og andet, måtte jeg avslå. Nu hade jeg haft tilstrækkeligt av denne kvindes lunefuldhed.

Da derfor pigen, da vi skulle til at gå til ro, forkyndte, at hun ikke ville sove herinde, for »der var sikkert ikke noen, der brød sig om at

have hende her«, lod jeg spørgsmålet ubesvaret. Og hvor hun sov, ved jeg ikke.

Derfra fortsatte vi næste dag. Besøgte en storfanger i Sarfak ved navn *Solo,* som advarede mig mod Gabas rænkespil. Samme Gaba hade nemlig købt Solos søn til at påtage sig skylden for et barn der på stedet, skønt Gaba selv ifølge pigens udsagn hade besteget hende »noet oftere« end noen av de andre. Prisen dér hade været tre kroner kontant.

Så kom vi til Satut, hvor storfangeren *Abel Danielsen* boede. Med ham fik jeg senere meget at gøre. Han var en virkelig høvding av stort format, hans evner til at lokke sælerne til sig eller også bare være, hvor de var, med samt narhvaler, bjørne og alle slags andre fangstdyr, syntes ofte rent mystisk. Han var dog ikke hjemme, da vi kom dertil og måtte overnatte for dårligt vær.

Samme nat begyndte så en av pigerne i Abels hus (hvor jeg sov) at skrige og råbe op. Hun hade stukket sin finger ud gennem hullet i tarmskindsruden, og dér hade Satan så bidt sig så fast i fingeren og suget på den. Den var ganske skoldet og rød, da vi så på den.

Den næste dag fortalte Itukusunguaq dog, at han hade set, at pigen hade stukket denne finger ned i den kogende vandgryde først for at få den skoldet. »Hvilke forunderlige mennesker« sae de to stakkels uvidende hedninger, jeg hade med fra Thule.

Så kom vi til Tassiussak. Danmarks yderste forpost mod nord. *Søren Nielsens* residens og et sted, hvor vi år ud og år ind kom til at opholde os lange tider. Nielsens daglige navn var *Napaja,* fordi han hade været bødker tidligere. Nu var han bestyrer av dette store udsted og en velstående mand. Hans gæstfrihed kender jeg ikke mage til. Hans karakterstærke kone *Dorthe* styrede det hele med fast hånd og var derfor frygtet som få. Hjemme var kun de to yngste børn. *Hans* – kaldet »Snothasen« – som var bødkerlærling hos faderen og handelsmedhjælper tillige – og datteren, *Jakobine,* som var lutter smil og godt humør. Nielsens hjem bestod kun av to værelser, hvorav det inderste var fin stue, hvor ingen kom til daglig. Det ydre rum var sove- og spisestue for hele familien med tjenestefolk, tillige opholdsrum og gæstestue.

Napajas handel var en udpræget detailforretning. Når folk kom med spæk, blev det vejet inde i spækhuset. For at sikre sig selv mod svind og undervægt hade han alle sine lodder dækkede med et lag spæk, der gjorde dem mindst dobbelt så store som oprindeligt. I dette spæklag var der tit indfiltret en masse småsten og grus, så han tabte ikke særligt på sin spækforretning. Udhandlingen foregik i en mørk, lille butik, hvor ingen formåede at holde for meget øje med vægten – om han altså hade turdet. Forretningsgangen var rigoristisk, man forlangte, hvad man ønskede, og Napaja udmålte det på vægten og hældte det over i det tørklæde, kunden medbragte. Det hele blev hældt sammen, tørklædet

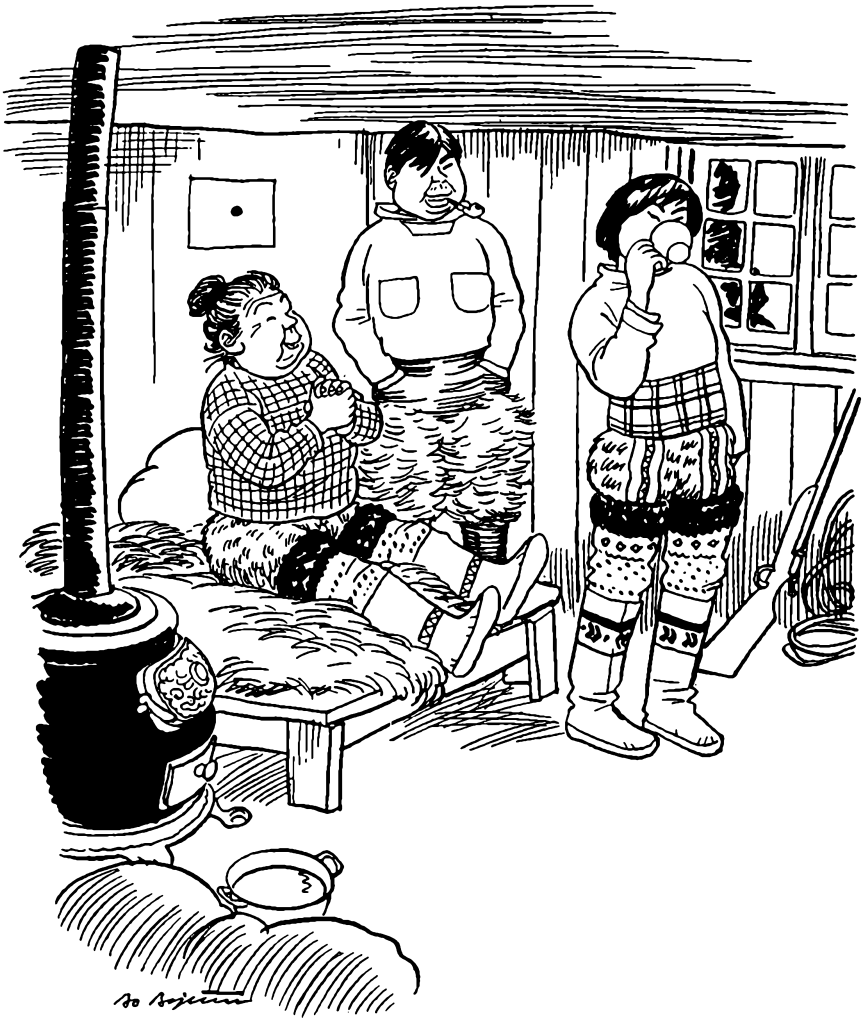

Gaba selv og hans gamle mor istemte højtlydende beundringsudbrud over hendes skønhed –

knyttet uden om, og kunden kunne trække sig tilbage. Når de kom med skind, rullede Napaja dem op og avgjorde, uden at der var muligheder for appel, om skindet var nummer et, to eller tre. Det avhang i noen grad av, om vedkommende kunde var i gæld. I så tilfælde var det vanskeligt at komme op i nr. eet rækken. Prisen for et skind var 45 øre; men så store beløb kunne grønlænderne ikke tåle at få udbetalt. Desuden var der den ejendommelighed, at grønlænderne i reglen hade rigeligt med kød, og det forventedes, at de til stadighed holdt Napaja og familie med kogekød, som Napaja mente, de ikke satte så stor pris på som han; og naturligvis, hvis der faldt særligt lækre ting inden for fangernes harpuns rækkevidde, var det en selvfølge, at det avleveredes til ham.

Jeg fik de varer, jeg ønskede og kunne fragte. Vores hunde lå imidlertid bundne nede på isen i havnen. Napaja hade et par nevøer, der blev antagne som hundevogtere, de fik – efter Napajas anbefaling – 35 øre mere end de gemene, for at have overopsyn. Det mentes at forlene dem med større ansvarsfølelse og interesse. Napaja forstod at gi gode råd, også til mig.

I noen dage hade jeg det dejligt. Jakobine bagte julekage hver dag. Vi købte dertil mel, sukker, rosiner og smør. Kagen blev udmærket, og vi åd av den mellem måltiderne, som iøvrigt var rigelige og gode. Sælkød var hovedretten, men dertil forskellige grynsupper, og pandekager fik vi også og det med puddersukker.

På hjemturen passerede vi naturligvis alle de bopladser, vi hade besøgt på vejen ned. De jamrede alle over deres uformuenhed til at indbyde os på kaffe, da deres beholdninger var slupne op. Men samtidig ville de gerne vide, at jeg fik noet varmt i mig, så hvis jeg ville bringe noen bønner i land, var de alle vegne mestre i at brænde dem netop rigtigt, og de tilbød at koge dem i kortest mulig tid. Og kun få steder mægtede jeg at stå imod.

Da vi kom til Ituisalik, hade mit væsen og vore rejsebeholdninger medført, at Kale, Itués ældste søn, følte sig besjælet av lyst til at tage del i vores jagter og rejser oppe nord på. Han var især ophidset ved at høre, at Mitseq agtede sig over til Ellesmere Land på moskusoksejagt i foråret; dette var noet for Kale.

Itukusunguaq kom og meddelte mig, at Kale hade besluttet sig til at rejse med os. Straks sae jeg, at det jo var storartet; men de to andre meddelte mig, at der altid var besvær med disse sydboere. De var slemme til at tigge. Det var der sagn om fra gammel tid, og de viste sig at ramme det rigtige. Og Kales hunde kunne heller ikke følge med vore. Hans fangstgrejer var fremmede for vort land, og han hade ikke tilstrækkelig erfaring til at foretage lange slædekørsler. Men vi var enige om, at det ville se vanærende ud, om vi nægtede ham rejsefølge i vort selskab. Vi frarådede ham bare det vovelige. Men han var ung og ved godt mod.

Så han fulgte med, og vi nåede samme dag til »Bjørneborg«; det var ikke ret langt. Dér overraskede han os imidlertid ved at avsele sine hunde og slippe dem løs. Vi forklarede ham, at vi plejede at holde vore hunde bundne; men han sae, at hans hunde ikke plejede at spise skagler, så han »troede ikke«, at de ville røre vores. Selv hade han kun lidt narhvalskød med som proviant. Han hade heller ingen kop; men der var en reservekop i »Bjørneborg«, som vi gav ham. Polareskimoerne holder – i modsætning til sydboerne – ikke av at bruge andre spisegrejer end deres egne.

Nå, vi sov, og Kale hade ikke skind, men medførte en stor dyne, der var fyldt med mallemukfjer (de stinker satans) og ærgrede os ganske grundigt. Om aftenen sang han salmer og forberedte sig på rejsen ved at læse i sin medbragte bibel.

Næste morgen blæste det ikke så lidt; men Itukusunguaq erklærede, at man kunne godt rejse. Surt var det udenfor, kunne vi høre på vinden; men vi gjorde tegn og øjekast til hverandre, som sae, at det var for at drille vores gæst, at vi udsatte os for det ubehagelige. Synd var det nu, for han hade jo ikke så godt tøj som vi.

Vi hade dog ikke ventet, hvad vi så. Kales hunde hade benyttet natten til at æde samtlige vore skagler, alle vore slædebindinger og meget av andet, der kunne tygges av deres skarpe tænder. Der forestod flere dages reparationer for at få det hele i orden igen. Der var ikke andet at gøre nu, end at tage alle seler av hundene og bringe det hele ind. Heldigvis havde vi tre af vore fangeliner i sikkerhed. Dem måtte vi så splitte for at få skagler nok. Seler lavede vi av vore slædeskind, og det hele var eet virvar. Var Kale ikke i yndest før, blev han det mindre nu.

Han indvilgede i at lade tænderne slå ud på sine hunde; for vi sae rent ud til ham, at han oppe hos menneskene nord på ville få besvær med de hunde, der anrettede ødelæggelser alle vegne.

Så var vi alle ude med en økse, som brugtes til at hamre rovtænderne ud på de ulykkelige dyr. To av os spilede gabet op på offeret med to remme, Mitseq hamrede tandkronerne flade på den hylende hund. Han gjorde det med god vilje, for han var gal. Og så var han tilmed avskåret fra at skælde ud. Det ville ikke ha anstået sig en fanger at vise arrigskab over noen kobberemme; det ville se ud, som om han var ude av stand til at skaffe andre.

Da vi endelig kom undervejs igen, kørte jeg med ganske korte skagler. De andre ligeledes, og det så latterligt ud; hundene slider tungt, fordi en stor del av deres træk går til spilde på den måde.

Om aftenen var det dårligt vær, og vi måtte ligge over. Men vi hade ikke meget spæk og kunne desårsag ikke lave vand. Vi spiste noet frosset kød og suttede sne dertil.

Den aften læste Kale *højt* i sin bibel; men senere begyndte han at græde.

Hans gud havde forladt ham, fortalte han. Hvorfor hade vi haft disse uheld? Hvorfor hade vi ikke fået bjørn? Det var rimeligvis, fordi han rejste med hedninger. I deres selskab var ingen frelse at vente. Det medførte et veritabelt skænderi. Itukusunguaq udtalte, at ens ører smertede, fordi ord trængte derind, som var ubehagelige at høre!

Stærkere kunne det ikke siges fra den kant, og Kale tav. Men lidt efter sae han til mig, at han hade besluttet at vende om. En drøm hade overtydet ham om, at han var trådt bort fra den rette vej. Han ønskede at gå til alters næste søndag.

Dertil ønskede jeg ham til lykke, og så sov han. Næste morgen meddelte han, at hans beslutning stod fast. Nu hade han fået i sinde at gøre sine forældre stor glæde ved at vende tilbage til dem. Desuden fandtes der i Tassiussak en pige, der ville sætte pris på hans tilsynekomst.

Men han forlangte noen udrustning for at kunne klare rejsen tilbage. Så fik han vores sidste kød. Han fik også tændstikker og noet spæk, og han fik lov at beholde sine skagler og hvad andet, vi hade lånt ham, kort sagt, vi var glade over at se ham styre sine hunde den anden vej.

Nu var vi altså alene og satte kursen efter Thom Øen. Vi nåede dertil i eet stræk; men det var langt. Dog, her fik vi en værre skuffelse. En bjørn hade væltet vores snehus og rodet rundt i alt. Vores hundefoder var borte og vores proviantkasse slået flad. Der var sikkert blevet efterladt et brev fra Knud, det var også ædt. Altså var vi ret skidt stillede. De to brødre lo voldsomt:

– Her har vi skyndt os som gale for at nå hertil. Vi har kørt to dagsrejser i een. Vi har giet vores forsyninger til Kale, fordi vi troede, at vi hade rigeligt her – – og så er det hele borte. Her er noet, folk vil le ad, når det blir fortalt:

Der er mange former for humor i verden. Denne er en av de bedste.

Og så begyndte en træls rejse, den første av mange av samme slags. Vi så ikke en bjørn eller et frisk spor på hele rejsen. Vores hunde var trætte, føret var dårligt, og vores maver var tomme. Tre gange slagtede vi hver en hund og fodrede den op til de andre hunde og spiste selv lidt. Men så rejste *Sort Fjeldvæg* sig forude ganske langsomt. Det er et højt fjeld, der dominerer hele den nordlige halvdel av Melvillebugten.

15. KAPITEL

Og så begyndte kampen for tilværelsen i Thule. Vores hus var tomt, og vores varer var solgt. Vi levede herligt og hade ikke bekymringer for, at noet skulle blive væk eller fordærvet, for vi ejede ikke noet, der kunne sælges. Hvad vi hade, var av ingen værdi for eskimoerne. Dette betød ikke, at der kunne være indhandlet meget mere, hvis vi hade haft varer. Rævefangsten var indstillet av sig selv. Samme dag, der kommer fugle tilbage i fjeldet, klarer rævene sig uden at behøve at æde madding i sakse.

Knud Rasmussen var ikke hjemme, han var taet på moskusoksejagt i Ellesmere Land, og der var besked til mig, at han foreslog mig at følge efter, hvis jeg kom tidsnok til at følges med andre, som agtede sig derover. Det gjorde jeg nu ikke. Min hu stod til at rejse nord på. Men noen varer hade jeg jo med fra Tassiussak, og dem skulle jeg naturligvis se at få udbragt til det mest mulige. Desværre rendte jeg der mod Vivi, vores tjenerinde fra Godhavn. Hun ville have te og mindst eet »dansk« måltid om dagen. Hun var jo ganske vist født av en mor her fra Thule; men hun søgte alle dage at bevare vort høje kulturstade, frembragt ved, at vi besad mere end de indfødte her.

Vivi hade i det hele gennemgået en mærkelig udvikling hos os. Hun hade jo sin dreng Ole med sig. Han var nu ca. 14 år og hade lige fanget sin første sæl. Det blev naturligvis fejret, som det burde. Men derefter foretog han en udflugt med en jævnaldrende pige, som han hade fundet behag i. Moderen fandt dette udslag av manddom foragteligt; men det lettede hende dog selv i hendes eskapader med forskellige mænd av stammen. Hun var jo ganske vist lidt gammel nu, og hun hade svært ved at finde elskere, skønt hun var ivrig nok; men det lykkedes dog av og til, og Herren skal vide, at så savnedes hun ikke i huset, for mage til tyran fandtes ikke. Hun havde det i det hele taget svært med sig selv, for hun kunne ikke komme over, at hun var blevet døbt nede i Godhavn og hade gået i skole, selv om det ikke hade giet hende noen dyb indsigt i videnskaberne.

Nu hade vi i huset en ældre, lidt ubegavet, men god kvinde, der hed *Arnajark*. Hun gjorde tjeneste som skindtyggerske, hun gjorde vores kamikker i stand.

Og en dag hade Knud, da han var hjemme, sagt til hende, om hun ikke kunne gå op på loftet og se efter, hvor mange ræve vi hade. Vivi hørte det og lo og sae, at det var da umuligt for sådan en uvidende kvinde, som kun kunne tælle til tyve; der var alt for mange ræve på loftet, til at hun kunne tælle dem.

– Godt, hade Knud så sagt, gå du op og tæl dem og sig mig, hvor mange der er!

Hun tøvede lidt, men gik så op av trappen.

Hun var deroppe i noen timer, og vi hade ganske glemt hende, da hun endelig kom ned med et papir overmalet med tal. Efter dette skulle vi ha mange millioner ræveskind, og hun indrømmede også, at det lå over hendes evne at finde ud av tallet.

Så sendte Knud Arnajark op. Hun var der ikke ret længe, før hun kom ned igen. Det må først bemærkes, at der til en pels går ti blåræve, hvilket derfor er mål for ræveskind.

Arnajark forklarede derfor, at hun hade delt ræveskindene i bunker, og der var fem bunker med ti pelse i hver, og så var der en bunke med fire pelse, og så var der tre skind til. Kort og godt 543 ræve. Det imponerede selv Vivi.

Min hu stod som sagt til at rejse nordover, og en dag kørte jeg. Jeg ville op og besøge *Majark,* der var en storfanger, jeg interesserede mig for. Det var den mand, der engang besluttede at skyde ligegyldigt hvem af Den literære Grønlandsekspedition, bare for at hævne sig på Mylius-Erichsen. Ekspeditionen holdt dengang til ude på Saunders Ø. Og en dag ville Mylius have fred til at skrive digte og havde derfor bekendtgjort, at han ikke ønskede besøg. Men nu hade Majark fået i sinde, at han netop ville gøre visit den dag. Han gik altså ind trods Mylius' protest. Mylius smed ham ud. Hvorpå Majark bestemte, at »det er bedst, man skyder en mand«. Og derfor satte sig med sin bøsse lige inden for sit vindue for at fyre ud gennem kighullet på den første, der kom forbi. Tilfældet ville imidlertid, at Jørgen Brønlunds hunde fik færten av et eller andet og rendte bag om huset i modsætning til som sædvanligt at løbe foran. Derved reddedes Jørgen. Og Majark fik da den opfattelse, at det var skæbnens vilje, at der ikke skulle dræbes noen av ekspeditionen, hvilket han højtideligt lod forkynde til alle. »Der skal ikke skydes!«

Da jeg traf Majark, var han gnaven; men det kom snart frem, at det, der ærgrede ham, var, at hans fars hunde var så fede, for den gamle glemte jo, når de sidst var fodrede, og derfor tog han kød fra kødstilladset hele dagen igennem og fodrede bare væk, og Majark kunne jo ikke – for sin værdigheds skyld – forbyde ham at tage kød. For at skåne

Majark for fremtidige ærgrelser over den gamle, sagde jeg derfor til ham, at han måske kunne sælge mig noen av dyrene:

– Hvordan skulle jeg kunne sælge en anden mands hunde?

– Jamen det er dog dig, der må fodre dem, og han brur dem jo ikke.

– Jo, men man ønsker ikke at berøve noen livsglæden ved at tage hans hunde fra ham.

Majark misforstod imidlertid min lyst til at køre hurtigere og troede, at jeg trængte til en kvinde. Sælsom tankegang. Han gik derfor hen til vinduet og råbte ud, at en vis *Arnanguaq* skulle komme ind, da *Peterssuak* (det var mig) trængte til vederkvægelse. Pigen kom ind. Hun var velskabt, men skeløjet og beskidt over megen måde. Hun blev opfordret til at sætte sig ned, og for at komme op på briksen trak hun sine lange kamikker av og derpå sin netsidepels. Da hendes nøgne overkrop kom til syne, greb Majark fat i hendes bryster og opfordrede mig til at føle, hvor faste og struttende de var. Under denne bedømmelse var hendes ansigtsudtryk ganske udslukt; det var, som om, hvad der avhandledes, aldeles ikke angik hende. Jeg søgte at forklare, at jeg ventede en kvinde op med skibet til sommer, som jeg så ville bo sammen med. Atter blev jeg misforstået:

– Se, her er endelig en hvid mand, som begriber menneskers sædvaner og lyster. En hvid kvinde kommer op til sommer, indtil da vil Arnanguaq være hans, hvorefter den hvide kvinde vil avbetale min gave og skaffe mig kvindeglæde av ukendt art!

Det var første gang, jeg kom i noen tvivl om, at Michella ville kunne tilpasse sig stammens opfattelse, og hvilke forklaringer der ville blive nødvendige. Resultatet blev, at jeg avstod fra Arnanguaq, hvis krops urenlighed tillige var mig en smule imod. Jeg forklarede dette for min ven Majark, for at han kunne forstå mit avslag.

– Ak, det skyldes, at hun har haft noen fraværelse av sine menstruationer. Kvinder plejer ellers at vaske deres kroppe fuldstændigt hver måned, når udrenselse har fundet sted!

Jeg spurgte så, om mænd aldrig vaskede sig. Majark var forundret:

– De har jo ingen menstruation! sae han. Så hvordan skulle vask så begrundes?

Majarks boplads var velforsynet med kød; men tonen i bopladsens huse var egenartet. Knud Rasmussen udtrykte det en gang ved at betegne Majark som i besiddelse av alle gode og alle dårlige egenskaber på een gang. Det gjorde opholdet hos ham lidt besværligt. Han satte sig i besiddelse av mine knive og min økse. Det lod også til, at han fik lyst til min bøsse. Da jeg så ham stå og undersøge den, gik jeg hen og tog den fra ham. Han lod det roligt ske. Derefter gik jeg op i hans hus og tog begge knivene og øksen og begyndte at spænde mine hunde for. Majark stod stille og betragtede mig uden et ord. Men da jeg skulle til at surre

min slæde, gik han hen til kødstilladset og vältede noen mægtige stykker kød ned. – Ikke bør det siges, at en gæst kommer fra denne sølle boplads uden en smule kød. Kvindekød hade været mindre frosset end dette!

Derpå gik han op til sit hus, og jeg kørte avsted.

Da fuglene begyndte at komme, flyttede vi ud til Saunders Ø.

De første fugle er de store mallemukker, disse stinkende stormfugle, der lever av ådsler og derfor lugter både på fjer og i kødet. Men det er årets første fugle, og vi kørte derud. Jeg lod mig narre med op i fjeldet. Højt, højt tilværs på stejle klipper. Jeg har skræk for bjergbestigninger. Tilmed skulle man hoppe fra den ene tinde til den næste adskillige gange. Når jeg så de andre gøre det, stod mit hjerte stille. Det hændte, at en eller anden av dem, når han sprang, hade svært ved at få ligevægten straks, så han var lige ved at falde. Så lo han meget og råbte, at da var han lige ved at flyve nedad som fuglene. Jeg selv skød ingen mallemukker overhodet. Det var mig umuligt at stå frit og følge fuglene med bøssepiben. Det eneste, jeg gjorde, var at avlægge et løfte om, at kom jeg levende ned fra dette, skulle jeg aldrig, aldrig derop mere. Det kneb meget med at komme ned; men det var mig ikke vanskeligt at holde løftet. Jeg har aldrig været efter mallemukker siden.

Men snart begyndte lomvierne at vise sig. Så er der ingen, der bekymrer sig om mallemukkerne. Lomvierne bygger i de stejle klippehylder. Side om side sidder de, og når de farer ned fra fjeldet, kan raske folk fange dem i net på lange stager. Dejligt smager de; men man må ha spæk til, når de spises. Deres skind bliver flået hele av og tygget og benyttet til skjorter.

Snart derefter kom så hvalrosserne, og jeg var med til at samle forråd for den kommende vinter. Og efter nogen tid var isen gået så langt ind til Saunders Ø, at edderfugleholmene var frie. Også Dalrumple Rock. Og så begyndte de dejlige edderfugle at lægge æg. Og så er intet lifligere end det liv, der leves herude på Saunders Ø. Solen på himlen døgnet rundt. Varme i luften og jagtglæder og ægsamling. Vi proppede os med æg. Vi stoppede os med tykke, trandryppende edderfugle. Undertiden var hunnerne så fede under forberedelsen til rugningen, at de ikke kunne flyve op fra vandet. Sådanne fugle var særligt søgte. Inden for skindet kunne sidde over en centimeter dejligt, gult, spækagtigt fedt, som vi sugede i os, til mundvigene blev ganske bløde, og så kom søvnen av sig selv.

Imidlertid hade vi fået brev om, at man hjemme fra ville søge at få sendt noen forsyninger op til os med de skotske hvalfangere, som hvert år plejede at besøge polareskimoerne.

Foreløbigt samlede jeg nu æg og fangede edderfugle i snarer, hvilket jeg blev meget dygtig til. Æggene gemte vi dels i depoter ovre på øerne, dels tog vi dem med til Saunders Ø og lae dem ind i en hule lige rundt omkring næsset, hvor de straks frøs og holdt sig dejligt. Men mange blev

Hun var velskabt, men skeløjet og beskidt over megen måde.

også på stedet lavede til pølser. Denne ret var børnenes højeste nydelse. Når pølserne var helt tørre og hårde, smagte de nemlig dejligt, og navnligt var det også morsomt at spise dem, for indholdet klistrede tænderne sammen, så man både hade stor morskab i almindelighed og dejlig smag i munden i særdeleshed samtidigt.

Så en skønne dag, da jeg lå og sov, lød der et hyl udenfor, og alle styrtede ud. Bopladsen var i ophidselse: to sejlskibe var set på vej op mod stedet, hvor vi lå.

Det var hvalfangerne, *upernadlit,* som de kaldes heroppe, fordi de kommer om foråret.

Vi kom ned i vores båd og roede ud mod hvalfangerne, som navigerede op gennem drivisen. Så snart vi var lidt ude, og der var noen tids roning, tog jeg mig den ansvarsbevidste kolonisators rolle på og gav mig til at snakke – mest til kvinderne. Jeg søgte at forklare dem, at kønssygdomme var en fare for hele stammen, at jeg ikke hade noen ret eller lyst til at tale moral til dem; men at jeg meddelte dem, at det var en betingelse for at komme med ombord, at de lovede mig at holde sig fra hvalfangernes kvindebegær, og at de ikke gik ned med dem i lukafet. Det var også usselt, sae de allesammen.

Vi kom så ud til *S/S Morning,* et dejligt skib, der blev ført av kaptajn *Adams.* Ombord var de vist lige så glade ved at se os som omvendt. Og kaptajn Adams viste sig at være en stor, flot mand, venlig og fornøjelig. Han hilste mig venligt og sae, at han hade både post og et par kasser gods med til mig. Først skulle vi dog ned og spise middag hos ham. Minik brillerede naturligvis her med sit engelske og gik med ned i kahytten og bænkede sig sammen med os andre. Dejlig mad og venlige folk.

Bagefter sejlede vi så langs iskanten, og da vi kom til edderfugleholmene, sendte kaptajnen to både ind for at samle æg. Jeg stod på broen og kiggede lidt ængsteligt efter mine depoter. I kikkerten kunne jeg se folkene opdage først det ene, så det andet. Alle mine depoter blev fundet og ubarmhjertigt tømt. Ligeledes så jeg, at de tog fuglene ud av mine snarer. Det samme skete selvfølgelig med alle de andre ægdepoter, de fik øje på. Men jeg syntes ikke, at jeg ville sige noet til skipperen; det ville jo være umuligt for mig at bevise, at det var *mine* æg.

Nå, men de kom ombord igen, og æggene blev taet fra søfolkene. De blev gemt i en tønde med salt. Noen få av matroserne søgte ganske vist at gemme lidt æg til eget brug; men kaptajnen hade et øje på hver finger, og der var ingen æg bestemt for mandskabet.

Vores avrejse fra den venlige hvalfanger blev noet forstyrret, fordi Arnawrik – Asayuks kone – kom løbende op på kommandobroen og forklarede mig, at *Alokrisarks* bukser var bleven borte, og at hun generede sig for at komme op på dækket i derangeret kostume. Jeg fik straks sat

en undersøgelse i gang; men kaptajn Adams hade mindre interesse for denne sag end for æggene. Han sae, at han ikke blandede sig i andet end skibets affærer, og bukser eller ikke bukser, nu måtte vi gå fra borde; han skulle sejle. Vi hade giet ham fire blåræve, det var han glad ved; men han lod mig dog vide, at det hade ødelagt en del av hans profit, at vi nu hade slået os ned her.

Imidlertid gik jagten efter bukserne vildt nedenunder. Konen hade glemt dem i den første køje, hun hade besøgt. Siden var de ikke til at finde, da hun skiftede over i en anden køje, og da de var ganske nye og lavede af flotte ræveskind, var der kun ringe håb om, at den nuværende besidder ville udlevere dem. Dette blev til, at jeg udleverede et stort lommetørklæde, jeg hade med. Med klædet og noen sejlgarnsstumper fik Alokrisark forfærdiget så meget, at hendes rimeligste blufærdighed blev reddet, og vi gik ned i båden. – Farvel og vinken og grinen.

På vejen ind begyndte jeg mine formaninger. Men det viste sig, at mine tidligere formaninger ikke hade haft stor tilslutning. De forskellige kvinder medførte store bylter med skibskiks, te og sukker. Mændene hade fået tobak, og der var idel munterhed og tilfredshed hos alle over det vellykkede besøg. Kun Alokrisark var til grin. Hendes uheld med bukserne hade nemlig dels skilt hende av med disse nye ræveskind, dels hade hun måttet holde køjen hele tiden, så hun hade ikke haft lejlighed eller mulighed for at indkræve en del lovede vederlag for ydede tjenester. Hun hade kun tab at udvise.

»Ak ja,« sae *Asivark,* en gammel dydsiret eskimokvinde. »Sådan en skandale! Alokrisark er jo dog en ældre kvinde, så hun burde vide, at ombord i forårsgæsternes skibe skal man altid beholde det ene bukseben på for at sikre sig. Skammeligt, at hun i den grad kan forglemme sig selv!«

Jeg besluttede ikke at være her på stedet mere om foråret. Dog skal jeg tilstå, at jeg deltog med gastronomisk fryd i de forskellige gilder med kiks og te og sukker, som blev avholdt rundt om i teltene. Det ragede mig mindre, hvad der var betalt med for de sjældne varer. Jeg hade ikke spist brød i lang tid.

Foråret trak sig ind i sommeren. Isen blev dårlig, og vi flyttede nærmere og nærmere ind mod Umanak, vores boplads.

Vore ræveskind var pakkede, det hele var i orden; men skibet fra Danmark, som vi ventede, kom stadig ikke. Hvor er det en underlig spænding at gå i! Hvert øjeblik, når et isfjeld langt ude i horisonten viser sig, ligner det et skib! Da det så endeligt kom, kunne man tydeligt se, at det slet ikke kunne forveksles med et isbjerg.

Det var atter »Motor«, der kom op, og jeg roede som en gal i min kajak for at komme ombord. Jeg var ude på fangst; særlig festlig så jeg vel ikke ud i tøjet. Men jeg blev straks skuffet over, at der ikke stod en

kvinde ved rælingen og vinkede. Hun gemmer sig bort i undseelse, tænkte jeg. At Michella slet ikke var med, faldt mig aldrig ind med en tanke.

Der var kun ét brev. Et av disse breve, som vel har været svære at skrive og derfor blir dobbelt klodsede og sårende. Senere i livet takker man for sådanne breve, der redder en fra uoverskuelige kovendinger i ens tilværelse. Men ved første gennemlæsning er reaktionen en anden.

Men heldigvis fik jeg snart en kollega i sorg og ruelse. Det var den ene av missionærerne, som fandtes uegnet til at fortsætte, det var Seckmann; pastor *Karl Chemnitz* fra Upernivik hade nemlig hørt rygter om misforståelser i det kirkelige arbejde. De to grønlandske kristendomsforkyndere var jo kommen op for at sprede »lyset« og berede jorden for den kommende glade sendelse. Men kateketen hade i noen forstand misforstået opgaven. Han hade specialiseret sig i at bearbejde kvinderne i stammen ved samtaler og påvirkning i enrum. Han hade også nået at få spredt en del »sæd«, men ikke i den smukke overførte betydning, som tilsigtedes gennem lignelserne i biblen, og dette skønnedes generende for arbejdet.

Den strenge pastor fra Upernivik var nu kommen som undersøger, dommer og strafudøver. Han var ubønhørlig i sin mening. Den stakkels Seckmann måtte væk. Der blev stor, religiøs ballade; men da kirken ikke mere ville forsørge ham, bestemte Knud, at han skulle bo hos os.

Så skrev jeg et foragtende brev hjem, og skibet sejlede avsted med det. Og så mente jeg, at det sidste ord var sagt.

Men der foregik i mit indre en revolution. Jeg mærkede nu i mig en ulyst til noensinde at vende hjem. Her var jo de lykkeligste folk i verden. Her var mennesker, som hade råd til at købe alt, hvad de ønskede. Hade de ikke ræve nok at betale med, kunne de bare fange noen flere. Desuden hade de et velordnet samfund uden ufred og uden andres indblanding i, hvad der ikke ragede dem. Eskimoerne er verdens mest taktfulde mennesker. Ingen lader sig mærke med nysgerrighed eller kommer med spørgsmål.

Det var bare mig, der hade været dum nok og håbefuld nok til at meddele, at en kvinde ville komme op til mig, når skibet viste sig. Ingen spurgte mig ud. Ingen kom med hentydninger. Men de vidste *alle* besked.

Inukitsork med den dejlige, store kone *Tukumerk* mente, at han burde træde til som ven.

»Man rejser bort for at forsøge slædefart syd over,« sae han. »Man efterlader sin kone her i huset!« sae han. Og så rejste han.

Men hvad skulle jeg med kvinder? Såret i mit inderste, blødende på sjælen og vred på hele kønnet, lod jeg den fine anvisning og det smukke tilbud gå uænset, at Tukumerk flyttede hen til os og av sig selv kom og tilbød at sy for mig og tørre mit tøj.

Da Knud kom tilbage med sine jagtfæller, og der ikke hade været mulighed for Tukumerk til at gøre andet indtryk på mig end den venlige værts høflighed over for enhver gæst, mentes det i stammen, at min tilbageholdenhed skyldtes sygelige tilstande. De hade jo set mange hvide mænd, men ingen av cølibatets tilhængere.

Der kom en slæde nord fra med nyheder, og der blev meddelt, at visse mennesker manglede knive, at andre ingen ammunition hade mere, og at hvis det kunne blive sendt op til dem, ville det jo spare dem en lang rejse.

Og så blev det besluttet, at jeg skulle forsøge at rejse nord over for at virke som agent og holde folk borte fra handelsrejser, inden de hade noet virkeligt at sælge. Hvis de kom farende med deres første to ræve, blot fordi de manglede en gryde eller andet, så gik de tabt av det store rævetræk.

Sagen er, at når den første is lægger sig, render rævene bort fra de depoter, de har samlet sig i sommerens løb. Ræve er kloge, og de ved, at fristelsen er stor til at bruge forrådene op for tidligt. Sikkert er det i hvert fald, at hvis man finder en rævs vinterforsyning og sætter sin saks lige foran, så får man først ræv i den sent hen på foråret.

Men det var heller ikke alt for tilrådeligt netop nu at tage noen av stedets fangere væk fra erhvervet hernede. Det tidlige efterår er den bedste fangsttid for ræve, men også for hvalrosser på isfangst.

Derfor kom det – også rent forretningsmæssigt – som en oase i ørkenen, at *Tatianguaq* mødte op og gerne ville tale med mig.

– Man ser, du er uden kvindeledsagelse. Min sølle kone ønsker at se sin slægt nord på. Det er ikke umuligt, at du vil kunne have en lille smule nytte av hendes følgeskab. Der er formodning om, at hun kender vejen. Også kan hun hjælpe til ved lejrslagning og tøjtørring. Tillige blir en mands natteglæde forøget ved en sanselig kvindes nærvær på hans leje!

Tatianguaqs kone hed *Ivalu.*

Jeg var nu til sinds at styrte mig direkte ind i polareskimoens liv i alle måder. Hvorfor ikke blive her resten av livet? Her var dog kun glade mennesker. Her var rum for udfoldelse og tilladelse til at være, som man fandt det mest praktisk. Så Ivalu og jeg startede nordover. Men ikke uden den komedie, der hørte med. Jeg hade min slæde læsset og pakket den avtalte morgen (avtalen var dog kun med ægtemanden; kvinden hade ikke vist sig i vores hus i noen dage, mens forhandlingerne stod på). Da jeg derfor kørte avsted og drejede ned om husene for at få min ledsagerinde med, viste der sig ikke et menneske. Ivalu var ikke stået op. Jeg kaldte på hende. Ingen svarede. »Ivalu! Ivalu!« »Hvad er der?« »Kom ud, vi skal på besøgsrejse!« »Man sover. Hvorfor skulle man på besøgsrejse? Hold op at tale til mig.«

Jeg gik ind i huset. Ganske vist så jeg straks, at der var syet ny ræve-

skindspels, og at helt nye kamikker lå fremme. Ivalu selv var på briksen. I færd med at lægge sig til mere søvn. Tatianguaq sad ved siden av og så fjoget grinende på mig.

»Kvinder besidder kvindesind,« sae han.

Ivalu syntes ikke at ville rejse sig.

»Skynd dig, mine hunde venter!«

»Lad dem vente, man er uden kendskab til dine hundes bestemmelse!«

»Bestemmelsen er, at vi skal nord på til bopladserne!«

»Din tosse. Man hører nok, det er en mands tale uden mening. Der er ingen rejse bestemt for mig!«

Endelig rejste hun sig ligesom modvilligt og iførte sig meget, meget langsomt sine fine nye rejseklær.

»Kom nu og sæt dig på slæden, så vi kan komme avsted!« sae jeg utålmodigt.

»Jeg kommer ikke ud til den slæde. Hvad vil du med mig? Andre vil være bedre for dig at rejse med!«

»Jeg sae, at du skulle skynde dig!« råbte jeg så.

»Noen ord blev talt ud i luften!« råbte hun tilbage. Men køn var hun at se på og æggende.

Til sidst måtte jeg gribe hende om livet og bære hende ud til min slæde. Hun sparkede noet og råbte, at kvinders lod i livet var ulykkelig. Og gid hun hade en mand, der vovede at forsvare hende. Dette her var hende stærkt imod.

Imidlertid var vi nede ved slæden. Men hundene hade lagt mærke til dette optrin. Da de så mig komme bærende med noet, – det var endnu ikke lyst, – var det ret naturligt for dem at håbe, det var foder eller i hvert fald noet ædeligt. Så de stimlede sammen foran slæden.

»Å, dit fjols til at dressere hunde,« sae Ivalu. Jeg hade sat hende ned for at klare hundene. Men jeg var jo bange for og forberedt på, at hun nu ville benytte lejligheden til at stikke av. Det ville gøre mig endnu mere til grin. Men ingenlunde. Hun greb pisken og svang den med en dygtighed, som jeg ikke selv besad. Hun skældte på hundene og skammede dem ud.

Og så gav hun avgangssignal til spandet. Jeg skubbede i opstænderne for at få slæden i gang, og de foer avsted, rejsekåde og i fuldt hurtigløb. Jeg hade nok med at følge med og løbe hen til min plads. Men da hade Ivalu allerede sat sig op. Hun holdt pisken, som hun gav mig, der sprang op foran hende. Jeg så hende vinke til bopladsens kvinder og til manden, nu var hun sikker på, at meget ville blive berettet rundt om i stammen, og at hendes rolle som den ærbare, blufærdige kvinde hade været gennemført til det yderste.

Vi kørte tværs over Wolstenholme Fjorden og ind i Granville Bay.

Da den første avrejsestemning hade sat sig, spurgte jeg hende, om

hun ikke hade noet sovetøj med? »Nej, men det har du vel. Vi skal vel ikke sove på slæden, til vi kommer til mennesker?«

Hvad skal man sige til en dame på en slædetur? Jeg forsøgte meget; men det prellede av. Først sae jeg, at jeg var glad ved at ha hende med. Intet svar. »Er du ikke også glad ved at komme med mig ud at rejse?«

»Nej, ingen glæde føles i mig,« sae hun muggent. Så forsøgte jeg noet andet.

»Kender du vejen, vi skal ad op over bræen?«

»Man ønsker ikke at køre op over bræen. Der blæser det altid. Det er koldt deroppe.«

»Jamen isen ligger jo ikke uden om Kangarssuk!«

»Du siger ufornuftige ting. Det, du siger, vides jo. Mennesker er ikke uden tanker!«

»Er du bange for mig?« spurgte jeg endelig helt forvirret.

»Absolut nej. Hvad skulle jeg være bange for? Undlad din tale, når noet fornuftigt dog ikke blir sagt!«

En lidt avkølende elskovssamtale, navnlig i betragtning av, at det også var ca. minus 30 grader og blæste temmelig koldt fra nord.

Skarp og bidende vind.

Men vi kom dog avsted. Hundene slog over i det sædvanlige trav, der er dem naturligt. Det er for hurtigt til at gå i opstænderne og for langsomt til, at man løber. Nærmest at betragte som to skridt gang og eet skridt løb. Jeg sprang dog om bag slæden og løb længe. Pigen sad og frøs med anstand. Hver gang jeg spurgte, om hun hade det koldt, fik jeg det samme svar.

»Ti stille; man tænker!« Jeg håbede, at tankerne gjaldt mig og vores forestående æventyr, og jeg spurgte flere gange, om hvad hendes tanker gjaldt. Først svarede hun ikke; men senere tøede hendes sind noet op.

»Man tænker på kød,« sae hun endelig for at komme mig i møde. Måske også for at bevæge mig til at stoppe og give mig til at koge. Men det var for tidligt, og jeg ville ind i Granville Bugt, før vi gjorde holdt. Da vi hade kørt noen timer, sae hun igen, at hun begyndte at føle en lille smule madlyst. Hun hade ikke spist samme morgen. Hvorfor? Fordi hun hade ventet på, hvad der ville ske.

Da først følte jeg noen smule stolthed.

Men denne stolthed varede ikke længe. Da jeg lidt efter vendte mig om, var hun faldet i dyb søvn. Hun sad lænet til opstænderne, og hendes krop fulgte slædens bevægelser.

16. KAPITEL

Da Ivalu vågnede, var vi dybt inde i Granville Bay. Hun sae, at hun frøs, og jeg stoppede da galant hundene og gav mig til at løsne surre-remmen og tage den kasse frem, hvor jeg hade min primus stående. Jeg hade desuden te og sukker og skonrogger. Derefter drejede jeg slæden en smule, så der var læ for vinden og gjorde i stand til at smelte is. Ivalu tog min harpun fra slæden og gik hen til en ishumpel og huggede ferskis til teen. Det smed hun hen til mig og gik derpå roligt hen til hundene og begyndte at klare deres skagler. Jeg fik følelsen av, at en kvinde virkelig var behagelig at have med på slæden. Det var første gang.

Mens vi sad og drak te, spurgte jeg hende om, hvor langt der var ind til bunden av fjorden. »Det ved jeg ikke,« sae hun. – »Ved du det ikke? Jeg troede, du hade været denne tur før.«

»Ja, mange gange,« svarede hun. - »Jamen, hvorfor ved du så ikke, hvor langt der er ind til bræen i bunden?«

»Hvor skulle jeg kunne vide det? Jeg kender jo ikke dine hunde, og jeg ved ikke, hvordan de holder ud!« – Lidt efter var vi færdig med vort måltid. Vi tog en smule frosset kød, som vi huggede av med min store flænsekniv, hvor det stak frem fra læsset. »Bare lidt til en mundsmag oven på det flovere brød,« sae Ivalu.

»Det tilfælde er indtruffet, at man går i forvejen,« sae hun så. »Der ønskes noen varme i fødderne!«

Det var ved at blive aften, da vi endelig nåede ind i bunden av fjorden og lidt op over land, hvor opstigningen skulle begynde. Da opdagede vi pludseligt et lys, og snart viste det sig, at *Krolugtenna* med kone og datter var på slæderejse til Umanak og lige var kommen ned fra bræen. De hade besluttet at ligge over her i en hule for at komme til vores boplads på en belejlig tid den næste dag.

Der var ikke et ord til overraskelse eller erklæring i anledning av, at man her så mig med Tatianguaqs kone på slæden. Det ragede ingen, hvornår dette var begyndt, og hvornår det skulle ende.

Ivalu gik straks hen til kvinden og berettede hende, hvad der var av

Mens vi sad og drak te, spurgte jeg hende om, hvor langt der var ind til bunden av fjorden.

interesse for deres køn. Krolugtenna hjalp mig med at ordne mit læs. Jeg bandt mine hunde tæt ved hans. De ligger rolige, når de ser et andet spand tæt ved.

Så gik vi op til de andre, fordi der blev råbt, at »kød var kogende«. Hans kone øste op og lae kødet på det forreste tværtræ av deres slæde. Hver tog et stykke, og vi spiste i tavshed. – »Man mangler en kniv,« sae Ivalu til mig. Det stod til hendes opvartende kavaler at forsyne hende med skærende instrumenter. Jeg gav hende min lommekniv og brugte selv min flænsekniv. Bagefter tog Ivalu vores tekedel og fyldte is i den, hun kogte te og tog lidt skonrogger frem. Hun var noet varsom med dette; der skulle helst være noet hvid mands kost igen, når vi nåede hendes familie og venner. Vi hade kun to kopper i det hele, de gik så rundt i kredsen av os fem.

Siden skubbede vi vores slæde hen til klippen, så der blev et passende mellemrum mellem, bredt nok til et leje for os to. Kvinderne gik udenfor og blev borte i noen tid. Da de kom tilbage, hade de samlet en del tørret græs, og det blev bredt ud under skindene. Først kom så mit slædeunderlag, et fedtet stort sælskind, som tjente til at holde kød og spæk borte fra læssets mere delikate dele. Det lægger man altid med den fedtede side nedad. Derpå kommer slædeskindet, d.v.s. det man sidder på under dagsrejsen. Det blev omhyggeligt banket rent for sne og rim først. Og ovenpå dette lae jeg så min sovepose. Vores pelse tog vi forsigtigt av og brugte sammenrullede til hovedpude, og kamikkerne lae vi oven på, så de ikke blev krøllede. Og lidt efter lidt fik vi alt tøjet av. I en sovepose holder man varmen bedst, når man ligger helt nøgen. Vi var jo to, så vi hade meget let ved det.

Da jeg endelig var kommen op den næste morgen, hade Ivalu båret en del av vores sager hen til bræen og placeret dem der. Hun var gået tilbage efter mere, og jeg fulgte efter. Krolugtenna var færdig med sit læs og hans kone og datter parate.

»Det tilfælde er indtruffet, at man rejser,« sae han bare. Og så kørte han. Da vi var alene, mente jeg at burde sige noget, og jeg begyndte med at udtrykke min glæde over nattens forløb.

»Man ønsker ikke at høre skamløs tale,« sae kvinden stolt. »Der skal rejses!«

Og så bar vi sagerne hen til bræen.

»Man går i forvejen,« sae hun så og overlod til mig at læsse og surre. Hun frøs og trængte til bevægelse.

Det tog noen tid, inden jeg skimtede hendes lille, energiske skikkelse forude. Hundene sprang ikke så villigt, det gik jo tungt opad; men da vi nåede hende, var hun varm og træt og ville sidde på. Jeg travede i opstænderne, og der blev ikke sagt meget, førend vi kom op på toppen av bræen. Denne fører ud til mundingen av Olrik's Bay. Itivdleq hedder

bopladsen, det betyder »Overkørselssted«. Og dér boede noen folk, hvor vi tog ind.

Her hade vi det rart. Det er trods alt lunere at ligge inde i et hus om natten. Det gjorde vi også alle følgende nætter på hver en boplads. Som den hvide mand jeg var, blev jeg modtaet hvert sted av storfangeren, og Ivalu fulgte med. Hendes plads var ved min side, da hun kom med mig, og ikke fremgik det på noen måde av hendes tale, at dette kun var en midlertidig ordning for at kunne besøge sine forældre.

Da vi rejste tilbage, var det ved at blive mørkere. Men til gengæld kunne vi køre uden om Kap Peary og således holde os til isen. Vi gjorde kun små dagsrejser. Den sidste nat tilbragte vi i en hule ved kappet. Jeg hade fået erhvervet mig en del dejlige renskind hos forskellige. Desuden hade vi lækker mad fra diverse venners kødgrave. Råddent kød i højgæret tilstand. Netop av den slags, som man kun nødigt holder op med at spise, før man næsten ikke kan proppe mere ned i halsen. Så sov vi blødt og lunt i vor hule; det gjorde mig oprigtigt ondt, at rejsen ikke varede længere, men at jeg måtte avlevere konen til den rette ægtemand i morgen.

Den rejse gav mig smag på livet i det yderste nord. Da jeg kom hjem, var jeg kureret for sorg over mit tab i sommer. Jeg var optaet av fangsten og rævehandelen. Knud Rasmussen var dybt begravet i arbejde med sine sagn. Han hade en mani for at samle på gamle koner, der kunne fortælle ham den ene historie efter den anden.

Den vinter tog jeg del i hvalrosfangsten og var heldig. Det foregik ude ved Dalrymple Rock. Metoden består i, at man kører ud til isranden på en tid, da den er tyk nok til, at mennesker kan gå på den, men tynd nok til, at hvalrosser kan støde hodet igennem. Det ser morsomt ud, fuldstændigt, som om de åbner en klap nede fra og stikker hodet op for at kigge. Hvalrosser har jo ingen negle at kradse isen i stykker med; men luft skal de have, og de opholder sig inde under isen for at komme ned til de dejlige muslinger på bunden. Når de kommer op for at ånde, er deres lunger i nød for frisk luft. Det tar noen tid, for der skal pustes ud og ind noen gange. I den tid kan man løbe hen og harpunere dyret; men der skal så sørges for, at det ikke stikker av og forsvinder med harpunlinen. Derfor har man en svær pløk fastgjort til en stage, som man jager ned i isen gennem en løkke i harpunlinen og sætter skulderen imod som bremse. Ofte blir dog isen slået en del i stykker rundt om det sted, hvor hvalrossen harpuneres, for dens kamp for livet foregår jo ikke, uden at isen får sine skrammer også.

Disse fangstture var liv og spænding. Men om aftenen var det surt. Da man var mænd, sømmede det sig jo ikke at tage for mange sovegrejer med. En fanger sov på sin slæde, en fanger frøs ikke, – officielt, – en fanger var revnende ligeglad med maden.

Vi spiste ikke før sent aften, når hvalrossen var flænset og kødet kørt ind på sikker is. Der stablede man det op i bunker, så det ikke kunne sne ned og var let at finde senere. Det var jo hurtigt stivfrosset og let at håndtere.

Når man hade spist sig mæt, drak man suppe. Den var tyk og dejligt blodblandet og fed. Men den blev jo fortæret på den måde, at man tog gryden og drak av den. Derved fik man soden fra spækflammen, der dækkede hele gryden udvendig, dels på fingre, dels på mund og kinder, så det var uundgåeligt, at det mærkede sin mand i lange tider, når han hade været på isfangst og længe borte fra familien.

Det gik heller ikke at sige, at man ville hjem, før chancerne for isfangsten var ovre. »Det er dog forfærdeligt, hvor den mand længes efter sin kone,« blev der så sagt, og latteren rullede. Manden blev flov og påstod, at få ting var ham så ligegyldige som konen. Men han hade svært ved at finde et påskud, der blev taet for gode varer.

Vi fik meget kød det år, og det var godt. Knud Rasmussen holdt altid mange hunde, og han fodrede stærkt for altid at kunne være forrest av alle slæder, han rejste ud sammen med. Men han var kendt for at være i besiddelse av et overnaturligt held. Når han viste sig, kom hvalrossen ind av sig selv. Ingen rendte over så mange bjørne som han, og ingen fik så mange uventede chancer som han eller som de selskaber, han rejste med.

Hjemme fyldte han huset op. Det var vanskeligt for mig at få plads. Ro til at skrive var der ikke tale om. Jeg flyttede derfor min seng ud av vores fælles stue og sov på loftet. Men dér blev der også undertiden for befolket, så byggede jeg et lille hus av sten, foret med træ, mellem vores butiksskur og vores eget hus. Det var meget dårligt. Jeg hade haft den tanke, at blot der var et lag luft, der stod stille mellem stenene om træet, ville dette isolere tilstrækkeligt. Men ih, hvor vi frøs i det hus! Det skulle opvarmes med spæklamper og det var ikke let. Minik, den hjemvendte amerikaner, var imidlertid flyttet ind til os. Han var ikke udygtig; men han var ustadig, og han rejste rundt, snart nord på og snart syd på – for at gøre kur til kvinderne. Og aldrig rejste han forgæves. Men hans tid gik, og hans hunde kunne ikke fodres med hans kvindegunst. Desuden beskyldte folk ham for at være vredladen til tider, så de holdt ikke av ham.

En skønne dag kom han hjem med Arnanguaq og hade giftet sig med hende. Hun var ikke bleven skønnere eller mere livlig; men hun var tålmodig og syede godt. Minik blev velklædt og var vistnok god imod hende.

Jeg blev i den periode mere og mere eskimoisk. Det traf sig, at Ivalu kom på besøg hos mig og blev natten over; men jeg tør dog ikke rose mig av, at det var den eneste kvinde, jeg glædede mig ved, når mine

rejser førte mig rundt, eller når jeg på rævefangst overnattede i snehuse eller huler sammen med repræsentanter for det svage køn.

Nu var der en lille pige på bopladsen, som var ussel at se til, hvad klær angik. Hun hed *Mequ*. Hendes mor *Kasaluk* hade haft to børn med sin første mand. Den ene, en dreng, var død under sulteperioden, da hendes mand også var død. Den lille pige hade sultet sig igennem og boet hos sine bedsteforældre i sine unge år. Men nu var moderen blevet gift med Uvdluriark, den store fanger på pladsen, og da der kom mange børn, blev Mequ hentet ned for at passe sine yngre halvsøskende.

Men hendes tøj var forfærdeligt. Det var en skik hos polareskimoerne, at de lod de unge piger se skrækkelige ud. Ganske modsat nede i det øvrige Grønland. Der er de unge skønheder klædt på efter alle de farvers pragt og broderiers mangfoldighed, som de kan dænge på sig. De stråler og lokker den mandlige del av befolkningen på enhver mulig måde. Senere, når kirkens velsignelse er overstået, og giftermålet fastnagler elementerne til ægteskabet, sløjer konerne gradvis av. Sjuskede og ligegyldige ser man efter noen års fravær unge kvinder, der før var ved at betage en sans og vid. Ganske anderledes i Thule. Dér gider fædrene ikke ofre gode skind på en ung pige. Det kan vente, til hun får en mand; så kan han klæde hende op. Det er hver mands ærgerrighed, at hans kone ser pæn og pillen ud. Det virker jo som reklame. Derfor ser man ikke hos polareskimoerne kvinder arbejde med ting, der kan snavse til. De flænser ikke, de skærer ikke tørv. De hjælper deres mænd langt mere end syd på; men de får ikke lov til at grise sig til. En mands lyst er at se sin kone pæn og pyntelig.

Den lille Mequ hade noen gange været på besøg hos os. Meget sjældent, for hun skulle altid blive hjemme og passe de små søskende, når moderen var ude. Men det traf sig engang, at hun var hos os, og at jeg gav hende noet brød, som hun blev så glad for, som jeg ikke før har set det. Noen dage efter kom hun med et par vanter, som hun hade syet. Hun lae dem bare foran mig og sae: »For at udtrykke tak for brødet!« Så var hun ude av døren igen, for hun var genert og uvant med at tale til store mænd uden at være spurgt. Og ingen spurgte noensinde hende.

En dag, da jeg gik med Knud nede ved teltene, hvor vi hade været på besøg, sad Mequ uden for sit hjem med en lille bror i amauten. »Hvor er hun i grunden sød,« sae Knud. »Hvis jeg noensinde skulle gifte mig heroppe, ville hun være den eneste langs hele kysten syd fra og hertil, jeg kunne tænke mig ville være klog nok og dygtig nok og smuk nok;« – Jeg tænkte ikke over sagen; men det var første gang, at tanken, giftermål, strejfede min hjerne. Og Knud hade jo ret. Dette med at låne en kone hos en anden mand var jo ikke netop, hvad vi burde udbrede som skik, og derfor heller ikke selv deltage i. Det faldt ikke Knud ind at bebrejde mig noetsomhelst i min private livsførelse; men det ramte mig måske

derfor mere direkte. Denne lille pige, der lige netop var voksen, forekom mig imidlertid så ren og fin, til trods for hendes beskidte hundeskindsbukser og de lasede kamikker, moderens gamle udslidte. Hendes humør dækkede over det hele. Man vidste også, at hendes stedfader kunne forsyne hende med alle de flotteste skind, hvis han ville. Det hørte sig bare ikke til.

Polareskimoerne var på den tid i slem kvindemangel. Der var konstant underskud av piger, og derfor blev de revet bort, så snart der var mulighed for det. Vi vidste også, at flere unge mænd hade været hos Uvdluriark om Mequ; men de hade ikke fundet nåde for hans ellers så milde øjne.

Så en dag hørte vi, at Samik, (Kejten), den frygtede og ofte vredladne mand, hade voldtaget Mequ i sit hus, en dag hans kone var gået på besøg hos os. Sagen vakte opsigt, uden at der dog kunne skrides ind. Missionæren holdt sig tavs over for folk, der ikke hørte til hans lille flok. Seckmann, den frafaldne Guds mand, bragte mig meddelelsen og spurgte, om vi ikke burde tage affære. Men så snakkede vi med Uvdluriark, der ikke mente, at der var sket noen skade. Han agtede ikke at begynde fejde med sin nabo. Måtte man ikke snarere le over sådan en tosse, der foretrak en ganske ung pige for sin egen udmærkede kone?

Da var der en dag, Minik var taet på fangstrejse til et fjerntliggende sted, og Arnanguaq og jeg var ene i huset. Ikke at hun frygtede angreb fra min side; men etiketten burde overholdes. Minik hade fra sin Amerikatid den indstilling, at han ikke ønskede at gøre avtaler om »koneberøring« med noen. Derfor inviterede Arnanguaq Mequ med for at sove sammen med sig, så hun ikke var alene med mig.

Vi klædte os av og gik til ro. Vores lamper brændte kun ganske svagt, vægen var gjort lille, så trannen kunne vare til næste morgen. Da pludseligt blev jeg besat av en magt, stærkere end mig selv. Jeg smed mine skind tilside og rakte over og greb efter den unge pige og svang hende over til mig selv og mit leje. Hun sae ikke et ord og Arnanguaq heller ikke.

Og sådan blev jeg gift og hjemfaren mand. Mequ var så lille og så fin i bygning. Hendes hænder var, som om hun hade plejet dem alle dage, men først i de sidste to timer hade måttet tage fat på snavset arbejde. Hele hendes krop var møjbeskidt, og hendes tøj var højst miserabelt. Hvordan natten gik, ved jeg ikke; men om morgenen fortalte jeg hende, at jeg ikke agtede at lade hende gå hjem, jeg ville beholde hende hos mig. Hendes reaktion var noet mindre lyrisk, end jeg hade kunnet ønske:

»Da må en anden bringe den synål hjem til min mor, som jeg har lånt;« sae hun kun. Det viste sig, at hun hade skjult den omtalte nål i sin hårtop, og nu tog hun den ud.

Jeg var klar over, at jeg måtte passe på i den første tid. Så jeg fulgte

med hende, hvor hun gik. Og jeg ville ha haft hende med ud på slæde for at hente depoter hjem. Men det lod sig ikke gøre, hendes tøj var for slet. Bukser av hundeskind var alle dage stor skam for en mand. Det tog dog ikke lang tid at få det oprettet. Værre var det med sælskind til kamikker, det hade jeg ikke. Hun måtte så ned til sin mor for at få det. Men nu kom hun jo med rige gaver; de små søskende fik dåsemælk, og moderen blev ejer av en fin saks og tråd i overflod, og Mequ kunne nu tage oprejsning for tidligere dages miserable tilstand, som jo ingenlunde skyldtes Uvdluriarks fedtethed. Nu hade hendes nye mand virkelig også glæde av at se sin lille kone blive mere og mere velklædt og civiliseret dag for dag.

Men der var naturligvis meget at lære. En ting husker jeg tydeligt, som vi begge lo meget av senere. Det var den anden dag, efter at hun var flyttet til mig. Vi boede som sagt i det lille, kolde hus, og om morgenen, da vi stod op og gik ind for at spise og tø lidt op, sae jeg til hende, at hun skulle vaskes.

Med største forbavselse så hun på mig: »Hvad sier du dog? Husker du ikke, at jeg vaskede mig i går?« Da jeg så sae, at for fremtiden skulle der vaskes hver dag og bades og i det hele indføres renlighed, var hun ved at frygte, at hun var bortført til gale mennesker. Senere i livet blev hun en av de store renlighedsagitatorer i Thule.

Det hele gik lydløst av, til Knud kom hjem. Han var ikke en mand, som lod et giftermål gå av i stilhed. Der blev sendt bud nord på og syd på, at med næste fuldmåne ville der blive fejret bryllup i store måder. Dette var dog noet imod folks smag. De finder det ublufærdigt og lidet taktfuldt at udbasunere, at nu er to unge mennesker bleven enige om at holde sammen. Hvad vedkommer det andre?

Men festen skulle være stor. At jeg selv blev beordret til at levere alt, hvad jeg ejede av æg til lejligheden, gjorde ikke så meget, for det blev min første slædetur med Mequ, hvor vi blev borte noen dage og hade det dejligt og morede os godt, selv om vi ravede rundt i mørke for at finde mine ægdepoter. For Mequ var det indledningen til et helt nyt liv, hvor hun foreløbigt stod famlende. Jeg tabte min økse, der gled av slæden, og blev naturligvis ærgerlig over det. Da jeg udtalte mig derom, spurgte Mequ mig, om det betød meget for mig. Jeg sae, at naturligvis var det slemt for en mand at miste en økse.

»Vil det være det rette at vise sin forståelse av tabet ved at begynde at græde lidt?« spurgte hun så. Men jeg sae, at det ikke skulle bekymre hende, for jeg kunne jo bare gå ind i lageret og tage en anden.

»Man kender ikke til at leve i forhold, hvor ejendelene er så talrige, at de taber i værdi,« sae Mequ bare; men siden lærte hun det.

Av og til savnede hun vistnok sin familie. Den første efterretning om, at hun var gift, fik familien gennem hendes lille bror, der kom efter

hende den morgen, da hun var bleven hos mig. De hade jo ventet hende for at passe de små. Han skulle derfor sige til hende om at komme hjem. Hun sad og syede på sine bukser.

»Det tilfælde er indtruffet, at man syer for sig selv i dette hus!« sae hun da. Broderen var velopdragen. Han studsede en smule, men besindede sig og sae intet. Så satte han sig ned for at lade ubekymret og uden overraskelse. Men lidt efter gled han ud gennem døren, og jeg så ham pile avsted ned mod husene; nu var der jo nyheder at fortælle.

Vores fest blev til en strålende succes; dog skal det indrømmes, at Knud selv tjente godt på sin idé. For alt det kød, der blev bragt til huse og ikke spist, tog han til indtægt og gemte bort i sine forråd; det blev ikke så lidt. Og indrømmes skal det også, at helt nemt var det ikke for Mequ at være værtinde for ældre kvinder, som hade kendt hende, fra hun var født.

Kort efter var det jul, og da den var overstået – og det var en jul, der ikke er set mage til – besluttede Mequ at benytte et av sine andre navne; hun skulle nu kaldes *Navarana* for at »noen større dygtighed, der var gemt i hende, kunne bryde frem.« Så det hed hun fra nu af.

Efter jul kørte vi syd over, for at hun kunne være med mig til Kap York og se til folk der. Der hade lige været en voldsom sydveststorm, der hade slået isen op fuldstændigt nede ved Parker Snow Bay. Vi måtte bag om forbjerget og op over bræen dér. Det var en træls tur, og mine hunde orkede ikke at slæbe slæden, mente jeg. Navarana gik stille i opstænderne, mens jeg hylede og skreg og tævede hundene; men lige meget hjalp det. Hun må have tænkt mærkelige tanker ved at se min avmagt. Da fik jeg den idé at gå foran hundene for at se at lokke dem efter mig; jeg foreslog det og gav hende pisken og gik. Men da opdagede jeg noet nyt og uvant. Navarana lod et uvær bryde løs. Hun gav sig til at bruge den lange, lange pisk, som den aldrig var brugt før. Hun lod sine opmuntringer rase ned over hundene, og hver eneste en følte svien av snærten over sin ryg. Først forstod de det ikke rigtigt; de var ikke klar over, at der var indtrådt en ny deltager i firmaet. De hylede og begyndte straks at slås, de stærkere faldt over de svagere. Men det medførte bare yderligere smerter og stingende smæld over dem. Der var ikke andet at gøre end at flytte sig. Og da viste det sig, at de godt kunne trække slæden, når de ville. Op kom de, op forbi mig, der gik foran for at lokke dem. Hun standsede ikke, fordi hun passerede sin mand. Nu var hun i gang, og nu skulle vi frem. Jeg søgte at løbe efter slæden, men nåede den ikke. Hun rasede videre, så jeg blev ganske bange for den djævel, der boede i hendes fine, lille krop, og den rasen, der hade været skjult bag hendes stille væsen. Først da hun var helt oppe på bræens kam, og det begyndte at gå nedad igen, lod hun hundene stoppe og ventede på mig. Jeg asede mig op, for jeg var kommen langt bagefter.

Der stod hun smilende ved opstænderne. Hun hade allerede klaret skaglerne og rakte mig pisken.

»Muligt var det besværligt at gå op ad den stejle bræside. Det tilfælde indtraf, at man forglemte, hvor det er vanskeligt at bevæge sig, når man ikke har en hånd i opstænderen!«

Jeg skulle nu tage pisken. Jeg spurgte, om hun ikke hellere ville køre videre, siden hun klarede det meget bedre end jeg.

»Kan en sølle kvinde få hunde til at lystre? En mands hunde kender *kun* hans kommandoord!«

Nedad gik det let. Men det blev stejlere og stejlere. Og da var det, at hun lærte mig at lade hundene være bagved slæden. Vi satte os så på den og slog med pisken bagud, så hundene holdt igen og virkede som bremser. På den måde kom vi fint kørende ned ad de stejlere skråninger. En metode, jeg senere fik meget brug for, men ikke hade set før.

Nede på isen fik vi snestorm igen og måtte give op. Men sneen var ikke til at bygge hus av. Komme hen til hulen ved Agpat kunne vi heller ikke, isen var brudt op derhen. Men Navarana var altid oplagt til at finde en udvej. Hun anviste, og jeg lavede i stand. Vi væltede slæden, så den dannede en læmur, vi bredte vores skind og lae vore kasser og anden bagage på dem, og derefter kravlede vi ned under dem. Med den lille træsabel, man altid fører med sig på slæderejser, bankede vi sneen av hinanden, så godt det lod sig gøre. Og fulde av latter over, at vi, som hade sådan et stort og dejligt hus hjemme, og som agtede at besøge venner med lune hytter ved Kap York, nu måtte lade os sne ned. Vi snakkede om, at i morgen ville vores tøj, som vi nu sov i, være vådt og koldt, og at vi var sultne og ikke kunne koge. Vi lo, for dette viste jo til fulde, hvor menneskene er ufornuftige og værdige at le ad.

Og så sov vi ind på et mærkeligt leje, mens stormen rasede over os.

Den næste dag blæste det lige slemt, fygningen tillod os ikke at se en meter frem for os. Vi kiggede lidt ud, og når vi måtte op, betød det, at vort tøj blev fuldt av sne og måtte børstes så meget som muligt. Noet sne kom altid med ind. Vi var lige netop varme nok til at tø den op og gøre det hele vådt.

Hvor længe vi lå der, ved jeg ikke; det var meget længe; men pludseligt blev det stille. Vi kunne se månen, og op kom vi en fart. Nej, hvor var det koldt! Alene det at komme i gang med at grave læsset ud fra sneen og få hundene klare, få det hele banket og renset for is og sne, gav os arbejde nok.

Så kom vi til Kap York, og Navarana var nu en dame av rang. Vi flyttede ind til Krolugtinguaq, og det ene madgilde blev gjort til vor ære efter det andet. I mellemtiden løb Navarana og legede med de andre unge og morede sig som aldrig før. Men snart måtte vi hjem, og vi ville nu forsøge at køre rundt om næssene, skønt isen var usikker. Det viste sig

flere gange, at der mellem isflagerne var tyndis, der ikke kunne bære. Det var stormene og den stærke strøm, der skar isen op fra neden.

»Er du bange?« sae jeg en dag, da vi kørte over is, hvor hundene drattede ned i vand hvert øjeblik.

»Er en kvinde bange, når hun kører med sin mand?« sae hun. »Kvinder overlader omsorgen og frygten til mænd, når de sidder på hans slæde!«

Sådanne ord gjorde mig stolt og stærk.

– – – Da vi kom hjem, fik vi at vide, at den stærke storm hade brudt isen op ude ved Dalrymple Rock, og nu, da den var ved at lægge sig, var der chance for hvalrosfangst, fordi de kunne komme nærmere ind til Saunders Ø, hvor der var muslinger i vandet. Følgeligt lod jeg kone være kone og kørte ud og sluttede mig til fangerne på isen. Det var noet andet end at rejse på besøgsrejser med Navarana; men det var et rask liv. Surt dog om aftenerne, når vi frøs og morede os med at løbe og lege for at holde os varme, mens kødet kom i kog. Da var der en dag en fræk, ung mand, der fik en god idé. »Man får lyst til æg,« råbte han. »Æg findes på øen heroppe. Lad os hente æg!«

De andre istemte hans råb, og hele skaren styrtede op efter – *mine* æg. Jeg var nemlig den eneste, der hade samlet og gemt tilstrækkeligt. Men jeg hade lumskeligt gemt dem til mig selv og hende, jeg ventede. Men selvfølgelig kunne jeg ikke som mand av ære andet end råbe med og udtrykke min glæde over, at mine sølle, stenhårde, frosne æg kunne få lov at være med i gryden. De kom ned med store, store poser fulde af *mine* æg, og de nøjedes ikke med bare at spise to hver.

Da jeg kom tilbage, kunne jeg begynde at værdsætte min lille kvinde. Hun hade fint udnyttet sine besøg. Hvad hun hade betalt med, ved jeg ikke. Måske slet intet. Men hun hade nu fine kamikker av hvidt sælskind (det skal tørres i frost og mørke for at blive smukt hvidt). Hun hade også den fineste krans av bjørnemanke foroven på kamikkerne. Dette er kvinders stolthed. For dertil kræves de store hanbjørnes drab, og kvinder elsker at vise deres mænds dygtighed i deres påklædnings små enkeltheder.

Jeg fortalte om mine oplevelser med æggene til Navarana. Hun sae straks, at det skulle hun nok klare, siden det lod til, at jeg var så æggeglad. Jeg sae straks til hende, at hun ikke måtte ødelægge mit gode navn og rygte som fanger ved at tale om det til andre. Hun vendte sine store sorte øjne mod mig, og så på mig, som om jeg hade villet avværge en ulykke eller tung fornærmelse mod os begge: »Tror du virkeligt, at jeg kunne gøre det ved dig?« sae hun alvorligt.

Hun gik ned til sin mor og sae, at hun var ked av, at det næppe blev muligt at traktere gæster med æg i år, siden fangerne brugte dem derude og ikke tog noen med hjem til kvinderne.

Den næste dag sae hendes mor til sin mand, at hun var fuld av frygt for, at hvalrosfangsten ikke ville blive av lang varighed i år. For hun hade i drømme set, at isen var fuld av æggeskaller, og i samme syn forstod hun, at dette fornærmede hvalrosserne, så de ville beslutte at trække andet sted hen. Fangerne talte om sagen; selvfølgelig var de enige om, at man ikke lod sig påvirke av en sølle kvindes drømme. Men for alle tilfældes skyld blev det alligevel bestemt, at det var bedst ikke at spise flere æg, sålænge hvalrosjagten stod på.

17. KAPITEL

Da Navarana var lille, hade hun oplevet frygtelige dage. En av polarnattens sagaer var udspillet for hendes øjne. Hun boede med sine forældre på Salve Øen, da en av de forfærdelige epidemier, der kan udrydde hele bopladser hos eskimoerne, ramte dem. Da den hade raset ud – og under denne foregik gruopvækkende ting – var kun Navarana og hendes mor Kasaluk og en lille bror på tre år levende. De hade ikke noet mad og måtte dræbe deres hunde for at få noet at spise. Da hundene var fortærede, spiste de, hvad de kunne undvære av klær og skindremme og den slags. Den lille dreng diede stadigt sin mor; men i sin vanvittige sult bed han den ene brystvorte av hende. Derefter hængte moderen ham, mens Navarana så på det. Hun fortalte mig dog, at det var værre at se på moderens sorg og fortvivlelse end på den døde, lille dreng, som ikke rørte sig mere.

Navarana fortalte mig også, at hun ikke fik andet at spise end græs og hareekskrementer og stumper av gammelt skind, indtil efteråret var så langt fremme, at isen blev svær nok til, at Uvdluriark kunne komme og tage dem med sig.

Derefter kom Navarana op til sine bedsteforældre for at bo hos dem. Bedstefaderen, Mequsaq, var veteranen fra den store indvandring i 1864. Han var vidtberømt og anset, og han elskede sin lille datterdatter over alt. Også hos dem hade hun den oplevelse at slippe ganske tilfældigt fra sultedøden. Tretten mennesker døde av sult oppe ved Kap Alexander; det var et rejseselskab, som Mequsaq skulle ha været med i; men han, hans kone og datterdatteren, Navarana, var blevet noet forsinket og kom ikke med, da de andre, der ikke hade mere kød, rejste avsted. På bræen fik de den voldsomste snestorm, man mindedes. De lå i over en måned og hade spist deres hunde og skindtøj, inden de døde. Mequsaq med familie, der var bagud for dem, hade dog en smule kød tilbage, som de levede av, mens stormen stod på. Da de senere fulgte efter, fandt de alle de døde. Blandt dem var Mequsaqs egen bror, *Krumanapik,* og mange av hans slægt. Kun to var levende; det var *Kullabak* og hendes søn *Kraungak*. Mequsaq tog drengen med sig, de kunne ikke ha moderen,

som ikke kunne gå av sult. De kom ned til Sarfak, og der lod Mequsaq og hans kone børnene, Kraungak og Navarana, tilbage i et hus og gik på hvalrosfangst. Mens børnene sad derinde, skar Kraungak sine to lilletæer av med sin kniv. Han mente nemlig ikke, at han ville få brug for dem senere. For han troede, at de alle ville sulte ihjel, og han syntes, at dette ville give ham forsmag på døden.

Men lidt efter hørte de, at bedsteforældrene råbte ude fra isen:

– Nau nau nau, vi har fået hvalros!

Næste dag gik Kraungak tilbage til moderen med et stykke kød på ryggen. Det spiste de sammen, og han kom så tilbage med moderen på en slæde. Han hade måttet skubbe hende hele vejen, for hun var for svag til at gå. Alt dette fortalte Navarana.

Samme vinter var Navaranas bedstemor død. Derfor rejste vi op for at finde hendes bedstefar, Mequsaq, og vi agtede at tage ham med hjem, så han kunne bo hos os. Vi traf den gamle mand hos noen slægtninge. Men han var henrykt over at skulle bo hos sin elskede datterdatter; det hade han håbet på mest af alt hele sit liv igennem, sae han.

Vi blev naturligvis vel modtaget alle vegne, hvor vi kom, og der blev nu vist Navarana en ærbødighed, som hun ikke var vant til. Men også dette hade naturligvis sin pris, som alt i livet:

Hun var jo nu velklædt som den ypperste, og hendes pels var så fin, som hendes mor hade kunnet sy den til hende. At dette vakte andre kvinders misundelse, kan ikke overraske, de har nok sladret sammen om denne unge pige, de lige for nylig havde set i hundeskindsbukser, og som nu ejede alt på jorden.

Vi mødte så *Qinorunna,* som var udset til at give hende dødsstødet!

»Åh, jeg glæder mig ved at se din nye pels. Jeg føler mig stolt, for jeg genkender den ræv, der sidder i dit venstre ærme. Den fangede jeg i efteråret, og nu er jeg først rigtig glad, da jeg ser, at den har kunnet hjælpe dig til en smuk pels!«

Navarana forstod ikke, at jeg tog dette så roligt. Enhver vidste jo, at jeg ikke hade haft tid til at fange ræve selv, fordi jeg skulle hjælpe de andre med at skaffe dem redskaber og andet. Jeg forklarede hende handelsværdighed, og hun forstod det godt, sae hun. Men de andre er uden viden om, at der er andre muligheder for en mand end fangst. Derfor talte de, som de gjorde; men det skulle fra nu av blive anderledes. Nu kom hendes bedstefar. Hans fangst tilhørte jo os, og selv ville hun begynde rævefangst straks, vi kom hjem. Ingen skulle se hende i indkøbte skind for fremtiden.

Hun holdt ord. Navarana og hendes tjenerinder kørte til rævesakse og fik mange. Dygtig var hun og flittigere end noen anden. Hun kunne ikke selv bruge alle de ræve, hun fik; men der var jo altid andre, der hade brug for dem, og hun kunne også bytte i vores lager, så hun fik netop de farve-

nuancer, som passede til hendes bukser eller pelse. Ubarmhjertig kunne Navarana også være. På denne vores første tur mødte vi en dag en del familier, der var på rejse, og som skik og brug var, stoppede vi op for at høre og fortælle. Ingen lejlighed til at spise går noensinde tabt. Mændene løste surringerne op og halede frosset mattak frem, som man kunne hugge av; andre hade råddent kød. Navarana fik her lejlighed til at debutere som værtinde. Alle de andre kvinder var jo ældre end hun både i alder og erfaring.

Hun gav en undskyldning for, at hun måtte lave te først og ikke allerede hade den færdig. Hun var jo her sammen med en hvid mand, og det kostede arbejde at tage vare på alle hans sager, og så råbte hun overdrevent højt, at hun måtte hen til vores rejsekasse for at tage sukker frem. Hun var bange for, at hun ikke hade fået nok taet op av læsset. Hun kom med meget sukker. Derefter gik hun hen og tog sin egen pibe frem og et meget stort stykke tobak, som hun karvede av. Så lod hun det gå rundt, så alle kunne skære tobak av og stoppe deres piber. De fik meget. Og derefter lae hun resten tilbage og beklagede naturligvis højlydt, at ingen dog ville have mere; det faldt vist ikke i deres smag!

Så skiltes vi, og Navarana stod skamfuld og bange for, at hun hade pådraget sig mit mishag ved at være altfor gavmild. Men sagen var, at der havde været en bestemt kone i selskabet, som skulle straffes. Hun hade aldrig nogensinde giet Navarana noet som helst. Det var hændt, at konen hade delt gode ting ud til alle børnene, men aldrig noet til hende. Derfor hade Navarana set sig nødsaget til at give meget sukker og meget tobak, og hende særlig meget, for derved at bringe skamfølelsen op i hende.

Men vi skulle jo ha bedstefar Mequsaq med hjem. Han ventede os ude ved et næs, da han hade været henne i et depot for at hente noen ejendele, han ville ha med. Han hade syv hunde, der var så farlige, at ingen kunne komme i nærheden av dem; men de var usædvanligt godt dresserede.

Navarana turde dog gå til dem og lægge sele på dem, skønt hun ikke hade set dem i to år.

– Man er vel ikke bange for sin egen bedstefars hunde, hvem ville være det? sae hun.

Vi kørte sammen syd over, og da det blev aften, og vi skulle slå lejr, samlede Navarana græs fra fuglefjeldene. Der er masser af vegetation, fordi fuglenes gødning gør jorden frugtbar. Hun forstod at lave et dejligt leje under åben himmel mellem vores slæde og klippevæggen. Mequsaq lae sig til at sove på sin slæde. Jeg ville selvfølgelig give den gamle mand noen av vore skind; men Navarana sae, at det måtte jeg ikke. Han hade engang oplevet en grufuld ulykke, som han kunne ha forhindret, hvis han hade været vågen og ikke ligget blødagtigt og sovet under et skind. Siden da hade han avlagt et løfte om aldrig at dække sig til med skind,

når han var på rejse. Han tilhørte en tid, sae hun, hvor man ikke brugte at tage noet over sig, når man sov.

Så kom vi til Thule, og der begyndte at forme sig et dagligliv for os. Knud havde fyldt huset med sin samling, hvori der nu også var en lam mand, der hed *Tatterat*. Tatterat hade engang været stammens største fanger, men var blevet forhekset av en troldmand, der hade sat en ulykkessæl ud efter ham; Tatterat hade hånet ham og derfor fanget sælen og spist leveren. Derefter var hans sygdom begyndt; han var blevet lam i ansigtet, så at han ikke kunne tygge, og hans led blev stive lidt efter lidt. Det hade naturligvis været på tale at slå ham ihjel eller sætte ham ud i kulden, så han kunne dø. Men moderen hade sat sig rasende imod det. Hun sae, at hun nok skulle ernære ham. Majark var hans bror, og *Soekrak* var hans far, så han var av fornem slægt; men det var kun moderen, der forsvarede hans liv. Nu hade hun hørt om mig som en stor læge. Hun ville ha mig til at trække hans fortænder ud, så de kunne putte mad i munden på ham. Som det var nu, måtte de av og til stikke en pind ind mellem tænderne på ham og vride gabet op. Men det smertede ham meget, og munden lukkede sig igen.

Jeg hade ganske vist en tandtang; men det var umuligt at få munden så vidt spærret op, at jeg kunne komme til at hale tænderne ud. Jeg fandt dog på råd. Jeg hade en lille hammer. Og med den slog jeg de fire fortænder ud på ham, så der blev et hul, hvorigennem man kunne putte mad ind til tungen. De andre tænder stødte mod hverandre, hvilket hindrede, at kæberne kom længere sammen. Tatterat var selvfølgelig henrykt. Moderen tyggede med stor iver al maden til ham. Hun hade sin fornøjelse av det, sae hun, for hun fik jo al smagen, både av hans mad og av sin egen.

Og Tatterat hade den bedste fordøjelse, man kan tænke sig. Han fungerede aldeles regulært og til tiden. Men han lugtede så forbandet. Mange års skidt hade samlet sig på ham, så de andre beboere i stuen klagede over ham og den stramme stank, der stod ud fra ham. Knud fik da den idé at vaske ham. Tatterat blev puttet i vores badekar, og Knud og Arnajark tog hver en gulvskrubbe og skurede ham. Jeg hade set hans nøgne krop og nægtede at røre ved ham. Der måtte ganske vist mange hold vand til; men tilsidst begyndte hans virkelige hud dog at komme frem. Da skiftede hans ansigtsudtryk til fryd og tilfredshed. Han råbte av fornøjelse, og hans stærke, gennemtrængende stemme rungede i huset. Senere hen i livet fik han gentagne gange bad, og han blev vores store propagandamand for sæbe og hygiejne.

Det var nu kommet så langt hen på vinteren, at det var tid at rejse ned til Tassiussak og se til Nielsen (Napaja). Vi trængte naturligvis som altid til varer. Dem ville vi så fragte så mange av derop, som det lod sig gøre at få fat i.

Knud og jeg blev enige om, at det ville være lettere for Navarana at rejse med, hvis hun var i mandstøj; men det protesterede hun imod.

Hvad ville de andre kvinder sige? Vi forklarede så, at i Danmark gik mange kvinder i mandsdragt, og selv om det var nølende, gik hun med på det hele. Det eneste, hun forlangte, var, at så ville hun også have »håret hængende løst som mænd«. Der ville da ikke blive så megen anledning til latter, når noen så hende dernede.

Det er sandt, at bopladsens kvinder grinede hemmeligt av hende. Men hun var jo nu den fornemste på stedet, og hun var herre over megen god te og kaffe, så de undlod at vise deres foragt altfor tydeligt. Da hun så derefter kunne fortælle dem om, hvor behagelig dragten var, varede det ikke længe, før også andre kvinder trak i bjørneskindsbukser, når de skulle rejse langt. Triumf for Navarana.

Vi rejste så mange slæder i følge og kom ned til Kap York på to dage. Knud var altid festlig at rejse sammen med. Og Navarana sås ofte på hans slæde og kørte med ham. Det kunne en kvinde ellers ikke tillade sig; men hun voksede lidt efter lidt ind i vores tanker, sae hun.

Der var en »søvs« ved Kap Melville. En »søvs« er det danske ord for *Savsat,* der betyder »Narhvalsspærre«. En stor samling narhvaler har opholdt sig for længe på et sted, hvor der er godt at skaffe sig føde. Så har isen lagt sig uden om, så langt, at de ikke kan nå ud til åbent vand med den luft, de har i lungerne.

Et sådant narhvalsspærre er alle eskimoers drøm. Det er fangernes store held, og der var så mange hvaler i dette spærre, at man ikke kunne overkomme dem selv. Derfor blev der sendt bud til alle i nærheden.

Ude ved »søvsen« oplevede jeg det vidunderlige. De ulykkelige dyr blev mere og mere spærret inde. For hver gang de blæste, pustede de jo vand op over randen av hullet. Derved blev isen bare tykkere og tykkere og derfor vanskeligere at bryde for dem. Det var forfærdeligt at se hvalerne nedefra kæmpe for at komme til luften. Andre skubbede dem tilside, som var lykkelige nok at være lige ved. De masede og prustede, så man mærkede deres lidelser. Ingen av dem var bange for harpunerne. Hver gang en blev harpuneret og trukket op, gav det jo bare plads til andre. Eskimoerne var vilde av henrykkelse. Der var nok til alle, og vi hilstes med jubelråb. Der var intet nid på stedet.

Torngé, den store fanger, morede sig med at snitte mattak av hvaler, der kom for at ånde, og spise »levende mattak«. Det var jo ikke netop dyrebeskyttelse, og jeg forsøgte at skamme ham ud. Men det prellede ganske av: »Har du måske spist mattak av dyr, der stadig lever og svømmer videre?«

Omsider var det forbi. Men værre var det, at der brød en storm løs, der fik alle til at flygte. De fleste mænd var så udasede af fangst og glæde, da det endelig var forbi, at de krævede at sove; men mens de lå

roligt i husene og snorkede, drev isen bort med deres meget kød. Langt det meste gik tabt; de fandt det vanvittigt morsomt. Her hade vi troet, at vi ikke behøvede tage på hvalrosfangst nord på i år, fordi vi hade kød i massevis! Og så viser det sig, at vi intet har. Vi har bare fodret bjørnene ude til havs. De skal nok finde vores kød og leve af det i stedet for at komme herind og blive dræbt!

Nu må vi le, for dette er så uventet!

En gang fik vi en bjørn. Da vi kom over sporet, snittede jeg mine surreliner over og væltede læs og Navarana av og satte efter bjørnen. Men det var selvfølgelig forgæves. Når Knud var med, hade ingen andre noen chance. Han var alle dage først ved bjørnen. Det var dog til liden personlig glæde for ham denne gang. For bjørnen sprang ned i en våge i isen. Knud løb hen til vandkanten; men det viste sig, at der var en bræmme sne, der ragede uden for den faste is. Knud trådte på den og faldt i vandet. Da vi andre kom til, lå både bjørnen og Knud i vågen og var lige bange for hinanden – hver i sit hjørne. Da vi fik ham halet op, og han sad på iskanten, ville jeg til at skyde bjørnen. Men det blev han gal over. Han hade tabt sin bøsse i vandet, da han faldt, og han ville låne min. »Nu har jeg været i vandet og svømmet rundt sammen med bjørnen, så vil jeg minsandten også have den fornøjelse at skyde den!«

I Tassiussak hade vi det som alle dage herligt. Straks mærkede jeg en smule overraskelse over, at jeg var gift. Nu brændte Jakobine inde med kamikker og vanter og meget andet, hun hade syet efter mit mål. Men snart blev hun og Navarana veninder, og der var jo mange ting at se på for min kone. Aldrig hade hun forestillet sig slig luksus og pragt i verden. Vi blev selvfølgelig bænket i den fine stue, og vi fik hele fornemheden at føle. Underkopper, når vi drak kaffe, dug på bordet og tæppe på gulvet. Dorthe førte sig som husfrue og ledede alt med fast hånd og skarp kommando. Knud Rasmussen kunne selvfølgelig ikke tilbringe en aften her uden straks at foranstalte dans. Jakobine bagte julekage. Kaffen kogte i gryder og kander. Hans spillede på harmonika; og når han var træt, tog Knud fat.

Vores post, som vi modtog her, indeholdt meget vigtige meddelelser. Den danske polarrejsende, *Ejnar Mikkelsen,* var omme på østkysten med en ekspedition. Men han var sammen med sin kammerat *Iversen* rejst fra de andre for at søge nord om Grønland i slæde. Ud over et interview i bladene med grosserer *Erik Henius* anede vi ikke noet. Der stod, at Mikkelsen og Iversen blot hade meddelt komitéen hjemme, at de nu ville gå på ud på den lange farlige rejse. Men, sae hr. Henius, de er uden for al fare. De vil komme om til Knud Rasmussen og Peter Freuchen, der vil gøre alt for at hjælpe dem og give dem husly, osv.

Knud blev da enig med mig i, at vi måtte søge at komme dem i møde. De var ikke kommet til Thule inden mørketiden, så det så ikke godt ud

for dem. Vi vidste, at de ikke kunne være nået forbi Humbolt Bræerne, og hvor de end var, ville de trænge til hjælp.

Knud og jeg efterlod Navarana i Tassiussak hos Nielsens og tog med vore slæder ned til Upernivik for at tale med kolonibestyrer *Harries,* som muligt vidste noet mere og kunne give os et godt råd i retning av at foretage os noet.

Rejsen derned var mindeværdig, for vi kom ind i Uperniviks strømskårne is og blev vidne til, hvilke ulykker den kan medføre. Vi kørte først til et sted, der hedder Kraserssuaq, hvilket er udlagt: »Horehusene«, fordi der her tidligere var foregået en masse højst originale seksuelle kultfester og opfindsomme begivenheder med underkroppene. Vi nægtede at sove hos den meget venlige udstedsbestyrer *Bistrup* her. Hans senge var nemlig udstyret med mallemukfjer. Og skønt vi selv vistnok stank af hunde og spæk, så var mallemukfjerenes lugt dog for stram for os til en hel nats lidelser. Derfor kørte vi videre, skønt været så dårligt ud. Det blæste mere og mere op; men Knud kendte fra sine tidligere rejser en hule tæt ved, som vi tyede til. Vi blev snart efter indhentet av en mand *Lars* fra Kingitoq, der kom med sin søn på slæden; han hade også været i Kraserssuaq og var nu på vej hjem. Da vejret var slemt, rådede vi ham til at overnatte med os i hulen; men han tog videre.

Den næste morgen var det godt vær, og vi startede tidligt. Da vi kom til Kingitoq, hvor Lars boede, fandt vi hans og sønnens lig neden for husene. Der var et strømsted, som de altså var kørt ned i. Hundene var kommen ind under isen, kunne vi se. De var alle druknet, og slæden hang der ved opstænderne. Manden og drengen var filtret ind i skaglerne.

Det var en sørgelig ankomst til bopladsen.

Isen fra Kingitoq ind til Upernivik, som ligger på en lille ø, viste sig at være ganske ufarbar. Men der boede ved Tunuqoq en familie, som hed *Petersen.* De var allesammen dårlige fangere; men de hade en evne som ingen andre – måske i verden – til at gå på dårlig is. *Hans,* den ældste av dem, forsikrede, at det ville være umuligt for os med vores tunge slæder og mange hunde at komme ind til Upernivik. Selv påtog han sig dog at bringe et brev ind. Han brugte dertil en kajak, som han skubbede foran sig på en lille slæde. Inden aften var han tilbage med brev fra kolonibestyrer Harries, der skrev, at han intet hade hørt om Ejnar Mikkelsen, men han indbød os til at besøge sig, hvis der var mulighed for at komme ind til kolonistedet.

Det var der ikke foreløbigt. Vi kørte derfor i en lang, lang bue helt ind til fastlandet og over til et sted, Aupiglartoq, hvor vi opholdt os i noen dage. Herfra forsøgte vi at køre ind til kolonien. Men da vi kom til den relativt store åbning mellem fjeldene, som hedder Dorsut, d. e. »husgangen«, var isen igen så dårlig, at det syntes umuligt at komme videre.

Vi hade en forkører med det besynderlige navn *Usuqaq* (den lille penis), som sagdes at være den bedste til at finde vej på vanskelig is. Det viste sig imidlertid, at der ikke var mulighed for at komme frem. Men strømmen skar så hurtigt i isen, at vi nu heller ikke kunne komme tilbage. Vore hunde dumpede stadigvæk i. Åbent vand rundt om os. At stå av og vende slæden ved at piske hundene ud til en av siderne var ugørligt. Usuqaq gjorde sit bedste; men han så ingen udvej. En anden fyr, som fulgte med, satte sig på slæden og græd. Senere gav han sig til at synge salmer, hvilket lød uhyggeligt. Vi kunne nu se mennesker inde på land forsøge at komme os til undsætning. Men det var ikke til at få både i vandet, ej heller kajakker. Dér sad vi så natten igennem. Hvordan de andre hade det, ved jeg ikke. Jeg selv var klar over, at det var min sidste nat, og jeg tænkte mest på min søde, lille kone, der nu sad alene i Tassiussak mellem folk, hun ikke kendte.

Da gik det op for mig – den nat – hvor meget hun betød for mig. For jeg undrede mig selv over, at det var kun hende, jeg bekymrede mig for. Men morgenen kom, og Knud Rasmussen stillede sig op på sin slæde og hujede ind mod land. Lidt efter, da det blev lysere, så vi dem komme ned til kysten. De løb frem og tilbage på isfoden. Men pludselig kom en mand hen imod os. Han kravlede eller gik eller mavede sig frem. Derefter kom een til, og tilsidst var der 4–5 mennesker ude hos os. Hvad det hjalp, vidste jeg ikke. Det viste sig, at de alle var av slægten Petersen fra Tunoqoq, og nu hade de fået forbindelse med os. Heldigvis hade vi fem slæder fra Thule altid vores fangeliner med os. Vi fik dem bundet sammen og Usuqaq viste sig nu som situationens mand. Han mavede sig hen til et lille isfjeld og gjorde de sammenbundne liner fast der. Så kom vi alle lidt efter lidt derhen. Og sådan gik det videre. Henimod aften var vi alle velbeholdne i Upernivik og varmede os hos de rare Harries i deres lune hus. Vi hade alle været i vandet, og det var så koldt, så koldt, at jeg endnu føler den gru, det var at svømme rundt i vandet, når man i forvejen fryser og er sulten.

Desværre måtte vi blive i Upernivik i tre uger. Der var ingen muligheder for at komme bort. Hver aften dansede vi. Og det var, som Knud en aften sae til mig: »Peter, tror du, vi noensinde blir så gamle og så sure, at vi gider tilbringe en eneste aften i en grønlandsk koloni uden at danse?«

Da der var gået mange år – ja, forresten kun ti år – lå vi i Godthåb med Femte Thule Ekspedition, og de unge medlemmer av ekspeditionen kom og spurgte, om de måtte gå til dans. Knud gav dem lov; men da de var gået, sae han til mig: »Kan du begribe, at de gider?« Jeg mindede ham om hans udtalelse i Upernivik. »Jamen, hver eneste aften!« sae han nu med et støn.

Da isen blev værre og værre, blev det snart så åbent, at Knud fik i

sinde at forsøge at komme bort med båd. Vi ville ro og hugge os frem til god is inde ved fastlandet. Og med stort besvær fik vi en båd kørt over til »Gammel Skibshavn«. Ak, der mødte vi også ulykken. Da vi kom ud i båden, så vi noet ligge i vandskorpen. En av vore mænd troede, at det var en sæl eller måske bare et ådsel. I hvert fald var det noet, der flød, så han greb sin harpun og slyngede den ud.

Det var et menneske, han hade harpuneret. Dette gjorde et dybt indtryk, mest på vore ledsagere fra Upernivik. Dette, at en hedning hade sat en harpun fast i en døbt mand, fik dem alle til at frygte, at Gud ville hævne sig og lade vores båd gå til bunds. De sendte derfor bønner mod himlen og sang salmer, mens vi andre søgte at bjærge liget av den døde.

Det viste sig at være *Peter Lynge,* en av handelens *kivfakker.* Han var gået på skydefangst fra isfoden. Men hvor utroligt det end lyder, så var han gået ud med ganske nye kamiksåler på. Ingen bør gå på is, uden at luven er slidt av sålerne. Formodentlig er han gledet ned ad isfoden og har ikke kunnet komme op igen.

Da vi endelig kom til Tassiussak, var Navarana indlevet i mangt og meget, og Dorthe sae til hende, at hun absolut måtte benytte sin magt over mig til at hindre, at jeg tog ud på den påtænkte ekspedition. Det var tilmed over indlandsisen, hvor onde ånder levede, og hvor djævelen hade sin tilflugt. Nu hade han jo vist, at han kunne dræbe mennesker, der kom i berøring med os. Senere ville det blive os selv. Navarana kunne dog ikke tænke sig at handle mod sin mands ønsker.

Men vi hade nu besluttet at rejse nord over for at undsætte Mikkelsen. Hvis han hade været der på vej over mod os, ville vi jo snart kunne se hans spor og følge efter ham. Dette var den bedste mulighed for at finde ham.

På hjemturen indfandt kulden sig pludseligt. Vi hade lige skudt to bjørne under meget dramatiske forhold. De var i parring oppe på et isfjeld og hade opholdt sig dér i lang tid, for der var ingen spor, der førte til eller fra stedet. Vi så den ene, og den trak sig tilbage, så vi ikke kunne få øje på den. Isfjeldet var stejlt; men det blev besluttet, at jeg som den længste skulle kravle tilvejrs, støttet bag i av de andres harpunstager, for at nå op og skyde eller få den til at flygte til den anden side. Jeg nåede da også op til en avsats, hvorfra jeg selv kunne kravle videre. Harpunerne nåede mig ikke mere. Og jeg var kommet temmeligt højt til værs, da ganske pludseligt bjørnen kom farende frem mod mig og slog efter mig med en lab, der syntes mig stor som en dør. Jeg tænkte ikke på andet end at undgå dens slag, så jeg lod mig dumpe ned, og de andre var så hensynsfulde at holde harpunstagerne væk, da jeg kom farende. Det var et spring på over tyve meter; hvorfor jeg ikke brækkede benene, forstår jeg endnu ikke. Bjørnen trak sig atter tilbage. Men

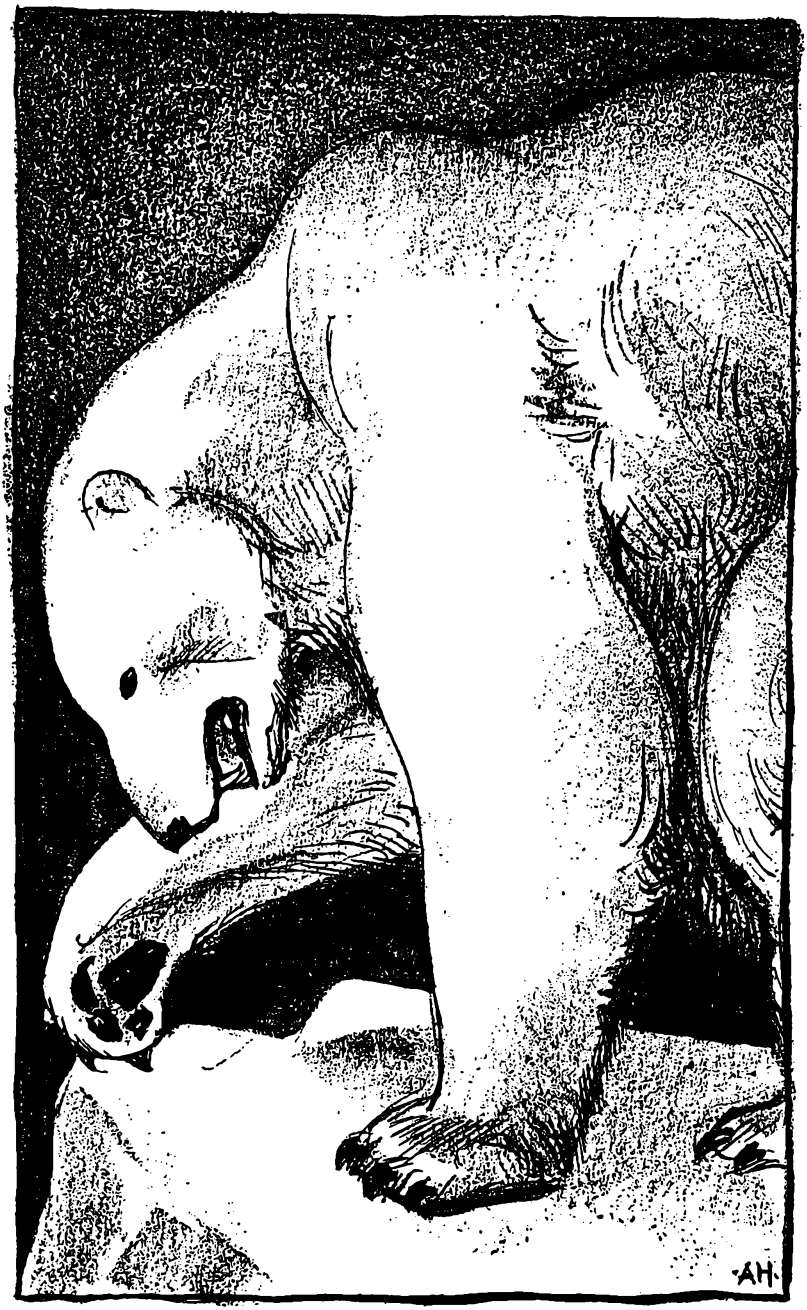

Ganske pludseligt kom bjørnen farende frem mod mig og slog efter mig med en lab, der syntes stor som en dør.

så var jeg bleven gal i hodet og ville forsøge en ny list. Atter skulle jeg kravle op, denne gang med en hue på en harpunstage.

Det lykkedes, bjørnen kom atter farende og slog huen væk fra stangen med en sådan kraft, at stangen røg fra mig, skønt jeg søgte at holde fast med begge hænder. Men i det samme skød Knud og *Nasaitordluarssuk*. Jeg hørte kuglerne pibe forbi mig. Men de ramte kun bjørnen. Den døde av det; men det viste sig så, at den oppe i en hule hade en hun liggende, som nær hade overrasket os for meget. Vi fik dog også den og hade således to bjørne samtidigt. Da vi hade flænset, frøs vi så meget, at vi gav os til at bygge hus, og den næste dag blev vi på stedet, den eneste gang, jeg har ligget over for kulde.

Vi hade kun et kviksølvtermometer, så vi kunne ikke måle temperaturen; den var alt for langt nede. Men eskimoerne har en målestok. De sier, når det er meget koldt, at »urinen løber opad«. Derved mener de, at under vandladningen fryser urinen, inden den når isen eller jorden (hvad det nu er). Derved danner der sig en lille forhøjning neden for manden. Den blir ved at vokse, jo mere man gyder over den.

18. KAPITEL

Vi startede så på en av de mærkeligste ekspeditioner, der er foretaet i arktiske egne. Knud og jeg besluttede, at vi måtte gøre noet for Ejnar Mikkelsen, og forberedelserne tog ikke lang tid, for vi ejede intet, der kunne bruges megen tid til. Vi hade noet kandissukker, og vi hade te nok. Dertil hade vi indkøbt 7 kilo havregryn, som vi betragtede som vores reserveproviant, og endelig fandt vi en kasse med noet, der hed buddingpulver, som vi gav navnet »koncentreret føde«, og det var alt.

Vi forefandt, da vi kom hjem, en masse kunder, som tålmodigt hade ventet på os i lange tider. Da butik og alt, hvad vi ejede, var åbent og ulåst, fik vi det bedst mulige bevis på ærligheden hos dette folk.

Jeg hade noet travlt med mine observationer. Mit hovedstøttepunkt lå i et godt lommeur, som skulle være det, jeg observerede efter. Desuden hade jeg et andet mindre kostbart, men dog udmærket ur. Jeg bar dem begge inde på brystet i en lille læderpose. Nu traf det sig så heldigt, at der kunne ventes en stjernebedækning av månen kort før vores avrejse. Knud gad ikke blive for det. Han tog nord på for at forberede hundefoderspørgsmålet. Jeg regnede og regnede observationen ud på forhånd, det holdt hårdt for min ringe hjerne; men det var til mindre glæde, for netop som jeg skulle gøre klar til observationen, der skulle give os vores længde til det fineste, min teodolith kunne præstere, trak skyer op, en snestorm var i anmarch, og der var hverken måne eller stjerner at se på himmelen.

Så var der ikke andet at gøre end at stikke nord på. Vi hade valgt to venner til at rejse med os. Uvdluriark, min svirfar, og *Inukitsork*, en ung rask mand, begge dygtige fangere. De skulle ikke betales for ledsagelsen.

Vores eneste vanskelighed var hundefoder. Derfor skulle vi tage del i hvalrosfangster oppe ved Néqé, hvor de fleste fangere i stammen var samlet for tiden for at mødes under festlige former.

Vi fik mange hvalrosser, og snart hade vi kød nok til rejsen.

Det var først meningen at følge kysten op nord over, til vi mødte Ejnar Mikkelsen eller spor av ham. Måske ville vi ende helt ovre ved Dan-

mark Havn. Vi hade ammunition med til lange tider, synåle og senetråd. Det var nok. Vore harpuner og andre fangstredskaber var i orden.

Men så dagen før vi skulle avsted, lå Knud inde i et snehus ved siden av mit og så i kortet sammen med Uvdluriark. Han viste, hvad vej vi hade tænkt os, og Uvdluriark så for første gang kortet av Nordgrønland i sin helhed. Han spurgte så, om det ikke var nemmere at køre direkte over til Danmark Fjord i stedet for at følge kysten?

– Jo, men så skal man op over indlandsisen.

– Det er jo bare en vej uden skrueis.

– Der er heller ingen fangst på indlandsisen.

– Man tager så meget desto mere hundefoder med, til man kommer frem. Derefter undersøger man landet!

Så besluttede vi at ændre vore planer og sætte kursen direkte over indlandsisen mod Danmark Fjord. Dertil behøvedes bare, at vi skar noen brede strimler hvalroshud ud, som vi skulle benytte til slædeskinner på bræen, for at vore slæder ikke skulle synke for dybt ned i den bløde sne.

Desuden blev det sagt til alle slæder, der var til stede, at de skulle gøre klar til at hjælpe os op over bræen.

Det blev Clemens Markham's Bræ, vi valgte som den bedste til at komme op ad. 34 slæder i følge er mange. Hundefoder skulle transporteres op, og hver dag sendte vi noen tilbage efter at have brugt deres læs. Til sidst var vi syv slæder, der tog et godt trip ind over bræen. Men så kunne vi ikke holde de tre mere; de skulle jo være sikre på at finde tilbage, hvad dog ikke ængstede noen. Endelig var vi kun os fire, der skulle hele vejen. Vi fik sat hvalroshud under mederne. De brede strimler blev yderligere belagt med et lag is, der fremskaffedes *i dyre domme* ved at smelte sne – det kostede petroleum – og det tog en hel dag for os alle fire.

Men derefter satte vi farten op. Tillige gjorde vi dagsrejserne lange. Vi kørte tværs over indlandsisen i elleve dagsrejser; men det tog os ialt nitten dage, for vi hade nogle overliggedage for snestorm.

Det fyger altid midt inde på indlandsisen. Man ser egentlig ikke noen særlig snefygning; men til alle sider lægger der sig ligesom mel over alt og alle. Ind i lommerne kommer denne frosne tåge, på instrumenterne og alle vegne. Det virker mere irriterende end regulær snestorm. Dertil kom, at vi alle sammen mistede huden på vores ansigter. Det var muligvis, fordi vi kom så højt til værs, at solstrålerne blev mere intense og brændte os.

Meget hurtigt blev jeg sneblind. Skønt jeg brugte snebriller hele dagen, nyttede det ikke. Det var, som om der blev stukket en kniv i mine øjne, hver gang jeg skulle kigge ind i solen for at finde den.

Sneen er dyb og besværlig inde i det indre av Grønland. Ude ved kysterne blæser det stadigvæk ud fra bræen. Derved pakkes sneen hård og letkørt. I selve kanten af indlandsisen er sneen fejet helt bort undtagen

i fordybninger, hvor den har kunnet bide sig fast mod den evige vind. Men det var slemt i det indre. Og besværligt at løbe efter slæden.

Hver gang vi startede efter rast, meddelte jeg, hvor stor en vinkel vi skulle holde til solen ved middagstid; den korrigerede jeg, hver gang vi gjorde holdt i løbet av dagen, og det gik virkelig godt.

Vi kunne ikke bygge hus i det indre av landet. Sneen var for blød. Men vi hade telt med, og det gravede vi bare ned i sneen og hobede det udgravede op som læ. For at binde hundene måtte vi altid begrave en petroleumsdunk eller en sæk eller noet andet for at forankre dem. Siden hen var de forøvrigt så trætte, hver gang vi slog lejr, at de kun krævede at få lov at ligge og hvile. Vi fodrede hveranden dag; men det blev jo kun fem fodringer på hele overrejsen.

Når vi slog lejr, begyndte vi, straks efter at vi hade bundet hundene, med at lave et »køkken« til Knud av sneblokke. Han tog så fat med at smelte vand, mens vi byggede hus eller rejste telt. Det var den bedste arbejdsfordeling. Knud måtte grave sig ret dybt ned i sneen for at komme til de lag, hvor sneen er omdannet til isperler. Det sparer meget på petroleum og primus, at man ikke behøver at begynde med løs sne. Når han så hade vand, råbte han ud, og vi kom en efter en hen og satte tuden av tekedlen for munden og drak alt, hvad vi kunne fylde på os av vand. Dejligt lunkent vand var det. Det undrede os allesammen, så tørstige vi var. Knud fyldte så mere sne på og drak selv sidst. Vi kunne få så meget vand, vi ville. Men når vi hade drukket, skulle vi sige til, om vi ville ha mere. For ellers begyndte tebrygningen.

Når vi så kom i hus eller telt (det var Inukitsork, der bredte vores skind og soveposer ud og tog mod alt, hvad vi rakte ind til ham), flyttede vi ind. Skulle der fodres, tog det jo mere tid. Det var vanskeligt at hugge det hårdtfrosne hundefoder op med økserne.

En skønne dag meddelte jeg, at »imorgen vil vi se land«. Det var bare noet, jeg troede; men det viste sig at være rigtigt; jeg kunne jo ikke nøje vide, hvor langt landet gik ind, før isen begravede det. Men vi så det langt borte, og samtidigt begyndte bræen at skråne stærkt nedad.

Og sneen blev letkørt, så vi gjorde 109 kilometer den sidste dagsrejse i fuldt galop. Hundene kunne lugte landet eller føle vores spænding. Snart begyndte den hårde blå bræis at skinne igennem snelaget.

Og så blev der lidt efter så lidt sne, at vore hunde hade svært ved at stå fast. Solen skinnede, og det hele var herligt.

Men der gik ikke lang tid, så blev det nødvendigt at stoppe. Jeg selv var stoppet, straks vi så land, for at tage azimuth, – det ragede ikke de andre. Jeg råbte til dem, at jeg skulle tage en middagsbredde, så at jeg ikke kunne vide på forhånd, hvad vej vi skulle. Men de hørte ikke efter mig.

Vi fik imidlertid snart opdaget, at bræen stod med stejlrand eller over-

hængende kant ret op og ned mod landet, og der var en snes meter eller mere ned. Der var ikke andet at gøre end at fire os ned det sidste stykke i vore fangeliner. Jeg lukkede, da det blev min tur, øjnene og lod mig glide. Pludselig mærkede jeg noet bag i. Men der var ikke mulighed for at komme op igen. Klatre op ad en så tynd rem kunne ingen. Det var min egen harpunod, der sad midt på linen, der var knyttet sammen av tre fangeremme. Da skreg jeg, for det gjorde ondt. Lige ind i bagen var harpunspidsen trængt. De andre blev forskrækkede og troede, at jeg var faldet. Det gav et ryk i det hele, for de gav slip et øjeblik. Men så råbte jeg op til Inukitsork, at jeg sad fast. Det var mig umuligt at slippe forbi med harpunodden i mig.

Jeg var alvorligt bange for, at den var kommet så langt ind, at den måtte skæres ud. Det tog mig lang tid at få dem deroppe til at forstå min situation; men så firede de mig helt ned, så harpunodden ikke gjorde mere fortræd. Den var dog langt nok inde endda. Ganske vist kunne jeg selv trække den ud; men jeg kunne ikke se såret. Blodet tyllede ud av det; heldigvis var stålet dog gået forbi både knogler og store blodkar og nerver. Alligevel gjorde det satans ondt.

Naturligvis måtte jeg blive tilbage. Dels var det bedst, at en blev her for at passe på vores gods, dels var jeg nu så sneblind, at det var mig umuligt at se noet. Mine øjenlåg var så tykke som fingre, og smerterne var uudholdelige.

De andre drog av; men det gik slet for dem. De blev tvunget til at slagte hunde ved en lejr, hvor de lå i noen dage, fordi en tæt, tæt tåge dækkede alt land. Jeg selv mærkede kun, at dag og nat gik i eet. Sol så jeg ikke, og derfor faldt tiden mig lang. De hade kun været borte i fem døgn, da de kom tilbage; men jeg troede, det var seks. De holdt aldrig regnskab med dage eller timer. Knud Rasmussen førte dengang ikke dagbog, han skrev ganske vist sit livs bedste – og mest solgte – bog fra denne rejse; men han hade en strålende hukommelse, så det var i overført betydning, at han gav sin beretning titlen »*Min Rejsedagbog*«.

Men vi måtte væk fra dette øde sted til bedre egne, sae Knud, og jeg blinde mand måtte med. Og så tog vi avsted. Og vi kørte længe, og sulten var jeg. Pludselig mærkede jeg, at hundene tog fart. De hade åbenbart sporet noet spiseligt, og jeg åbnede øjnene på klem for at være med. Da opdagede jeg en lejrplads, hvor der var blod og knogler. Mine hunde styrtede ind i det hele. Men jeg glemte min sneblindhed og sprang frem og vristede en dejlig knokkel fra den ene av dem. Jeg ville også ha noet.

Dejligt frosset kød, selv om det var en avgnavet knogle. Men i min sult smagte jeg ikke, det gjaldt bare om at fylde i maven. Da jeg hade gnavet i noen tid, kom jeg til den nederste ende av knoglen. Den føltes besynderlig. Jeg hade antaet den for en moskuskalveskank. Nu følte jeg

noen krumme kløer og lådden hud. Jeg åbnede øjnene og opdagede så, at det var et hundeben, jeg sad og sugede på. Det blev mig helt modbydeligt, og jeg smed det hurtigt langt fra mig.

Da jeg endelig nåede de andre, kunne jeg ikke mere. Den sidste dag oppe ved bræen hade vi fodret vore slædemeder op. Men Knud Rasmussen, der aldrig glemte at tage forholdsregler, åbenbarede nu, at han hade gemt et stykke av disse forslidte hvalroshudskinner i sin klunssæk. Det tog han frem nu. Vi kunne ikke bruge petroleum, så længe vi var på land, det skulle gemmes til hjemturen. Men der var altid lidt tørre pilekviste at samle. Og dertil det velsignede *Igssutit,* som fortjener mange lyriske lovsange. Det brænder som intet andet. Vi samlede derfor en mængde, og Knud kogte sin modbydelige slædeskinne. Men vi åd med god appetit. Og samtidigt blev mine øjne bedre. Og da de andre igen var kommen hjem fra en lang forgæves fangsttur, og alle vore hunde var trætte og ikke kunne mere, tog jeg nu ud, seende og frisk. Og heldet stod mig bi. Jeg gik på ski og hade ikke gået i fire timer, før jeg rendte over sporet av tre moskusoksetyre. De blev skudt, og jeg kom hjem med tungerne og noen bryststykker.

Disse tre moskusokser reddede os. Vi kunne fortsætte ned av elvlejet, der løb i zigzag. Vi anede ikke, hvor vi ville komme ned på isen. Men nedad gik det jo, og så skulle vi nok klare os. Og det viste sig da, at vi var på Danmark Fjorden. På vejen gjorde vi jagt. Det vanskeligste ved moskusoksejagt er imidlertid at opdage dem. De ligner aldeles stenene i uren, og da de oftest står bomstille, er det højst sandsynligt, at vi passerede mange. Men nu fik vi syv, og det var nok til at klare os langt.

Så ude ved mundingen av fjorden opdagede vi noet inde i land. En bøjet slædeskinne stod der og blinkede i solen. Vi gik op og fandt resterne av et depot, der viste, at her hade Mylius-Erichsen og Hagen og Jørgen Brønlund oversomret. Vi læste om deres tilværelse og elendighed som i en åben bog. Hundenes ekskrementer indeholdt tøjstumper. Sælknogler lå der dog noen av. Og hundeknogler røbede, at de hade spist deres trækdyr med. Men ikke alle. Slædeskinnen var stillet op i en vinkel, og en lille stensætning viste, at her måtte ha været en beretning, da de forlod stedet. Men der lå ikke noet skriftligt fra Ejnar Mikkelsen, hvilket undrede os meget.

Da vi senere kom til Danmark, fik vi at vide, at Ejnar Mikkelsen hade været her og taet mine gamle ekspeditionskammeraters beretning, men var vendt om derfra uden selv at skrive noet i farten. Det var ganske mod sædvane og skaffede os mange bryderier, for vi kunne jo ikke vide, hvor han var. Derfor drog vi videre for at lede.

Endelig nåede vi Kap Knud Rasmussen, som mine forulykkede kammerater, Mylius og Brønlund, hade opkaldt efter min nuværende rejsefælle. Lige overfor lå Kap Harald Moltke, og ind mellem dem skød sig

Brønlunds Fjord. Jeg gik en lang tur ind i denne. Min teodolith hade jeg naturligvis med, og jeg tog vinkler, stedsbestemmelser, og jeg tegnede og målte. Siden hen kom *Lauge Koch* til stedet med bedre udrustning og forbedrede mine kort.

På det lave Kap Knud Rasmussen, hvor vi teltede i noen dage, fandt vi to eskimoiske teltringe, og tværs over den ene lå et stykke træ, der uden tvivl har været brugt til teltstang. En slet ikke så ringe stump træ. Desværre var det os ikke muligt at fragte den med os. Jeg forsøgte at forsvare den i en rum tid. Så en dag, da jeg var borte, var den brændt, da jeg kom tilbage. Men dejlig suppe fik vi på den.

Så gik det stadig indefter. Isen begyndte at blive dårlig nu. Der var landvand og meget store smeltepytter på isen, så fremfarten var besværlig. Men jeg ville jo gerne over på den anden side av fjorden for mine observationers skyld. Det lykkedes dog ikke. Knud Rasmussen mente nemlig, at fremfart var det vigtigste; jeg fik derfor kun 24 timer til at søge over til den anden side av fjorden i. Jeg så da klart Peary's Academy Glazier, og jeg mente dér at kunne finde Mylius' varde og spor av Ejnar Mikkelsen, så jeg ville derover. Men de andre ville videre. Altså travede jeg tværs over fjorden og lod de andre køre. Men pludselig faldt jeg i vandet og tabte min teodolith ud av hånden og blev meget ulykkelig. Da jeg kom op, måtte jeg derfor dykke igen, for jeg kunne se den nede på bunden. Men hvor var jeg angst for, at strømmen skulle føre mig ind under isen. Jeg vidste, at jeg måtte ha det instrument for at kunne finde vej hjem over bræen, og jeg vidste også, at de andre ville få et hårdt job uden mig med at vise vejen. Op måtte den altså, og jeg gjorde alt, hvad jeg kunne finde på, og efter to kolde dykninger fik jeg endelig fat i teodolithen. Men der gik megen tid med det. Og desuden var den nu fuld av saltvand. Hvordan skulle jeg kunne tørre kikkerterne og pudse dem o.s.v., når de andre bare kørte fra mig? Men glad var jeg alligevel.

Da jeg nåede de andre, hade de allerede slået lejr i selve bunden av den berømmelige Independence Fjord. Der fandtes ikke noen »Peary Kanal«, som man hade fablet om. En bræ, Nyeboes Bræ, var ubestigelig og fuld av revner. Vi måtte derfor op over fjeldlandet, og det var en træls tur. Hvor højt fjeldet var dér, ved jeg ikke. For os var det lige ved at være uoverstigeligt. Men vi grejede det.

Der var ikke mere kød nu. En moskusokse forsvinder i et spand hunde i een fodring og mætter ikke meget endda. Derfor hade vi nu noen dage, hvor vi levede ilde. Knud ville nemlig ikke på noen måde slippe vores havregryn. De var hældt op i et stribet hovedpudebetræk, min mor hade giet mig med. Men det var vores helligdom. Derfor satte vi os selv på en fortvivlet kost: vores forbandede buddingpulvere. De svulmede op til en grydefuld, når vi lavede dem til med vand. Recepten forlangte mælk og saft og meget andet. Men vi blev så lede ved det hele. Og vi hade 100

pulvere. Dem hader jeg til min dødsdag efter dette. »Snyderi,« sae eskimoerne, »man tror, man spiser, og så er det værre end vand!« Vi forsøgte at sluge pulverne rå, vi rørte dem ud i koldt vand, værre og værre blev det. Men op på fjældet kom vi dog. Vi måtte bære slæderne op over den stejle, stejle skråning. Så nåede vi i 1000 meters højde en bræ og søgte så ned i en dal for at komme over til selve indlandsisen syd for os. Der måtte vi passere en skummende elv i vildt løb. Først bar jeg, som var langt den højeste, Knud over; men så viste det sig på tilbagevejen, at strømmen var så stærk, at jeg ikke kunne stå fast alene. Jeg måtte ha ham med tilbage igen og ta to næste gang. Vanskeligt i den strøm på rullende, runde, glatte sten. Men jeg støttede mig til min harpun og blev tynget ned av de to mænd, og så gjorde vi fangelinen fast højere oppe, så jeg kunne holde mig oprejst ved den. Slæderne og hundene halede vi bare over. Men godset måtte jeg jo bære og stadig ha en mand med tilbage til at tynge mig ned.

Endnu hade vi ikke fundet noget spor av Mikkelsen. Vi hade gennemsøgt kysterne, så hvis han hade været her, skulle vi nok have opdaget hans spor. Følgelig blev vi enige om, at vi intet kunne gøre for ham mere. Vi måtte selv se at redde livet og komme hjem. Og her stod vi da med fem liter petroleum og syv kilo havregryn. Men forøvrigt hade vi ca. tyve hunde endnu og var i godt humør, for vi var i en dejlig dal, Valmuedalen, hvor vi kunne ligge i græs og sole os. Knud og jeg regnede ud, at fik vi bare een moskusokse, kunne vi nå hjem ved at fodre hundene op på hinanden og bare beholde oksen for os selv. Der var ikke noet at frygte. Forresten mindes jeg ikke, at Knud og jeg noensinde frygtede, når vi var sammen.

Med sorg forlod vi Valmuedalen og gik ud på bræen igen. Vi hade i to uger næsten glemt, hvordan det var at rejse. Men vi fik det snart lært. Igen dybe og stejle elve skåret ned i bræisen og derfor spejlglatte i bunden. Ud måtte jeg med mine lange ben. Jeg tog bukserne av, fordi vandet tog i dem. De andre stod med fangelinerne og støttede mig; men jeg gled gang på gang og faldt ofte helt ned i vandet. De stod bare og grinede av mig. Så sneglede vi os op over bræen og kom til det land, som Peary hade besøgt tyve år før os sammen med Astrup og *Matthew Henson*. Dér ville vi hente hans vardeberetning og derfra hjem over.

Landet var dejligt og fuldt av moskusokser. Vi så endog laks i søerne. Vi kunne desværre ikke fange dem; men de var der. Da vi imidlertid hade fået slået lejr under en stor sten, der dækkede os ganske, vågnede jeg en nat ved, at Knud kaldte på mig og sae, at han hade fået krampe i sit ene ben. Vi stod op og søgte at massere ham. Det smertede ham, så han hylede. Gå kunne han ikke. Det var ischias, der pludselig kom og tvang den stærke, hårdføre mand til at give op.

Så måtte Inukitsork og jeg gå ud til Peary's varde. Vi fandt den let,

for jeg hade jo al mulig tid til at tage observationer og finde ud av vores plads. Vi fandt også noen avrevne tændstikker, som har ligget der i tyve år. Men i varden lå en flaske med en beretning i. Den tog vi med til Knud uden at tage proppen op. Jeg skrev så en beretning om vores færd indtil da, og lae den i et metalhylster, jeg hade med til det samme. Det gemte jeg inde imellem vardens sten.

Men før vi gik, talte vi om Peary's formodning om, at der var en kanal gående fra vest til øst mellem Grønland og Peary Land. Det så absolut sådan ud herfra. Og det er tydeligt, at han har ment, at Nyeboes Bræ var denne kanal og ikke Brønlunds Fjord, som senere av Lauge Koch antaet.

Astrups tegning fra Navy Cliff er derimod noet fri fantasi; Academy Glazier selv kan ikke ses fra Navy Cliff.

Jeg tog mine observationer her og fik mit ur stillet ind, – troede jeg altså, – og så begyndte tilbageturen. På vejen fik vi moskusokser, det gjorde vi forresten alle dage her. Vi kaldte landet *Store Vildtland,* fordi *det syntes uudtømmeligt for dyr.*

Da vi kom tilbage til Knud Rasmussen med vores flaske, tog han proppen op, og uvilkårligt udbrød han i et dybtfølt dansk: ah! For op fra flaskens dyb steg den lifligste lugt av rom. Der var selvfølgelig ikke en dråbe vædske tilbage; men lugten var der, og det liver jo en kende op.

Desværre blev det værre og værre med Knuds ischias. At gå var der ikke tale om. Men med sin utrolige hårdførhed lod han sig mærke det mindst mulige med noet. Han lå bare og passede hundene, han kogte, og han tørrede kød til os alle fire. Vi hade det forøvrigt godt, fik nok at spise, og god mad var det. Jeg husker, at jeg en dag kom til lejren med en stor byrde på ryggen. Knud lå der og modtog mig med en dampende grydefuld: – Sig mig, Peter, hvis du nu kunne vælge av alt i hele verden at spise, hvad ville du så ønske dig mest netop nu?

– Ja, jeg ved såmænd ikke, sae jeg, vi savner jo ikke noet. Jeg savner i grunden intet!

– Nej, sae Knud så, hvad mener du om en stor grydefuld kogt moskusoksekød?

– Joe, sae jeg, det er egentlig det bedste, jeg kan tænke mig!

Og det var lige netop det eneste, vi ejede og kunne skaffe os. Så godt smager moskusoksekød! Vi hade endda ikke spist andet i en måned.

Vi tre gik og slæbte kød sammen. Vi pakkede det ind i bylter, så store som vi kunne bære dem. Okseskind udenom; vi skar de lange hår av. Okser var der nok av.

En dag gik jeg alene med sådan en byrde, og det var varmt, og træt var jeg og tørstig; men det var der råd for. Der løb de dejligste småelve, så jeg lae mig ned og drak.

Da jeg hade drukket og løftede hodet, så jeg en stor hvid hund stå et

»Snyderi,« sae eskimoerne, »man tror, man spiser, og så er det værre end vand!«

par skridt fra mig på den anden side av bækken, jeg lå ved. Jeg hade en stor hvid hund, som var slem til at smøge selen av sig og løbe efter mig, en dejlig hund, der iøvrigt hade været med Peary på Nordpolen. Nu troede jeg, at den var løs igen, og jeg gav mig til at skælde den ud og råbe og jage ad den med sten. Da så jeg noet underligt noet. Dyret blev bange, og det var slet ikke noen hund, det var en stor hvid ulv. Godt, at jeg hade løftet hodet netop i det øjeblik.

Da jeg kom tilbage til lejren under den store sten, hade Knud Rasmussen taet den beslutning, at han ville blive tilbage her sammen med Uvdluriark. Inukitsork og jeg skulle så skynde os hjem og sende beretning om, at vi ikke hade truffet Mikkelsen, og at Knud ville komme efter til foråret. Han og Uvdluriark ville bygge et hus for vinteren eller leve i snehuse, og så skulle jeg komme op efter dem til næste forår.

Dette vanvid ville jeg selvfølgelig ikke gå med til. Vi tar hjem sammen, sae jeg, og jeg forsikrede, at vi nok skulle få ham med.

Vi brugte nu kun to slæder, og gods og kød bar vi op til bræen, – vi lå noen kilometer nede i en dal. Jeg måtte derefter bære Knud derop på min ryg; det var umuligt for ham at gå. Og han led frygteligt.

Så lae vi ham udstrakt på ryggen oven på Uvdluriarks slæde og begyndte at køre hjem over. Det gik jo i begyndelsen over ujævn is med dybe furer, og slæden slingrede og gled. Knud var ligbleg og bed tænderne sammen, hver gang slæden tog en tur, og han blev rystet og rumlet rundt. Tre gange besvimede han av smerter de første dage. Men han ville ikke give op eller lade os avkorte dagsrejserne for hans skyld.

Vi fik dog dårligt vær, og vi fik slet føre, så det gik langsomt. Jeg gik foran på ski, og hundene fulgte efter. Et lidt sørgeligt optog sammenlignet med vores stolte start i foråret. Og det viste sig, at hundene ikke kunne holde kræfterne eller huldet på det lette oksekød. De var født op med hvalroskød og sæler og andet, der klodser mere. Nu tabte de sig, og en efter en faldt de sammen og måtte slås ned. Det sneglede sig frem; men det gik. Og det var med andre ord således, som den slags slæderejser nu engang er, når man ikke har ret meget at spise, dårlige hunde og en syg mand at fragte.

Forresten blev Knud bedre efter noen tids forløb.

Men nu kom vores største og værste vanskelighed, og det var min skyld. Jeg var ikke særlig sikker på min længde; men bredden kunne jeg jo ta hver dag med sol. Og en skønne dag mente jeg, at vi var på højde med Thule, blot for østligt. Vi satte derfor kursen stik vest for at ramle ned på noet land, som vi kendte. Det gik hurtigt nedad, for bræen skrånede stærkt, hvilket livede hundene en del op.

Ak, da viste det sig efter noen dages forløb, at vi så noet ukendt land. Videre gik vi nedad, og langt om længe fik vi da endelig øje på is, vand og øer, vi kendte. Vi var kørt ned nord for Inglefield Gulf, og der var

ingen mennesker at komme til. Vi måtte opad igen, og det blev vores værste slid på hele rejsen. Vores hunde faldt sammen, og vi måtte indskrænke til eet spand, som blev mindre og mindre. Der var kun fire tilbage, da vi endelig nåede landet bag Thule.

Men dér satte Knud og jeg os ned og så ud over landet. Så rakte vi hinanden hånden, ikke fordi vi ville være højtidelige; men der var sket noet mellem os, som ingen av os noensinde glemte. Vi havde gjort en stor rejse sammen.

Det viste sig, at jeg, – den gang jeg lå sneblind oppe ved bræen, – var gået ud av datoen og nu var en dag foran. Det var den 15. september.

Men hjemme var vi. Navarana hade benyttet tiden til at sy helt nyt tøj til mig, et udtryk for absolut tillid til min genkomst, og nu hade jeg bare at få mig selv i orden igen. Atter oplevede jeg, at jeg måtte lægge mig; men hade turen varet længere, hade jeg nok klaret det med.

19. KAPITEL

Vi fire, der hade været på østkysten, hade tilsammen syv hunde igen, da vi kom hjem. Kun een av dem var min. Men Navarana hade lagt hvalpe til, og hendes bror hade et stort spand, som han nu skulle dele med sin far. Dog fik hun mig hurtigt rigget op med et spand, for vi tog simpelt hen fra Mequsaq, den gamle, rare bedstefar, som boede hos os og nu stillede hele sin hundeflok til min disposition.

»Man har selv været på langthenrejse før i sit liv. Man kender, hvordan det er at mangle hunde og føle sig stående på lige fod med en kvinde!«

Men det, som interesserede os mest, var unægteligt, at der ikke hade været skib i Thule den sommer. Der var derfor ikke tid til at betænke sig længe. Så snart efterårsisen lå fast nok til, at Knud kunne køre, tog han syd over. Han måtte dog vende om i Melvillebugten og kom igen; men da hade han fået fem bjørne, og hans hunde – hvor han så hade fået dem fra? – var veltrænede, og påny var han den bedst kørende mand i stammen.

Men syd over skulle vi, og i mørket drog vi av med tyve slæder, det gjaldt jo om at føre så mange varer med os hjem, som vi kunne fragte.

I Tassiussak fik vi købt av Nielsen (Napaja), hvad han mente at kunne undvære. Men det var ikke nok for os. Knud sendte otte slæder hjem med varer, mens vi andre drog på togt længere syd over. Upernivik kolonisted ligger jo ude på en ø. Den ligger så tosset, at det som tidligere fortalt er umuligt at komme til og fra den med båd eller slæde i mange måneder av året. Men det passede netop nu udmærket i vores forehavende. De kunne umuligt kontrollere os fra Upernivik, så vi købte op hos alle udstederne, hvad vi mest manglede, og hvad der kunne fragtes på slæder. Selvfølgelig gav vi en overpris, som vedkommende handelsmand glædede sig ved. Således nåede vi helt ned til Prøven, hvor vores uforlignelige ven, *Bødker Jensen,* sad og passede Grønlands Handels tarv. Hos denne gæsteglade mand følte vi os hjemme, og hos ham fandt vi støtte i alle vores fiduser. Der var nemlig en kongelig assistent på stedet, som lod Jensen fuldstændig passe butik og pakhus. Jensen tjente naturligvis gerne lidt ekstra til

den knappe løn og forsynede os med, hvad vi manglede. Det blev, skønt midt i den mørkeste mørke tid, muligt for os at slippe op til Tassiussak med store slædelæs. Dér hade Nielsen imidlertid samlet hundefoder til os, og hans glæde ved at føle sig som vores beskytter var rørende.

Hjem over Melvillebugten var nu lidt av en prøvelse. For ganske pludseligt brød det ind med føhnvinde og mildning. Temperaturen steg over frysepunktet, og alt blev vådt. Det var umuligt at bygge hus. Hundene blev dårlige, og vores foder slap op. Noen bjørne hade ædt et depot, vi hade lagt ud, og så hade de tilmed taet flugten ud over tyndis, hvor vi ikke kunne la dem bøde for tyveriet. Det var ikke helt hyggeligt, – kun for så vidt som jeg frydede mig rent menneskeligt ved at se på Knud. I disse omgivelser virkede han på sit højeste; ingen forstod som han at få de sidste anstrængelser ud av eskimoerne på en sådan måde, at det ligefrem morede dem. Han fik alt lavet om til kappestrid mellem hundekuske, om hvem der kunne fragte mest osv.

Da vi var vel hjemme, mente Knud og jeg, at vi fortjente lidt ro, og vi belavede os på en hviletid, før vi skulle ud på en lang rejse igen. Men så skete det ærgerlige og flove, at jeg brækkede min højre arm på en ganske almindelig lille udflugt efter et køddepot. Jeg gled på en stump is og rullede omkuld, og armen hang slapt ned. Det var ganske besværligt at køre hundene hjem. Navarana kom som altid løbende ud for at tage imod mig og så, at hundenes skagler var indfiltret helt op til deres haler. Så var hun klar over, at der var noet galt.

Men jeg kom naturligvis ind, og Knud var en gammeldags mand i den slags sager. Han satte armen sammen ved at hive i den og fumle med knoglestumperne. Så lod han Navarana sy en bandage av remmesælskind, der blev blødt op. Da det tørredes, strammedes det og sad som et stift futteral om armen til stor gene og ulejlighed. En brækket arm gør ondt i noen dage; skidt med det, smerter går jo over. Derefter begynder det at klø inde i den. Det er tegn på, at det gror sammen, sier de kloge. Men det kan også være lusene. De opdager nemlig hurtigt, at de her har et fristed. Og det var, som om alle stammens udyr hade sat hinanden stævne inde under det forbandede armbind, der jo ikke kunne taes av. Da endelig armen skønnedes at være rask, – det skulle tage et fuldt måneskifte efter Mequsaqs erfaring, – skar Navarana forsigtigt det stive sælskind av, og dér sad dyrene i myriader og sugede og bed og hade haft det herligt. Jeg blev ganske forfærdet ved at opdage, hvad jeg hade rendt rundt med i den tid, mere end til almindeligt eskimoisk husbehov.

Nu var det meningen, at Knud og jeg ville hjem til Danmark med vore resultater. Vi hade jo dog opdaget, at Peary Kanalen ikke eksisterede, en av de geografiske gåder på den tid. Vi hade også gjort rejsen over indlandsisen og set mange interessante ting. Vi mente derfor, at vi burde hjem og berette noet og nyde vores »berømmelses gry«.

Navarana skulle, mens vi var i Danmark, stationeres hos Nielsens (Napaja) i Tassiussak, hvor hun ville kunne lære meget av de dygtige kvinder, mor og datter, Dorthe og Jakobine.

Nielsens var glade for Navarana, og vi sae farvel og kørte syd over. Præsten Karl Chemnitz fra Upernivik kom til Tassiussak, mens vi var der. Han henvendte sig til mig og tilbød at undervise Navarana i kristendom og forberede hende til den hellige dåb. Jeg vidste jo ikke, hvad jeg skulle svare dertil, det kom ganske an på min kones lyst dertil. Men vi talte om det, og Navarana fortalte mig, at hun hade hørt så meget om Jesus og alt, hvad der fulgte med hans væsen. Hun hade også fået forklaret, at djævlen hade godt tag i alle dem, der ikke var døbt, og derfor ville hun gerne have del i de goder, der utvivlsomt var at finde ved at tilhøre den lille flok. Hun fortalte mig, at guds komme til Thule Distrikt jo allerede hade giet sig udslag i velsignelse. Da jeg ikke personligt hade bemærket dette, spurgte jeg hende, hvad hun mente dermed. Jo, sae hun, de døbte hade fortalt, at der netop var død det samme antal mænd som koner i det sidste år, så alle enkerne var bleven gifte straks; det skyldtes guds finger.

Jeg er ikke teolog, og jeg turde ikke indlade mig på noen diskussion med Navarana om disse emner. Men hun sae, at det hele syntes hende så forunderligt og gådefuldt, at hun gerne ville vide noet om det. Med andre ord, hun samtykkede gerne i at blive indrulleret i de lærdomssøgendes skarer.

Derefter rejste Knud og jeg syd over. Vi tog kun een mand fra Thule med. Det var *Nasaitordluarssuk,* der dog for nemheds skyld antog sit andet navn *Ajago,* fordi danske hade vanskelighed ved at udtale det første.

Vi kom først til Upernivik, hvor fattigdommen knugede alle og enhver. Det var uhyggeligt at gå rundt, mæt og velklædt, mellem sultende og frysende mennesker. At de tiggede, var jo ikke underligt, det værste var i grunden, at de danske på stedet var bleven så avstumpede over for rædslerne.

Almindelige eskimoer i Upernivik blev også snart vant til at komme og tigge. Hos mig fandt de det en selvfølge, at de fik noet. Hos Knud var det anderledes; han forstod også at lade sine gaver betyde langt mere. Gav han kaffe til en kone, tog hun gerne noen få kaffebønner fra og sendte til sin datter et andet sted eller til en søn eller anden slægtning: »Det er Knuds kaffe«, skrev hun på en lap; den smagte af noget helt andet end den sædvanlige.

Jeg husker også, at der kom en kone op til mig med en seddel. På den hade Knud skrevet, at da han vidste, at jeg alligevel gav noet væk, ville han bede mig også betænke denne trængende kvinde. Hun fik en krone til kaffe. Hvorefter såvel hun som hendes mand rørt takkede, – ikke mig,

der dog hade ofret min krone. – men Knud, som hade giet dem anvisning på min adresse og tilgængelighed. Sådan var Knud Rasmussen.

Så kørte vi til Prøven. Der boede *Lille Jonas,* Knuds bedste ven i Nordgrønland. Lille Jonas var storfanger, han hade mange penge i sparekassen og et flot hus med billeder på væggen. Han ejede seks hvidfiskegarn, og han hade tjenestefolk i mængde om sig. Mest av alt hade han en karakterfast kone, *Agathe,* hvis ry bredte sig viden om. Hun var barnløs, men dygtig, og hun holdt Jonas pænt i tøj som i flid.

Her fik vi hundefoder som en selvfølge. Dog var Lille Jonas ikke uden bitterhed i sit sind. Han viste det ved bl. a. at have et billede av Knud slået op på sin væg, et billede, han hade klippet ud av en avis:

»Når man ikke får et billede tilsendt, er det bedst, at man tar et selv, hvor det findes!« sae han. Og Knud var beskæmmet.

At Lille Jonas skulle med syd over, var givet. Agathe gruede. For i Knuds følge var der fest, og hun var imod alkoholiske drikke. Men når Knud kom til Prøven og videre, vidste hun, at der ikke var nogen mulighed for bremser av noen art.

Kolonibestyrer *Lemche-Otto* var chef på stedet, en vært av guds nåde. Han og hans frue druknede senere sammen med den voksne datter. Men her var de i deres første år i Grønland, de var fulde av livslyst og glæde ved at se fremmede. Nu blev de alle enige om at følge med til Søndre Upernivik, hvor udstedsbestyrer *Dahl* sad uden at ane, at der ville komme invasion i stort tal.

Ved bordet begik Knud imidlertid den brøler at sige til Frøken Jensen, Bødker Jensens niece fra Danmark, som han sad ved siden av, at det var kedeligt, de ikke hade fået avtalt i forvejen, at hun godt kunne køre med ned til Umanak og hjem igen med Lille Jonas. Der var jo posthusene på vejen at sove i. »En skam, at vi ikke fik det arrangeret!«

»Jamen det kan jeg så mageligt, jeg vil forfærdelig gerne med. Giv mig bare tid til i morgen tidlig at få syet noet skindtøj. Jeg kan få det lavet her i Søndre Upernivik, jeg kan låne fru Dahls sovepose osv., osv!« – Knud blev ulykkelig. Han kaldte mig til side og sae, at jeg måtte klare denne her for ham. Vi ville sgu ikke ha denne pige med på slæb; men han hade været så uheldig at sige til hende, at han gerne ville.

Så måtte jeg jo til at råbe op og kræve, at vi skulle rejse samme aften og tage over til Ignerit, hvor der var et fangsthus. Derfra kunne vi få en tidlig start næste morgen. Jeg *ville* avsted!! Det passede mig selv meget dårligt, for Dahl spillede skak; men jeg måtte jo være kammerat. Og jeg måtte endda lide den tort at høre Knud fortælle damen, at »denne Peter« er altid gnaven og urimelig, så Knud ville få et helvede med ham, hvis han ikke rettede sig efter ham, »når han fik sine nykker«.

Frøken Jensen forelskede sig ikke netop i mig. Af hendes tale til mig kunne det i hvert fald ingenlunde formodes.

På vejen videre syd over var vi selvfølgelig inde i fjorden hos Knuds elskede Onkel Jens. Denne ejendommelige, begavede mand modtog os med græske sentenser. Her var en mand, der måske kunne ha drevet det til store ting i livet, hade han levet under større forhold. Men onkel Jens var født i Grønland og levede her og fik vistnok alt ud av tilværelsen, som her kunne fås. Op og ned gik det for ham. Men kuet blev han aldrig. Og nu var han da i hvert fald udstedsbestyrer i Ikerasak (av ham selv kaldet »Wiesbaden«).

Der fandtes iøvrigt i Wiesbaden en sangforening, hvis eneste opgave og virksomhed var at avsynge velkomstsange, når Knud Rasmussen kom til stedet. Dens formand måtte hentes langvejs fra; men han mødte selvfølgelig såvel som alle de andre medlemmer av koret. Det blev flere dages fest, og det var svært at komme derfra.

Op over »Majoren«, som den høje overkørsel over Nugssuak Halvøen kaldes. Ned i Disko Bugten. Hvert sted var en fest eller rettere en række festligheder, fra vi kom, til vi kørte.

I Egedesminde var kolonibestyrer *Evinsen* netop død. Han var en dygtig, men streng mand, og det er ikke altid let at være avholdt, på samme tid som man skal passe sine ting til punkt og prikke. Og Evinsen var for pertentlig med meget. For eksempel med sin brændevin. Der var dengang noet, der hed »deputat-brændevin«. Det var bestemte »sopkener«, der tilkom de underordnede ved bestemte lejligheder og på visse dage. Evinsen gav dem aldrig noet. Følgen var, at der hade samlet sig syv års brændevin i kolonien.

Men nu var han død, og kolonibestyrer *Binzer* fra Kristianshåb var i følge med os kommet til Egedesminde for på boets vegne at overlevere kolonien til assistenten på stedet, men at overlevere en koloni er en temmelig stor forretning; alt skal jo tælles op, måles og vejes. Stort arbejde i en stor koloni. Så vi tilbød naturligvis vor beredvillige hjælp i de par dage, vi var ved stedet. Der var jo f. eks. alle de berømte brændevinstønder, hvis indhold skulle måles op. Men dem tog Knud sig av på en særlig måde.

Han beordrede nemlig, at vi lae dem alle ned, side ved side, og mærkede dem omhyggeligt. Derefter blev en gradestok stukket ned gennem spunshullet og højden i fadet målt og nøje skrevet op. Det hele blev beediget og ført til protokols. Da alt var overstået, rejste Knud samtlige brændevinsbeholdere op at stå på enden. Derefter sænkedes brændevinsstanden i dem ved hjælp af en hævert til netop den højde, der for hvert ankers vedkommende var opført i overdragelsespapirerne. Overskuddet, der fremkom, bibragte Knud popularitet og jubel i mange kredse. Egedesminde koloni svømmede i brændevin i de dage, og munterheden stod højt.

Det var desværre en ond tid for Disko Bugten, idet der hade vist sig

en kighosteepidemi, som hade dræbt en hel del småbørn mellem befolkningen. Derfor blev det besluttet av de højere magter, at da man – det toges som en selvfølge – ikke kunne stole på sådanne fyre som Knud Rasmussen og mig, skulle Peter Hansen »Amager« følge med os til Holstensborg og køre i forvejen og meddele lægen, at vi kom fra det smittede distrikt, så muligt skulle vi interneres, til skibet kom. Hvorfor Peter Hansen selv ikke skulle være lige så smittefarlig som vi andre, fik vi aldrig at vide.

I Agto blev vi ikke godt modtaget. Udstedsbestyrerens kone kunne ikke tåle synet af drikkevarer. Og her stod nu Knud med den masse flasker, som han hade ført med fra Egedesminde, men intet passende sted for avholdelsen av en selskabet værdig fest.

Da kom vennen *Krungark* os til hjælp. Han var ganske vist selv grebet av den religiøse vækkelse, der gik landet over i de tider; men han var ikke fanatiker, og han gik vidt for en vens skyld. Krungark hade en fangsthytte beliggende inde ved en fjord, vi kunne nå på en dag. Didhen startede vistnok over tyve slæder, for mange hade sluttet sig til os. På vejen så vi en sæl på isen, og mens Knud sendte Ajago hen for at skyde den til vores måltid, uddelte han små rationer drikkelse i en kop, der gik rundt. Ajago krøb uden skydesejl hen til sælen og skød den.

Om aftenen nåede vi til Krungarks fangsthytte, og et overdådigt drikkegilde begyndte straks. Jeg kogte sælkød, de andre var optaet av at synge og glæde sig ved livet. Bagefter blev det mig for kedeligt, og jeg gik udenfor og lae mig til at sove på min slæde.

Jeg vågnede ved, at Krungark stod og ruskede i mig. Han ville ha mig med ind til glædens centrum; aldrig hade han oplevet en aften som denne. Jeg var sur og nægtede at stå op. Jeg ville ha fred til at sove.

»Jamen, jeg kan ikke tåle at se dig ligge der og være uden glæde, når alle vi andre føler os lykkelige. Jeg har selv sagt til en begyndelse, at jeg ikke holder av at drikke for meget, det strider mod min religion; men de har lovet mig allesammen at glemme, hvis jeg gør dumheder og muligt taler forargelige ord. Gud vil også tilgive mig. Nu skal du også være glad. Jeg giver dig herved min bedste hund som gave. Det er for at du skal føle glæde som vi andre, selv om du ikke drikker!«

Jeg sae, at jeg var glad for hunden, og i det hele taget slet ikke sur, og så sov jeg videre.

Da jeg vågnede næste morgen, sov alle de andre. Jeg stod op og gik ind i hytten og skubbede dem tilside, der lå i vejen, og gav mig til at lave kaffe og koge kød. Da måltidet var færdigt, skrålede jeg op for at få dem på højkant; det lykkedes først efter lange tiders mas. Deres hoder var så store og tunge, at de ikke kunne bære dem; de sad og støttede dem med hænderne. Selvfølgelig overdrev jeg en smule og gav mig til at synge for at vise min morgenfriske stemning. Men dels synger jeg ikke

godt, dels irriterede det de andre for meget. Til sidst tog Krungark ordet og skammede mig ud:

»Peter, det er ikke tiltalende at høre dig synge, når vi andre er tunge i hoderne. Nu er du i godt humør; men vi andre er bedrøvede. Jeg taer herved min hund tilbage, som jeg gav dig i går. Derved vil vores sindsstemning muligt blive mere lige!«

Endelig kom vi da til Holstensborg. Her var det, Peter Hansen »Amager«s opgave lå. Han skulle jo advare Holstensborg mod os smittefarlige mennesker. Men Knud og jeg hade besluttet at drille ham. Da vi kom ned til »Tredje Sø« – det er lige oven for husene i Holstensborg – gav vi vore hunde fartsignal og lod dem sætte farten op. Han råbte og skreg til os om at standse, for han kunne slet ikke følge med, og således kom vi langt foran ham og først ned til mennesker.

Nå, det skete der ingen skade ved, for der var også kighoste i Holstensborg, så Peter Hansens mission var ganske omsonst.

Her blev vi i et par uger, til »Hans Egede« kom. Da var der meddelelse om, at kongen, *Frederik den Ottende,* var død, og flagene sænkedes på halv stang, og pastor *Frederiksen* holdt mindegudstjeneste, som alle var med til.

Vi sejlede hjem til Danmark med »Hans Egede«. På vejen overtalte Knud kaptajnen til at sejle ind til Thorshavn på Færøerne for at telegrafere ud til verden om vores ekspedition over indlandsisen. Vi kom også til København med alle flagene sat på skibet og syntes selv, at vi burde have den store ankomst til landet. Der kom naturligvis også en del journalister til stede, og der stod en del i aviserne. Men de fester, vi hade fablet om, udeblev. Samme aften gav Knud og jeg et stort gilde på hotel Bristol for vore private venner. Det var forresten mange. Men allerede den næste aften gik vi alene sammen på Rådhuspladsen, og Knud skumlede over, at ingen gjorde stads av os, og ingen reagerede synderligt overfor de artikler, der hade stået om os samme morgen.

Personligt var jeg ligeglad; men vi hørte av en gammel erfaren ven, at »man skal aldrig komme hjem, uden at man først har sagt, at man rejser ud!« Det hade vi jo ikke gjort.

Hjem til mine forældre, rundt til venner, og desuden skulle jeg jo ha mine kort lavet færdige i den korte tid, der var, til jeg skulle rejse igen. Vi ansøgte Carlsbergfondet om støtte for at kunne klare vores ekspeditionsudgifter. De beløb sig til 3500 kroner, og en så lille sum hade de aldrig været ude for før. Så det var lige ved, at vi ikke hade fået dem av den grund. Men det gik.

Jeg blev kun hjemme i Danmark i fem uger. Men det var en hvirvel av dage og nætter, der deltes mellem arbejde og fester. Det bedste, der skete for Thule og mange flere, var, at Knud og jeg engagerede en ung sømand, *Peder Markus Pedersen,* der senere blev berømt under navnet

Jeg giver dig herved min bedste hund som gave.

»*Kap York Peter*«. Vi fik nemlig købt et lille skib til at besejle Thule med, en ganske lille skude, der hed KAP YORK. I virkeligheden var den for lille til at forsyne stationen og for bitte til at kunne betale sig i forhold til større skibe. Men med det udførte kaptajn Pedersen bedrifter, der – om de kunne optegnes – ville være en række utrolige historier fyldt med humør og dristighed uden lige.

Men jeg skulle jo tilbage, og Ajago og jeg gik så ombord i IVIGTUT, den gamle sejldamper, der fragtede kryolit hjem til Danmark. Forinden hade vi fået stiftet en ansvarlig komité for Thulestationen med ingeniør Ib Nyeboe som formand. Knud Rasmussens far, pastor Christian Rasmussen, var med og Michella Erichsens far, grosserer Chr. Erichsen. Det var tre fine og kloge mænd. Og vor oprindelige støtte, Adam Bierring, efter hvem vi hade opkaldt det land, vi opdagede oppe i det nordligste Grønland, og som i mellemtiden var flyttet til København, deltog i møderne og var fyr og flamme angående alt, hvad der hed Thule.

Så sejlede Ajago og jeg op til Grønland og kom til Ivigtut, hvor jeg aldrig hade været før. Det var et mærkeligt sted, og det var mærkelige folk.

Bestyreren av bruddet hed *Engelhart* og var en elskelig mand, men stikken som ingen anden. Jeg begik den fejl, da han kom ombord i »Ivigtut«, at gå hen til ham og præsentere mig og sige, at jeg hade fået tilladelse av direktionen hjemme til at blive her i Ivigtut og vente på vores skib »Kap York«. Han svarede, at det brød han sig fanden om: Direktionen kan invitere så mange, den vil; hvis jeg ikke synes om dem, smider jeg dem ud. Men nu inviterer *jeg* Dem, sae han så, hvorefter han udtalte sin glæde over, at jeg var kommen. Derimod var han så stikken, at han beordrede, Ajago skulle spise i køkkenet.

I Ivigtut boede jeg i noen tid. Jeg så det specielle liv, der levedes dér. Ingeniører er jo mærkelige, når de isoleres og har en stor stab arbejdere at kommandere over. Det var, inden fagforeningerne fik sat skik på meget deroppe.

Nå, Ivigtut-historier kom jo ikke mig ved. Lige i nærheden lå kobberminen, som blev drevet av vores gode ven Nyeboe. Den var i fuld drift dengang, og store forhåbninger knyttedes til foretagendet.

Dér var der behageligere at være for mig, for folk var mere menneskelige og mindre imponerede av sig selv end ved Ivigtut. De fleste av minørerne var norske, ingeniørerne også, det gav jo en særlig tone og menneskelighed. Men spektakler var der også. Det var dygtige arbejdere; men de manglede et sted at tage hen en gang imellem og få lidt andet end bare slid og slæb. En dag gjorde de f. eks. aldeles revolte og bemægtigede sig pakhuset med spiritusbeholdningen. Det avfødte mere larm og stort mod. En skare kom op til funktionærboligen og mente, at nu var det deres tur til at få de tilstedeværende damer udleveret. Der blev lidt

slagsmål og trusler med revolver. Men da der var gået noen dage, stilnede stormen av.

Imidlertid gik jeg her og ventede på vores skib. Det kom ikke, og jeg blev bange for ikke at nå hjem til Thule i det år. Navarana gik og ventede i Tassiussak. Men Nyeboe var en mand av hurtige beslutninger, og han stillede en motorbåd til disposition for mig til at gå nord på så langt som til Holstensborg. Derfra kunne jeg få andre befordringsmidler videre. Vi hade jo vore hunde dér. Og med min gamle ven Henrik Olsen, der efter Danmark-Ekspeditionen var blevet uddannet til motormekaniker og ansat ved kobberminen hos Nyboe, som rejsefælle nåede jeg således op til Tassiussak, op til Navarana, og efter turen over Melvillebugten hjem til Thule igen. Hjem til Thule.

Peter Freuchen

I al frimodighed

Da Peter Freuchen havde læst Peter Tuteins erindringer *Grøn ungdom hele livet*, bandede og svor han på, at så kunne han også skrive erindringer, for han havde oplevet ti gange mere end den anden Peter, og omgående vendte han hjem til New York og forfattede sine memoirer *I al frimodighed*, der skal udkomme i to bind. I første del fortæller den berømte polarforsker bramfrit om sit liv lige fra dagen før sin fødsel til Femte Thule-ekspedition. Han har levet sin barndom i største frihed i Nykøbing, Falster, og har beundret mange mennesker, både grever og landevejsgrever, dog kun få af sine lærere. Han har haft en morsom tid som medicinsk student i København og har lært meget af Harald og Niels Bohr og Poul Reumert og især af Anker Kirkeby. Men så kommer den eventyrlige forandring i Peter Freuchens liv, da han opsøger Mylius Erichsen, der er ved at starte Danmark-ekspeditionen, og bliver antaget og sendt som fyrbøder på prøverejse til Grønland, hvorefter han deltager i to af polarforskningens mærkeligste begivenheder, den slet organiserede Danmark-ekspedition og afsløringen af Nordpolens opdager, Frederick A. Cook. Med sine nu erhvervede arktiske færdigheder er Peter Freuchen dygtig nok til at samarbejde med Knud Rasmussen, den største dansker i den arktiske historie, og med sit friske og humørfyldte sind fortæller Freuchen om oprettelsen af Thule-stationen, om dagligdagen mellem eskimoerne, om sine to store forelskelser i den stædige Ivalu og den kloge Navarana, om jagten på sæler og hvalrosser og isbjørne, om eskimoisk festglæde og madlavning og moral. Det er blevet en lattermild og hårdfør og fordomsfri bog, helt igennem Peter Freuchens egen, både i stil og i livsopfattelse, og slet ikke en gentagelse af hans geniale ven, Knud Rasmussens kunst.

WESTERMANN